

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Παρασκευή 31 Δεκεμβρίου 2021 - Κυριακή 2 Ιανουαρίου 2022 • Έτος 14^ο • Αρ. φύλλου 695 Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΥΠΕΞ ΙΣΡΑΗΛ

Υψίστης σημασίας οι διμερείς σχέσεις Ισραήλ - Κύπρου

Στην αποκλειστική συνέντευξή του στην «Κ» ο Γιαίρ Λαπίντ, υπουργός Εξωτερικών του Ισραήλ, θεωρεί ότι η διμερής σχέση μεταξύ Ισραήλ και Ελλάδας και η τριμερής σχέση μεταξύ Ισραήλ, Ελλάδας και Κύπρου είναι και οι δύο υψίστης σημασίας για τη χώρα του. **Σελ. 7**

ΕΝΕΡΓΕΙΑ

LNG στο Βασιλικό στα πλάνα της Εχxon

Προοπτικές στις ενεργειακές φιλοδοξίες της Κ.Δ. για τερματικό LNG στο Βασιλικό δίνουν τα πλάνα της ΕχxonMobil. Ο αμερικανικός κολοσσός προκρίνει την ανέγερση υποδομών επί κυπριακού εδάφους για υδροποίηση Φ.Α. από τεμάχια της ευρύτερης περιοχής. **Σελ. 8**

ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ

Πράσινη ανάπτυξη vs πυρηνική ενέργεια

Η συζήτηση στην Ε.Ε. για την άνοδο στις τιμές της ενέργειας δεν κατέληξε σε συμπεράσματα. Προκύπτουν διαφωνίες για το ποιες επενδύσεις είναι «πράσινες», αλλά και λόγω της αναστήριξης του συστήματος εμπορίου δικαιωμάτων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. **Σελ. 10**

ΕΛΛΑΔΑ

Τα μηνύματα της «Ακλόνητης Λήδας»

Το στρατηγικό κέντρο βάρους μετατοπίζεται από τη Σμύρνη στην ελληνική πλευρά του Αιγαίου, όπως έδειξε η άσκηση «Ακλόνητη Λήδα». Το στρατηγείο του ΝΑΤΟ στη Θεσσαλονίκη λειτούργησε για πρώτη φορά σε ρόλο Στρατηγείου Στρατιάς. **Σελ. 18**

ΝΤΙΝΟΣ ΛΕΥΚΑΡΙΤΗΣ

Τον Μάρτιο το νέο τερματικό υγραερίου

Στο τελικό στάδιο βρίσκονται οι εργασίες για το νέο τερματικό υγραερίου στο Βασιλικό, της VLPG Plant Ltd. Όπως αναφέρει ο διευθύνων σύμβουλος της Petrolina Ntinos Λευκαρίτης το έργο θα ολοκληρωθεί τον Μάρτιο. **Οικονομική, σελ. 5**

Στον ιστό της «Ομικρον» η Κύπρος

Η εξάπλωση της νέας μετάλλαξης φέρνει τη χώρα αντιμέτωπη με το φάσμα της καραντίνας τον νέο χρόνο

Η εκτόξευση του αριθμού των νέων κρουσμάτων, αρχές της περασμένης εβδομάδας, θεωρείται ως η κορυφή του παγόβουνου, με όλες τις εκτιμήσεις να συγκλίνουν πως επικείται ραγδαία επιδείνωση της κατάστασης που ενδεχομένως να οδηγήσει σε ένα ιδιότυπο lockdown το επόμενο διάστημα. Ο Ιανουάριος περιγράφεται ως ένας ιδιαίτερα δύσκολος μήνας με τη μετάλλαξη «Ομικρον» να βάζει σε καραντίνα

ουσιαδείς υπηρεσίες. Ήδη γίνεται λόγος για τετραπλασιασμό των ημερήσιων κρουσμάτων μετά την Πρωτοχρονιά. Ειδικοί εκφράζουν έντονες ανησυχίες για επιπτώσεις στην εκπαίδευση και στο σύστημα

- ✓ **Ελλάδα:** Καλπάζει με πιο ήπια συμπτώματα η νέα μετάλλαξη.
- ✓ **Ευρώπη:** Οι νότιοι, οι βόρειοι και οι εμβολιασμοί. **Σελ. 5**

υγείας από τον εντοπισμό θετικών κρουσμάτων ή επιβεβαιωμένων επαφών σε εκπαιδευτικούς ή επαγγελματίες υγείας, ενώ θεωρείται βέβαιο πως μετά τις γιορτές θα έλθει νέο πακέτο μέτρων. **Σελ. 4**

Ελπίδα ας έχουμε σ' ένα φωτεινό 2022

Ενας ημερολογιακός κύκλος έκλεισε, με πολλές και σοβαρές δυσκολίες για ολόκληρη την ανθρωπότητα. Η πανδημία δυστυχώς είναι ακόμα παρούσα, με την ιατρική επιστημονική κοινότητα να προσπαθεί να την καθυποτάξει. Ωστόσο, τον νέο χρόνο ας μην επιτρέψουμε να μας βρει αδύναμους, ας διαψεύσουμε τον στίχο ότι η τύχη είναι εναντίον μας, σε υγεία και αρετή. Ας ευχηθούμε το νέο έτος, το 2022, όχι μόνο να ενισχύσει την ελπίδα μας για πιο φωτεινές ημέρες, αλλά και οι δυσκολίες να χαλκεύσουν τη θέλησή μας για μια νέα και πιο φωτεινή αρχή, που θα διαρκεί ως φως απαστράπτον στο διηνεκές. Επίσης ας μάθουμε αλλήλων τα βάρη να βαστάζουμε. Καλή Χρονιά.

Το στρατηγικό πλάνο του Πούτιν και οι φόβοι του

Ανοίγματα προς τη Δύση

Η ανακοίνωση για συνομιλίες Ρωσίας με ΗΠΑ, ΝΑΤΟ και Ε.Ε. αποτελεί μια ειδηση που αναμένεται να βοηθήσει στην αποκλιμάκωση της έντασης Ρωσίας-ΝΑΤΟ με αφορμή την Ουκρανία. **Σελ. 22**

Σε κόμβο προκλήσεων οι τράπεζες

Μ. Κρονίδης: Ανάγκη για σωστή διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου

Το πιο σημαντικό τη δεδομένη στιγμή για όλες τις τράπεζες είναι η ορθή διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου ενόψει και της σταδιακής απόσυρσης των μέτρων στήριξης, αναφέρει ο ανώτερος διευθυντής του Συνδέσμου Τραπεζών Μιχάλης Κρονίδης. Τονίζει ότι βραχυπρόθεσμος στόχος τους είναι η ορθολογιστική διαχείριση

των λειτουργικών εξόδων και η βελτίωση της κερδοφορίας. Αναφέρεται στη σταδιακή μείωση των καταστημάτων, τονίζοντας πως η ευρωπαϊκή τραπεζική εποπτεία έχει γίνει ιδιαίτερα αυστηρή. Αναφέρεται ακόμα στον ρόλο των τραπεζών στα θέματα κλιματικής αλλαγής και πράσινης οικονομίας. **Οικονομική, σελ. 4**

BAYRAKTAR TB2

Γερμανικό χέρι στα drones του Λευκονοϊκού

Η σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ της Άγκυρας και του Βερολίνου ενισχύεται έτι περαιτέρω από το γεγονός πως εταιρεία γερμανικών συμφερόντων, μερίδιο της οποίας ανήκει και στο ίδιο το κράτος της Γερμανίας, συμμετέχει στην κατασκευή των τουρκικών drones Bayraktar TB2, που βρίσκονται στα Κατεχόμενα από τον Δεκέμβριο του 2019. **Σελ. 6**

ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ

Η Δεξιά κερδίζει ψηφοφόρους

Λίγες εβδομάδες πριν από τις «εκλογές» στα Κατεχόμενα η τ/κ Δεξιά «φλερτάρει» με την αυτοδυναμία. Το Κόμμα Εθνικής Ενότητας συμμετέχει στις «εκλογές» έχοντας θέσει ψηλά τον πήχη. **Σελ. 10**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Εμπλεοι αγάπης

Μπορεί το 2022 να έρχεται, κουβαλώντας το άχθος της πανδημίας, ωστόσο δεν παύει η έλευση του νέου χρόνου, κάθε νέου χρόνου, να αποτελεί μια αναγέννηση, ένα ξεκίνημα, μια νέα πυροδότηση ελπίδας. Έχοντας λοιπόν κατά νου ότι το νέο έτος φέρνει μαζί του δυσκολίες, εμείς ως άνθρωποι θα ήταν όμορφο να αντιλαμβανόμαστε την αξία της ενσυναίσθησης και της καλλιέργειας ενός θετικού περιβάλλοντος για εμάς και τους γύρω μας. Θα ήταν χρήσιμο να μαθαίναμε από τα λάθη μας και να προσπαθούσαμε τη νέα χρονιά να μην τα επαναλάβουμε. Οι προκλήσεις πολλές και για το 2022, λοιπόν, σε όλα τα επίπεδα, εμείς ως δούμε, ας προσπαθήσουμε τουλάχιστον, την πηγή του φωτός, ας ζήσουμε εμπλεοι κατανόησης.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΖΩΗ»

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Πολιτιστική ανασκόπηση 2020-2021

Στην «Κ» κάνουμε μια πολιτιστική ανασκόπηση της διετίας 2020 - 2021, με την πανδημία να έχει επηρεάσει σε πολύ μεγάλο βαθμό τα πολιτιστικά πράγματα της χώρας. Το πολιτιστικό κεφάλαιο της χώρας είναι πολύ μεγάλο και είναι απαραίτητο αυτό ν' αξιοποιηθεί προς όφελος της κοινωνίας ολόκληρης. **Ζωή, σελ. 4, 5**

ΒΙΒΛΙΟ

Εχουμε περάσει στην εκθετική εποχή

Στο βιβλίο του «Exponential, how to bridge the gap between technology and society» ο Αζίζ Αζάρ λέει πως οι τεχνολογίες επιταχύνουν και οι κοινωνίες τρέχουν να προλάβουν. Πρόκειται για πρωτότυπο και αξιόλογο πόνημα για τις εκθετικές τεχνολογίες. **Ζωή, σελ. 1**

DEFY INVENTOR

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

Η κάρτα που σε ταξιδεύει είναι εδώ.

bankofcyprus.com.cy Τράπεζα Κύπρου

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Τα βραβεία της χρονιάς

Ένεκα των περιοριστικών μέτρων της πανδημίας, τα Βραβεία της Χρονιάς 2021 απονεμήθηκαν σε στενό χαρτοπαίκτηκό κύκλο, στο διαμέρισμα της οδού Κωστή Παλαμά, ανήμερα των Χριστουγέννων. Το σκεπτικό διάβασε η οικοδέσποινα Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον, η οποία εμφανίστηκε με απαστράπτουσα τουαλέτα Όσκαρ ντε λα Ρέντα της πάλαι ποτέ vintage εποχής «Λεφτά Υπάρχουν». Απολαύστε υπεύθυνα:

It Girl της χρονιάς: Η EMILY GIOLITHI! Στο σύντομο, αλλά αρκούντως θορυβώδες και φωτογενές πέρασμά της από την πολιτική μας ζωή ξεχώρισαν η καταδίωξη του parody account στο Twitter, τα χλιδάτα ενσταντανέ στο Instagram, οι κοσμικές εμφανίσεις της, η θρασύτατη επιστολή παραίτησής της και το ταξίδι της αμέσως μετά όπου έπνιξε τον υπουργικό της πόνο στο μυκοινάτικο γκλάμουρ. Επιστέγασμα όλων αυτών ήταν το πρόσφατο 2.571 λέξεων πολιτικό της μανιφέστο, σπμάδι πως τα καλύτερα έρχονται.

Ρόλος της χρονιάς: Στον πολιτικό που ξέσπασε στο Τρίτο ως άλλος Νίκος Ξανθόπουλος («Άστε με να τα πω, κυρία Βρεττώ, να βγουν από μέσα μου!»), στον άνθρωπο που υποδύθηκε το γκαρσόνι, τον χορτοφάγο, τον αγρότη, τον φυσιολάτρη, τον διασώστη κελωνών, στον ΑΒΕΡΩΦ ΝΕΟΦΥΤΟΥ που ολοκλήρωσε τον ιδιουσυγκρασιακό του κύκλο, εξαγγέλλοντας την υποψηφιότητά του για το 2023.

Προεκλογικό Βίντεο της χρονιάς: Στη ΝΑΤΑΣΑ ΙΩΑΝΝΟΥ. Έξω από τη Βουλή, η υποψήφια της ΕΔΕΚ πλησιάζει ένα παιδάκι και το ρωτάει: «Θέλεις βοήθεια; Ψάχνεις κάτι;». «Ναι, απαντήσεις. Θέλεις να γίνεις βουλευτής; Αυτό είναι το μέλλον μας;» της απαντά,δείχνοντάς της ένα ντοσιέ με την ένδειξη «Scandal». «Φτάνει πια! Υποθηκεύεται το

Σε μια σεμνή τελετή, με σαμπάνιες και μπλουζ, απονεμήθηκαν στην οικία της Ιουλίας Παλαιολόγου Ουίλσον τα Βραβεία της Χρονιάς 2021.

μέλλον μας. Κάμετε κάτι!» ξεσπάει το ανήλικο και εκείνη υπερθεματίζει: «Το μήνυμα είναι ξεκάθαρο. Φτάνει πια! Το Μάιο, δώστε ισχύ σε όσους το λέει η ψυχή τους».

Προεκλογική Περόσνα της χρονιάς: Ο υποψήφιος της Αλληλεγγύης ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ, ο οποίος αν και αποσύρθηκε τελικά, άφησε ευδιάκριτο στίγμα με τις αναρτήσεις του. Παράδειγμα Α - Οι άλλοι για τον Φίλιππο: «Αν δεν εμπιστεύεσαι τον Φίλιππο» (Αν δεν εμπιστεύεσαι τον Φίλιππο εμπιστεύσου τα 100 βιβλία best seller που έχει διαβάσει τα τελευταία τρία χρόνια σε λειτουργία εγκεφάλου, Διοίκηση και Κοινωνία)(Σωφρόνης Ν., γείτονας).Παράδειγμα Β- Ο Φίλιππος για τον εαυτό του: «ΕΕΠ... Που πας ξυπόλυτος στα

τραχιά πετρώματα της βουλής αν δεν έχεις ΕΕΠ; Επινοπτικότητα - Επिमονή - Περιεργεια».

Προεκλογική Πατάτα της χρονιάς: Στο διάρκεια 2 λεπτών και 20 δευτερολέπτων αριστούργημα της πολιτικής επικοινωνίας, προεκλογικό βίντεο του ΔΗΚΟ, με πρωταγωνιστή τον θρυλικό πλέον ΜΑΚΗ. Έναν Καλαμαρά που υποδύοταν τον Κυπραίο αλλά ακουγόταν σαν... αθίγανος Βούλγαρος, ο οποίος μιλούσε ελληνικά με κυπριακή χροιά! Το βραβείο θα μπορούσε να λέγεται και «αυτογκόλ της χρονιάς».

Αληθινή Πατάτα της χρονιάς: Στον οραματιστή κοινοτάρχη της Ξυλοφάγου ΚΟΚΟ ΤΑΣΟΥ για το τεσσά-

ρων μέτρων... γλυπτό που συζητήθηκε όσο σιδήποτε άλλο το 2021. Το υπερθέαμα απογειώθηκε την περίοδο των εορτών, καθώς η γιγαντιαία πατάτα στολίστηκε σαν χριστουγεννιάτικο δέντρο με λαμπιόνια και αστέρι στην κορυφή της. Μία ακόμα απόδειξη ότι εχθρός του γελοίου είναι το γελοιωδέστερο.

Άριστος των Αρίστων της χρονιάς: Ποιος άλλος από τον μετρ των δημιουργικών μαθηματικών ΓΙΑΝΝΑΚΗ ΓΙΑΝΝΑΚΗ! Τον άνθρωπο που με πλαστά πτυχία λάμβανε 90.000 ευρώ ετησίως για να επαγγέλλεται τον φιλάνθρωπο. Τι ζούμε και δεν το μαρτυρούμε!

Σιδηρά Κυρία της χρονιάς: Στην

αγαπημένη μας γενική διευθύντρια που υπουργείου Υγείας ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΚΗ. Όχι μόνο γιατί οι υπουργοί αλλάζουμε, αλλά η Γιαννάκη μένει κι ούτε γιατί επί υπουργού Χατζηπαντέλα η ατάραχη κουπη της έκανε ολικό comeback στην πρώτη γραμμή της δημοσιότητας. Αλλά κυρίως γιατί εν καιρώ πανδημίας, η εξωστρεφής Χριστίνα άλλαξε τα δεδομένα του κοινωνικού στάτους. Τουτέστιν, όποιος θέλει να λογίζεται επιφανής Κυπραίος, θα πρέπει να έχει λάβει το εμβόλιο COVID-19 διά χειρός Γιαννάκη. Chapeau, Χριστίνα και με την ευκαιρία χρόνια πολλά!

Πολιτικό Διαζύγιο της χρονιάς: Σε μια κατηγορία με ισχυρές υποψη-

φιότητες, όπως το διαζύγιο της ΕΔΕΚ με την πολιτική λογική και το διαζύγιο των Οικολόγων με την πολιτική σοβαρότητα, την έκπληξη έκανε η ANNA ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Η οποία κέρδισε επάξια το βραβείο, όταν το Κίνημα Ενωμένων Κυνηγών Κύπρου προέβη στην πολιτική δήλωση - λόγο διαζυγίου «Εγελάστημαν τζαι εφάμε κλάππα», συμπληρώνοντας εύγλωττα «Δεν είμαστε προς πώληση - ΟΧΙ κυρία μου!».

Θεωρία Συνωμοσίας της χρονιάς: Το 2021 θα μείνει στην ιστορία όχι μόνο για τον εφιάλτη της πανδημίας αλλά και για την επέλαση των ψεκασμένων. Κορυφαίος εκπρόσωπος των θεωριών συνωμοσίας αναδείχτηκε ο υποψήφιος του Κινήματος Αφύπνισης ΣΑΒΒΑΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ, ο οποίος έγραψε ότι ο ιός φτιάχτηκε στο Παστέρ της Γαλλίας το 2015 και περιέχει 157 είδη DNA, HIV και ελονοσία! Τότε, υποστήριξε, δημιούργησαν τα εμβόλια που περιέχουν νανοτεχνολογία και οδηγούν τον κόσμο σε αυτοκτονίες! Άλαλα τα χείλη των νουνεκών...

Τιτανικό της χρονιάς: Το βραβείο απονέμεται παμπηφεί στον ΝΙΚΟ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ για την ευφάνταστη ιδέα επιστροφής στο Σύνταγμα του '60, για την καταστροφική ιδέα να βρεθεί πρώτο τραπέζι στην Άντζελα μία βδομάδα μετά την «τρίτη εισβολή» στο Βαρώσι, για το ρεζιλίκι να ανέχεται έναν καναλάρχη να του λέει «είναι η τελευταία σου ευκαιρία να δείξεις στον κόσμο ότι υπάρχουν» και για τη μνημειώδη του δήλωση: «Μετά την εκλογή μου πρέπει να ήμουν ο δημοφιλέστερος στην Κίνα. Οποιοσδήποτε θα έκανε επένδυση, κάποιος με έπαιρνε τηλεφώνω και μου έλεγε: Πρόεδρε, σε παρακαλώ δες τον έστω για ένα λεπτό, να βγάλει μια φωτογραφία μαζί σου».

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

1.1.1932

από της επιδεινώσεως της παγκοσμίου οικονομικής κρίσεως επέδειξαν. Εις τας παρούσας περιστάσεις επιβάλλεται υπομονή. Δέον να έχωμεν υπ' όψει ότι παν ό,τι εξηρητό από της Ελλάδος όπως αντιμετώπιση την πρωτοφανή κρίσιν, εγένετο ήδη. Δέον, όθεν, ν' αναμεινόμεν τας ενεργείας και τας αποφάσεις των ιθυνόντων τας τύχας του κόσμου, οίτινες είνε ήδη πεπεισμένοι, ως γνωστόν, ότι πάντας ομοία τύχη αναμένει και ότι μόνον διά κοινή προσπάθειάς και εργασίας θ' αποφευχθή η καταστροφή. Ας αποβλέπωμε όθεν ευέλπιδες εις το εγγύς μέλλον».

ΙΣΜΕΤ ΙΝΟΝΟΥ: «Αι σχέσεις των δύο χωρών είνε εξαιρεται σήμεραν. Αλλ' είνε περιτόν να προσθέσω ότι θεωρούμεν καθήκον μας να εργασώμεν ειλικρινώς διά να προσλάβουν ακόμη μεγαλύτεραν ανάπτυξιν. Θα ήτο ευτύχημα αν η ελληνoturικη εν των Βαλκανίοις συνεννόσις ηδύνατο να χρησιμεύση ως απαρχή δι' άλλας ομοίας συνεννοήσεις εν τω τμήματι τούτω της Ευρώπης. Η ιδέα αύτη, άλλως τε, μας εμπνέει συνεχώς εις τας σχέσεις μας μετά των λοιπών γειτόνων μας. Και διά τούτο όλοι οι γείτονές μας είνε φίλοι μας.

ΚΑΘΟΔΟΣ: Τηλεγραφούν εκ Καρδίτσας ότι εγένετο ομαδική κάθοδος των χωρικών των πέριξ χωρίων οίτινες κρατούντες μαύρας σημαίας κατευθύνθησαν εις την Δημαρχίαν, το υποκατάστημα της Αγροτικής Τραπέζης και την Αρχιεπισκοπήν ζητούντες βοθήματα. Η αστυνομία προέβη εις σύλληπν μερικών χωρικών οίτινες εδήλωσαν ότι δεν θα επιστρέψουν εις τα χωρία των αν δεν γίνουν δεκτά τα αιτήματά των.

ΥΠΟΜΟΝΗ: «Ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας [Αλ. Ζαΐμης] απευθύνει προς τον Ελληνικόν Λαόν θερμόν επί τω νέω έτει χαιρετισμόν και εύχεται όπως πάντες οι Έλληνες εξακολουθήσωσι τηρούντες την ψυχικήν ηρεμίαν ην

Γράμμα Ι

Περισσότερο από έναν μήνα μετά, ίσως και δύο, η «Καθημερινή» και ο γράφων περιμένει απάντηση από το Κτηματολόγιο σε αίτημα για την αποστολή στοιχείων για σκοπούς ρεπορτάζ που αφορούν τους συνοικισμούς. Προφανώς, εκεί στο Κτηματολόγιο δεν αδειάζουν για τέτοιες απαντήσεις και απλώς είτε διαγράφουν τα μηνύματα είτε τα προσπερνούν! Κάτι για τον περί του δικαίωματος Πρόσβασης σε Πληροφορίες του Δημοσίου Τομέα Νόμο του 2017, που τέθηκε σε ισχύ στις 22 Δεκεμβρίου 2020, δύο χρόνια τώρα, δηλαδή, έχουν ακούσει; Αλλά κι εγώ πάλι τι ρωτάω και να έχουν ακούσει τους κόφτει; Άρα για το 2022 θα ήθελα καλέ μου Άγιε Βασίλη να τον πας δώρο εκεί στο Κτηματολόγιο. Σε ευχαριστώ.

Γράμμα ΙΙ

Για το νέο έτος παραπέμφθηκαν και οι συζητήσεις για τη δημιουργία υφυπουργείου Πολιτισμού, αφού το 2021 δεν πρόλαβαν να τα κουβεντιάσουν επισταμένα στη Βουλή. Τελικά μερικές δεκαετίες δεν είναι αρκετές, άσε που και το Κυπριακό είναι άλυτο και τι θα το κάνουμε το υφυπουργείο, όταν λυθεί το εθνικό μας πρόβλημα; Μη μου απαντήσεις σε παρακαλώ, Άγιε Βασίλη μου, ό,τι θα κάνουμε και τα υπόλοιπα, δεν είναι πρόπον, μέρες που έχουμε. Αυτό που θέλω από σένα είναι να στείλεις στη Βουλή των Αντιπροσώπων μας και στο Τμήμα Αρχαιοτήτων τις πράξεις ίδρυσης που ενέκρινε το Υπουργικό και οι παρελθούσες Ολομέλειες για τα άλλα υφυπουργεία.

ΑΥΘΟΡΜΗΤΩΣ / Γράφει ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Γράμμα στο Άγιο Βασίλη, τώρα που οι ουρανοί είναι ανοικτοί και υπάρχει ελπίδα να εισακουστώ, μετά θα είναι αργά...

γεία. Εκεί γιατί δεν υπήρξαν αντιδράσεις; Απλώς ρωτάω.

Γράμμα ΙΙΙ

Ουδέν νεώτερον και από το μέτωπο του Κυπριακού, στασιμότητα και απελπισία, και ελέω προεδρικών εκλογών ουδέν φαίνεται ότι θα γίνει και το 2022. Μόνο κάνε, Άγιε Βασίλη μου, να μη μπει στον νου του κ. Ερντογάν να τσιτσιρίσει και άλλο τους Βαρωσιώτες, ανοίγοντας σταδιακά ολόκληρη την περικλεισθη Αμμόχωστο. Αρκετά με τις κενολογίες κουελιού, φορώντας προβιά λιονταριού. Γι' αυτό, Άγιε Βασίλη μου, αυτό που θέλω είναι να πας στο Στρα-

σβούργο και στις Βρυξέλλες, και αν δεν μπορείς εσύ στείλε τον Saint Nicholas, ή την Μπεφάνα, που είναι πιο κοντά, να δείξεις στα διεθνή κέντρα λήψης αποφάσεων πώς τα μάρμαρα ενώ σκουριά δεν πιάνουν, κρύβονται με πανιά και σημαίες και εμείς καμινώμαστε πώς δεν τα βλέπουμε. Δώρο Λοΐζο, είχες γράψει για σημαίες...

Γράμμα ΙV

Κάνεις ρεπορτάζ, πας απ' εδώ, μιλάς από εκεί και τελικά γράφεις ένα κείμενο, και το δημοσιεύεις στο μέσο που εργάζεσαι. Ως εδώ καλά και έτσι πρέπει να γίνεται. Δεν έχεις

υπολογίσει όμως ότι σε κάποιον δεν αρέσει και ξεκινούν οι Φιλιππικοί, αλλά και οι Λόγιοι Λυσίου τύπου: «δέομαι υμίν εμέ μεν δοκιμάζειν, τούτους δε ηγείσθαι χείρους είναι». Γι' αυτό, Άγιε Βασίλη μου, θα ήθελα να ξεκινήσεις από την Πύλη Πάφου και να φτάσεις, όλο ευθεία, ως τους λόφους έξωθεν της πόλης και να μοιράσεις υπομονή, εγκαρτέρηση και συνείσθηση της πραγματικότητας. Τίποτε άλλο δεν ζητώ, Άγιε Βασίλη μου, λιγότερους Φιλιππικούς θέλω μόνο, διότι δεν θέλω ν' αναφωνήσω «Έρρει τα κάλα»... αλλά «ικανά μοι νομίζω ειρῆσθαι, καίτοι πολλά γε παραλιπών.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νίκου Κρανιδιώτη 7Ε, 3ος όροφος, 2411 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Αυτές τις γιορτές, πάρε μαζί σου ό,τι πραγματικά χρειάζεσαι. Την κάρτα σου!

Κάνε τις αγορές σου με κάρτες της Ελληνικής Τράπεζας από **06/12/21**
έως **06/01/22** και μπορεί να είσαι ένας από τους **200 τυχερούς**
που θα διεκδικήσουν **€250** ο καθένας στο **Mple Rewards App**.

Χρησιμοποίησε την κάρτα σου στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν
στο Μπλε και κέρδισε **x10** συμμετοχές στην κλήρωση.

αυτές τις γιορτές
κάρτα πλήρες!

#OιGiortesThelounKarta
www.hellenicbank.com/xmas

Ισχύουν όροι & προϋποθέσεις.

 HELLENIC BANK

«Καραντίνα» φέρνει ο νέος χρόνος

Εκτόξευση των κρουσμάτων μέσα στον Ιανουάριο βλέπουν οι ειδικοί

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Η άρση-άρση σύναξη των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου, το απόγευμα περασμένης Τετάρτης, εξωτέρικευσε το κλίμα έντονης ανησυχίας που διακατέχει κυβέρνηση και επιδημιολόγους για τη ραγδαία διασπορά του ιού και της μετάλλαξης «Όμικρον», μετά και την εκτόξευση του αριθμού των νέων κρουσμάτων. Ανησυχίες που εστιάζουν μετά το πέρας της εορταστικής περιόδου με τις εκτιμήσεις των ειδικών να παραπέμπουν σε μια πρωτόγνωρη επιδημιολογική κατάσταση, με κύριο χαρακτηριστικό την επιθετική διασπορά του ιού στον πληθυσμό. Ο πρώτος μήνας του νέου έτους και ενδεχομένως και ο Φεβρουάριος, περιγράφονται ως δύο ιδιαίτερα δύσκολοι μήνες, οι οποίοι θα δοκιμάσουν τις αντοχές των πολιτών σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, καθώς και το σύστημα αντιμετώπισης της πανδημίας. Ωστόσο, σε μια δεύτερη ανάγνωση των έκτακτων μέτρων που λήφθηκαν την περασμένη Τετάρτη, φαίνεται ξεκάθαρα πως η κυβέρνηση απέφυγε και πάλι να βάλει το μαχαίρι βαθιά σε τομείς οι οποίοι φαίνεται να έχουν μεγάλη συνεισφορά στην επιθετική διασπορά του ιού. Τομείς που στηρίζονται στην οικονομία της εορταστικής περιόδου, αλλά και σε χώρους που κατά την περίοδο των γιορτών παραδοσιακά παρατηρείται συνάθροιση πολιτών, όπως είναι οι κοινωνικές μαζικές σε οικίες. Εκ των πραγμάτων, ο μεγάλος βραχνάς για την ομάδα διαχειρίσις της πανδημίας είναι μετά την Πρωτοχρονιά, με τις εκτιμήσεις που υπάρχουν να παραπέμπουν σε ένα ιδιότυπο lockdown, το οποίο θα επιβληθεί από την εξέλιξη των πραγμάτων.

Κυβέρνηση και επιδημιολόγοι στη Λευκοσία, ακολουθώντας την πρακτική που εφαρμόζουν και άλλες ευρωπαϊκές χώρες με υψηλούς δείκτες επιβάρυνσης, συνεχίζουν να αποκλείουν επιστροφή σε μέτρα τύπου lockdown. Ωστόσο, όπως διαφαίνεται και από τις εκτιμήσεις ειδικών, το ισχυρότερο σενάριο

για τον πρώτο μήνα του 2022 είναι πως ενδεχομένως ό,τι δεν αποφασισθεί σε πολιτικό επίπεδο να επιβληθεί από τα γεγονότα και την πορεία της πανδημίας. Η πλειοψηφία των απόψεων που εκφράζονται οδηγούν στο συμπέρασμα πως η σημερινή εικόνα με τα νέα κρούσματα ενδεχομένως μέσα στον Ιανουάριο να τετραπλασιαστεί, τουτέστιν ο αριθμός των ημερήσιων κρουσμάτων να φθάσει και ίσως να ξεπεράσει τις οκτώ χιλιάδες. Μια εξέλιξη που εάν επιβεβαιωθεί εκ των πραγμάτων θα θέσει σε καραντίνα ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού μιας και σε ένα επιβεβαιωμένο κρούσμα, με βάση τα μοντέλα που εφαρμόζονται, αντιστοιχούν περίπου πέντε επαφές. Το πιο ανησυχητικό απ' όλα είναι πως ακόμα και σε επίπεδο Ε.Ε. δεν υπάρχει για την ώρα κάποια εκτίμηση για το χρονικό εύρος εξάρσης της μετάλλαξης «Όμικρον».

Οι επιπτώσεις

Η ραγδαία εξαπλωση της πανδημίας, έτσι όπως καταγράφεται σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, φαίνεται

Οι απαισιόδοξες εκτιμήσεις ανεβάζουν τον αριθμό των νέων κρουσμάτων, το επόμενο διάστημα, έως και τις οκτώ χιλιάδες. Εκτιμήσεις, που εάν επιβεβαιωθούν, εκ των πραγμάτων, θα επιβάλουν ένα ιδιότυπο lockdown.

πως θα προσπεράσει τους σχεδιασμούς που υπάρχουν ή θα υπάρξουν, επιβάλλοντας μια ντε φάκτο κατάσταση με απροσδιόριστες επιπτώσεις. Ο υψηλός αριθμός νέων κρουσμάτων αναμένεται ότι θα αφήσει πρώτα και κύρια το αποτύπωμά του, σε ουσιώδεις υπηρεσίες που σχετίζονται με την καταπολέμηση του ιού. Μια από αυτές αφορά τους επαγγελματίες υγείας,

Για ένα δύσκολο Ιανουάριο προετοιμάζονται κυβέρνηση και επιδημιολόγοι, οι οποίοι υπό το βάρος της ραγδαίας εξάπλωσης της μετάλλαξης «Όμικρον» έσπευσαν να λάβουν επιπρόσθετα μέτρα, αφήνοντας όμως εκτός τομείς με συνεισφορά στην διασπορά του ιού.

Πηγές από το σύστημα υγείας που μίλησαν στην «Κ» θεωρούν πως η επιτάχυνση του εμβολιαστικού προγράμματος, αλλά και της ενισχυτικής δόσης, θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο προκειμένου να μην εμφανιστούν και πάλι πιέσεις στις μονάδες COVID.

θετικών στον ιό ή επιβεβαιωμένες επαφές. Ήδη εκφράζονται έντονες ανησυχίες για εμφάνιση σοβαρών προβλημάτων στελέχωσης των μονάδων COVID, κάτι που οδήγησε την κυβέρνηση στον επανασχεδιασμό του πλαισίου καραντίνας επαγγελματιών υγείας. Η ίδια ανησυχία επικρατεί και για την εκπαίδευση η οποία παρά τις διακηρυγμένες προθέσεις της κυβέρνησης

να μπει σε κανονικούς ρυθμούς μετά τις γιορτές, ενδεχομένως να υπάρξουν δεύτερες σκέψεις και να μετατραπεί σε εξ αποστάσεως εάν παρατηρηθεί διασπορά του ιού σε εκπαιδευτικούς. Η απόφαση για την τριτοβάθμια εκπαίδευση για επανεκκίνηση χωρίς φυσική παρουσία, μπορεί να θεωρηθεί προάγγελος και για τις υπόλοιπες εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Επιπρόσθετα μέτρα μετά την Πρωτοχρονιά

Η επιβεβαίωση της επιθετικής διασποράς της «Όμικρον» και από τις ημερήσιες αναφορές, 3002 κρούσματα την περασμένη Τετάρτη που έκλεισε το φύλλο της έντυπης «Κ», πέραν πάσης αμφιβολίας θα προκαλέσει και νέα παρέμβαση με τη λήψη επιπρόσθετων μέτρων μετά την Πρωτοχρονιά. Σύμφωνα με το ρεπορτάζ της «Κ», η κυβέρνηση θα παρέμβει στοχευμένα εκεί όπου από την επιδημιολογική αξιολόγηση παρατηρείται εκτεταμένη διασπορά της μετάλλαξης «Όμικρον». Εν αντιθέσει με την πρακτική να μην παρθούν μέχρι σήμερα μέτρα που θα επηρέαζαν την οικονομία των εορτών, η κυβέρνηση δεν αποκλείει το ενδεχόμενο λήψης μέτρων σε τομείς της οικονομίας. Στην επικίνδυνη ζώνη βρίσκονται χώροι συνάθροισης όπως είναι η εστίαση και τα κέντρα αναψυχής. Τα μέτρα εάν και εφόσον προκηρυχθούν, θα προβλέπουν περιορισμό του ωραρίου λειτουργίας μέχρι τα μεσάνυχτα, ενώ στην χειρότερη των περιπτώσεων αναστολή της λειτουργίας τους, εάν η επιδημιολογική επιβάρυνση είναι ιδιαίτερα μεγάλη. Για την ώρα δεν γίνονται σκέψεις για επιβολή περιοριστικών μέτρων στη διακίνηση των πολιτών, με την αποστολή γραπτών μηνυμάτων. Ως προς τον χρόνο

επέλασης της μετάλλαξης «Όμικρον», οι απόψεις που εκφράζονται δεν είναι σε θέση να δώσουν μια ξεκάθαρη εικόνα. Το καλύτερο σενάριο, βασίζόμενο στην βρετανική εμπειρία, θέλει την «Όμικρον» να κάνει τον κύκλο της μέσα σε ένα μήνα και στη συνέχεια να υποχωρεί. Ωστόσο, υπάρχουν και άλλες επιστημονικές απόψεις που ανεβάζουν την χρονική διάρκεια. Στην Κύπρο, αν ληφθεί υπόψη η ημερομηνία εκτίναξης των νέων κρουσμάτων (28/12/2021), η έξαρση της πανδημίας βρίσκεται στα αρχικά στάδια εξ ου και η εκτίμηση που υπάρχει για ένα δύσκολο Ιανουάριο. Το μόνο θετικό, επί του παρόντος, που καταγράφεται από τους ειδικούς, είναι ο αριθμός των νοσηλείων που εν αντιθέσει με τον δείκτη των νέων κρουσμάτων δείχνει σημάδια σταθεροποίησης. Πηγές από το σύστημα υγείας που μίλησαν στην «Κ» θεωρούν πως η επιτάχυνση του εμβολιαστικού προγράμματος, αλλά και της ενισχυτικής δόσης, θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο προκειμένου να μην εμφανιστούν και πάλι πιέσεις στις μονάδες COVID. Ενθαρρυντικό στοιχείο αποτελούν οι πρώτες αξιολογήσεις που θέλουν τη μετάλλαξη «Όμικρον» να μην είναι το ίδιο επιθετική και στις σοβαρές νοσηλείες.

Εορταστικά τραπέζια με επιδόρπιο «καχυποψία»

Της ΙΩΑΝΝΑΣ ΦΩΤΙΑΔΗ

Δεν μπόρεσε να συγκρατήσει τα δάκρυά της η Μαρία Αναγνωστοπούλου όταν είδε μια δεύτερη γραμμή να τρεμοπαιζει στο self test. Ήταν το βράδυ της παραμονής Χριστουγέννων και ετοιμαζόταν να δειπνήσει με τους γονείς της. «Πανέλαβα καλού κακού ένα ακόμη self test και κατόπιν έσπευσα σε νοσοκομείο που διενεργεί rapid test όλο το 24ωρο, το οποίο επιβεβαίωσε τα δυσάρεστα». Η Μαρία είναι μία από τις χιλιάδες που αναγκάστηκαν να μπουν σε καραντίνα πριν ή μετά το ρεβεγιόν των Χριστουγέννων, και θα κάνει αλλαγή του χρόνου μόνη της. Η επέλαση της μετάλλαξης «Όμικρον» έχει ως συνέπεια χιλιάδες άνθρωποι να βρίσκονται ξαφνικά θετικοί και σε μεγάλη σύγχυση, καθώς φαίνεται ότι όλα όσα είχαμε μάθει έως τώρα για τον κορωνοϊό ανατρέπονται.

Η 31χρονη έκανε προληπτικά κάθε μέρα self test, έχοντας έγνοια τους δικούς της, που αντιμετώπιζουν προβλήματα υγείας. «Εξεπλάγην γιατί είμαι πολύ προσεκτική, χρησιμοποίησα διπλή μάσκα, δεν πάω ούτε σε κλαμπ, ούτε σε μπαρ, ούτε καν γευματίζω σε εσωτερικούς χώρους», τονίζει η ίδια, που εντό-

Μιλούν στην «Κ» άνθρωποι που νόσησαν τα Χριστούγεννα και θα μείνουν μακριά από τα αγαπημένα τους πρόσωπα και την Πρωτοχρονιά.

πισε εγκαίρως την επιμόλυνση. «Την ίδια νύχτα άρχισε το μπουκόμα και την επομένη ανέβασα πυρετό». Εκτοτε βρίσκεται κλεισμένη στο δώμα της, όπου της... στέλνουν φαγητό και φάρμακα. «Ενημέρωσα όσους είχα συναντήσει τις προηγούμενες ημέρες και βρίσκομαι σε ανοιχτή επικοινωνία με τον γιατρό μου», αναφέρει η Μαρία, που είχε κάνει την τρίτη δόση στις 6 Δεκεμβρίου. «Το βράδυ των Χριστουγέννων συνδεθήκαμε μέσω Messenger για να ανοίξουμε δώρα και να ανταλλάξουμε ευχές», λέει μιλώντας για το πως η τεχνολογία άμβλυσε την πικρία της για τον καταναγκαστικό εγκλεισμό της. «Οι γονείς μου ακύρωσαν προγραμματισμένη ολιγοήμερη εκδρομή επειδή θέλουν να βρίσκονται για παν ενδεχόμενο στην Αθήνα», προσθέτει. «Βρισκόμαστε όλοι σε

Η πρωτοχρονιάτικη ευτυχία θα είναι φέτος, λόγω της πανδημίας και των επιθετικών μεταλλάξεων της, για πολλούς από τους συμπολίτες μας γλυκιά ανάμνηση.

κατάσταση αναμονής». Δεδομένου ότι η επιμόλυνση της Μαρίας συνέπεσε με τις ημέρες των επίσημων αργιών, δεν μπόρεσε να λάβει τη δέουσα καθοδήγηση για τα βήματα

που έπρεπε να ακολουθήσει. «Το Σαββατοκύριακο δυσκολευόμουν να πάσω γραμμή στον ΕΟΔΥ και όταν την επομένη κατάφερα να μιλήσω, ο αρμόδιος υπάλληλος δεν είχε τις απαντήσεις που αναζητούσα».

Τα χριστουγεννιάτικα εδέσματα, τα καλαμπούρια και τις ευχές ανακαλούν με νοσταλγία τα μέλη μιας παρέας που έσμιξε έπειτα από καιρό την παραμονή των Χριστουγέννων. «Ήμασταν δέκα άτομα, όλοι εμβολιασμένοι», περιγράφει ο Γιάννης Σ. «Ανάμεσά μας βρισκόταν μια ανήλικη με λίγο συνάχι, που η μητέρα της το απέδιδε σε ενδοσχολική ίωση». Την επομένη, η μικρή είχε ένα self test θετικό, ένα αρνητικό rapid test και, τέλος, ήρθε η επιβεβαίωση μέσω του μοριακού ελέγχου ότι η 14χρονη, αν και εμβολιασμένη με δύο δόσεις, είχε μολυνθεί. «Εκτοτε έχει σπνάνει συναγερμός για όσους βρεθήκαμε στο δείπνο, έχουμε ακυρώσει εξόδους και περιμένουμε να περάσουν ορισμένα 24ωρα για να κάνουμε μοριακό έλεγχο», διευκρινίζει ο 38χρονος. «Το μόνο παρήγορο είναι ότι είμαστε όλοι οι φίλοι ασυμπτωματικοί, κάτι που επιβεβαιώνει την ισχύ του εμβολιασμού», επισημαίνει ο ίδιος, του οποίου η εμπιστοσύνη

προς τα self και rapid tests έχει κλονιστεί. Και δεν είναι ο μόνος. «Αν είχαμε αφηθεί στα αρνητικά αποτελέσματα, θα είχε κολλήσει όλη η ευρύτερη οικογένειά μας, γιαγιάδες και παππούδες που είναι εξαιρετικά ευάλωτοι», σχολιάζει στην «Κ» η Νατάσα, μητέρα 12χρονου, που ήρθε σε επαφή με κρούσμα στις 23 Δεκεμβρίου και τέσσερις μέρες αργότερα αποδείχθηκε μέσω του PCR ότι είχε κολλήσει. «Ενημερωθήκαμε ότι υπήρχε επιβεβαιωμένο κρούσμα στη χορωδία και αμέσως προσπαθήσαμε να το διερευνήσουμε», περιγράφει. «Στην αρχή τα αποτελέσματα ήταν καθυσταστικά». Ωστόσο, η 45χρονη δεν πόνησε. «Ακύρωσα το καθιερωμένο μας τραπέζι τα Χριστούγεννα, δυσχερατώντας μικρούς και μεγάλους, αλλά τώρα νιώθω ανακουφισμένη». Μένοντας τώρα κλεισμένοι στο σπίτι, προσπαθούν να δημιουργήσουν γιορτινό κλίμα. «Περνάμε αρκετά καλά και οι τέσσερις, βλέπουμε ταινίες, παίζουμε μουσική, μαγειρεύουμε», σημειώνει η μητέρα της οικογένειας. «Τα παιδιά σίγουρα απογοητεύτηκαν, ειδικά ο 14χρονος γιος μου που ετοιμαζόταν να περάσει ορισμένες μέρες στο χωριό με φίλους του, όμως μετά τόσους μήνες πανδημίας

έχουν σκληπραγυνθθεί και ωριμάσει». Το ερώτημα τώρα για την οικογένεια που μένει στο Χαλάνδρι είναι αν τελικά θα νοσήσουν όλοι. «Έχουμε νοσήσει οι ενήλικοι βαριά την περασμένη άνοιξη», λέει η Νατάσα. «Εκτοτε έχουμε εμβολιαστεί με δύο δόσεις, όπως άλλωστε και τα παιδιά». Καθώς όμως επί πανδημίας κινούμαστε σε ακαρτογράφητα νερά, «δεν αποκλείω τίποτα και περιμένω με κομμένη την ανάσα τα δικά μου αποτελέσματα» ελπίζω όμως αυτή τη φορά να το περάσω ελαφρά».

Με έκπληξη ενημερώθηκε για το θετικό αποτέλεσμα η 48χρονη Έλενα Π., διπλά εμβολιασμένη και νοσήσασα στις αρχές Οκτωβρίου. «Την προηγούμενη φορά είχα βαριά κόπωση, καταρροή, πυρετό έως 38,5, τώρα έχω έναν ξερό βήχα και μούσκευμα». Η ίδια ήλπιζε ότι για εύλογο χρονικό διάστημα θα την κάλυπταν τα αντισώματα που είχε αναπτύξει τότε, αλλά... «νιώθω πολύ καλύτερα από την προηγούμενη φορά, λυπάμαι ωστόσο που αναγκαστικά θα ακυρώσουμε όλα τα προγράμμάτα μας. Νομίζω ότι ο γιος μου, που είναι στην εφηβεία, μου έχει λίγο θυμώσει και με έχει επιπλέον παρακαλέσει να μην το κοινοποιήσω στο περιβάλλον μας».

Οι νότιοι, οι βόρειοι και οι εμβολιασμοί

Η στρατηγική και οι επιδόσεις χωρών με υψηλά και χαμηλότερα ποσοστά, η τρίτη δόση και η νέα πραγματικότητα της «Ομικρον»

Του **ΤΑΣΟΥ ΤΕΛΛΟΓΛΟΥ**

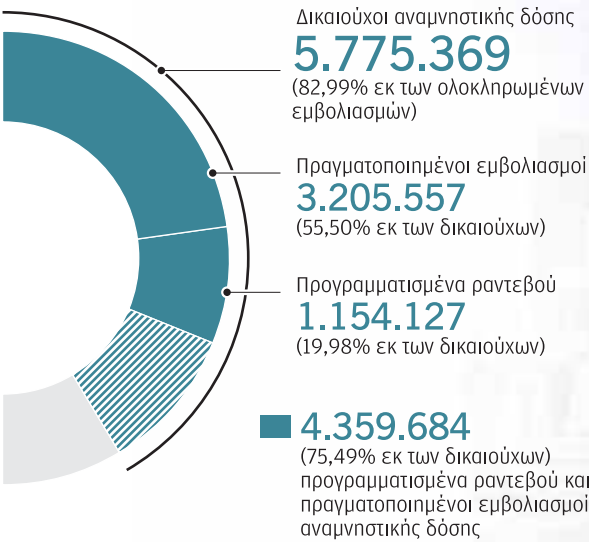
Τρίτη μεσημέρι σε ένα καφέ απέ-ναντι από το υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης. Δείχνω κατά λάθος το ψηφιακό πιστοποιητικό με τις δύο δόσεις εμβολιασμού. «Ακυρον» γράφει η οθόνη του κινητού του υπαλλήλου - «έλεγкті». Όμως όταν δείχνω το «σωστό» με τις τρεις δόσεις «ανάβει» πράσινο, οπότε... κά-θομαι.

Η Ελλάδα με τη Γαλλία ήταν από τις πρώτες χώρες που συνέ-δεσαν την ισχύ του πιστοποιητικού για άτομα άνω των 60 ετών με την τρίτη δόση. Το ηλεκτρονικό σύ-στημα ραντεβού και πιστοποιητι-κού εμβολιασμού είναι από τα κα-λύτερα του κόσμου. Και η ταχύτητα της Ελλάδας στο εμβολιαστικό πρόγραμμα της τρίτης δόσης μία από τις υψηλότερες της Ευρώπης. Ένα χρόνο όμως μετά την έναρξη της μεγαλύτερης εμβολιαστικής καμπάνιας στην ιστορία του ελ-ληνικού κράτους η χώρα μας μπο-ρεί να μάθει πολλά ακόμα από άλ-λες ευρωπαϊκές χώρες. Η πρόεδρος της εθνικής επιτροπής εμβολια-σμού Μαρία Θεοδωρίδου συνόψισε σε δύο φράσεις τον μακρύ δρόμο από τον Δεκέμβριο του 2021: «Σή-μερα υπάρχουν 26 εμβόλια κατά του κορωνοϊού που έχουν εγκριθεί τουλάχιστον από έναν εθνικό φο-ρέα αξιολόγησης, ενώ άλλα 200 είναι υπό ανάπτυξη... Κύριο θέμα έρευνας, αλλά και καθοριστικών παραγών για την εφαρμογή του προγράμματος εμβολιασμού, απο-τέλεσαν οι μελέτες της ανοσίας που δημιουργείται από το εμβόλιο. Είναι περιττό να πούμε ότι η προ-οπτική, με την εμφάνιση των με-ταλλάξεων, της επίτευξης μιας κα-τάστασης ελεύθερης από COVID, ακυρώθηκε».

Αυτό ισχύει παρά το γεγονός ότι φθάνουμε στο 70% που προσ-δοκούν οι επιστήμονες αρχικά για το τείχος ανοσίας. Μετά 365 ημέρες, όταν έχουν πραγματοποιη-θεί 17.060.000 εμβολιασμοί, έχουν εμβολιαστεί 7.415.000 συμπολίτες μας με πρώτη δόση, ποσοστό 70,6%, 7.000.000 έχουν ολοκλη-ρώσει τον εμβολιασμό τους, πο-σοστό 66,4% και 4.365.000 συμ-πολίτες μας έχουν πραγματοποιή-σει την αναμνηστική δόση ή έχουν πραγματοποιήσει τον εμ-

Η πορεία της αναμνηστικής δόσης στην Ελλάδα

(Στοιχεία 27ης Δεκεμβρίου 2021)

Στην Πορτογαλία το ποσοστό των εμβολια-σμένων με τις δύο δόσεις είναι 90% (100% στους άνω των 60 ετών!). Την 1η Δεκεμβρίου παρ’ όλα αυτά επιβλή-θηκαν νέοι περιορισμοί.

βολιασμό τους, ποσοστό 75,6% επί των δικαιούχων. Αλλά κι αυτό πλέον δεν αρκεί. Ας δούμε «δείκτες» από χώρες του Βορρά και του Νότου:

• **Δανία.** Η χώρα των 5,8 εκατομ-μυρίων είχε στην αρχή της εβδο-μάδας με 1.612 θετικές διαγνώσεις ανά 100.000 κατοίκους τον υψη-λότερο αριθμό μολύνσεων σε ολό-κληρο τον κόσμο. Η μικρή χώρα του Βορρά κατέγραφε 77,3% πλή-ρως εμβολιασμένων (42,7% με τρίτη δόση). Η χώρα «άνοιξε» πολύ γρή-γορα χωρίς περιορισμούς τους κλει-στός χώρους με αποτέλεσμα στα μέσα Δεκεμβρίου να τους ξανα-κλείσει καθώς η «Ομικρον» επέ-λαυνε. Ήταν το δεύτερο μεγάλο

στοίχημα των Δανών στον εμβο-λιασμό μετά την έλλειψη εμβολίων που παρουσιάσθηκε στην αρχή της καμπάνιας (ζήτησαν εμβόλια και από τη χώρα μας) όταν έθεσαν «εκτός» τα εμβόλια Astra Zeneca και Jonhson & Johnson λόγω πα-ρενέργειας, με αποτέλεσμα να ζη-τήσουν και να πάρουν εμβόλια από τη Ρουμανία.

• **Πορτογαλία.** Με 18.874 θανάτους στο δεύτερο και στο τρίτο κύμα η Πορτογαλία «αποπολιτικοποίησε» την εμβολιαστική διαδικασία «τρέ-χοντας» μια καμπάνια υπόδειγμα για ολόκληρη την Ευρώπη. Η καμ-πάνια, που ξεκίνησε στο νοσοκο-μείο Σαν Ζοάο του Πόρτο στις 27 Δεκεμβρίου 2020, ενέπλεξε πολύ γρήγορα και πρωτοβόθια βαθμίδα υγείας και την κοινότητα. Πρό-σκοποι, δήμοι, εκκλησίες, συνδι-κάτα... Παρ’ όλα αυτά το κράτος είχε την πρωτοβουλία των επαφών με τους πολίτες (σε αντίθεση με την Ελλάδα που ο πολίτης μπο-ρούσε να «μπει» και να κλείσει το ραντεβού του). Το ποσοστό των εμβολιασμένων τα Χριστούγεννα ήταν 90% (το μεγαλύτερο στην Ευ-ρώπη, και 100% στους άνω των 60 ετών! Την 1η Δεκεμβρίου παρ’ όλα

αυτά επιβλήθηκαν νέοι περιορισμοί κατά της «Ομικρον» με επέκταση της τηλεργασίας, τεστ σε όλους – και στους εμβολιασμένους. Στην αναμνηστική δόση πάντως ο αριθ-μός αυτών που την έχουν κάνει είναι μόνο 23,7% των δικαιούχων. Η χώρα έχει πολύ λίγους αντιεμ-βολιαστές σε σχέση με άλλες χώρες της Ένωσης.

• **Αυστρία.** Καθιερώνοντας ως πρώ-τη χώρα της Ευρώπης την υποχρε-ωτικότητα των εμβολιασμών για όλους τους πολίτες –με τις ψήφους των κομμάτων της αντιπολίτευσης SPO (Σοσιαλδημοκράτες) και NEOS (Φιλελεύθεροι)– η Αυστρία εκτι-νάχθηκε εν μέσω κυβερνητικής κρίσης και lockdown (έως τις 12 Δεκεμβρίου για να διασώσει την τουριστική περίοδο των εορτών στα χιονοδρομικά κέντρα) από το 63,25% στο 68,03% σε λιγότερο από ένα μήνα (ποσοστό των εμ-βολιασμένων στο σύνολο του πλη-θυσμού) και στο 29% στην ενισχυ-τική δόση, διπλασιάζοντας τους ρυθμούς των εμβολιασμών από 55.000 στις 28 Νοεμβρίου στις 110.302 στις 3 Δεκεμβρίου. Παρ’ όλα αυτά την προτελευταία εβδο-μάδα του χρόνου οι εμβολιασμοί

υποχώρησαν κατά μέσον όρο στις 48.000, κάτι που δείχνει ότι η δυ-ναμική των μέτρων εξαντλήθηκε, σύμφωνα με τους ειδικούς του αυ-στριακού οργανισμού δημόσιας υγείας. Οι διασωληνωμένοι είναι λιγότεροι από 400 (372 στα μέσα της εβδομάδας). Το χαμηλό ποσο-στό εμβολιασμένων –αντίστοιχο με εκείνο της Ελλάδας– οδήγησε σε έκρηξη των διαγνώσεων με με-τάλλαξη «Ομικρον» στις 28 Δεκεμ-βρίου. Σε βαθύ κόκκινο βάφτηκαν υγειονομικά οι τουριστικές περιο-χές της χώρας όπου συγκρατώνται οι περισσότεροι ανεμβολίαστοι, με τους περισσότερους τουρίστες για χειμερινό τουρισμό. Τονίζεται ότι στη χώρα υπάρχουν πάρα πολ-λοί αντιεμβολιαστές και μεταξύ των γιατρών...

• **Ιταλία.** Η Ιταλία με την Αυστρία έχουν ένα κοινό σημείο, το Τυρόλο, την περιοχή των Άλπεων που έχει τους περισσότερους ανεμβολια-σμένους, περισσότερους και από τις περιοχές της Νότιας Ιταλίας με τις αδύναμες κρατικές δομές, εξαιτίας της δυσπιστίας στην παραδοσιακή ιατρική και στις αποφάσεις του «κέντρου». Η Ιταλία επέβαλε πρώτη στην Ευρώπη την υποχρεωτικό-

τητα των εμβολιασμών σε υγει-ονομικούς και χρησιμοποίησε, όπως και στα δύο πρώτα κύματα, τους γιατρούς της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας για να εμβολιά-σουν κατοίκους σε χωριά και απο-μακρυσμένες περιοχές από την αρχή της καμπάνιας.

Με 137.000 χιλιάδες θανάτους εξαιτίας του πρώτου κύματος η Ιταλία έχει εμβολιάσει το 90% του πληθυσμού της και παρ’ όλα αυτά παρουσιάζει αύξηση των μολύν-σεων κατά 63,2% έναντι της τε-λευταίας εβδομάδας και αύξηση των θανάτων κατά 15%. Πέραν της υποχρεωτικότητας στους υγει-ονομικούς, ρόλο στην εμβολιαστική καμπάνια διαδραματίζει η αποφα-σιστική στάση της Καθολικής Εκ-κλησίας, που όρθωσε ανστήτημα δημοσίως εναντίον των αντιεμβο-λιαστικών διαδηλώσεων όταν η κυβέρνηση Ντράγκι καθιέρωσε το πράσινο πιστοποιητικό για την εί-σοδο σε κλειστούς χώρους την 1η Δεκεμβρίου, χαρακτηρίζοντας τον εμβολιασμό «πράξη αγάπης». Μά-λιστα το Βατικανό ώθησε τους 135 φρουρούς του Πάπα να εμβολια-σθούν. Τον Οκτώβριο έγινε γνωστό ότι τρεις από αυτούς αρνήθηκαν και απολύθηκαν.

Καλπάζει στην Ελλάδα η «Ομικρον», με πιο ήπια συμπτώματα

Της **ΠΕΝΝΥΣ ΜΠΟΥΛΟΥΤΖΑ**

Με μια νέα καθημερινότητα όπου οι περισσότεροι θα βιώσουμε την COVID-19 είτε ως ασθενείς είτε ως μέλη του ίδιου νοικοκυριού, και στην οποία το παραμικρό σύμ-πτωμα, είτε αυτό είναι απλό μπου-κωμα της μύτης, είτε γδάρσιμο στον λαιμό θα θεωρείται πιθανή εκδήλωση της νόσου, μας φέρνει αντιμέτωπους το στέλεχος «Ομι-κρον». Από τις 20 Δεκεμβρίου έως και χθες, Τετάρτη 29 Δεκεμβρίου, ο αριθμός των ημερήσιων διαγνώ-σεων εκτοξεύθηκε από 3.700 σε σχεδόν 29.000, με το στέλεχος «Ομικρον» να «επελαύνει». Οι γνώ-σεις για το νέο στέλεχος αυξάνον-ται μέρα με τη μέρα, με τα πρώτα στοιχεία από χώρες όπου ήδη έχει επικρατήσει να καταδεικνύουν ηπιότερη νόσηση και μικρότερο κίνδυνο νοσηλείας κατά 50% έως 70% σε σχέση με το στέλεχος «Δέλ-τα», κάτι που ωστόσο όπως τονί-ζουν οι ειδικοί επιστήμονες θα πρέπει να επιβεβαιωθεί και από τα δεδομένα της Ελλάδας.

«Αυτό που γνωρίζουμε μετά βε-βαιότητας είναι ότι το στέλεχος “Ομικρον” είναι πολύ πιο μολυ-σματικό και μπορεί εύκολα να κυ-ριαρχήσει έναντι του “Δέλτα”», επισημαίνει στην «Κ» ο αναπλη-ρωτής καθηγητής Επιδημιολογίας - Προληπτικής Ιατρικής στο Ερ-γαστήριο Υγιεινής Επιδημιολογίας και Ιατρικής Στατιστικής του ΕΚ-ΠΑ, Δημήτρης Παροσκευής. «Μία παράμετρος που διευκολύνει την επικράτηση της “Ομικρον” σε σχέ-ση με τη “Δέλτα” είναι η μικρότερη περίοδος του χρόνου γενεάς», ση-

μειώνει και εξηγεί: «Μιλάμε για το χρονικό διάστημα μεταξύ της μόλυνσης και του πότε το άτομο που έχει μολυνθεί θα μπορεί να μεταδώσει τον ιό. Αυτό το διδ-αστημα στο “Ομικρον” φαίνεται ότι είναι μικρότερο σε σχέση με τα προηγούμενα στελέχη». Σύμ-φωνα με τον καθηγητή, με βάση κάποιες πρώτες εμπειρικές παρα-τηρήσεις είναι περίπου 2 ημέρες έναντι 3,5 ημερών για το «Δέλτα». «Αποτέλεσμα αυτού είναι να έχου-με κύματα που αυξάνονται πολύ γρήγορα αλλά και αποκλιμακώ-νονται εξίσου γρήγορα, όπως έχει παρατηρηθεί ήδη στη Νότια Αφρι-κή. Επιπλέον φαίνεται ότι το στέ-λεχος «Ομικρον» προσβάλλει με σχετική ευκολία άτομα που έχουν προηγούμενως νοσήσει, αλλά και άτομα που έχουν εμβολιαστεί με δύο δόσεις και έχει μεσολαβήσει μεγάλο χρονικό διάστημα από τη δεύτερη δόση».

Για τη νοσηρότητα από το στέ-λεχος «Ομικρον» ο κ. Παροσκευής επισημαίνει ότι «προκαταρκτικά στοιχεία από το Ηνωμένο Βασίλειο δείχνουν πως ο κίνδυνος νοση-λείας είναι 50%-70% μικρότερος σε σχέση με τον αντίστοιχο λόγω του “Δέλτα”, ενώ περίπου 50% μι-κρότερος είναι και ο κίνδυνος ει-σαγωγής σε ΜΕΘ. Ο δε μέσος χρό-νος νοσηλείας των ασθενών με “Ομικρον” είναι τρεις ημέρες». Όπως τονίζει πάντως ο καθηγητής, «μένει ακόμα να τεκμηριωθούν και στα δικά μας δεδομένα και με μεγαλύτερη ακρίβεια τα χαρακτη-ριστικά του νέου στελέχους σε ό,τι αφορά τη νόσηση. Επίσης πε-ριμένουμε ακόμα περισσότερα

«Το στέλεχος “Ομικρον” προσβάλλει με σχετική ευκολία άτομα που έχουν προηγούμενως νοσήσει. Στοιχεία δείχνουν ότι ο κίνδυνος νοσηλείας είναι 50%-70% μικρότερος σε σχέση με το “Δέλτα”».

Κυρίως νέοι οι νοσήσαντες των γιορτών

Σε αυτή την εκρηκτική εξάπλωση της COVID-19 λόγω του στελέχους «Ομικρον», προς το παρόν η πλειονότητα των περιστατικών αφορά κυ-ρίως νέους. Το επιτάμμερο από 23 έως 29 Δεκεμβρίου, το 16,3% των κρουσμάτων που καταγράφηκαν αφορούσε άτομα έως 17 ετών, το 53,9% άτομα ηλικίας 18 έως 39 ετών, το 24,93% άτομα 40 έως 64 ετών και μόλις το 4,87% αφορούσε άτομα άνω των 65 ετών. Αυτό που ανησυχεί τους ειδικούς είναι μία αλλαγή αυτής της εικόνας, με μετά-δοση του ιού από τους νέους στους μεγαλύτερους κατά τις οικογενει-ακές συγκεντρώσεις της Πρωτοχρονιάς. Πόσο μάλλον όταν περισσό-τεροι από 350.000 Έλληνες άνω των 60 ετών παραμένουν ανεμβολια-στοι. Ο υπουργός Υγείας Θάνος Πλεύρης απηύθυνε έκκληση για «απο-χή» από το τραπέζι της Πρωτοχρονιάς σε οποιονδήποτε εμφανίζει το παραμικρό σύμπτωμα από το αναπνευστικό σύστημα.

δεδομένα και σχετικά με την προ-στασία που παρέχουν τα εμβόλια έναντι της νόσου».

Ο καθηγητής Πνευμονολογίας του ΕΚΠΑ και πρόεδρος της Ελ-ληνικής Πνευμονολογικής Εται-ρείας, Στέλιος Λουκίδης, τονίζει ότι «το βασικό μήνυμα είναι πως εάν κάποιος εμφανίσει έστω και ένα σύμπτωμα ίσως το ανα-πνευστικού, είτε αυτό είναι ένα απλό μπουκωμα της μύτης είτε ένα γδάρσιμο στον λαιμό, θα πρέ-πει αμέσως να υποψιαστεί ότι πι-θανόν να έχει μολυνθεί από τον κορωνοϊό και να κάνει αμέσως τεστ. Εφόσον το τεστ είναι αρνη-τικό, θα πρέπει να επαναληφθεί 48 ώρες μετά. Κατά προτίμηση το δεύτερο τεστ πρέπει να είναι μο-ριακό. Και από την αρχή θα πρέπει να φροντίσει να προστατεύσει τους ευάλωτους οικειούς του μέ-νοντας μακριά τους».

Όπως σημειώνει ο ίδιος, «εάν ένα άτομο είναι θετικό στον ιό, απομονώνεται σπίτι του ακολου-θώντας την τριπλέτα: θερμομότρο, οξύμετρο και αντιπυρετικό. Δεν πρέπει να λάβει άλλα φάρμακα, όπως αντιβιοτικά τα οποία δεν θα βοηθήσουν. Η επαφή με τον για-τρό πρέπει να υπάρχει από την πρώτη μέρα της διάγνωσης. Αντι-συχντικά σημάδια για επιδείνωση της κατάστασης είναι πυρετός που επιμένει μετά την πέμπτη μέ-ρα, δυσκολία στην αναπνοή και μέτρηση με το οξύμετρο κάτω από το 94».

Η ατομική καραντίνα

Την περασμένη Τρίτη η Επι-τροπή Εμπειρογνομώνων εισπ-

γήθηκε ο χρόνος καραντίνας ενός ασυμπτωματικού ή ενός ατόμου με ήπια συμπτώματα να μειωθεί από τις δέκα μέρες στις πέντε –εφόσον τα συμπτώματα υποχω-ρήσουν–, στο πρότυπο των επι-καρποποιημένων οδηγιών του CDC (Κέντρο Ελέγχου Νόσων) των ΗΠΑ. Ανεξάρτητα της διάρκειάς της, ο ασθενής και τα άλλα μέλη του νοι-κοκυριού οφείλουν να ακολουθή-σουν συγκεκριμένους κανόνες. Ο κ. Λουκίδης τονίζει ότι «εφόσον είναι μαζί με άλλους, ο ασθενής πρέπει να αυτοπεριοριστεί σε ξε-χωριστό δωμάτιο και εάν είναι δυ-νατόν να χρησιμοποιεί ξεχωριστό μπάνιο. Εάν δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα, τότε θα πρέπει να γίνεται απολύμανση με χλωρίνη της τουαλέτας μετά τη χρήση της από τον ασθενή. Χρειάζεται καλός και τακτικός αερισμός όλων των χώρων, χρήση της μάσκας από όλους και απολύμανση των σκευών που χρησιμοποιεί ο ασθε-νής. Εξαρχής θα πρέπει να ελεγχ-θούν για SARS-CoV-2 και τα υπό-λοιπα μέλη του νοικοκυριού και να επαναλάβουν το τεστ εάν βγει αρνητικό τουλάχιστον άλλη μία φορά εντός των πρώτων επτά ημε-ρών από τη στιγμή που βρέθηκε θετικός στον ιό ο ασθενής. Να εί-ναι σε εγρήγορση για ενδεχόμενη εμφάνιση συμπτωμάτων και να αποφεύγουν να έρθουν σε επαφή με άτομα που ανήκουν σε ευάλω-τες ομάδες. Οι ανεμβολίαστοι θα πρέπει να προσέχουν πολύ περισ-σότερο τις επαφές τους με τον ασθενή, αφού εάν μολυνθούν από τον ιό θα είναι αυτοί που θα κιν-δυνέψουν περισσότερα».

Τα μη επανδρωμένα τουρκικά αεροσκάφη, τα οποία κατασκευάζονται με τη συμβολή γερμανικής εταιρείας, μερίδιο της οποίας ανήκει στο γερμανικό κράτος, αξιοποιούνται σε «έκνομες ενέργειες» στην ΑΟΖ κράτους-μέλους της Ε.Ε.

«Γερμανικός νους» στα τουρκικά drones

Το κράτος της Γερμανίας έχει μερίδιο σε εταιρεία που συμμετέχει στην κατασκευή του μη επανδρωμένου αεροσκάφους Bayraktar TB2

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Εταιρεία γερμανικών συμφερόντων, μερίδιο της οποίας ανήκει και στο ίδιο το κράτος της Γερμανίας, συμμετέχει στην κατασκευή του τουρκικού επιθετικού μη επανδρωμένου αεροσκάφους (drone) Bayraktar TB2, κάτι που εκ των πραγμάτων ενισχύει ακόμη περισσότερο τη σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ της Άγκυρας και του Βερολίνου. Παράλληλα, προκαλεί προβληματισμό στη Λευκωσία, καθώς όπως αποκάλυψε η «Κ», τα εν λόγω drones βρίσκονται στα κατεχόμενα από τον Δεκέμβριο 2019, ενώ έχουν χρησιμοποιηθεί και στις έκνομες ενέργειες της Τουρκίας στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ανάλογος προβληματισμός δημιουργείται εκ των πραγμάτων και σε άλλες χώρες της περιοχής, καθώς τα μη επανδρωμένα τουρκικά αεροσκάφη και το παράνομο αεροδρόμιο Λευκονοίκου, θα χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τον ίδιο τον Ερσίν Τατάρ, για τον έλεγχο όλης της περιοχής, μέχρι και την Αίγυπτο...

Τα τουρκικά drones, τα οποία έχουν διεισδύσει σε πολλές χώρες και μαζί τους και η τουρκική διπλωματία, είναι εξοπλισμένα με το σύστημα υπέρυθρης απεικόνισης Argos-III HdtEO/IR/Flir που παράγεται από τη γερμανική εταιρεία Hen-

soldt, μερίδιο της οποίας ανήκει στο κράτος της Γερμανίας. Το μερίδιο αγοράστηκε μέσω της τράπεζας KfW (που ελέγχεται από το γερμανικό κράτος) και σύμφωνα με ανακοίνωση που είχε εκδοθεί τον περασμένο Μάρτιο, ανέρχεται στο 25,1%. Κάτι που έχει εξαιρετική σημασία, καθώς σύμφωνα με τον

Σύμφωνα με τον γερμανικό νόμο, το ποσοστό που κατέχει το γερμανικό κράτος στην εν λόγω εταιρεία παρέχει στη γερμανική κυβέρνηση δικαίωμα αναστέλλουσας μειοψηφίας στη λήψη αποφάσεων.

γερμανικό νόμο, το ποσοστό αυτό παρέχει στη γερμανική κυβέρνηση δικαίωμα αναστέλλουσας μειοψηφίας, στη λήψη αποφάσεων. Δηλαδή, η γερμανική κυβέρνηση έχει αποφασιστικό λόγο και συνεπώς ρόλο σε σχέση με τις δραστηριότητες της Hensoldt, η οποία συμμετέχει ουσιαστικά στη κατασκευή των τουρκικών drones.

Σημειώνεται ακόμη ότι το εν λόγω γερμανικό σύστημα υπέρυθρης απεικόνισης, θεωρείται κομμάτι

Θέμα με Ισραήλ-Αίγυπτο...

Τα μη επανδρωμένα τουρκικά αεροσκάφη Bayraktar TB2, τα οποία κατασκευάζονται με την ουσιαστική συμβολή γερμανικής εταιρείας, μερίδιο της οποίας ανήκει στο ίδιο το γερμανικό κράτος (βλέπε πιο πάνω), αναμένεται να δημιουργήσουν και «θέμα» με την Αίγυπτο και το Ισραήλ. Όπως ο ίδιος ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Ερσίν Τατάρ ανέφερε στο CNNTurk, τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη (drones), που έχουν εγκατασταθεί στο παράνομο αεροδρόμιο του κατεχόμενου Λευκονοίκου, θα μπορούν να απογειώνονται και να επιθεωρούν όλη την περιοχή, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Σύμφωνα με τον κ. Τατάρ, «τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη και τα οπλισμένα μη επανδρωμένα αεροσκάφη χρειάζονται 6 με 7 ώρες, από το σημείο που βρίσκονται στην Τουρκία, για να φθάσουν στο 'νότο', δηλαδή στις ελεύθερες περιοχές, που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία. «Όμως τα drones που έχουν εγκατασταθεί στο Λευκονοίκο θα μπορούν ν' απογειώνονται και να επιθεωρούν το τι γίνεται στην περιοχή, που εκτείνεται μέχρι τη νότια Κύπρο ή την Αίγυπτο, σε σύντομο χρονικό διάστημα», είπε ο τοποτηρητής της Άγκυρας στα Κατεχόμενα, υποστηρίζοντας ότι «η βάση του Λευκονοίκου χρησιμοποιείται για τη δική μας άμυνα».

της ραχοκοκαλιάς των τουρκικών drones και εκτιμάται ότι χωρίς αυτό δεν θα είχαν σε καμιά περίπτωση την επιχειρησιακή αξία και την αποτελεσματικότητα που τους αποδίδεται σήμερα. Και συνεπώς η Άγκυρα δεν θα μπορούσε να αξιοποιήσει το «διπλωματία των drones».

Τα δεδομένα αυτά αφήνουν εκτεινόμενο το Βερολίνο, εγείροντας τεράστια ερωτηματικά και προβληματισμούς στη Λευκωσία, για δύο λόγους:

Αφενός, γιατί τα εν λόγω drones, βρίσκονται και στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου από τις 16 Δεκεμβρίου 2019, έχοντας ήδη λειτουργήσει «υποστηρικτικά» στις έκνομες ενέργειες της Τουρκίας στην κυπριακή ΑΟΖ και αξιοποιώντας το παράνομο αεροδρόμιο Λευκονοίκου. Δηλαδή, τα μη επανδρωμένα τουρκικά αεροσκάφη, τα οποία κατασκευάζονται με τη συμβολή γερμανικής εταιρείας, μερίδιο της οποίας ανήκει στο γερμανικό

κράτος, αξιοποιούνται σε «έκνομες ενέργειες» στην ΑΟΖ, κράτους-μέλους της Ε.Ε. Υπό αυτή την έννοια, εύλογα κάποιος θα μπορούσε να οδηγηθεί σε συμπεράσματα για τον ρόλο που διαδραματίζουν τόσο το γερμανικό κράτος (κατά κύριο λόγο), όσο και η γερμανική εταιρεία που συμμετέχει στην κατασκευή των τουρκικών drones.

Και αφετέρου γιατί αποκτά ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον και νόημα η κάθετη άρνηση τόσο της τώως, όσο και της νυν κυβέρνησης της Γερμανίας, να προσυπογράψουν κυρώσεις εις βάρος της Τουρκίας, αναφορικά με τις πειρατικές ενέργειες της Άγκυρας στην ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας (στις οποίες συμμετείχαν τα Bayraktar TB2), καθώς και πιο πρόσφατα στις έκνομες ενέργειες στην περίκλειστη πόλη της Αμμοχώστου. Δεν είναι προφανώς τυχαίο ότι η ΥΠΙΕΣ της Γερμανίας Αναλένα Μπέρμποκ (Annelena Baerbock) ζήτησε, όπως δημοσιεύσαμε, από τη Λευκωσία να επιδείξει αλληλεγγύη στα κράτη-μέλη που διαφωνούν με την επιβολή μέτρων κατά της Τουρκίας. Κάτι που δημιουργεί την εντύπωση ότι τα οικονομικά συμφέροντα της Γερμανίας, περιλαμβανομένης ενδεχομένως και της συμμετοχής γερμανικής εταιρείας στην κατασκευή των τουρκικών drones, εκλαμβάνονται από το Βερολίνο ως περισσότερο σημαντικά, από

την εισβολή μιας τρίτης χώρας στην ΑΟΖ κράτους-μέλους της Ε.Ε., ή/και από την έναρξη διαδικασίας εποικισμού μιας πόλης, κατά παράβαση ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Όλα τα πιο πάνω, οδηγούν αβίαστα στο συμπέρασμα, ότι οι συζητήσεις που θα λάβουν χώρα στην Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων, COREPER, πιθανότατα εντός Ιανουαρίου, για τις έκνομες ενέργειες της Τουρκίας στην περίκλειστη Αμμόχωστο, δεν θα οδηγήσουν σε ουσιαστικές κυρώσεις. Άλλωστε, το έγγραφο επιλογών που έχουνβάλει στο τραπέζι ο Γιοσέπ Μπινιέρ και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης, (της οποίας προτίσταται), δεν αφήνουν κανένα περιθώριο αισιοδοξίας, για λήψη ουσιαστικών μέτρων που θα μπορούσαν να πειθαναγκάσουν τον Ερντογάν να αλλάξει ρότα στο Κυπριακό, το μεταναστευτικό, το ζήτημα της Αμμοχώστου και την ΑΟΖ.

Ως γνωστόν, σε επίπεδο «μέτρων», στο τραπέζι βρίσκεται μόνο το θέμα της εγκαθίδρυσης ενός νομικού πλαισίου κυρώσεων κατά φυσικών και νομικών προσώπων που διαδραματίζουν ρόλο στις έκνομες ενέργειες, στο Βαρώσι. Και όχι εναντίον της ίδιας της Τουρκίας και του καθεστώτος Ερντογάν, που έχουν αποφασίσει, οργανώσει και δρομολογήσει τις εν λόγω έκνομες ενέργειες.

Η Κομισιόν στηρίζει το Βερολίνο

Δεν είναι μόνο η Γερμανία που τοποθετείται αρνητικά στην προσπάθεια της Λευκωσίας για επιβολή πολιτικών μέτρων κατά της Τουρκίας, για το ζήτημα των Βαρωσίων, στο πλαίσιο του «εγγράφου επιλογών». Είναι και η Κομισιόν, η οποία έχει καταθέσει τη διαφωνία της αναφορικά με την επιπλέον περικοπή προενταξιακών προγραμμάτων, καθώς αυτά είναι στη μεγάλη τους πλειοψηφία «κουρεμένα», ενώ όσα έχουν απομείνει, αφορούν μόνο στην κοινωνία των Τούρκων πολιτών. Αυτό πάντως που προκαλεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι ότι η Κομισιόν διαφώνησε με τον Γιοσέπ Μπινιέρ και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής

Η Κομισιόν έχει καταθέσει τη διαφωνία της αναφορικά με την επιπλέον περικοπή προενταξιακών προγραμμάτων, καθώς αυτά είναι στη μεγάλη τους πλειοψηφία «κουρεμένα».

Δράσης (ΕΥΕΔ), οι οποίοι περιέλαβαν στο έγγραφο την εν λόγω «επιλογή», για ενδεχόμενη επιπλέον περικοπή προενταξιακών προγραμμάτων της Τουρκίας. Ο

αρμόδιος Επίτροπος Όλιβερ Βαρέλι άδειασε την ΕΥΕΔ, υποστηρίζοντας ότι δεν είχε διαβουλευθεί με την Κομισιόν πριν βάλει στο τραπέζι την εν λόγω πρόταση, αφήνοντας να διαρρεύσει δυσφορία γύρω από το ζήτημα που προέκυψε.

Κύκλοι στην έδρα της Ε.Ε. ανέφεραν στην «Κ» ότι ο Γιοσέπ Μπινιέρ και η ΕΥΕΔ γνώριζαν πολύ καλά ότι η πρότασή τους δεν θα περνούσε από τα κράτη-μέλη και συνεπώς δεν μπήκαν στον κόπο να τη συζητήσουν με την Κομισιόν, κάτι πάντως που όφειλαν να πράξουν, καθώς το «έγγραφο επιλογών» θα έπρεπε να υποβληθεί και από τους δύο. Σύμφωνα με τους ίδιους κύκλους, οι «επιλογές» για επιβολή

πολιτικών μέτρων (περαιτέρω πάγωμα προενταξιακών προγραμμάτων από Ε.Ε. και πιστώσεων από την ΕΤΕΠ) «τοποθετήθηκαν στο χαρτί απλώς και μόνο για να κρυσώσουν το κάπι της Λευκωσίας», γνωρίζοντας εκ των προτέρων ότι τα κράτη-μέλη δεν θα έδιναν τη συγκατάθεσή τους. Άλλωστε, εκτός από τη Γερμανία, κάθετα αρνητικές στην επιβολή κυρώσεων κατά της Τουρκίας, ήταν η Ιταλία και η Ολλανδία, ενώ η Σουηδία και η Φινλανδία, ζήτησαν μελέτη επιπτώσεων, παραπέμποντας το ζήτημα στις ελληνικές καλένδες. Όπως και η Ισπανία, η οποία ετοιμάζεται να υπογράψει αμυντική συμφωνία με την Τουρκία.

Ο αρμόδιος Επίτροπος Όλιβερ Βαρέλι άδειασε την ΕΥΕΔ, υποστηρίζοντας ότι δεν είχε διαβουλευθεί με την Κομισιόν πριν βάλει στο τραπέζι την πρόταση, αφήνοντας να διαρρεύσει δυσφορία γύρω από το ζήτημα που προέκυψε.

45

ΧΡΟΝΙΑ

Φροντίδα για τον Άνθρωπο και την Υγεία

Παροχή ποιοτικής και οικονομικά προσιτής φαρμακευτικής αγωγής σε όλους τους ανθρώπους του πλανήτη, με γνώμονα την αειφόρο ανάπτυξη

ΠΣ

MEDOCHEMIE

Στρατηγική η συμμαχία Ισραήλ - Ελλάδας

Ο ΥΠΕΞ του Ισραήλ στην «Κ»

Συνέντευξη στον **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟ**

Η σχέση Ελλάδας και Ισραήλ θα συνεχίσει να ευδοκμεί αυτόνομα και ανεξάρτητα «από οποιεσδήποτε άλλες εξελίξεις στην περιοχή», αναφέρει στην αποκλειστική συνέντευξή του στην «Κ» ο Γιαίρ Λαπίντ, υπουργός Εξωτερικών του Κράτους του Ισραήλ. Ο κ. Λαπίντ περιγράφει την ελληνοϊσραηλινή σχέση ως «μια στρατηγική συμμαχία βασισμένη σε αξίες μεταξύ δύο χωρών που μοιράζονται κοινές αξίες και ένα όραμα για σταθερότητα, καινοτομία, δημοκρατία και ευημερία».

Απαντώντας σε ερώτηση σχετικά με την πιθανότητα επαναπροσέγγισης του Ισραήλ με την Τουρκία σημειώνει ότι η χώρα του «σίγουρα ελπίζει να συνεργαστεί εποικοδομητικά με χώρες που δειχνουν επιθυμία να διαδραματίσουν θετικό ρόλο στην προώθηση της ευημερίας και της σταθερότητας» και τονίζει ότι πράγματι η κυβέρνησή του διερευνά αυτήν την πιθανότητα. Τονίζει, βέβαια, ότι η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ του Ισραήλ και οποιασδήποτε χώρας δεν είναι ποτέ εις βάρος των δεσμών του Ισραήλ με την Ελλάδα, τους οποίους χαρακτηρίζει «στρατηγικούς».

Ο υπουργός Εξωτερικών του Ισραήλ αναφέρεται στις νέες δυνατότητες που έχουν δημιουργήσει για τη Μέση Ανατολή οι Συμφωνίες του Αβραάμ. Τονίζει, μάλιστα, ότι οι συμφωνίες αυτές δημιουργούν μια «νέα πραγματικότητα». Αναφορικά με τις ανανεωμένες συζητήσεις στο πλαίσιο της Κοινού Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης (JCPOA) για τις πυρηνικές δυνατότητες του Ιράν, ο κ. Λαπίντ είναι κάθետος: «Δεν μπορεί ποτέ να επιτραπεί στο Ιράν να αποκτήσει ικανότητα για πυρηνικά όπλα». Μάλιστα ο κ. Λαπίντ εκφράζει, με την ευκαιρία, τις ευχαριστίες του στην Ελλάδα για τη συνεισφορά της υπέρ της αυστηρότερης εποπτείας στο συμβούλιο των διοικητών της Διεθνούς Υπηρεσίας

Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ). Ο κ. Λαπίντ θεωρεί ότι οι ΗΠΑ, παρά τη στρατηγική στροφή τους προς τον Ειρηνικό, θα παραμείνουν στη Μέση Ανατολή, φέρνοντας μάλιστα ως παράδειγμα και τη συμμετοχή τους στο σχήμα 3+1 με την Ελλάδα, το Ισραήλ και την Κυπριακή Δημοκρατία. Ενώ τονίζει πως η σχέση ΗΠΑ - Ισραήλ παραμένει ακρογωνιαίος λίθος για τη σταθερότητα στη Μέση Ανατολή.

– Η ελληνοϊσραηλινή σχέση έχει διευρυνθεί σημαντικά την τελευταία δεκαετία. Οι δύο χώρες έχουν αναπτύξει συνεργασία σε πολλούς τομείς όπως η άμυνα, η οικονομία, οι διαπροσωπικές επαφές και επίσης οικοδομούν μια ουσιαστική κατανόηση σχετικά με τις περιφερειακές πραγματικότητες. Τι γίνεται με τα επόμενα βήματα για την ενίσχυση των διμερών δεσμών;

– Η διμερής σχέση μεταξύ Ισραήλ και Ελλάδας δεν είναι μόνο μια πολύπλευρη στρατηγική εταιρική σχέση, όπως αποδεικνύεται από τους δεσμούς μας στον τομέα της ασφάλειας και της ενέργειας. Είναι μια στρατηγική συμμαχία βασισμένη σε αξίες μεταξύ δύο χωρών που μοιράζονται κοινές αξίες και ένα όραμα για σταθερότητα, καινοτομία, δημοκρατία και ευημερία.

Αυτή η συμμαχία ήταν εμφανής κατά την πρόσφατη τριμερή σύνοδο κορυφής μεταξύ του πρωθυπουργού Μπένετ, του πρωθυπουργού Μπισσοτάκ και του Προέδρου της Κύπρου Αναστασιάδη στην Ιερουσαλήμ. Και στις πολλές συνομιλίες μου με τον υπουργό Εξωτερικών Δένδια στο Ισραήλ και στην Ουάσινγκτον, συζητήσαμε για ορισμένους τομείς στους οποίους πιστεύουμε ότι μπορούμε να εμβαθύνουμε τις διμερείς σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών μας. Έχουμε αναπτυσσόμενους αμυντικούς δεσμούς. Έχουμε κοινά έργα στον τομέα της ενέργειας που υποστηρίζουν χιλιάδες θέσεις εργασίας στις δύο χώρες μας. Η γεωγρα-

Γιαίρ Λαπίντ: «Το πλαίσιο 3+1 –το Ισραήλ, η Ελλάδα, η Κύπρος και οι ΗΠΑ– είναι ένα αποτελεσματικό φόρουμ για την αντιμετώπιση περιφερειακών, ακόμη και παγκόσμιων προκλήσεων».

φική μας εγγύτητα σημαίνει ότι αντιμετωπίζουμε πολλές από τις προκλήσεις που θέτει η κλιματική αλλαγή. Εν μέσω της πανδημίας, ενισχύσαμε τη συνεργασία μας στον τομέα της υγείας και, καθώς ξεπερνάμε την πανδημία, πρέπει να δράσουμε για να αποκαταστήσουμε την τουριστική ροή μεταξύ των δύο χωρών μας, καθώς ο τουρισμός είναι βασικός πυλώνας των ισχυρών διαπροσωπικών σχέσεων μας. Κοινός τόπος σε όλους αυτούς τους τομείς είναι μια πολυδιάστατη συνεργασία που αποτελεί πηγή σταθερότητας, ευημερίας και λύσεων για διάφορες προκλήσεις.

– Πρόσφατα υπήρξε μια κάποια συζήτηση στην Αθήνα για προσέγγιση μεταξύ Ισραήλ και Τουρκίας. Πώς θα μπορούσε αυτό να επιηρεάσει τη σχέση Ελλάδας - Ισραήλ;

– Η διμερής σχέση μεταξύ Ισραήλ και Ελλάδας και η τριμερής σχέση μεταξύ Ισραήλ, Ελλάδας και Κύπρου είναι και οι δύο υψίστης σημασίας για το Ισραήλ. Αυτές οι συνεργασίες λειτουργούν αυτόνομα και θα συνεχίσουν να ευδοκμούν ανεξάρτητα από οποιεσδήποτε άλλες εξελίξεις στην περιοχή. Το Ισραήλ σίγουρα ελπίζει να συνεργαστεί εποικοδομητικά με χώρες που δείχνουν επιθυμία να διαδραματίσουν θετικό ρόλο στην προώθηση της

ευημερίας και της σταθερότητας, και διερευνούμε αυτήν την πιθανότητα. Ωστόσο, η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ του Ισραήλ και οποιασδήποτε χώρας δεν είναι ποτέ εις βάρος των σχέσεων μας με άλλες χώρες και βλέπουμε τους δεσμούς μας με την Ελλάδα ως στρατηγικούς.

– Πιστεύετε ότι η Τουρκία έχει αλλάξει και μπορεί να συμβάλει στην ειρήνη και στη σταθερότητα στην περιοχή;

– Όπως είπα, το Ισραήλ σίγουρα ελπίζει να συνεργαστεί εποικοδομητικά με άλλες χώρες που δείχνουν την επιθυμία να διαδραματίσουν θετικό ρόλο στην προώθηση της ευημερίας και της σταθερότητας. Διερευνούμε συνεχώς τέτοιες δυνατότητες και δεσμευόμαστε όπως πάντα στους Έλληνες φίλους μας για διαφάνεια σε αυτό το θέμα. Αλλά είναι ακριβώς για αυτόν τον λόγο –την επιθυμία μας να συνεργαστούμε με χώρες που διαδραματίζουν θετικό ρόλο στην προώθηση της ευημερίας και της σταθερότητας– που το Ισραήλ εκτιμά τη συνεργασία του με την Ελλάδα. Αυτή η συνεργασία έχει τις ρίζες της σε κοινά συμφέροντα και αξίες. Προσβλέπουμε στη διατήρηση και ενίσχυση αυτών των εταιρικών σχέσεων, οι οποίες διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην προώθηση της περιφερειακής σταθερότητας.

Η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ του Ισραήλ και οποιασδήποτε χώρας δεν είναι ποτέ εις βάρος των σχέσεων μας με άλλες χώρες και βλέπουμε τους δεσμούς μας με την Ελλάδα ως στρατηγικούς.

Τον περασμένο χρόνο, είδαμε να αναδύεται μια νέα πραγματικότητα στη Μέση Ανατολή. Δεν περνάει ούτε ημέρα χωρίς να υπογραφεί μια νέα συμφωνία ή να δημοσιοποιηθεί μια νέα πρωτοβουλία συνεργασίας.

– Οι Συμφωνίες του Αβραάμ έδωσαν στην περιοχή ένα πρόσθετο στοιχείο σχετικά με τη δυνατότητα συνεργασίας μεταξύ του Ισραήλ και των αραβικών χωρών. Ποια είναι τα επόμενα βήματα; Πώς προχωρούν οι διαπραγματεύσεις με άλλες αραβικές χώρες; Θα υπάρξουν νέα τους επόμενους μήνες για νέες συμφωνίες;

– Τον περασμένο χρόνο, είδαμε να αναδύεται μια νέα πραγματικότητα στη Μέση Ανατολή. Οι διπλωματικοί, οικονομικοί, δεσμοί ασφάλειας, πολιτιστικοί και διαπροσωπικοί δεσμοί που προέκυψαν από τις συμφωνίες ομαλοποίησαν οδήγησαν σε μεγαλύτερη εταιρική σχέση, ευημερία και σταθερότητα σε ολόκληρη την περιοχή. Δεν περνάει ούτε ημέρα χωρίς να υπογραφεί μια νέα συμφωνία, να δημοσιοποιηθεί μια νέα πρωτοβουλία συνεργασίας ή να πραγματοποιηθεί μια ιστορική επίσημη επίσκεψη. Και αυτό δεν συμβαίνει μόνο με τους νέους εταίρους μας.

Εμβαθύνουμε επίσης τη συνεργασία μας με τους ιστορικούς περιφερειακούς εταίρους μας, την Αίγυπτο και την Ιορδανία. Τώρα

Οι σχέσεις με ΗΠΑ

– Πιστεύετε ότι η λεγόμενη «στροφή στον Ειρηνικό» των Ηνωμένων Πολιτειών θα αλλάξει το περιβάλλον ασφαλείας στην ευρύτερη περιοχή μας; Εάν ναι, πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν οι νέες προκλήσεις και πώς βλέπετε τον ρόλο του Ισραήλ σε αυτό το πλαίσιο;

– Το Ισραήλ και οι Ηνωμένες Πολιτείες μοιράζονται μια ειδική σχέση που βασίζεται σε κοινές αξίες και αμοιβαία συμφέροντα. Αυτή η φιλία και η εταιρική σχέση είναι αργαής και θα συνεχίσει να λειτουργεί ως ακρογωνιαίος λίθος για την περιφερειακή σταθερότητα και ασφάλεια στη Μέση Ανατολή και στη Μεσόγειο. Επιπλέον, πολλές από τις κοινές αξίες και τα συμφέροντα που αποτελούν τη βάση της σχέσης ΗΠΑ - Ισραήλ είναι οι ίδιες κοινές αξίες και τα ίδια συμφέροντα που αποτελούν τη βάση της σχέσης ΗΠΑ - Ελλάδα. Για αυτό το πλαίσιο 3+1 –το Ισραήλ, η Ελλάδα, η Κύπρος και οι ΗΠΑ– είναι ένα τόσο αποτελεσματικό φόρουμ για την αντιμετώπιση περιφερειακών, ακόμη και παγκόσμιων προκλήσεων.

κοιτάζοντας το μέλλον, πιστεύω ότι υπάρχουν πολύ περισσότερες χώρες που αντιμετωπίζουν τις ίδιες προκλήσεις και απειλές με εμάς. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στη Μέση Ανατολή, όπου οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε δεν σταματούν στα εθνικά σύνορα: η πανδημία της COVID-19, η κλιματική αλλαγή και η διεθνής τρομοκρατία που κινεί το Ιράν.

Πιστεύω επίσης ότι υπάρχουν πολλές χώρες στην περιοχή μας, και πέρα από αυτήν, που ανταλαμβάνονται αυτό που έχω πει πολλές φορές: στο μέλλον, αυτοί που συνεργάζονται θα νγούνται και αυτοί που απομονώνονται θα μείνουν πίσω.

Ενα εξαιρετικό παράδειγμα τέτοιας συνεργασίας που ήδη βλέπουμε σήμερα είναι το East Med Gas Forum, το οποίο συσπειρώνει το Ισραήλ, την Ελλάδα και άλλους από όλη την περιοχή μας σε θέματα ενεργειακής ανάπτυξης, και αυτό μπορεί να αποτελέσει πρότυπο για παρόμοιες προσπάθειες σε άλλους τομείς. Οπότε να, είμαι αισιόδοχος ότι περισσότερες χώρες θα ενταχθούν στον κύκλο της ειρήνης και απλώνουμε το χέρι μας για την ειρήνη.

Δεν μπορεί να επιτραπεί στο Ιράν να αποκτήσει ικανότητα για πυρηνικά

– Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η διεθνής κοινότητα έχουν αναλάβει και πάλι να επαναφέρουν το Ιράν στο τραπέζι του διαλόγου. Μέσω του Κοινού Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης (JCPOA) ή άλλων πιθανών πλατφορμών διπραγματεύσεων. Πιστεύετε ότι μπορεί πραγματικά να υπάρξει μια πραγματική πυρηνική συμφωνία;

– Δεν μπορεί ποτέ να επιτραπεί στο Ιράν να αποκτήσει ικανότητα για πυρηνικά όπλα. Ενα πυρηνικό Ιράν θα ωθήσει ολόκληρη τη Μέση Ανατολή σε μια κούρσα πυρηνικών εξοπλισμών τη στιγμή που γίνονται τεράστια βήματα για να διευρυνθεί ο κύκλος της ειρήνης στην περιοχή. Θα ενθαρρύνει το Ιράν και τους τρομοκράτες πληρεξούσιους του να επεκτείνουν περαιτέρω την τρομοκρατική τους δραστηριότητα σε ολόκληρη την περιοχή και σε ολόκληρο τον κόσμο. Η εκτίμηση είναι τεκμηριωμένη και σαφής. Οι Ιρανοί προσέρχονται σε συνομιλίες για έναν μόνο λόγο – για να αρθούν οι κυρώσεις. Χρειάζονται χρήματα για να χρηματοδοτήσουν το παγκόσμιο τρομοκρατικό τους δίκτυο, συμπεριλαμβανομένων των Φρουρών της Επανάστασης και της Χεζμπολάχ, και για να χρηματοδοτήσουν τη

Ως παγκόσμια υπερδύναμη πράσινης ενέργειας και τεχνολογίας, στο Ισραήλ έχουμε δεσμεύσει σχεδόν 5 δισ. δολάρια για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

συνεχιζόμενη κούρσα τους για πυρηνικό εξοπλισμό.

Όπως είπα στον Γάλλο πρόεδρο Μακρόν στη συνάντησή μας στο Παρίσι μόλις τον περασμένο μήνα, η αποτροπή ενός πυρηνικού Ιράν δεν τελειώσε με την επανέναρξη των συνομιλιών στη Βιέννη. Η συνταγή για την αποτροπή ενός Ιράν με ικανότητα πυρηνικών όπλων είναι απλή: Αυστηρότερες κυρώσεις. Αυστηρότερη εποπτεία. Διεξάγετε οποιεσδήποτε συνομιλίες από θέση ισχύος. Και επίσης πρέπει να υπάρχει μια αξιόπιστη στρατιωτική απειλή. Εάν οι Ιρανοί πιστέψουν ότι ο κόσμος δεν σκοπεύει σοβαρά να τους σταματήσει, θα επιταχύνουν για τη δρόμια. Πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι ο κόσμος δεν θα επιτρέψει να συμβεί αυτό. Και επιτρέψτε μου να πω επίσης ότι, όσον αφορά την αυστηρότε-

Με τον Έλληνα υπουργό Εξωτερικών Νίκο Δένδια.

ρη εποπτεία, είμαστε ευγνώμονες στην Ελλάδα για τη συνεισφορά της στο συμβούλιο των διοικητών της Διεθνούς Υπηρεσίας Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ). Γιατί γνωρίζουμε ότι η Ελλάδα συμμερίζεται τις ανησυχίες μας για τη διάδοση των πυρηνικών όπλων και μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος στα διεθνή φόρα.

– Το Ισραήλ υπήρξε πρωτοπόρος στην τεχνολογία σε πολλούς τομείς. Μπορεί να γίνει ένας περιφερειακός παράγοντας για την προώθηση βιώσιμων λύσεων όσον αφορά την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης;

– Το Ισραήλ δεν έχει απλώς τη δυνατότητα να γίνει περιφερειακός παράγοντας για την καταπολέ-

μηση της κλιματικής αλλαγής: το Ισραήλ είναι ήδη σήμερα παγκόσμιος παράγοντας στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Αυτό ξεκινάει από το εσωτερικό: έχουμε δεσμεύσει σχεδόν 5 δισ. δολάρια για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, στα οποία συμπεριλαμβάνονται άνευ προηγουμένου επενδύσεις για την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και της επιχειρηματικότητας στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Μειώνουμε τις εκπομπές άνθρακα με στόχο να έχουμε ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα το 2050, προετοιμάζουμε την είσοδο των ηλεκτρικών οχημάτων στην αγορά του Ισραήλ και επενδύουμε στα μέσα μαζικής μεταφοράς για τη μείωση των εκπομπών. Πιστεύω επίσης ότι εμείς οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι έχουμε την ευθύνη να πρωτοστατήσουμε και να δώσουμε το θετικό παράδειγμα, και για αυτό το υπουργείο Εξωτερικών μόλις εγκατέστησε με πρωτοβουλία μου πλιακούς συλλέκτες στη στέγη του κτιρίου μας.

Ως παγκόσμια υπερδύναμη πράσινης ενέργειας και τεχνολογίας, το Ισραήλ έχει να διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο στον παγκόσμιο αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής. Και ενστερνιζόμαστε αυτόν τον

ρόλο: δεν είναι τυχαίο ότι το Ισραήλ είχε τη δεύτερη μεγαλύτερη αντιπροσωπεία από όλες τις χώρες στη διάσκεψη της Γλασκώβης για το κλίμα.

Όπως έχω πει πολλές φορές, ενόψει τεράστιων παγκόσμιων προκλήσεων όπως η κλιματική αλλαγή, οι χώρες που συνεργάζονται θα ευημερήσουν και όσες δεν θα συνεργαστούν θα μείνουν πίσω. Για τον σκοπό αυτό, το Ισραήλ μόλις υπέγραψε το σημαντικό «νερό για πράσινη ενέργεια» με την Ιορδανία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Και στη Μεσόγειο, βλέπουμε μια τεράστια ευκαιρία για να εμβαθύνουμε τους διμερείς δεσμούς μας με την Ελλάδα και τους τριμερείς μας δεσμούς με την Ελλάδα και την Κύπρο, μέσω συνεχών κοινών προσπάθειών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, είτε μέσω της κυπριακής Πρωτοβουλίας για το Κλίμα, είτε μέσω κοινών έργων έρευνας και ανάπτυξης ή συνεργασίας στην πυρόσβεση. Είμαι υπερήφανος που υπηρέτω ως υπουργός Εξωτερικών και ηγούμαι ενός υπουργείου με ικανούς, αφοσιωμένους επαγγελματίες που εργάζονται καθημερινά για να μετατρέψουν αυτές τις ευκαιρίες σε πραγματικότητα.

Ζωντανή η προοπτική για LNG στο Βασιλικό

Από *ExxonMobil - Qatar Petroleum*

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Η συμφωνία παραχώρησης του τεμαχίου 5, της κυπριακής ΑΟΖ, στην κοινοπραξία ExxonMobil και Qatar Petroleum τη δεδομένη στιγμή δίνει μια νέα διάσταση στο ενεργειακό πρόγραμμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, το οποίο είχε παγώσει, ελέω πανδημίας, από τον Απρίλιο του 2020. Η συμφωνία, από χρονικής απόψεως, αναμφίβολα είχε το στοιχείο του εντυπωσιασμού, αν ληφθεί υπόψη και ο τουρκικός παράγοντας, ο οποίος εμφανιζόταν να αναθερμαίνει, φραστικά, την επιθετική

Η δημιουργία τερματικού υδροποίησης Φ.Α. επί κυπριακού εδάφους από την κοινοπραξία ExxonMobil και Qatar Petroleum υπάρχει στο τραπέζι από την περίοδο που παραχωρήθηκε το τεμάχιο 10.

συμπεριφορά του, με απειλές για επιστροφή των τουρκικών γεωτρήπανων στην περιοχή. Ωστόσο, η αιφνιδιαστική κίνηση της νέας παραχώρησης έχει και ουσιαστικό χαρακτήρα που συνδέεται με τις διαχρονικές φιλοδοξίες η Κύπρος να καταστεί ένας από τους ενεργειακούς πυλώνες της Ανατολικής Μεσογείου. Φιλοδοξίες που έχουν στον πυρήνα τους το όραμα η Κύπρος να εισέλθει στον χώρο της βιομηχανίας υδρογονανθράκων, με τη φιλοξενία επί του εδάφους της τερματικών υποδομών επεξεργασίας Φυσικού Αερίου (LNG). Μια προοπτική που αποτελούσε την αιχμή του δόρατος της ενεργειακής πολιτικής της Λευκωσίας μετά την ανακάλυψη των πρώτων ποσοτήτων υδρογονανθράκων, στο τεμάχιο 12 και είχε εξασθε-

νήσει στη συνέχεια πρώτα από τις εναλλακτικές επιλογές που εμφανίσθηκαν για τα ενεργειακά κοιτάσματα της ευρύτερης περιοχής και στη συνέχεια από την απουσία ικανοποιητικών ποσοτήτων που να μπορούν να υποστηρίξουν ένα φιλόδοξο έργο, όπως είναι οι χερσαίες υποδομές LNG. Συνδυαστικά οι εργασίες της κοινοπραξίας ExxonMobil και Qatar Petroleum προς επιβεβαίωση των αρχικών ανακαλύψεων στο κοιτάσμα «Γλαύκος», καθώς και η παραχώρηση του τεμαχίου 5, δίνουν μια νέα διάσταση σ' ένα όραμα το οποίο, όπως αποδεικνύεται, δεν έσβησε ποτέ.

Τερματικό LNG

Η παραχώρηση του τεμαχίου 5 στους Αμερικανούς και Καταριανούς, ουσιαστικά μετατρέπει τις δύο εταιρείες κολοσσούς στη βιομηχανία υδρογονανθράκων ως την αιχμή του δόρατος προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις εκείνες που θα δώσουν σάρκα και οστά στις κυπριακές ενεργειακές φιλοδοξίες. Σημαντικός παράγοντας προς την κατεύθυνση αυτή, η πολιτική Αμερικανών και Καταριανών, οι οποίοι, όπως δείχνουν οι κινήσεις που έχουν γίνει, στηρίζουν τα θέλω της Λευκωσίας, μάλιστα σε μια δύσκολη περίοδο με αρκετές ακυρώσεις άλλων ενεργειακών έργων, ένεκα της πανδημίας. Ένα πρώτο δείγμα των όσων φαίνεται να έχουν σχεδιασθεί σε κεντρικό επίπεδο από την ExxonMobil και Qatar Petroleum και δεν αφορούν μόνο τη δυναμική των τεμαχίων που τους έχουν παραχωρηθεί ήταν και η απόφαση η κοινοπραξία να παραμείνει στην περιοχή τον Απρίλιο του 2020. Η προοπτική δημιουργίας τερματικού LNG επί κυπριακού εδάφους φαίνεται ξεκάθαρα, τώρα, πως ήταν στους σχεδιασμούς Αμερικανών και Καταριανών από την εποχή που τους παραχωρήθηκε το τεμάχιο 10. Επένδυση που είχε εξεταστεί, όταν η κοινοπραξία διεκδίκισε παρουσία στην κυπριακή ΑΟΖ, λένε

Οι εργασίες της κοινοπραξίας ExxonMobil και Qatar Petroleum προς επιβεβαίωση των αρχικών ανακαλύψεων στο κοιτάσμα «Γλαύκος», καθώς και η παραχώρηση του τεμαχίου 5, δίνουν μια νέα διάσταση σ' ένα όραμα το οποίο δεν έσβησε ποτέ.

Η επιλογή της Κύπρου για ανέγερση LNG φαίνεται να στηρίζεται στις τεράστιες ενεργειακές προοπτικές της Ανατολικής Μεσογείου, περιοχή στην οποία η ExxonMobil έχει σημαντική παρουσία και προς την πλευρά της Αιγύπτου.

πηγές της «Κ» με γνώση της μεγάλης εικόνας του παρασκηνίου.

Το Βασιλικό

Με βάση τα αποτελέσματα της ερευνητικής γεώτρησης, η ποσότητα του κοιτάσματος «Γλαύκος» υπολογίζεται από 5tcf έως 8tcf. Οι εργασίες επιβεβαίωσης των ποσοτήτων που έχουν ξεκινήσει θεωρούνται ο πρώτος καθοριστικός παράγοντας που θα υποστηρίξει ένα τερματικό LNG, η ανέγερση του οποίου τοποθετείται στο Βασιλικό. Στην περίπτωση που τα αποτελέσματα της επιβεβαιωτικής γεώτρησης κινηθούν προς το μέγιστο των αποτελεσμάτων της ερευνητικής γεώτρησης, θα αποτελέσουν μια θετική εξέλιξη προκειμένου να γίνει προσπάθεια ενί-

Οι εργασίες επιβεβαίωσης του κοιτάσματος «Γλαύκος» συνεχίζονται κανονικά και χωρίς την εμφάνιση τουρκικών προκλήσεων, λένε πηγές στην «Κ». Οι εργασίες αναμένεται να ολοκληρωθούν τον Μάρτιο.

σχυσης του ενεργειακού δυναμικού με αναζήτηση άλλων κοιτασμάτων τόσο εντός του τεμαχίου 10 όσο και του γειτονικού τεμαχίου 5 για το οποίο οι προοπτικές είναι ευνοϊκές. Σύμφωνα με τις πληροφορίες

που έχει στην διάθεσή της η «Κ», το σύνολο των προγραμματισμένων εργασιών στον «Γλαύκο», επιβεβαίωση ποσοτήτων, και δοκιμή ανόρυξης Φ.Α. – άναμμα της φλόγας, αναμένεται να έχουν ολοκληρωθεί μέχρι τον ερχόμενο Μάρτιο. Η αξιολόγηση των δεδομένων που θα ακολουθήσει είναι ένας παράγοντας που θα καθορίσει τα επόμενα βήματα της κοινοπραξίας στην ΑΟΖ. Στο τεμάχιο 5 η κοινοπραξία θα πραγματοποιήσει τρισδιάστατες έρευνες μιας και όπως αξιολογείται υπάρχουν προοπτικές οι οποίες θα πρέπει να επιβεβαιωθούν. Μια ενδεχόμενη θετική εξέλιξη τόσο στον «Γλαύκο» όσο και στο τεμάχιο 5 θεωρείται ως η βάση υλοποίησης του τερματικού LNG στο Βασιλικό.

Ενεργειακή βάση η Κύπρος

Η επιλογή της Κύπρου ως προοπτική για ανέγερση υποδομών LNG φαίνεται να στηρίζεται στις τεράστιες ενεργειακές προοπτικές της Αν. Μεσογείου, περιοχή στην οποία η ExxonMobil έχει σημαντική παρουσία και προς την πλευρά της Αιγύπτου, με τρία τεμάχια. Η περίπτωση της Αιγύπτου και των δύο τερματικών LNG που διαθέτει η χώρα, στο Ιντικού και Νταμέτα, υπάρχει στο τραπέζι στην περίπτωση που οι υπό αναζήτηση ποσότητες δεν μπορούν να υποστηρίξουν ένα τερματικό στο Βασιλικό. Ωστόσο, η ψήφος εμπιστοσύνης που φαίνεται να δίνουν οι Αμερικανοί στην Κύπρο σχετίζεται και με το ευμετάβλητο πολιτικό σκηνικό στη γειτονική Αίγυπτο σε σχέση με το σύνολο των δραστηριοτήτων της, στην Αν. Μεσόγειο. Ένα τερματικό επεξεργασίας Φ.Α. επί κυπριακού εδάφους, εκτιμάται, πως αποτελεί μια ασφαλή επιλογή για την επεξεργασία και εξαγωγή, όχι μόνο των ποσοτήτων υδρογονανθράκων από κυπριακά τεμάχια. Όπως έχει γράψει η «Κ» από το περασμένο καλοκαίρι, σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο οι ποσότητες Φ.Α. από τεμάχια της ExxonMobil στην Αίγυπτο αλλά και ενδεχομένως από το γειτονικό Ισραήλ μπορούν μέσω αγωγών να καταλήξουν στην Κύπρο, επηρεάζοντας καταλυτικά την υλοποίηση των φιλοδοξιών σχεδιασμών.

Τα τουρκικά αντίμετρα Ερντογάν στην κυπριακή ΑΟΖ

Η Άγκυρα εστιάζει σε νέο γύρο εργασιών στα ανοιχτά του νησιού, μελετώντας και διπλωματικές πρωτοβουλίες

Του **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

Την πληροφορία ότι η Τουρκία θα απαντήσει με τα δικά της «αντίμετρα» στις κινήσεις της Λευκωσίας στο ζήτημα της ΑΟΖ, τη χρονική συγκυρία που θα επιλέξει η ίδια, μεταφέρουν στην «Κ» καλά ενημερωμένες τουρκικές πηγές. Σύμφωνα με αυτές, η Άγκυρα πιστεύει ότι αργά ή γρήγορα όλες οι εμπλεκόμενες πλευρές στο ζήτημα του φυσικού αερίου θα κατανοήσουν ότι η συνεργασία για την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων αποτελεί μονόδρομο για ολόκληρη την περιοχή.

Οι τελευταίες πληροφορίες από την Άγκυρα δείχνουν ότι η τουρκική πλευρά μελετά μια σειρά βημάτων στην κυπριακή ΑΟΖ. Η Άγκυρα από την μια εστιάζει σε έναν νέο γύρο εργασιών στα ανοιχτά του νησιού. Από την άλλη, μελετά σειρά διπλωματικών πρωτοβουλιών με απώτερο στόχο την έξοδο της Τουρκίας από την περιφερειακή απομόνωση. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στο περιθώριο αυτών των σημαντικών πληροφοριών, οι πηγές της «Κ» δεν επιβεβαιώνουν τις φήμες που κυκλοφορούν το

Πηγές της «Κ» δεν επιβεβαιώνουν τις φήμες που κυκλοφορούν το τελευταίο διάστημα στη Λευκωσία και οι οποίες θέλουν την Άγκυρα να έχει καταλήξει σε παρασκηνιακή συμφωνία με τις ΗΠΑ και το Κατάρ για τις νέες εργασίες στην κυπριακή ΑΟΖ.

τελευταίο διάστημα στη Λευκωσία και οι οποίες θέλουν την Άγκυρα να έχει καταλήξει σε παρασκηνιακή συμφωνία με τις ΗΠΑ και το Κατάρ για τις νέες εργασίες στην κυπριακή ΑΟΖ.

Οι νέες εργασίες

Σχετικά με το ενδεχόμενο νέων εργασιών εντός του 2022 στην κυπριακή ΑΟΖ για λογαριασμό της Τουρκίας και της τ/κ πλευράς, οι πηγές μας προσφεύγουν στο σχετικό ανακοινωθέν του Υπουργείου

Σε ανακοινωθέν του Υπουργείου Εξωτερικών με ημερομηνία 17 Δεκεμβρίου αναφέρεται ότι με τις νέες εργασίες στα ανοιχτά της Κύπρου, η ε/κ πλευρά «παραβιάζει» την υποτιθέμενη περιοχή αδειοδότησης του Ανώνυμου Συνεταιρισμού Τουρκικών Πετρελαίων (ΤΡΑΟ).

Εξωτερικών» με ημερομηνία 17 Δεκεμβρίου. Στο συγκεκριμένο ανακοινωθέν προβάλλεται η άποψη ότι με τις νέες εργασίες στα ανοιχτά της Κύπρου, η ε/κ πλευρά «παραβιάζει» την υποτιθέμενη περιοχή αδειοδότησης του Ανώνυμου Συνεταιρισμού Τουρκικών Πετρελαίων (ΤΡΑΟ). Λίγο πριν από αυτόν τον ισχυρισμό, η τουρκική πλευρά ισχυρίζεται ότι οι νέες εργασίες στην κυπριακή ΑΟΖ συνιστούν παραβίαση της τουρκικής υφαλοκρηπίδας.

Στο τ/κ ανακοινωθέν, στο οποίο ξεχωρίζει και ο ισχυρισμός ότι η ε/κ πλευρά δεν σέβεται τα ισα δικαιώματα των Τ/κ στους φυσικούς πόρους της Κύπρου, η τ/κ ηγεσία κατηγορεί την ε/κ πλευρά με το σκεπτικό ότι οδηγεί την ένταση στην περιοχή σε νέα κορύφωση. Στην συνέχεια υπογραμμίζονται τα εξής: «Μαζί με τη μητέρα πατρίδα Τουρκία, η ΤΔΒΚ θα λάβει αντίστοιχα μέτρα για την προστασία των νόμιμων δικαιωμάτων και συμπεφέροντων μας που σφετερίζονται [οι Ε/κ]». Στην Άγκυρα πηγές που παρακολουθούν από κοντά τις εξελίξεις στην κυπριακή ΑΟΖ εκλαμβάνουν αυτήν τη διατύπωση ως

προπομπή των νέων εργασιών της Τουρκίας στα ανοιχτά της Κύπρου.

Οι διπλωματικές κινήσεις

Οι τελευταίες ενδείξεις και πληροφορίες από την Άγκυρα δείχνουν ότι την παρούσα στιγμή η τουρκική κυβέρνηση εκτός από το ενδεχόμενο νέων εργασιών στην κυπριακή ΑΟΖ αποδίδει ιδιαίτερη σημασία σε σειρά νέων πρωτοβουλιών στο πεδίο της διπλωματίας. Στο πλαίσιο αυτού του ενδιαφέροντος, στην τουρκική πρωτεύουσα, οι πηγές της «Κ» εστιάζουν στο νέο άνοιγμα της κυβέρνησης Ερντογάν προς τις χώρες της περιοχής, και κυρίως στα μηνύματα φίλης που στέλνει η Άγκυρα στο Τελ Αβίβ.

«Εν μέσω πανδημίας και οικονομικής κρίσης, η κυβέρνηση Ερντογάν κατανοεί τη σοβαρότητα και τις επιπτώσεις της περιφερειακής απομόνωσης. Έτσι, πραγματοποιεί ανοιγματα προς χώρες που το προηγούμενο διάστημα προσέγγισαν το δίδυμο Ελλάδας-Ε/κ και αποξενώθηκαν από εμάς», σημειώνουν οι πηγές της «Κ», οι οποίες προσθέτουν ότι αυτά τα βήματα επιφυλάσσουν σημαντικό αντίκτυπο για το ζήτημα της ΑΟΖ.

Κολλάνε στα πυρηνικά οι πράσινες επενδύσεις

Δύσκολη εξίσωση για την Κομισιόν και κράτη μέλη για το ποιες ενεργειακές υποδομές είναι κατάλληλες για χρηματοδότηση

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Καθώς σε εθνικό επίπεδο η Βουλή των Αντιπροσώπων παρέπεμπε, κατά την παραδοσιακή νομοθετική πρακτική, τη μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης για τον επόμενο χρόνο, σε υπερεθνικό επίπεδο στις Βρυξέλλες οι ηγέτες των κρατών μελών παρέπεμπαν μια ακόμα σημαντική συζήτηση για παρακάτω, έχοντας σημειώσει μηδενική πρόοδο στη συζήτηση για τον ρόλο του φυσικού αερίου και της πυρηνικής ενέργειας στη μετάβαση σε μια πιο πράσινη οικονομία. Κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 16ης Δεκεμβρίου στις Βρυξέλλες, οι 27 ηγέτες των κρατών μελών επρόκειτο να συζητήσουν την αντιμετώπιση της ραγδαίας ανόδου στις τιμές της ενέργειας, με βάση μια σειρά εκθέσεων για τη λειτουργία των αγορών ενέργειας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, αυτή η θεωρητικά απλή συζήτηση δεν κατέληξε σε συγκεκριμένα γραπτά συμπεράσματα λόγω δύο διαφορετικών, αλλά σχετικών θεμάτων: του ορισμού του ποιες επενδύσεις σε ενεργειακές υποδομές μπορούν να θεωρούνται «πράσινες» (πράσινη ταξινόμια) και ως εκ τούτου κατάλληλες για χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση από τη μία, και την αναθεώρηση του συστήματος εμπορίου δικαιωμάτων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, από την άλλη.

Ειδικά για το θέμα των πράσινων επενδύσεων, η Κομισιόν αποφεύγει να καταθέσει την πολυαναμενόμενη απόφασή της για το θέμα, την οποία αναμένει με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και η Κύπρος, η οποία έχει πολλά να κερδίσει από τη χρηματοδότηση των υποδομών φυσικού αερίου ως ενός «καύσιμου γέφυρα» μέχρι να αναπτυχθεί περισσότερο ο τομέας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Όλοι ανέμεναν πως η πράσινη ταξινόμια θα είχε ανακοινωθεί πριν από τη Σύνοδο Κορυφής ως κατ' εξουσιοδότηση πράξη, διαδικασία για την οποία δεν απαιτείται έγκριση από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο. Αν και το μέρος της κατ' εξουσιοδότηση πράξης που αφορά τους κανονισμούς για τη χρηματοδότηση επενδύσεων στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έχει εγκριθεί, το δύσκολο μέρος που καλύπτει το φυσικό αέριο

Ο επικεφαλής της Επιτροπής Περιβάλλοντος του Ε.Κ. Πασκάλ Κανφίν σημείωσε πως ένας αναγκαίος συμβιβασμός θα μπορούσε να περιλαμβάνει το φυσικό αέριο και την πυρηνική ενέργεια κάτω από την κατηγορία των μεταβατικών πηγών ενέργειας.

Μια πρόταση που αφορά την Κύπρο είναι να θεωρείται μεταβατική η χρήση φυσικού αερίου, όταν οι νέες εγκαταστάσεις αντικαθιστούν παραδοσιακά καύσιμα.

και την πυρηνική ενέργεια εκκρεμεί καθώς η πολιτική συζήτηση που αφορά την πυρηνική ενέργεια αποδεικνύεται δύσκολη.

Πυρηνικά, αέριο, Κύπρος

Ομάδα χωρών με επικεφαλής τη Γερμανία επιχειρηματολογεί κατά της συμπερίληψης της πυρηνικής ενέργειας στις επενδύσεις προς χρηματοδότηση (με την Αυστρία, τη Δανία, το Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία), ενώ ομάδα κρατών με πρώτο βιολί τη Γαλλία (Βουλγαρία, Κροατία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχία, Φινλανδία) ζητάει τη συμπερίληψή της. Στην καρδιά της διαφωνίας βρίσκεται η ανησυχία για την ασφάλεια της πυρηνικής ενέργειας, με τις χώρες που διαφωνούν να επιχειρηματολογούν πως η χρηματοδότησή της αντιβαίνει την αρχή πως οι ενεργειακές επενδύσεις πρέπει να μην προκαλούν

Η Κύπρος μέχρι στιγμής δεν έχει τοποθετηθεί ανοιχτά για το θέμα της πυρηνικής ενέργειας σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

σημαντική ζημιά στο περιβάλλον.

Η Κύπρος μέχρι στιγμής δεν έχει τοποθετηθεί ανοιχτά για το θέμα της πυρηνικής ενέργειας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, η συζήτηση καθυστερεί και συμπαρασύρει το φυσικό αέριο, το οποίο είναι μέρος του ίδιου πακέτου και προκαλεί και αυτό ιδιαίτερες διαφωνίες. Η Κύπρος βρίσκεται μεταξύ των χωρών που στηρίζουν τις επενδύσεις σε φυσικό αέριο, κυρίως ανατολικές χώρες που επικεντρώνουν τη μετάβαση από ορυκτά καύσιμα (στη δική μας περίπτωση το πετρέλαιο, σε άλλες χώρες ο άνθρακας) και χρειάζονται να καλύψουν τις ενεργειακές ανάγκες τους μέχρι την ανάπτυξη των εναλλακτικών πηγών ενέργειας.

Το ζήτημα της ταξινόμιας για το φυσικό αέριο και τη πυρηνική βρίσκεται πλέον στην προσωπική ατζέντα της προέδρου της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν προσωπικά, σύμφωνα με τα όσα συζη-

τούνται στις Βρυξέλλες. Την περασμένη εβδομάδα ο αρμόδιος Επίτροπος για το Περιβάλλον Βιργκίνιους Σινκέβιτσιους ανακοίνωσε πως η έγκριση της απόφασης δρομολογείται για τις αρχές του 2022, καθώς μεσολαβεί διαβούλευση με ειδικούς από την ενεργειακή βιομηχανία και την κοινωνία των πολιτών, αλλά και τα κράτη μέλη και το Κοινοβούλιο. Τα κράτη μέλη και το Κοινοβούλιο μπορούν θεωρητικά να σταματήσουν την εφαρμογή της απόφασης, όμως δεν μπορούν να επιβάλουν αλλαγές, κάτι που τους δίνει κίνητρο να συμμετάσχουν στη διαβούλευση διαμερφωσής της πρότασης. Όπως σημείωσε ο επικεφαλής της Επιτροπής Περιβάλλοντος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Πασκάλ Κανφίν (Φιλελεύθεροι, Γαλλία) σε συνέντευξη στην ευρωπαϊκή ειδησιογραφική ιστοσελίδα Euractiv τον Νοέμβριο, ο αναγκαίος συμβιβασμός θα μπο-

ρούσε να περιλαμβάνει το φυσικό αέριο και την πυρηνική ενέργεια κάτω από την κατηγορία των μεταβατικών πηγών ενέργειας, σε συνδυασμό με πολύ συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις. Μεταξύ των προτάσεων στις οποίες είχε αναφερθεί ήταν και ένα σύστημα με το οποίο ένας επενδυτής θα μπορεί να επιλέξει κατά πόσο θα συμπεριληφθούν φυσικό αέριο ή πυρηνική ενέργεια στο επενδυτικό του χαρτοφυλάκιο, καθώς και ένα ευέλικτο καθεστώς διαφορετικών κριτηρίων ανάλογα με τον ενεργειακό τομέα. Μια πρόταση που αφορά την Κύπρο για παράδειγμα, είναι όπως θεωρείται μεταβατική η χρήση του φυσικού αερίου, όταν οι νέες εγκαταστάσεις αντικαθιστούν παραδοσιακά ορυκτά καύσιμα, αλλά και η ύπαρξη μιας τελικής ημερομηνίας μετά την οποία το φυσικό αέριο δεν θα χρηματοδοτείται.

Σύστημα εμπορίας εκπομπών

Το άλλο μεγάλο, και ιδιαίτερα πολιτικό ζήτημα, αφορά τη μεταρρύθμιση του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της Ε.Ε., μέσω του οποίου τα κράτη μέλη μπορούν ουσιαστικά ν' «αγοράζουν» από ή να «πωλούν» σε άλλα κράτη μέλη το δικαίωμα εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, αναλόγως των αναγκών για παραγωγή ενέργειας και τη δυνατότητα μετάβασης. Το θέμα αποτελεί ακόμα μια από τις εστίες σύγκρουσης μεταξύ ορισμένων κρατών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης με τις Βρυξέλλες, ιδιαίτερα όσον αφορά την Πολωνία και την Τσεχία. Σε δηλώσεις του ο Πολωνός πρωθυπουργός Ματέους Μοραβιέτσκι έχει χαρακτηρίσει το σύστημα εμπορίας εκπομπών «ενεργειακό φόρο», υποστηρίζοντας πως για την αύξηση των τιμών της ενέργειας ευθύνονται και οι υψηλές τιμές του δικαιώματος εκπομπών. Τιμές που, εκ του αποτελέσματος, αποτελούν επιπρόσθετο οικονομικό βάρος στις χώρες που δεν έχουν μειώσει ικανοποιητικά τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Αυτό το οποίο ζητάει η Πολωνία είναι να υπάρξουν σημαντικές αλλαγές στο σύστημα καθώς προκαλεί στρεβλώσεις στην αγορά ενέργειας αλλά και στην ενιαία αγορά, με τη χώρα να διαφωνεί ειδικά με την επέκταση του συστήματος σε άλλους τομείς (όπως τη ναυτιλία και τις επικοινωνίες) προτού υπάρξουν βελτιώσεις στο υπάρχον σύστημα. Στον αντίποδα βρίσκονται οι Βρυξέλλες, οι οποίες με κάθε ευκαιρία επαναλαμβάνουν πως δεν θεωρούν πως το σημερινό σύστημα συνεισφέρει στις αυξημένες τιμές ενέργειας, αλλά πως αποτελούν μέρος της λύσης.

ΑΡΘΡΟ

Μερικές σκέψεις για τα είκοσι χρόνια του ευρώ

Σαν αύριο πριν από είκοσι χρόνια, περίπου 300 εκατομμύρια Ευρωπαίοι κρούσαν στα χέρια τους ένα ολοκαίνουργιο νόμισμα, το ευρώ. Από τη Λισαβόνα έως το Ελσίνκι και την Αθήνα, οι πολίτες είχαν τη δυνατότητα να κάνουν αναλήψεις χαρτονομισμάτων ευρώ στα κατά τόπους ΑΤΜ, να κάνουν τα ψώνια τους με ευρώ και να ταξιδεύουν στο εξωτερικό χωρίς να αλλάζουν συνάλλαγμα. Η μετάβαση από 12 εθνικά νομίσματα στο ευρώ ήταν ιστορικά ένα μοναδικό εγχείρημα στο είδος του: η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα εξέδωσε πάνω από 15 δισεκατομμύρια χαρτονομίσματα ευρώ και κόπηκαν περίπου 52 δισεκατομμύρια κέρματα πριν από την 1η Ιανουαρίου 2002.

Αξιοποιώντας την εξάπλωση της ενιαίας αγοράς, το ευρώ έγινε ένα από τα πιο απτά επιτεύγματα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, μαζί με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, το πρόγραμμα ανταλλαγής φοιτητών Erasmus ή την άρση των τελών περιαγωγής εντός της Ε.Ε. Σε βαθύτερο επίπεδο, το ευρώ αντικατοπτρίζει μια κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα, που συμβολίζει την ολοκλήρωση ως εγγυητής της σταθερότητας και της ευημερίας στην Ευρώπη. Ως υπουργοί Οικονομικών και μέλη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που κατευθύνουν την οικονομική πολιτική της ευρωζώνης, ανατρέχουμε μαζί στα τελευταία 20 χρόνια και προσδιορίζουμε

ορισμένες προτεραιότητες για το μέλλον του κοινού μας νομίσματος.

Ομολογουμένως, οι δύο πρώτες δεκαετίες του ευρώ ήταν πλούσιες σε γεγονότα. Από τον μεγάλο ενθουσιασμό στις απαρχές του, το ευρώ έχει αναδειχθεί στο δεύτερο πλέον χρησιμοποιούμενο νόμισμα στον κόσμο. Το κοινό μας νόμισμα παραμένει ιδιαίτερα δημοφιλές – περίπου το 80% των πολιτών πιστεύει ότι το ευρώ ωφελεί την Ε.Ε.– και η ευρωζώνη συνεχίζει να επεκτείνεται: από τα 11 αρχικά μέλη σε 19 χώρες σήμερα, και με ακόμη περισσότερες σε πορεία ένταξης τα επόμενα έτη. Η πρόοδος αυτή σημειώθηκε σε πείσμα σοβαρών προκλήσεων. Το εγχείρημα αντιμετωπίστηκε από ορισμένους με επιφυλακτικότητα ενώ ήταν ακόμη στα σπάργανα.

Στα δέκα του περίπου χρόνια, στα κράτη μέλη και στα θεσμικά όργανα άρχισε να γίνεται αντιληπτό όλο και περισσότερο ότι η αρχιτεκτονική του ευρώ δεν είχε εξαρχής σχεδιαστεί για να αντιμετωπίσει τη βαρύτερο σοκ που προκάλεσαν η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και η κρίση δημοσίου χρέους που ακολούθησε. Δόθηκε έτσι το έναυσμα για τη μεταρρύθμιση του πλαισίου διακυβέρνησης της ευρωζώνης, τη δημιουργία κοινού μηχανισμού στήριξης προς χώρες που αντιμετωπίζουν χρηματοοικονομικές δυσχέρειες και τη θέσπιση συστήματος ενιαίας εποπτείας για

Κοινό άρθρο

από μέλη της Ευρωομάδας.

τις ευρωπαϊκές τράπεζες, σε αναγνώριση της ανάγκης να βρεθεί η λύση μέσω ευρύτερου συντονισμού και βαθύτερης ολοκλήρωσης.

Αυτές οι πρώτες κρίσεις επέτρεψαν στο ευρώ να ωριμάσει και να ενισχύσει τον διεθνή ρόλο του. Αντλήσαμε επίσης πολύτιμα διδάγματα που μας φάνηκαν χρήσιμα κατά την τρέχουσα πανδημία, η οποία δεν γνωρίζει σύνορα και ανέδειξε τόσο τον βαθμό της αλληλεξάρτησής μας όσο και την ισχύ της ενότητας μας.

Όταν κατέστη σαφές το εύρος της κρίσης COVID-19, αντιμετώπιστηκε με πολύ ταχύτερη, πιο αποφασιστική και πιο συντονισμένη δράση πολιτικής, σε αντίθεση με προηγούμενες κρίσεις. Μολοντί τα υφιστάμενα συστήματα φορολογίας και πρόνοιας κατάφεραν να αμβλύνουν τις οικονομικές επιπτώσεις, η Ε.Ε. έλαβε άνευ προηγουμένου αποφάσεις για την περαιτέρω προστασία της ζωής και των εισοδημάτων, συμπληρώνοντας τις υποστηρικτικές νομισματικές πολιτικές της ΕΚΤ. Η συλλογική μας αντίδραση περιλάμβανε το πρόγραμμα χρηματοδοτικής στήριξης SURE, το οποίο συνέβαλε στην προστασία περίπου 31 εκα-

τομμυρίων θέσεων εργασίας, καθώς και το πρωτοποριακό σχέδιο ανάκαμψης για την Ευρώπη Next Generation EU.

Η συντονισμένη αντίδρασή μας σε επίπεδο πολιτικών, σε συνδυασμό με τη διάθεση εμβολίων κατά της COVID-19, βοήθησαν την ευρωζώνη να ανακάμψει γρήγορα από τις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας. Εξάλλου, η χρηματοδοτική στήριξη και η στήριξη της ρευστότητας που παρασχέθηκαν, είχαν σχεδιαστεί για να περιορίσουν τον κίνδυνο μακροπρόθεσμων ζημιών, ώστε οι οικονομίες μας να ξανακερδίσουν γρήγορα το χαμένο έδαφος.

Έχουμε επιτύχει πολλά κατά τα πρώτα 20 χρόνια του ευρώ, ωστόσο πρέπει να γίνουν περισσότερα. Πρέπει να συμβαδίσουμε με την καινοτομία και να προωθήσουμε τον διεθνή ρόλο του ευρώ. Το ίδιο το ευρώ πρέπει να προσαρμοστεί στην ψηφιακή εποχή. Για τον λόγο αυτό στηρίζουμε και συμβάλλουμε στις εν εξελίξει εργασίες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας σχετικά με την ψηφιακή μορφή του νομίσματος.

Ταυτόχρονα, η Ευρωζώνη πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω. Μολοντί το ευρωπαϊκό τραπεζικό μας σύστημα στηρίζεται σε ισχυρά θεμέλια, πρέπει να καταβάλουμε περαιτέρω προσπάθειες για να ενισχύσουμε την τραπεζική μας ένωση και να προσφέρουμε νέες ευκαιρίες οικονομικής ανάκαμψης και ανά-

πτυξης. Το ίδιο ισχύει και για τις κεφαλαιαγορές μας: πρέπει να αναλάβουμε αποφασιστική δράση ώστε να βελτιωθεί ο τρόπος με τον οποίο οι ιδιωτικές επενδύσεις και αποταμιεύσεις διοχετεύονται σε ολόκληρη την ενιαία αγορά προκειμένου να δοθεί στις επιχειρήσεις μας, συμπεριλαμβανομένων των μικρομεσαίων, η χρηματοδότηση που χρειάζονται και στη συνέχεια να δημιουργηθούν νέες ευκαιρίες απασχόλησης.

Τα επίπεδα επενδύσεων έχουν παραμείνει πολύ χαμηλά για υπερβολικά μεγάλο διάστημα: Πρέπει να επενδύσουμε στους ανθρώπους, στις υποδομές και στους θεσμούς μας, και οι επενδύσεις μας να είναι μαζικές και βιώσιμες. Σε συνδυασμό με υπεύθυνες δημοσιονομικές πολιτικές και τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα, το Next Generation EU θα διαδραματίσει καίριο ρόλο στην υλοποίηση πολλών απαραίτητων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων. Πρόκειται για το καλύτερο μέσο που διαθέτουμε για να δώσουμε ώθηση στο αναπτυξιακό δυναμικό μας, να βελτιώσουμε το βιοτικό μας επίπεδο και να αντεπεξέλθουμε στις κρίσιμες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα.

Πρέπει επίσης να διασφαλίσουμε τη δημοσιονομική βιωσιμότητα δεδομένων της γήρανσης του πληθυσμού. Στο πλαίσιο της αναθεώρησης των κοινών δημοσιονομικών κανόνων μας, πρέπει να εγγυηθούμε ότι οι δημοσιονομικές και οικο-

νομικές πολιτικές της ευρωζώνης είναι κατάλληλες για τον επιδιωκόμενο σκοπό σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον και ανταποκρίνονται στις μελλοντικές προκλήσεις.

Το κοινό μας νόμισμα αποτελεί ένα άνευ προηγουμένου συλλογικό εγχείρημα, και μαρτυρεί την ενότητα που στηρίζει την Ένωσή μας. Καθώς ο κόσμος ανακάμπτει από την πανδημία, ήρθε η στιγμή να συνδυάσουμε τις προσπάθειες και τους πόρους μας για να αποκομίσουμε τα οφέλη ενός ταχέως ψηφιοποιούμενου κόσμου και να διαχειριστούμε την κατάσταση έκτακτης ανάγκης στον τομέα του κλίματος. Κανένα από αυτά τα θέματα δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί από χώρες που ενεργούν μεμονωμένα. Το ευρώ αποτελεί απόδειξη των όσων μπορούμε να επιτύχουμε με τη συνεργασία: με το βλέμμα στραμμένο στα επόμενα 20 χρόνια, ως το καταστήσουμε σύμβολο της δέσμευσής μας να εξασφαλίσουμε ένα βιώσιμο μέλλον, με ευημερία και χωρίς αποκλεισμούς, για τις επόμενες γενιές.

Το παρόν άρθρο συνυπογράφουν οι Κωνσταντίνος Πετρίδης, υπουργός Οικονομικών της Κύπρου, Paschal Donohoe, πρόεδρος της Ευρωομάδας, Valdis Dombrovskis, εκτελεστικός αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Paolo Gentiloni, επίτροπος Οικονομίας και όλοι οι υπουργοί Οικονομικών της Ευρωζώνης.

Η τ/κ Δεξιά κερδίζει χαμένους ψηφοφόρους

Το εγχείρημα των πρόωρων «εκλογών»

Του **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

Τα τέλη του 2021 βρήκαν την Τουρκία και τα Κατεχόμενα να εισέρχονται στην τροχιά κρίσιμων εκλογικών αναμετρήσεων. Στις 23 Ιανουαρίου οι Τ/κ θα πάνε στην «κάλπη» για να αναδείξουν τη σύνθεση της νέας «βουλής», με τις «εκλογές» να πραγματοποιούνται σε συνθήκες πανδημίας και εντατικοποιημένης οικονομικής αβεβαιότητας. Λίγους μήνες μετά τις «βουλευτικές εκλογές», στις αρχές του καλοκαιριού, οι Τ/κ θα οδηγηθούν εκ νέου στις κάλπες για τις «δημοτικές εκλογές».

Οι τελευταίες πληροφορίες από την τ/κ κοινότητα σχετικά με τις επικείμενες «βουλευτικές εκλογές»

Η τ/κ Αριστερά θα συμμετάσχει στις «εκλογές» με τέσσερις διαφορετικούς σχηματισμούς και με στόχο τη διατήρηση των ποσοστών της.

φέρνουν στο προσκήνιο τρεις πληροφορίες. Πρώτον, λίγες εβδομάδες πριν από την ώρα της «κάλπης» η τ/κ Δεξιά «φλερτάρει» με την αυτοδυναμία. Το Κόμμα Εθνικής Ενότητας (UBP), έχοντας αλλάξει ηγέτη και σχηματίζει υπηρεσιακού χαρακτήρα «κυβέρνηση», συμμετέχει στις επικείμενες «εκλογές» έχοντας θέσει ψηλά τον πήχη. Η «εκλογική» βάση της τ/κ Δεξιάς ανταποκρίνεται θετικά στην ηγεσία και «Πρωθυπουργία» του Φαϊζ Σουτζούογλου, τη στιγμή που το UBP κερδίζει πίσω πολύτιμους ψηφοφόρους, οι οποίοι το προηγούμενο διάστημα αποξενώθηκαν και άρχισαν να αναζητούν εναλλακτικές πολιτικές στέγες. «Στη χειρότερη περίπτωση θα ολοκληρώσουμε τις εκλογές με αριθμό εδρών που θα πλησιάζει τις 26 [η «βουλή» απαρτίζεται από 50 έδρες] και θα συνάψουμε συμμαχία με ένα

κόμμα της τ/κ Δεξιάς ή του κεντρώου χώρου» είναι η τελευταία εκτίμηση υψηλόβαθμων στελεχών του UBP που δεν επιθυμούν να κατονομαστούν. Δεύτερον, η τ/κ Αριστερά θα συμμετάσχει στις «εκλογές» με τέσσερις διαφορετικούς σχηματισμούς και με τον στόχο της διατήρησης των υφιστάμενων πολιτικών δυναμειών και ποσοστών της. «Ο μεγαλύτερος στόχος μας είναι το UBP να μην καταφέρει να εξασφαλίσει την πλειοψηφία. Παράλληλα, επιχειρούμε να πείσουμε τους αναποφασιστους για να αυξηθεί το ποσοστό συμμετοχής στις εκλογές», ανέφεραν την προηγούμενη εβδομάδα στελέχη του Ρεπουμπλικανικού Τουρκικού Κόμματος (CTP), του μεγαλύτερου κόμματος της τ/κ Αριστεράς.

Τέλος, το κίνημα της αποχής αναπτύσσει δυναμική τις τελευταίες εβδομάδες σε ολόκληρα τα Κατεχόμενα. Η οικονομική κρίση, η πανδημία, η αναποτελεσματικότητα της τ/κ ηγεσίας απέναντι στα συσσωρευμένα προβλήματα και το αδιέξοδο στο Κυπριακό απομακρύνουν τον κεντρώο και αριστερό Τ/κ «ψηφοφόρο» από την «κάλπη». Πολιτικοί και δημοσιογραφικοί κύκλοι στην άλλη πλευρά της Λευκωσίας λίγο πριν από το τέλος του 2021 χαρακτήριζαν το κίνημα της αποχής ως «κλειστό κουτί». «Δεν είμαστε σε θέση να προβλέψουμε την τελική απόδοση του κινήματος της αποχής για δύο σημαντικούς λόγους» συμπεραίνουν καλά ενημερωμένες πηγές, οι οποίες προσθέτουν τα εξής: «Πρώτον, η πολιτική και οικονομική αβεβαιότητα είναι πολύ μεγάλη και δυσχεραίνει τις προβλέψεις. Αρκετοί πολίτες έχουν πλέον χάσει την ελπίδα τους για ένα καλύτερο αύριο και δεν γνωρίζουν το τι θα πράξουν την ημέρα των εκλογών. Δεύτερον, στις προηγούμενες αναμετρήσεις υπήρξαν αναποφασιστοι που άλλαξαν τη γνώμη τους και ψήφισαν την τελευταία ώρα των εκλογών. Κάτι τέτοιο μπορεί να συμβεί και στις 23 Ιανουαρίου».

Το UBP, έχοντας αλλάξει ηγέτη και σχηματίζει υπηρεσιακού χαρακτήρα «κυβέρνηση», συμμετέχει στις επικείμενες «εκλογές» έχοντας θέσει ψηλά τον πήχη.

Δεν χρειάζονται εκλογές λέει ο Ερντογάν

Στην Άγκυρα, ο πρόεδρος της Τουρκίας επιχειρεί να αναβάλει τη διεξαγωγή των εκλογών και επιμένει στο γεγονός ότι οι εκλογές θα πραγματοποιηθούν στην προγραμματισμένη ημερομηνία τους, τον Ιούνιο του 2023. Παρά τη διαβεβαίωση αυτή του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, οι έμπειροι αναλυτές τονίζουν ότι η επιδείνωση της οικονομικής κρίσης, της πανδημίας και η πτώση των ποσοστών της κυβερνητικής συμμαχίας ενδέχεται να οδηγήσουν την Τουρκία στην κάλη εντός του 2022. Ωστόσο, ο κ. Ερντογάν πιστεύει ότι η νέα παρέμβαση της κυβέρνησής του στην οικονομική κρίση θα φέρει θετικά αποτελέσματα εντός σύντομου χρονικού διαστήματος και με βάση αυτό το σκεπτικό, εμμέσως αφήνει να εννοηθεί ότι δεν θα υπάρχει ανάγκη για πρόωρες εκλογές σε σύντομο χρονικό διάστημα. Η Τουρκία, η οποία υποτιθέμενα θα επιστρέψει στην τροχιά της κανονικότητας στις αρχές του 2022, θα οδηγηθεί στις κάλπες τον Ιούνιο του επόμενου έτους (2023) για τις προεδρικές και βουλευτικές εκλογές. Στο δε, διάστημα που μεσολαβεί, η κυβερνητική παράταξη θα εντατικοποιήσει την προσπάθειά της για την δημιουργία ενός νέου πολιτεύματος και θα αναθεωρήσει ριζικά την τουρκική εξωτερική πολιτική.

Το παραπάνω σκεπτικό του κ. Ερντογάν και των συνεργατών του δεν πείθει τους εκπρόσωπους των κομμάτων της αντιπολίτευσης. Στελέχη του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος (CHP) και του

Ο Ερντογάν επιχειρεί να αναβάλει τη διεξαγωγή εκλογών στην Τουρκία και επιμένει στο γεγονός ότι οι εκλογές θα πραγματοποιηθούν στην προγραμματισμένη ημερομηνία τους, τον Ιούνιο του 2023.

Τα μεγάλα κόμματα της αντιπολίτευσης εστιάζουν στην περίοδο της άνοιξης ως πιθανής ημερομηνίας διεξαγωγής των πρόωρων βουλευτικών και προεδρικών εκλογών.

Καλού Κόμματος (Iyi Parti) θεωρούν ότι με την ανορθολογική οικονομική γραμμή της κυβέρνησης Ερντογάν, η Τουρκία δεν πρόκειται να βγει από την οικονομική κρίση κατά το επόμενο έτος. Απεναντίας, όσο ο κ. Ερντογάν επιμένει στη

μείωση των επιτοκίων και επιστροφή οικονομικές συνταγές που δεν πείθουν την κοινωνία και τους ειδικούς, η οικονομική κρίση στην Τουρκία ενδέχεται να προσλάβει νέες διαστάσεις. Την ίδια στιγμή, η ανοδική πορεία του πληθωρισμού και των τιμών των βασικών αγαθών και υπηρεσιών θα εξακολουθήσει να πλήττει πολυδιάστατα την τουρκική οικονομία κατά το νέο έτος.

Υπό το πρίσμα των προαναφερόμενων δυσοσιώνων προβλέψεων, τα τουρκικά κόμματα της αντιπολίτευσης ζητούν τη διεξαγωγή των πρόωρων εκλογών με την πρώτη ευκαιρία, μόλις το επιτρέψουν οι καιρικές συνθήκες σε ολόκληρη την Τουρκία. Τα μεγάλα κόμματα της αντιπολίτευσης εστιάζουν στην περίοδο της άνοιξης ως πι-

θανής ημερομηνίας διεξαγωγής των πρόωρων βουλευτικών και προεδρικών εκλογών. Με την επιστροφή της ημερομηνίας διεξαγωγής των εκλογών η τουρκική αντιπολίτευση, παράλληλα με την αλλαγή σκυτάλης στην πολιτική ηγεσία της Τουρκίας, στοχεύει στην επιστροφή της χώρας στην ενισχυμένη κοινοβουλευτική δημοκρατία. Σημαντικό είναι να τονιστεί ότι σε γενικές γραμμές, αυτό το σχέδιο υποστηρίζει και το Δημοκρατικό Κόμμα των Λαών (HDP), την εκλογική βάση του οποίου την αποτελούν κυρίως οι Κούρδοι και ορισμένες μερίδες της τουρκικής Αριστεράς.

Οι τελευταίες πληροφορίες από το στρατόπεδο της κυβέρνησης θέλουν τον κ. Ερντογάν και τους στενούς συνεργάτες του να προεγγίζουν το παραπάνω σχέδιο της αντιπολίτευσης ως «εφιαλτικό». Και αυτό διότι την παρούσα στιγμή οι τελευταίες έρευνες και συμφυρομετρήσεις δείχνουν ότι η παραμονή της κυβέρνησης Ερντογάν στην εξουσία γίνεται ένα ιδιαίτερα δύσκολο εγχείρημα με την κάθε νέα ημέρα. «Η κυβέρνηση και οι υποστηρικτές της χρειάζονται χρόνο για να τερματίσουν την οικονομική κρίση και να δημιουργήσουν ένα νέο πολιτεύμα. Για αυτόν τον λόγο οι εκλογές πρέπει να καθυστερήσουν. Η διάρκεια της καθυστέρησης θα εξαρτηθεί από τους χειρισμούς του Προέδρου», συμπεραίνουν πηγές που βρίσκονται κοντά στο Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP).

ΣΧΟΛΙΟ / Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Βλέποντας και κάνοντας και το 2022

Οι δημοσιολογούντες όλων των τύπων, ιδιαίτερα στην επαρκιακή δημόσια σφαίρα της Ελλάδας, είναι κατά κανόνα δυστυχιόμενοι άνθρωποι. Τρέχουν πίσω από μια εφήμερη ατζέντα, την οποία τις περισσότερες φορές δεν μπορούν να διαχειριστούν παρά μόνο επιδερμικά. Η δημοσία συζήτηση ισορροπεί ανάμεσα σε δύο ή τρεις απόψεις, οι οποίες συνήθως εναρμονίζονται ή προωθούνται με απόψεις μικροπολιτικές ή κομματικές. Οι μέρες περνούν, η πόλωση, ο διαχωρισμός

σε δύο ομάδες με αντιλήψεις «άσπρο-μαύρο» επικρατεί. Στόχος είναι πάντα μια κάποια διεκπεραίωση. Η αναλυτική σκέψη ατροφεί, η κακώς εννοούμενη επικοινωνία δεσπόζει. Η δεκαετία που ακολούθησε το πρώτο μνημόνιο εξοβελίζεται ως ασυζητητί παρελθούσα, ως μια παρέκκλιση που αν εξοβελιστεί σε κάποιο μνημονικό κουτί θα ξεχαστεί. Δυστυχώς όμως η αλήθεια είναι πολύ διαφορετική. Προχωρούμε βλέποντας και κάνοντας.

Ο διανοητικός απομονωτισμός

δυστυχώς δεν περιορίζεται στη δημόσια σφαίρα. Η επί σειράν ετών έξις στην ανάγκη προσαρμογής του λόγου στα δημοσιεύματα διακινούμενα αποξήρανε ολοκληρωτικά την παραγωγή αυθεντικής σκέψης. Αυτή η πορεία δεν μπορεί παρά να κρύβει μόνο προβληματισμό για το βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο μέλλον. Όσο περνάει ο 21ος αιώνας, αρχίζει να γίνεται ολόένα και πιο ευδιάκριτο πως ό,τι αντιλαμβάνόμασταν μέχρι πρότινος ως ρωγμή στην (εξ ορισμού ιλαρή ως έννοια) «κανονικότητα», στο

status quo, στις συνθήκές μας τέλος πάντων, είναι ένα χάσμα.

Τη δεκαετία που πέρασε δόθηκαν κάποιες ψευτοϊδεολογικές μάχες, όλες εκτός τόπου και χρόνου. Ετεροχρονισμένες αντιδράσεις ξεπερασμένων νοοτροπιών από τη μια. Εκδικητική επιστροφή κρατικοδαιτών μανδρινών από την άλλη. Υπερασπιστές ενός φιλελευθερισμού που δεν υφίσταται παρά μόνο ως επιδοτούμενο θέαμα από τον κρατικό προϋπολογισμό στη μια βάρκα. Υπέρμαχοι του απονενομένου διαβήματος για «την

τιμή των όπλων» στην άλλη βάρκα. Η πανδημία ήλθε περίπου ως «παράφων μεταβλητή» να θέσει νέους κανόνες στο παιχνίδι. Κάποιοι κατάλαβαν, ορισμένοι δυσκολεύονται, άλλοι ακόμα πασχίζουν να αντιληφθούν γιατί η κοινωνία τους αντιλαμβάνεται ως ξεπερασμένους. Και πάλι, όμως, η συζήτηση δεν φθάνει βαθύτερα. Κλωθογυρίζει γύρω από τις ασυμμετρικές και τις βραχυπρόθεσμες προτεραιότητές τους.

Οι εχέφρονες υποστηρίζουν ότι ως μέλος της Ε.Ε. και του ευρύτερου

δυτικού μπλοκ, η Ελλάδα τελικά κινείται σε κάποιες σχετικά ασφαλείς «ράγες». Είναι όμως ακριβής αυτός ο ισχυρισμός; Και αν ναι, μέχρι ποιου βαθμού; Τα τελευταία 4-5 χρόνια η επιστροφή της εξωτερικής απειλής με νέους τρόπους έχει αποδείξει ότι αυτό το αίσθημα ασφάλειας είναι μάλλον υπερτιμημένο. Ο (κατά Φρανσουά Εζμπούρ) «καιρός των αρπακτικών» ήρθε ξανά. Η πραγματικότητα κάθεται ξανά στον ειδικό θρόνο της και καλό γίνεται η δούμη κατάματα.

MADE TO FEEL GOOD.

NEO Eagle F1 Asymmetric 3

Ελαστικό υπερ υψηλών επιδόσεων
Με τη μικρότερη απόσταση φρεναρίσματος
σύμφωνα με δοκιμές του TÜV

ΧΡ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ & ΥΙΟΙ ΛΤΔ
 Καντάρας 54, Καϊμακλί,
 1037 Λευκωσία - Κύπρος

Αποστολές με έναν αιώνιο διπλωμάτη

Δημοσιογραφικές ιστορίες από ταξίδια με τον Κάρολο Παπούλια κατά τη θητεία του ως Προέδρου της Δημοκρατίας

Τον **ΣΤΑΥΡΟΥ ΤΖΙΜΑ**

Ενας από τους λόγους που ο πρώην πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής επέλεξε τον Κάρολο Παπούλια για το προεδρικό αξίωμα ήταν οι γνωριμίες και οι επαφές τις οποίες είχε αποκτήσει διεθνώς ως υπουργός Εξωτερικών του Ανδρέα Παπανδρέου και οι γνώσεις του στη διπλωματία. Και τις αξιοποίησε με τον καλύτερο τρόπο, ειδικά με τους ηγέτες του αραβικού κόσμου, όπου ήταν πολύ γνωστός και έχαιρε εκτίμησης.

Με μια πρώτη ματιά, τα ταξίδια των Προέδρων της Δημοκρατίας στο εξωτερικό θα μπορούσαν να θεωρηθούν περίπου ως «δημόσιες σχέσεις» της χώρας, στα οποία επιβεβαιωνόταν η βούληση των δυο πλευρών για περαιτέρω συνεργασίες στο οικονομικό επίπεδο, στον πολιτισμό, άντε να υπογραφόταν και μια γενικόλογη διακήρυξη. Από την άποψη αυτή, για τους δημοσιογράφους που κατά καιρούς συμμετείχαμε σε αυτές τις αποστολές η κάλυψη ήταν μια εύκολη, καμιά φορά και βαρετή, υπόθεση. Με τον Παπούλια, όμως, δεν έπληττες ποτέ.

Με το πέρας των υποχρεώσεων του πρωτοκόλλου, αργά το βράδυ, καλούσε συνήθως «για ένα ποτό» ορισμένους από τους συναδέλφους που καλύπταμε το ρεπορτάζ—είχα το προνόμιο και λόγω κοινής καταγωγής—και εκεί μας ενημέρωνε «εμπιστευτικά» για τα όσα συζητούνταν πίσω από την «κουρτίνα». Στην επίσκεψη στη Σουηδία τον Μάιο του 2008, για παράδειγμα, αργά τη νύχτα, στο κοκτέιλ για τα γενέθλια συνάδελφου στο ξενοδοχείο, μας αποκάλυψε ότι ο απώτερος σκοπός του ταξιδιού του ήταν να ζητήσει από τον πρωθυπουργό Φρέντρικ Ράινφελντ να «μαζέψει» τον επί των Εξωτερικών υπουργό του, Καρλ Μπιλντ, «που συμπεριφέρεται διεθνώς ως ΥΠΕΞ της Τουρκίας στο κυπριακό ζήτημα».

Την 1η Νοεμβρίου του 2005 τον είχα ακολουθήσει στο ταξίδι του

στον αλβανικό Νότο, όπου σύμφωνα με το πρόγραμμα θα συναντιόταν με τον τότε πρόεδρο της Αλβανίας Αλφρεντ Μοϊσίου. Φτάνοντας όμως στο Αργυρόκαστρο πληροφορήθηκε ότι ομάδες Τσάμπων σχεδίαζαν συγκέντρωση μπροστά στο ξενοδοχείο. Τηλεφώνησε στον Μοϊσίου και αξίωσε την ακύρωση της συνάντησης, λέγοντάς του πως πρόκειται για μη φιλική και προκλητική στάση προς τον ίδιο και την Ελλάδα. Ο Μοϊσίου επικαλέστηκε το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης των πολιτών και αυτό εξόργισε τον Παπούλια, που ακούστηκε να λέει ότι «μαθήματα δημοκρατίας από τον Μοϊσίου και κάθε Μοϊσίου δεν δεχομαι». Έκανε μια σκληρή δη-

Το 2008 ζήτησε από τον Σουηδό πρωθυπουργό Ράινφελντ να «μαζέψει» τον επί των Εξωτερικών υπουργό του, «που συμπεριφέρεται διεθνώς ως ΥΠΕΞ της Τουρκίας στο Κυπριακό».

λωση και επέστρεψε στην Αθήνα. Πρώτη φορά είδα εκτός εαυτού τον συνήθως μελίχιο και ευγενικό αυτό άνθρωπο, πολιτικό και διπλωμάτη.

Με τον Μουαμάρ Καντάφι ήταν παλιό γνώριμο λόγω ΠΑΣΟΚ. Ο Παπούλιας τον είχε επισκεφθεί το 1984 ως ΥΠΕΞ, και τον Μάρτιο του 2006 ξαναπήγε, ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας πλέον, επισήμως για σύσφιγξη των σχέσεων, ανεπισήμως για να «ψήσει» τον Καντάφι, που τότε είχε επανακάμψει στη διεθνή κοινότητα και μοίραζε στους Δυτικούς τα πετρέλαια, να παραχωρήσει και σε ελληνικές εταιρείες οικόπεδα για άντληση «μαύρου χρυσού». Ήταν η εποχή που υποδόρια η Τουρκία είχε αρχίσει να

Τον Μάρτιο του 2006 ο Κάρολος Παπούλιας επισκέφθηκε τη Λιβύη. Ανεπισήμως, σκοπός ήταν να πειστεί ο Μουαμάρ Καντάφι να παραχωρήσει και σε ελληνικές εταιρείες οικόπεδα για άντληση πετρελαίου.

κινείται προς διευθέτηση ΑΟΖ με τη Λιβύη—κάτι που έγινε τώρα—, και στην περίφημη «τέντα» ο Παπούλιας επέστησε επ' αυτού την προσοχή στον πρώην «αδελφό».

Απογούτευση στο Βιετνάμ
Ταξιδεύοντας τον Οκτώβριο του 2008 προς το Βιετνάμ έδειχνε ιδιαίτερα χαρούμενος γιατί, όπως μας έλεγε στο αεροπλάνο, θα βρισκόταν στη χώρα-σύμβολο των εθνικοαπελευθερωτικών αγώνων των λαών. Ήταν όνειρο ζωής για εκείνον να «συναντήσει» τους δύο μυθικούς ηγέτες, τον Χο Τσι Μινχ και τον Γκιάπ. Είχε ζητήσει μάλιστα να ενσωματωθεί στην αποστολή και ο μοναδικός Έλληνας Βιετμίνχ (πρόδρομοι των Βιετκόνγκ), Κώστας

Σαραντίδης, που τον συνόδευε με τα παράσημά του στις μετακινήσεις. Προς μεγάλη του απογοήτευση, όμως, δεν μπόρεσε να συναντήσει κανέναν. Το σκάνωμα του Χο Τσι Μινχ είχε μεταφερθεί εκείνες τις μέρες για συντήρηση στη Μόσχα και ο Γκιάπ στα 98 του χρόνια ήταν αδύνατο να επικοινωνήσει. Η αποστολή εκείνη ήταν μια «γροθιά στο στομάχι» για τον υπέρμαχο των αγώνων των λαών Παπούλια—και όχι μόνο—, που στα νιάτα του και αν δεν είχε διαδηλώσει, όπως εκατομμύρια άλλοι, εναντίον του πολέμου στο Βιετνάμ. Παραμονή της επιστροφής, στη βραδινή σύναξη με τους δημοσιογράφους στο ξενοδοχείο, τον ρώτησα για το πώς αισθάνεται με αυτά που είδε και

αν τα περίμενε έτσι. Χαμογέλασε και μου είπε: «Θλίψη, πατριώτη, θλίψη, άσ' το καλύτερα...».

Το 2009 ταξίδεψε στη Συρία. Παλιός φίλος του πατέρα Ασαντ, έτυχε υψηλής υποδοχής από τον υιό Μπασάρ. Μεταξύ άλλων, η επίσκεψη περιλάμβανε και τη διεκδικούμενη κατασκευή μεγάλου εργοστασίου φυσικού αερίου από ελληνοϊταλικό όμιλο στην ανατολική Συρία. Και ενώ η υπόθεση σχεδόν είχε κλείσει σε επίπεδο ειδικών, στη συριακή πλευρά έφτασε πληροφορία, προφανώς από τους ανταγωνιστές, ότι η ελληνική εταιρεία ή κάποιο στέλεχος της διατηρούσε—στο παρελθόν— γραφείο στο Ισραήλ. Για τους Σύρους, όποιος σχετιζόταν καθ' οιονδήποτε τρόπο με

τον εχθρό τους, ήταν εχθρός. Απαγορευόταν με νόμο κάθε συναλλαγή και έτσι όλα κινδύνευσαν να τιναχτούν στον αέρα. Στη δεξίωση της Ελληνίδας πρέσβως ειδοποιήθηκε ο Παπούλιας ότι η δουλειά καλάει. Καθώς οι επίσημες συζητήσεις είχαν ολοκληρωθεί, πήρε παράμερα τον Ασαντ και σε λίγα λεπτά η «παρεξήγηση» είχε λυθεί επιτόπου. Το έργο προχώρησε!

Δύο εικόνες

Αναπολώντας τα άκρως ενδιαφέροντα ταξίδια, τώρα που έφυγε για το τελευταίο του, στο μυαλό μου καρφώθηκαν δύο εικόνες. Η μία στην τέντα του Καντάφι: Είχα μπροστά μου, αντί για τον «στιβαρό συνταγματάρχη», μια «κέρνιν» φιγούρα που θαρρείς και είχε βγει μόλις από το μουσείο της Μαντάμ Τισό. Αμίλητος, με απλάνες βλέμμα και ανέκφραστο πρόσωπο, παρακολουθούσε τη βεδουίνικη φολκλορική εκδήλωση στην κυρίως αίθουσα της τέντας, προς τιμήν των προσκεκλημένων του. Πλάι του ο Παπούλιας, ήρεμος, γαλήνιος, άνθρωπος με αισθητική, έδειχνε σαν να βαριόταν καθηλωμένος στην πνιγμένη στο τούλι εξέδρα και από κάτω «φιδίσια καμωμένα» γυναικεία κορμιά να λικνίζονται στην πίστα, δίνοντας την εντύπωση ότι δεν επρόκειτο περί τελετής υποδοχής υψηλού προσκεκλημένου αλλά για γαμπλίο γλέντι σε αραβική συνοικία.

Και η άλλη στη Στοκχόλμη: Με την άφιξη του ο Παπούλιας πήγε κατευθείαν στους βασιλικούς στάβλους, απ' όπου σε λίγο εμφανίστηκε μαζί με τον βασιλιά Γουσταύο σε χρυσοποικίλη άμαξα με δώδεκα άλογα, να παραλαύνει μπροστά στους προσκεκλημένους. Στη θέα της πομπής, ο στενός συνεργάτης του, Γιάννης Ζιάγκας, που στεκόταν δίπλα μου, αναφώνησε: «Πού είσαι, Ρόζα Λούξεμπουργκ, να δεις τον Κάρολο σε χρυσές άμαξες...».

• **Ο Ιανός απουσιάζει σε άδεια.**

ΟΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο **ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ**

Το παράπονο των Ευρωπαίων και το real catch

Το 2022 μόλις μπήκε στη ζωή μας και όλοι διερωτώνται, όπως σε κάθε νέα χρονιά, τι μας επιφυλάσσει. Κάποιοι καλωσορίζουν το νέο έτος με πολύ μεγαλύτερο άγχος απ' ό,τι οι κοινοί θνητοί. Είναι οι εν δυνάμει υποψήφιοι για την προεδρία, οι αξιωματούχοι τους, τα επιτελεία και οι κομματάρχες. Ορισμένοι από αυτούς δεν θέλουν με τίποτα να σκεφτούν ότι δεν θα βρίσκονται στη νέα κυβέρνηση του 2023 και ότι θα αποκλειστούν για πέντε χρόνια από την εξουσία. Για ορισμένους το άγχος είναι ασήκωτο και ήδη αναλογίζονται πώς θα είναι του χρόνου τέτοια εποχή που ο προεκλογικός θα είναι στο ζενίθ του, λίγους μόνο μήνες μακριά από τις εκλογές.

Κάποιοι θεωρούν ότι το πιο σημαντικό ορόσημο του Ιανουαρίου, σε σχέση με τις προεδρικές, είναι η 10η του μηνός, ημερομηνία που έθεσε ο ΔΗΣΥ για υποβολή υποψηφιότητων για το χρίσμα του κόμματος. Εάν δεν υποβάλει άλλος, καλά για τον Χριστοδουλίδη ούτε κουβέντα να γίνεται, τότε ο Αβέρωφ χρίζεται αυτόματα υποψήφιος του κόμματος. Ωστόσο, άλλοι θεωρούν ως πιο κρίσιμο ορόσημο του Ιανουαρίου μια άλλη ημερομηνία. Το Σαββατοκύριακο 22-23 Ιανουαρίου που το Παγκύπριο Πολιτικό Συνέδριο του ΔΗΚΟ θα λάβει τις αποφάσεις του για τις προεδρικές. Εάν αποφασίσουν, εάν αποφασίσει ο πρίγκιπας Νικόλαος δηλαδή, ότι υποψήφιος θα είναι ο Νικόλας Παπαδόπουλος αλλάζουν πολλά. Και το ΑΚΕΛ θα πρέπει να προσαρμόσει τις όποιες αποφάσεις του και ο ΔΗΣΥ αλλά και ο Χριστοδουλίδης, εάν μιλούμε για τους κύριους πόλους του προεκλογικού.

Φωτογραφία από το μέλλον με το πρώτο θεαματικό de jure της νέας χρονιάς.

Όπως έχουν διαμορφωθεί οι συνθήκες μετά την εξαγγελία του Αβέρωφ, όλοι βιάζονται να τον... προλάβουν. Ο πρίγκιπας Νικόλαος και η κυρία Φωτεινή θέλουν όσο τίποτα άλλο να είναι υποψήφιος και να σπικριέται από το ΑΚΕΛ και άλλα κόμματα της αντιπολίτευσης για να έχει ελπίδες να ανταγωνιστεί τον Αβέρωφ και πιθανώς τον Χριστοδουλίδη. Φρέσκες πληροφορίες από την ΔΗΚΟαναθερμμένη Φωτούλα αναφέρουν πως ο κόσμος του ΔΗΚΟ που δεν θέλει με τίποτα μια συνεργασία με το ΑΚΕΛ εύκολα θεωρούν ότι μπορεί να πειστεί να συγκατανεύσει εάν θε-

ωρήσουν πως η εκλογή του Νικόλα θα ξαναφέρει την πολιτική του ΔΗΚΟ στο Κυπριακό και στην οικονομία στην πρώτη γραμμή. Από το ΑΚΕΛ εκείνο που λέγεται τις τελευταίες ημέρες είναι πως οι ενστάσεις που υπάρχουν στη βάση του κόμματος για το πρόσωπο του Νικόλα θα μπορούσαν να καμφθούν με... διαφώτιση. Με την εξήγηση δηλαδή ότι μόνο μια οδό έχει το κόμμα για να επανέλθει στην εξουσία και αυτή είναι η συνεργασία με το ΔΗΚΟ, αφού κατοχυρωθεί βεβαίως η ΔΔΟ και άλλες βασικές αρχές στο Κυπριακό και στην οικονομία με συμ-

φωνία μεταξύ του ΔΗΚΟ και όσων άλλων ακολουθήσουν.

Αληθεύει ότι από πλευράς του ΥΠΕΞ Χριστοδουλίδης γίνονται δεύτερες σκέψεις; Όχι για να αποσυρθεί από την κούρσα των προεδρικών στην οποία ακόμη να μπει επίσημα, αλλά στην ημερομηνία που θα εξαγγείλει την υποψηφιότητά του; Όπως πληροφορούμαι, μετά την εξαγγελία Αβέρωφ και τις πληροφορίες που φτάνουν από ΑΚΕΛ και ΔΗΚΟ ότι θα πρέπει το αργότερο μέχρι τον Μάρτιο να ανακοινώσουν τον υποψήφιο ή τους υποψήφιους τους, ο Χριστο-

δουλίδης βιάζεται για να μην καταλήξει να τρέχει από πίσω τους. Θα ανακοινώσει άραγε υποψηφιότητα στα τέλη Φεβρουαρίου, όπως φαινόταν να συζητείται στο άτυπο επιτελείο του; Μέχρι τότε θα έχει, μαθαίνω, νέα στατιστικά από δημοσκοπήσεις που βρίσκονται ήδη στα σκαριά. Πάντως, η 10η Ιανουαρίου είναι πλέον ορόσημο και για τον μικρό Νίκο και για την οικογένεια Καρσερά. Κατά τα φαινόμενα θα αποχωριστεί την υπουργική καρέκλα και θα αναλάβει, όπως η «Κ» αποκάλυψε πρώτη, ο Ιωάννης Κασουλίδης. Τα ερωτήματα από αυτή την εξέλιξη είναι δύο: Πόσο θα αντέξει ο δημοσκοπικός του οίστρος, όταν δεν θα βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της επικαιρότητας; Κατά δεύτερον, το εντελώς διαφορετικό υπουργικό στυλ και πολιτική του Κασουλίδη (τον αναμένουν κάποιοι ως μεσσία μαθαίνω από το ΥΠΕΞ) πόσο θα προσφέρει στην αποδόμηση της εικόνας του «καλού παιδιού» Νίκου. Πάντως και οι συνάδελφοί του στις Ευρώπες μαθαίνω πως βλέπουν θετικά την αποχώρησή του, μιας και κάποιοι ΥΠΕΞ από φίλες προς την Κύπρο χώρες, τα έχουν πάρει στο κρανίο εδώ και καιρό που δεν εμφανίζεται ο δικός μας στα Συμβούλια Ευρωπαϊκών Υποθέσεων. «Καλά δεν εμφανίζεται η Φιλίππη στη θέση του;» ρώτησα, χωρίς να πάρω απάντηση παρά ένα μειδίαμα. Γιατί αν εμφανίζεται, οι Ευρωπαίοι δεν πρέπει να έχουν παράπονο, αφού μπροστά τους είναι the real catch.

Οι ρόλοι που ανά εβδομάδα σχεδόν αλλάζει ο Φούλης πάντοτε με ενέπνεαν. Την μία τον είδα να ανεβαίνει σε τεράστια γεωργικά μηχανήματα μαζεύοντας ελιές και μου θύμισε

σκηνές από διαστημική ταινία. Την άλλη τον είδα σκαρφαλωμένο σε σκάλα να μαζεύει κεράσια και τρόμαξα για την σωματική του ακεραιότητα, είναι και ντελικάτος...Αν μη τι άλλο ήταν ειλικρινής, παραδέχθηκε πως το μάζεμα ψήφων είναι ευκολότερη δουλειά από το μάζεμα κερασιών. Τον είδα να τρέχει στα βενζινάδικα να γεμίζει το αυτοκίνητό του σαν ένας από εμάς, να μαστορεύει σε μηχανουργείο, να βάζει βενζίνη στο βενζινάδικο, να γίνεται σερβιτόρος για καλό σκοπό, να ιππεύει σε άλογο ως jockey με ομοιογενή απαρμάμολο στυλ αλλά και σε ποδηλάτο ως άλλος Μπιστάκης.

Τι άραγε θα δούμε εάν καταφέρει να εγκατασταθεί στον Λόφο; Το σίγουρο είναι πως οι εικόνες που μας συνήθισε ο μεγάλος Νίκος με κοιτούσι σε δεξιώσεις, ιδιωτικά τζετ και στιγμές χαλάρωσης στις Σευχέλλες και στην Άντζελα Δημητρίου θα μπουν στο χρονοντούλαο. Τα μάτια μας θα χορτάσουν casual ντύσιμο, τζινάκι, φόρμες και βουκολικά τοπία, αγροτικές ασκολιές και εικόνες της εργατιάς και της γεωργικοκτητροφίας. Μήπως ο Φούλης να είναι τελικά ο ιδανικός υποψήφιος του ΑΚΕΛ και όχι του ΔΗΣΥ;

ΚΟΝΙΖ: Σε ποιο κόμμα η αντιπαλότητα που έχουν δύο κυρίες της πολιτικής με αξιώματα, δεν κρύβεται καθόλου; Τόση είναι η σχεδόν καθημερινή τους αντιπαράθεση που με τη νέα χρονιά μάλλον θα βρει διεξοδο όχι μόνο εντός αλλά και εκτός κόμματος...

Η στήλη εύχεται σε όλους καλή υπομονή. Σίγουρα θα τη χρειαστούμε τη νέα χρονιά.

Γίναμε περισσότερο ή λιγότερο άνθρωποι;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Δεν αρκεί να ευχθούμε ο ένας στον άλλο καλή χρονιά. Χρειάζεται κάτι περισσότερο αυτή τη φορά. Μια βαθύτερη ανασκόπηση και μια ουσιαστική ενδοσκόπηση. Πέρυσι ίσως ήμασταν ακόμα σοκαρισμένοι από τα δεδομένα της πανδημίας για να αποτολμήσουμε κάτι τέτοιο με ποσοστά επιτυχίας. Φέτος, όμως, δεν έχουμε καμία δικαιολογία. Οφείλουμε να κοιτάζουμε την πραγματικότητα κατάματα και κυρίως τα υποκείμενα νοήματα αυτής της κοινωνίας, τα οποία βγήκαν όλα στην επιφάνεια και περιφέρονται γύρω μας χωρίς ορατές πιθανότητες αποθεραπείας. Και μη βιαστείτε να μου αντιτάξετε πως αυτό συμβαίνει παντού, γιατί ερείς είμαστε μια μικρή κουκκίδα σ’ αυτή τη νοσούσα υφήλιο και θα μπορούσαμε να έχουμε άλλες προτεραιότητες από εκείνες που κυκλοφορούν στις μεγάλες χώρες. Δεν τις είχαμε και ούτε τις έχουμε. Αντιθέτως σπεύδουμε να ενταχθούμε στην υστερία που επικρατεί παντού και φροντίζουμε να ενισχύσουμε αυτή την τοξικότητα διοχετεύοντας τα συγχυσμένα μας συναισθήματα στην ανακύκλωσή της. Έχουμε όμως χρέος να βγούμε από τα περιορισμένα τετραγωνικά που μέχρι τώρα αφήναμε τη σκέψη μας να περιπλανιέται και να δούμε γύρω μας με ευρυγώνιο φακό, ώστε να τολμήσουμε την υπέρβαση που μας υπαγορεύει η ευθραυστότητα της ίδιας της ζωής. Και ο μόνος τρόπος είναι να συνειδητοποιήσουμε από τι πραγματικά νοσούμε, να εντοπίσουμε δηλαδή τα υποκείμενα νοήματα που μας αφήνουν σε μια μόνιμη πάθηση. Το πιο ενδεικτικό αυτής της πάθησης είναι πως έχουμε φτάσει στο τραγικό σημείο να χαρακτηρίζουμε την πνευματικότητα αλλά και την τόλμη να υπερβούμε τα στεγανά μας ως ουτοπία ή ως ένα λανθάνοντα ρομαντισμό, ενώ θα έπρεπε στην παρούσα φάση να είναι το πρώτιστο ζητούμενό μας. Αντ’ αυτού επιλέγουμε την πεπατημένη, αλλάζοντάς της περιτυλίγματα, προκειμένου να μην ξεβολευτεί η σκέψη μας από τις οικείες διαδρομές της. Συντηρούμε αυτά που μας θυμώνουν με τη θλιβερή ψευδαισθηση ότι τα πολεμούμε απλώς και μόνο επειδή πληκτρολογούμε την αντίδρασή μας ή επειδή επιλέγουμε το αντίπαλο στρατόπεδο χωρίς καλά-καλά να διακρίνουμε τι στην ουσία πρεσβεύει. Και υποβιβάζουμε έννοιες και αξίες στα μέτρα μας νομιζόμενοι πως με αυτό τον τρόπο τις κάνουμε κτήμα μας χωρίς, ωστόσο, να πλησιάζουμε στην πράξη το εννοιολογικό τους βάθος. Επαναλαμβάνουμε το ίδιο αφήγημα με την πλημενένη πεποίθηση πως το βελτιώνουμε, ενώ στην πραγματικότητα υπογραμμίζουμε όλες τις λέξεις που εξακολουθούν να μας κρατούν εγκλωβισμένους σε διχασμούς που πλέον δεν έχουν κανένα ουσιαστικό αντίκρισμα. Και όποιον τολμήσει να κάνει ένα βήμα έξω από αυτό το κουτί για να μας υποδείξει έναν άλλο δρόμο είμαστε πανέτοιμοι να τον στείλουμε στο πυρ το εξώτερον. Εξακολουθούμε να διατηρούμε επιλεκτική μνήμη και επιλεκτικές ευαισθησίες και επιλέγουμε να ορίζουμε την ανθρωπιά και την ηθική, όπως μας συμφέρει ώστε να μην αναγκαστούμε να υπερβούμε τις επιλεκτικές μας ευαισθησίες. Έχουμε επιτρέψει σε πολιτικούς και παπάδες να ποδοπατούν την ουσία της πνευματικότητας, μετατρέποντάς την σ’ ένα θρησκολόηπτο εκφοβισμό και θυσιάζουμε την κριτική μας σκέψη στον βωμό της συντήρησης του φόβου. Εξακολουθούν να μας ορίζουν και να μας καθορίζουν οι φόβοι μας χωρίς να αντιλαμβάνομαστε πως μόνο η κατά μέτωπο αντιμετώπισή τους είναι ο τρόπος για να υπερβούμε τις κατεστημένες παθογενείς μας. Και ενώ όλο αυτό τον χρόνο που μας πέρασε οφείλαμε να γίνουμε περισσότερο άνθρωποι και να απαιτούμε ανθρώπινες συνθήκες για τους ευάλωτους συνανθρώπους μας, τους ηλικιωμένους, τους ευπαθείς, τους μοναξιασμένους, τους οικονομικά δυσπραγούντες, τους μετανάστες κ.ά., εμείς πιπιλούμε τα ίδια και τα ίδια με άλλες λέξεις, νομιζόμενοι πως γινόμαστε περισσότερο άνθρωποι. Αν όμως αυτό πραγματικά επιδιώκουμε τότε, προτού ευχθούμε καλή χρονιά, οφείλουμε να θέσουμε στον εαυτό μας αυτό το ερώτημα: Τι έχουμε κάνει ο καθένας μας—εμπράκτως και όχι απλώς πληκτρολογώντας τη δήθεν ανθρωπιά μας—ώστε να γίνει περισσότερο άνθρωπος; Διότι ο άνθρωπος είναι πάντα κάτι παραπάνω από άνθρωπος και πάντα κάτι λιγότερο από άνθρωπος και είναι με αυτό τον διαχωρισμό που οφείλουμε επιτέλους να αναμετρηθούμε.

elenixenou11@gmail.com

Υπάλληλος τακτοποιεί μπουκάλια σαμπάνιας σε κατάστημα ποτών στο Άμστερνταμ, Ολλανδία, 29 Δεκεμβρίου 2021, ενώψει της παραμονής της Πρωτοχρονιάς.

ΕΡΑ/REINMO DE WAAL

Πέρα από ευχολόγια

Της **ΑΝΔΡΟΜΑΧΗΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**

«**Ο** **ι** **ευ**χές **μ**ας για ειρήνη και λύση του Κυπριακού». Αυτή είναι η μόνιμη επωδός στα χείλη της πολιτικής μας ηγεσίας. Τέλος της χρονιάς και έστω και εν καιρώ πανδημίας, ετοιμαζόμαστε να ξανακούσουμε τα διάφορα ευχολόγια για λύση του Κυπριακού από πολιτικούς που ελπίζουν να μπορούν να χρησιμοποιούν αυτό το χαρτί για ακόμα λίγο στην πολιτική τους δράση. Ένα χαρτί που τους επιτρέπει την πολιτική τους επιβίωση, μέσα από την πόλωση. Για κάθε τριτημμένο σύνθημα από έναν/μία πολιτικό, as αναλογιστούμε τι έκανε σε πράξεις ο/η κάθε πολιτικός για τη λύση ή μη του Κυπριακού.

Τέτοιες μέρες είθισται να γίνεται ένας απολογισμός, μια ανασκόπηση της χρονιάς που πέρασε. Συνθήως, όταν τέτοιοι απολογισμοί γίνονται στη δημόσια σφαίρα, αφήνουν πάντα το παράθυρο της ελπίδας, της προσμονής για κάτι αλλιώτικο. Πόσο κοινότοπο όμως ακούγεται σήμερα να διερωτηθούμε πού βρισκόμαστε σε σχέση με το κυπριακό πρόβλημα;

Το τέλος της χρονιάς δεν είναι παρά ένα ανθρωπίνως κατασκευασμένο ορόσημο στις ζωές μας. Μια ανασκόπηση για την παρούσα κατάσταση στο κυπριακό πρόβλημα για παράδειγμα, δεν μπορεί να μείνει στον τελευταίο χρόνο, αλλά στην κινδυνεύουμε να χάσουμε την μεγάλη εικόνα. Και η μεγάλη εικόνα, για τους σκοπούς αυτού του άρθρου, είναι το πού είμαστε μετά από εννιά χρόνια με την παρούσα κυβέρνηση. Μια κυβέρνηση που με τους χειρισμούς της έχει φέρει το Κυπριακό σ’ ένα τέλμα, με πλήρη αδυναμία να αναγνώσει τους κινδύνους που ελλοχεύουν, αλλά κυρίως, με παντελή έλλειψη διάθεσης ν’ αλλάξει τακτική για να διαχειριστεί το πού φτάσαμε.

Και ενώ για χρόνια επιλέγαμε να φταίμε πάντα τους άλλους αποκλειστικά για την κατάντια μας, πλέον, όπως δείχνει και η τελευταία δημοσκόπηση της «Καθημερινής», δείχνουμε να έχουμε αντιληφθεί το μερίδιο ευθύνης της πολιτικής ηγεσίας του τόπου. Σήμερα, ζούμε την πλήρη κανονικοποίηση της διχοτόμησης, η Κ.Δ. στήνει σκληρό σύνορο η ίδια στην πράσινη γραμμή, επιτρέποντας την προέθληση του τουρκικού στρατού στη νεκρά ζώνη, το Βαρώσι έχει ανοίξει. Η Κ.Δ. θα κληθεί ν’ αντιμετωπίσει διάφορα αρνητικά δεδομένα σε συνθήκες ενός στάτους κβο που ολοένα αλλάζει προς το χει-

ρότερο. Την ίδια στιγμή, οι Τουρκοκύπριοι συμπατριώτες μας έχουν αφεθεί στη μοίρα τους, έρμαιο της ολοένα και πιο απολυταρχικής Τουρκίας. Εμφανέστατα, η Κ.Δ. δεν αντιλαμβάνεται τη σημασία διεκδίκησης των Τουρκοκυπρίων και κατ’ επέκταση και των εδαφών μας υπό κατοχή, από τα χέρια της Τουρκίας.

Και μέσα σε όλα αυτά, μένουμε με τον τόσο πόνο, την πικρία, γονιών και παππούδων, που ξεριζώθηκαν από τα σπίτια τους, πολλοί εκ των οποίων πέθαναν με την προσμονή για επιστροφή. Συνάμα, για κάποιους ανθρώπους η λύση του Κυπριακού, δεν ήταν ποτέ ένα θέμα που εξαντλείται στα κεφάλαια της πολιτικής διαπραγματεύσης. Η λύση του Κυπριακού ή θα ήταν μια ευκαιρία για να ξαναστήσουμε ένα κράτος που με έναυσμα τη διαίρεσή του, ακολουθεί τον δρόμο της παρακμής. Σήμερα, το άλυτο κυπριακό πρόβλημα στάνει ένα αβέβαιο σκηνικό μέσα στο οποίο κυριαρχεί το μίσος, η παρελθοντολογία και τα οράματα περασμένων δεκαετιών.

Σήμερα δεν έχουμε περιθώρια για άλλες ευχές σε σχέση με το Κυπριακό. Σίγουρα δεν έχουμε διάθεση να τις ακούσουμε από αυτούς που φέρουν μεγάλη ευθύνη για το πού βρισκόμαστε και ελπίζουμε αυτό να το θυμούνται τώρα που κάποιοι από αυτούς μπαίνουν, όπως φαίνεται, στην προεδρική κούρσα. Έχουμε όμως περιθώριο για την όποια ελπίδα; Εδώ που φτάσαμε, αυτό μας έχουν στερήσει : την ελπίδα. Την ελπίδα και την αίσθηση της δυνατότητας ν’ αλλάξουμε τα πράγματα. Ο κόσμος φαίνεται υπνωτισμένος από την προπαγάνδα της αδράνειας που υπάρχει σε κάθε έκφανση του συστημικού λόγου. Έχουμε αποδεχτεί το τέλμα στο Κυπριακό και έχουμε αποδεχτεί την ντε φάκτο διχοτόμηση.

Στ’ αλήθεια όμως, η ελπίδα εξαρτάται από το πού θα κοιτάξει κανείς. Και κάθε φορά που θα ρωτούμε τι έχει κάνει ο εκάστοτε πολιτικός για λύση του Κυπριακού, as το ρωτήσουμε και για τον εαυτό μας. Τώρα που έχουμε χάσει την ελπίδα μας γι’ αυτό που τόσα χρόνια ονομάζουμε «λύση», as ψάξουμε να βρούμε την ελπίδα μέσα από τη δουλειά για την ειρήνη στο νησί, θυμώμενοι πάντα, ότι αυτή η λύση δεν είναι ο δρόμος για την ειρήνη, αλλά η ειρήνη είναι ο δρόμος για τη λύση.

Η κα Ανδρομάχη Σοφοκλέους είναι πολιτική αναλύτρια.

Στο κατώφλι του 2023

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Δεν πρόκειται για λάθος, αλλά για «μερολογιακό άλμα» το οποίο δικαιολογείται από τις πολιτικές εξελίξεις. Για να το κατανοήσουμε, όμως, θα πρέπει να κάνουμε μερικά βήματα πίσω και να θυμηθούμε πώς ήμαστε πέρυσι τέτοιο καιρό. Το 2021 μπήκε मुδιασμένα, με τη βαριά σκιά του περιβόητου «μπερσοκαμ-μιάματος» του Συλλούρη να μας βαρβαίνει. Ήταν σαν ν’ αναστήκωσε αίφνης κάποιος την κουρτίνα, αναγκάζοντάς μας να αντικρύσουμε την απεχθή πολιτική μας πραγματικότητα όπου απαξιωμένα πρόσωπα με μηδενικό πολιτικό κεφάλαιο καταφέρνουν να αναρριχούνται στη δημόσια ζωή. Έτσι μουδιασμένα κύλησε η χρονιά με τον Πρόεδρο Αναστασιάδη να ακροβατεί επικίνδυνα σε «νέες ιδέες», όπως την επιστροφή στο Σύνταγμα του ’60 και την πατρίδα μας να γίνεται περίγελος διεθνώς από τον απόηχο του εμπορίου διαβατηρίων. Αν υπάρχει πολιτικός πάτος, το 2021 μάλλον τον αγγίξαμε, αφού η Κύπρος κατάντησε να θεωρείται συνώνυμο της διαφθοράς. Μια χώρα με σημαία ευκαιρίας, γιατί κάποια γατάκια της πολιτικής υποδύονται τους ανήκερους για το τι σημαίνει σύγκρουση συμφερόντων.

Δεν ξέρω αν αυτό μέτρησε πιο πολύ για την αναστροφή του κλίματος στο Κυπριακό ή αν ευθύνεται η αποθράσυνση της Τουρκίας. Το τελευταίο δεν εκπλήσσει κανέναν, αφού ο Ερντογάν και οι μαριονέτες του στα Κατεχόμενα ζητούν πλέον ανερευθρίαστα δύο κράτη. Αν τα αποτελέσματα της τελευταίας έρευνας, που δημοσίευσε η Καθημερινή, αποδεικνύει ότι δεν είναι συγκυριακά, η αιτία για το πολιτικό αίσθημα της κοινής γνώμης δεν αφορά μόνο στην επιθετικότητα της Τουρκίας. Η τάση για στήριξη του μοντέλου λύσης ΔΔΟ περισσότερο δικαιολογείται από τη συνειδητοποίηση των αδιεξόδων και την απογοήτευση από τη διγλωσσία της δικής μας πλευράς. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι για πρώτη φορά στο κατάδρο των ευθυνών μπαίνει και ο ίδιος ο Νίκος Αναστασιάδης.

Όλα αυτά συμβαίνουν μέσα στη δίνη μιας πανδημίας που δεν λείει να κοιτάσει. Μιας πανδημίας που ανατροφοδοτεί τον φόβο, όχι μόνο για την απώλεια ανθρώπινων ζώων αλλά και για τον νέο δικασμό που μολύνει την κοινωνία. Αν ο καβγάς ήταν για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα υπήρχε μια κάποια λογική. Εδώ, όμως, συμβαίνει κάτι βεβύτερο. Ένα ολόκληρο κίνημα γεννήθηκε μέσα από θεωρίες συνωμοσίας, με τους υπεράνω πάσης υποψίας «ψεκασμένους» να επιφυλάτουν στον κοινωνικό ιστό. Σε αυτό το δυστοπικό τοπίο μεγαλώνουν παιδιά που εξοικειώνονται επικίνδυνα με την τοξικότητα. Κι αν διερωτάστε τι σχέση έχει αυτό με την πολιτική πραγματικότητα στην οποία αναφερθήκαμε πιο πάνω, σκεφτείτε ότι μια γενιά αποκτά πολιτική συνείδηση και θέση μέσα σε αυτό ακριβώς το άρρωστο περιβάλλον.

As τοποθετήσουμε λοιπόν ξανά τις ψηφίδες, για να κατανοήσουμε τη μεγάλη εικόνα: απαξίωση της πολιτικής, θεσμική διαπλοκή, επαναπροσδιορισμός της λύσης του Κυπριακού και ανασφάλεια για το μέλλον. Αν η αυγή του 2021 χαρακτηριζόταν από μουδιασμα, η δύση της χρονιάς που πέρασε ήταν απολύτως δυσώληνη. Γι’ αυτό και τα βλέμματα όλων είναι στραμμένα στο 2023, γιατί από κάπου πρέπει να παστέι η ελπίδα. Γι’ αυτό και το «ημερολογιακό άλμα» του σημερινού τίτλου, γιατί το 2022 θα είναι μοιραία μια μεταβατική χρονιά.

Στο σημείο που φτάσαμε δεν υπάρχει πιο κάτω από εδώ. Για σκοπούς έννομης τάξης και φυσικής περιέργειας θα περιμένουμε βεβαίως να μάθουμε τι μέλλει γενέσθαι με τον Συλλούρη και αν υπάρχουν ποινικές ευθύνες. Θα περιμένουμε να μάθουμε επίσης τι θα συμβεί με τα μικρά κερασάκια στην άνοστη πολιτική μας τούρτα, όπως την καταγέλαστη περίπτωση του Γιαννάκη Γιαννάκη. Επί της ουσίας, όμως, ξέρουμε πως ό,τι και να μάθουμε σοφότεροι δεν θα γίνουμε. Το αληθινό διακύβευμα βρίσκεται στις προεδρικές εκλογές του 2023 και αυτό πλέον είναι το μόνο που μετρά.

Ο τόπος χρειάζεται επειγόντως να γυρίσει σε σελίδα και να φυσάει φρέσκος αέρας. Τα πρόσωπα έχουν τη σημασία τους, αλλά εξίσου σημαντική είναι και η πολιτική προίκα του καθενός. Αν είναι «καθαρός», αν φέρνει κάτι καινούργιο ως πολιτική σκέψη και αν ως προσωπικότητα μπορεί να εγγυηθεί την αλλαγή. Η παραμονή στο «κατώφλι του 2023» μόλις ξεκίνησε. Ένα χρόνο που οφείλουμε να τον αξιοποιήσουμε παραγωγικά, με κριτική σκέψη.

stavros.christodoulou@gmail.com

Οι τουρκικές παραδοχές, το λευκό φύλλο πορείας της Ε.Ε. και η Λευκωσία

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Αν κάποιος διαβάσει τον απολογισμό της Άγκυρας για το 2021 και τον αντίστοιχο απολογισμό που έκαναν οι Βρυξέλλες, τότε δεν μπορεί παρά να συμπεράνει, ότι η Τουρκία όχι μόνο συνεχίζει, αλλά και διαφημίζει την επεκτατική της πολιτική, ενώ η Ε.Ε. αρκείται να εκδίδει συγχωροχάρτια. Σε μια εμφανή προσπάθεια έκδοσης λευκού φύλλου πορείας αναφορικά με τις ευρω-τουρκικές σχέσεις, απαλλαγμένες από τα «κυπριακά βάρη», κάτι που πλέον καθίσταται μειζόν ζήτημα και δεν θα έπρεπε να εκφεύγει της προσοχής της Λευκωσίας.

As επικειρήσουμε μια αντιπαραβολή των αντίστοιχων απολογισμών που έκαναν ο ΥΠΙΕΣ της Τουρκίας Μεβλούτ Τσαβούσογλου και ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Ε.Ε. Γιοσέπ Μπορέλ, σε σχέση με την Κύπρο:

Τσαβούσογλου: «Το 2021, η Ελλάδα και η ελληνοκυπριακή διοίκηση (σ.σ. όπως αποκαλεί την Κυπριακή Δημοκρατία) προσπάθησαν να στείλουν ερευνητικά πλοία

τρίτων χωρών στην υφαλοκρηπίδα μας εφτά φορές» τους αποτρέψαμε όλους με τις διπλωματικές μας πρωτοβουλίες και την παρουσία μας στο πεδίο όταν χρειάστηκε», ανέφερε ο Τούρκος ΥΠΙΕΣ, κομπάζοντας για τις πειρατικές ενέργειες της χώρας του στην ΑΟΖ κράτους-μέλους της Ε.Ε. Πρόσθεσε παράλληλα ότι «βάλαμε το όραμα της λύσης δύο κρατών στην παγκόσμια ατζέντα με βάση την κυριαρχική ισότητα και το ισότιμο καθεστώς», παραπέμποντας προφανώς στις τουρκικές προτάσεις που έτυχαν της πρωτοφανούς ανοχής του γ.γ. ΟΗΕ, με την αλυσμένη τοποθέτηση του κ. Γκουτέρες, ότι είναι έτοιμος να τετραγωνίσει τον κύκλο, υπαναχωρώντας από τους δικούς του όρους εντολής για διζωνική, δικονομική ομοσπονδία και προσεγγίζοντας τις θέσεις της Άγκυρας και του ψευδοκράτους. Ο κ. Τσαβούσογλου έκλεισε τις αναφορές του σε σχέση με το Κυπριακό, υπενθυμίζοντας ότι «οπάσαμε επίσης τους κανόνες με το άνοιγμα των Βαρώσιων», παραπέμποντας προφανώς στην παραβίαση των ψηφισμάτων του Σ.Α.

ΟΗΕ 550 και 789, με την ανοχή της διεθνούς κοινότητας, περιλαμβανομένων του ΟΗΕ και της Ε.Ε.

Γιοσέπ Μπορέλ: «Οι εντάσεις με την Τουρκία στην ανατολική Μεσόγειο τείνουν προς εξομάλυνση αυτόν τον χρόνο», αρκέστηκε να αναφέρει στον δικό του απολογισμό, ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Ε.Ε. Ο Ισπανός αξιωματούχος «κατάπιε» κυριολεκτικά την εμμονή της Τουρκίας σε λύση δύο κρατών στην Κύπρο, ως επίσης και τις γραπτές της προτάσεις προς αυτή την κατεύθυνση. Όπως «κατάπιε» και το ζήτημα του πλοτικού ανοιγματος τμήματος της περικλειστής Αμμοχώστου, κάτι που έχει επιβάλει η Άγκυρα και επιτρέπει στον Μεβλούτ Τσαβούσογλου να κομπάζει, στον δικό του απολογισμό. Ζήτημα για το οποίο, η Ε.Ε. αρκέστηκε να βάλει στο τραπέζι ένα απαράδεκτο «έγγραφο επιλογών» ενδεχόμενων ημιμέτρων, που εξίσου απαράδεκτα αποδόθηκαν η Λευκωσία να συζητήσει ως βάση για λήψη απόφασης.

Δηλαδή, από όλα αυτά που έκανε η Τουρκία το 2021, βάζοντας κυριολεκτικά

στη γωνιά την Κυπριακή Δημοκρατία, ο κ. Μπορέλ έχει αντιληφθεί ότι οι εντάσεις με την Άγκυρα στην ανατολική Μεσόγειο τείνουν προς εξομάλυνση...

Το πιο προβληματικό δεν είναι όμως τι αντιλαμβάνεται—λόγω προφανών σκοπιμοτήτων—ο κ. Μπορέλ, αλλά τι δυστυχώς δεν αντιλαμβάνεται η Λευκωσία, η οποία βασίζεται στον πολιτικά ανυπόληπτο Ύπατο Εκπρόσωπο της Ε.Ε., προσδοκώντας ότι αυτός θα τη βοηθήσει να εξασφαλίσει ουσιαστικές κυρώσεις κατά της Τουρκίας. Ποιος; Ο άνθρωπος ο οποίος δεν τόλμησε καν να καταγράψει στον απολογισμό του, σ’ ένα απλό ιστολόγιο, τι έκανε η Τουρκία στην Κύπρο το 2021. Ο επικεφαλής της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης, ο οποίος παίρνει γραμμή από το Βερολίνο, με το οποίο συζητούσε πίσω από την πλάτη της Λευκωσίας το αστειό «έγγραφο επιλογών» ενδεχόμενων ημιμέτρων κατά της Τουρκίας για το Βαρώσι, πριν το βάλει στο τραπέζι των «27». Ο Ισπανός αξιωματούχος που δεν κάνει κίνηση χωρίς να ενημερώσει και τη Μαδρίτη, η οποία όπως και το Βε-

ρολίνο τοποθετήθηκε αρνητικά στο ενδεχόμενο επιβολής ουσιαστικών κυρώσεων κατά της Τουρκίας. Για τους καθόλου άσχετους λόγους, ότι ο Πρωθυπουργός της Ισπανίας Πιέδρο Σάντσεθ υπέγραψε πριν από μερικές εβδομάδες έξι μνημόνια συνεργασίας με τον Ερντογάν στους τομείς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, υδάτων, εργασίας, αθλητισμού, επιστημών και συνεργασίας για αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών, ενώ αναμένεται αμυντική συμφωνία Ισπανίας-Τουρκίας στις αρχές του 2022. Και ενώ ο τραπεζικός κολοσσός της χώρας BBVA υπέβαλε πρόταση για εξαγορά του λοιπού ημίσεως της τουρκικής τράπεζας Garanti, έναντι 2,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων.

Αν λοιπόν στον απολογισμό του κ. Μπορέλ επιλέγει να αφήσει στο απυρόβλητο τον απολογισμό-ομολογία του κ. Τσαβούσογλου για όσα έχει κάνει η Τουρκία στην Κύπρο εντός του 2021, ο απολογισμός της διαχείρισης που έκανε η Λευκωσία τι λέει;

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Η εποχή της μεγάλης αβεβαιότητας

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Ζούμε στην εποχή της μεγάλης αβεβαιότητας. Ο,τι θεωρούσαμε δεδομένο δεν είναι πια. Βιαστήκαμε να πανηγυρίσουμε με το τέλος του ψυχρού πολέμου, θεωρώντας πως για μια φορά η Ιστορία δεν θα επαναλαμβανόταν, θα ήταν γραμμική, πως κάθε χρονιά θα ήταν καλύτερη από την προηγούμενη. Η παγκοσμιοποίηση εδραιωνόταν με ταχύτατους ρυθμούς. Η Δύση απολάμβανε στην κορυφή του «λόφου» την αδιαμφισβήτητη ηγεμονία

Κάποτε το 90% (πάνω κάτω) του πληθυσμού μιας δυτικής χώρας πίστευε στην ίδια Αλήθεια. Τώρα ένα τεράστιο ποσοστό πολιτών πιστεύει στην Αλήθεια του αλγόριθμου.

της. Οι ιδεολογίες είχαν καταρρεύσει και δεν είχαν πια νόημα. Η μόνη βιώσιμη και κυρίαρχη ιδεολογία ήταν αυτή της δυτικής φιλελεύθερης δημοκρατίας. Εθνοτικές, θρησκευτικές, πολιτισμικές, ταξικές συγκρούσεις έμοιαζαν να ανήκουν στο παρελθόν. Η τεχνολογία υποσχόταν λύσεις στα πάντα. Ήταν ένας τέλειος κόσμος που υποσχόταν πολλά, αυτό που βλέπαμε στο ξέφωτο.

Στην Ιστορία αρέσουν όμως οι εκπλήξεις, ακόμη και οι φάρσες. Μία μία οι βεβαιότητες κατέρρευσαν τα τελευταία χρόνια. Η οικονομική κρίση μάς έδειξε ότι η Δύση είναι ευάλωτη. Η μεσοία τάξη δεν μπορεί να έχει μεγάλες προσδοκίες ανέλιξης. Ακόμη και η διατήρηση των αυτονόητων είναι συζητήσιμη. Όσα η προηγούμενη γενιά θεωρούσε δεδομένα σαν επίπεδο ζωής, είναι δύσκολα σήμερα και ίσως άπιαστα για τους νεότερους.

Η έλξη της περιπέτειας

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΥΡΔΑΝΙΔΗ**

Τα έφερε η τύχη έτσι ώστε το 2021 να γιορτάσουμε διακόσια χρόνια από την Επανάσταση της ανεξαρτησίας μας, την αποτίναξη του οθωμανικού ζυγού, και ήρθε η ώρα με το νέο έτος να θρηνησουμε τα εκατό χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922.

Και στις δύο περιπτώσεις θνηρευτές οραμάτων, εμείς οι Έλληνες –εκόντες άκοντες οι πλέον δύπιστοι– ήρθαμε αντιμέτωποι με την πραγματικότητα. Με άλλα λόγια, στο σημείο όπου η επίτευξη «του απολύτου» είναι ανέφικτη, εκεί όπου τον πρώτο ρόλο έχει «η περιπέτεια», όσο οδυνηρή κι αν στη συνέχεια αποδειχτεί.

Το όραμα της Επανάστασews του 1821 ήταν η αναβίωση του πνεύματος της κλασικής Αθήνας. Και στο σημείο αυτό οι Έλληνες διανοούμενοι συνάντησαν τους Ευρωπαίους οπαδούς του Διαφωτισμού και του Ρομαντισμού.

Μόνον που αυτό συνέβη σε ύστερο χρόνο. Και εάν μετά τη συντριβή του Ναπολέοντα Βοναπάρτη και την παλιννόστηση του παλαιού καθεστώτος στην Ευρώπη, το πνεύμα της αναβίωσης της κλασικής αρχαιότητας διατηρήθηκε για κάποιες δεκαετίες στην Ελλάδα, αυτό μάλλον οφείλεται στην αρχαιολατρία και τον ρομαντισμό του Οθωνα – του πρώτου Βασιλέα της Ελλάδος.

Ενα άλλο όραμα, ωστόσο, είχε αρχίσει να κάνει την εμφάνισή του. Η αναβίωση του Βυζαντίου. Μία ιδέα που συμβατή με την παράδοση των νεοελλήνων. Η επαναπροέγνιση και η μερική γεφύρωση του ρήγματος της Εκκλησίας της Ελλάδος με το Πατριαρχείο της Κωνσταντινουπόλεως το 1850 ήταν το πρώτο βήμα, με πρακτικές συνέπειες.

Η κυριαρχία της Δύσης είναι μια ακόμη βεβαιότητα που καταρρέει. Το παγκόσμιο γεωπολιτικό σκηνικό μοιάζει περισσότερο με ζουγκλα στην οποία κανείς δεν μπορεί πια να επιβάλει τους όρους και τους κανόνες του. Η Ρωσία παίρνει αποτελεσματικά την εκδίκησή της για τον παραμερισμό της και η Κίνα νιώθει μια δικαιολογημένη, επιθετική, αυτοπεποίθηση. Το μέλλον της Ε.Ε. είναι άδηλο.

Ούτε όμως και η δημοκρατία, όπως την ξέραμε, είναι εντελώς δεδομένη. Αμφισβητείται παντού, ακόμη και στη χώρα που την εκπροσωπούσε παγκοσμίως, τις ΗΠΑ. Όσα συνέβησαν στις 6 Ιανουαρίου 2021, αλλά και όλα συνεχίζουν να συμβαίνουν δείχνουν ότι η κρίση θεσμών, δημοκρατίας και εθνικής συνοχής στις ΗΠΑ είναι πολύ βαθιά. Ο Τραμπ ήταν το σύμπτωμα, όχι η αρρώστια.

Πίσω από όλα αυτά βρίσκονται όμως και άλλα ρεύματα που γκρεμίζουν τις βεβαιότητες. Κάποτε το 90% (πάνω κάτω) του πληθυσμού μιας δυτικής χώρας πίστευε στην ίδια ΑΛΗΘΕΙΑ. Όχι επειδή η προπαγάνδα του συστήματος ήταν πειστική ούτε επειδή υπήρχε κάποιου είδους δικτατορία. Τώρα ένα τεράστιο ποσοστό πολιτών πιστεύει τη δική του ΑΛΗΘΕΙΑ, που δεν έχει καμία σχέση με την πραγματικότητα. Είναι η ΑΛΗΘΕΙΑ της οργής, της φτώχειας, της νυχτερινής τηλεοπτικής παράνοιας και του σκοτεινού κόσμου του Διαδικτύου. Η ΑΛΗΘΕΙΑ του αλγόριθμου.

Μέσα σε αυτό το σκηνικό ήλθε και η πανδημία μαζί με την κλιματική αλλαγή και μας γκρέμισαν κάθε βεβαιότητα για το τι μας ξημερώνει.

Η Ιστορία κέρδισε αυτόν τον γύρο, λοιπόν. Γκρέμισε τον θαυμαστό κόσμο των μεγάλων προσδοκιών και της ακλόνητης βεβαιότητας. Περιμένουμε τώρα να δούμε ποιος θα είναι ο επόμενος κύκλος, τι θα γεννήσει αυτή η μεγάλη αναταραχή.

Οι Έλληνες διανοούμενοι που είχαν αγνοήσει με περιφρόνηση το Βυζάντιο –δέσμιοι του ιδεολογήματος του Διαφωτισμού και της αρχαιολατρίας– αρχίζουν να υιοθετούν νέα θεώρηση της Ιστορίας των Ελλήνων.

Οι μελέτες του Βαυαρού ιστορικού και συγγραφέα Γιαγκόμπ Φαλμεράιερ, που διατύπωσε από το 1830 τη θεωρία της φυλετικής ασυνέχειας των νεοελλήνων, όφειλε να απαντηθεί. Ο Σπυρίδων Ζαμπέλιος υπήρξε ο πρώτος που εβάσισε την ιστορική ενότητα του ελληνισμού στη γλώσσα. Ακολούθησε ο σαρωτικός Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος, που όντως συνέδεσε τα ανάμμοια σε ιστορική ενότητα, η οποία ξεκινάει από την αρχαιότητα και διά του Βυζαντίου στη νέα Ελλάδα.

Αυτός ο διανοητικός πράγματι άθλος δεν ήταν δυνατόν να μη συνεπάρεται την πολιτική ηγεσία και το αίσθημα των πολιτών. Η περιπέτεια επανιδρύσεως της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας εξεδηλώθη με τον Κριμαϊκό Πόλεμο το 1853, για να καταλήξει στην κατοχή της Ελλάδος από τους Γάλλους.

Ακολούθησε ο ατιμωτικός πόλεμος του 1897, εξ αφορμής της εθνικής διεγέρσεως της Κρήτης, για να φτάσουμε στη Μικρασιατική εκστρατεία, οπότε το όραμα της ανασυστάσεως της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας στην εδαφική της μορφή συντερίβη στις ακτές της Ιωνίας. Πέρασαν εκατό χρόνια από τότε.

Μια νοσταλγία αναβίωσης του ενδόξου παρελθόντος χαρακτηρίζει εμάς τους Έλληνες. Και επιμένουμε πεισματικά. Ίσως γιατί η περιπέτεια μας γονιτεύει περισσότερο από την επίτευξη του στόχου που θέτουμε εκάστοτε. Αν όμως ρίξουμε μια ματιά στη γειτονιά μας, πάλι καλά τα πήγαμε. Καλή χρονιά.

Νεαρόν Εθνος; Ή γηραιόν Εθνος; Αν υπολογίσουμε τα μόλις διακόσια χρόνια της κρατικής μας υπόστασης μάλλον θα πρέπει να αποδεχθούμε το νεαρόν της ηλικίας μας, με ό,τι κι αν αυτό συνεπάγεται, ελαφρυντικό ή επιβαρυντικό. Αν όμως θέλουμε να μετρήσουμε την εμβέλεια της αυτοσυνειδησίας μας, τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τον εαυτό μας μάλλον θα κλίνουμε προς τη δεύτερη εκδοχή. Η εκπαίδευση δίνει το στίγμα της πορείας μας μέσα σ’ αυτά τα διακόσια χρόνια. Μια συνεχής αναζήτηση της σύνθεσης ανάμεσα στο νεαρόν της υπαρέξης μας και το γηραιόν της συνειδησής μας. Ανάμεσα στη νεανική ορμή και το βάρος της κόπωσης.

Στα τρία τελευταία κυριακάτικα άρθρα μου επικείρνα να αναδείξω την κόπωση της ελληνικής εκπαίδευσης. Με στόχο τη Μέση Εκπαίδευση. Αδυναμία κατανόησης κειμένου μέσω της διδασκαλίας της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας, απώθηση των κλασικών σπουδών, εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο διδάσκονται τα Λατινικά αλλά και τα Αρχαία Ελληνικά, και φυματική αντίληψη της Ιστορίας, ελληνικής

Η γηραιά εκπαίδευση

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

ή ευρωπαϊκής, εξαιτίας του τρόπου που διδάσκεται η Ιστορία. Να θυμίσω απλώς ότι Ιστορία διδάσκουν φιλόλογοι, ή καθηγητές Αγγλικών ή Γαλικών, που για να σταθούν μέσα στην τάξη είναι υποχρεωμένοι να αποστηθίσουν χωρία του γχειριδίου. Η αποστηθιση είναι μέθοδος διδασκαλίας. Και δεν περιορίζεται στα λεγόμενα «φιλογολικά» μαθήματα. Καθηγητής Μαθηματικών μου είπε ότι πολλοί από τους αριστούχους ξέρουν να λύνουν τις εξισώσεις, όμως αδυνατούν να εξηγήσουν «με δικά τους λόγια» τη μέθοδο που ακολούθησαν για να τις λύσουν.

Σύμπτωμα γήρανσης; Ας αποφανθούν οι ειδικοί. Εγώ αυτό που θέλω να εντοπίσω είναι η αδυναμία της εκπαίδευσης να παρακολουθήσει την πορεία της ελληνικής κοινωνίας. Μας αρέσει να λέμε ότι η ελληνική κοινωνία κάνει άλματα που ξεπερνούν την πολιτική της εκπροσώπηση. Το ίδιο θα μπορούσαμε να πούμε και για την εκπαίδευση, κυρίως τη μέση εκπαίδευση που διαμορφώνει τις μελλοντικές ελίτ.

Γερασμένη εκπαίδευση; Τα παιδιά μας αισθάνονται ανίσχυρα όταν

καλούνται να κατανοήσουν ένα κείμενο. Τα παιδιά μας δεν έχουν τον εξοπλισμό για να διατυπώσουν τον συλλογισμό που τους επέτρεψε να λύσουν την εξίσωση. Τα χλευάζουμε επειδή μπερδεύουν τον Κολοκοτρώνη με τον Λεωνίδα; Μάλλον τον εαυτό μας πρέπει να χλευάσουμε που τα έμαθε ότι η διαφορά του ενός από τον άλλον είναι η απόσταση στις σελίδες του γχειριδίου.

Η εκπαίδευση είναι γηρασμένη. Κουράστηκε διακόσια χρόνια τώρα να προσπαθεί να αποδείξει τη θαλερή νεότητά της, τότε με το γλωσσικό, τότε με την υποταγή της στον «προοδευτικό συνδικαλισμό» των λειτουργών της, τότε με τις συντηρητικές αγκυλώσεις των «καθάρων» της. Την κούρασαν, την εξάντλησαν όλ’ αυτά δεκαετίες τώρα. Ναι, πρόκειται για δεκαετίες, και το συσσωρευμένο γήρας δεν σβήνει με νομοθετικά διατάγματα. Διαβάζω με ενδιαφέρον τα σχέδια του υπουργείου Παιδείας. Πολλαπλό βιβλίο, εκ των ων ουκ άνευ, νέα βιβλία, απαραίτητα. Και μένω με την απορία. Πώς θα τα διδάξουν όσοι θα κληθούν να τα διδάξουν; Όσοι έχουν εθισθεί στο ένα βιβλίο της αποστηθισης και έχουν ταυτίσει την εκπαίδευση

με αυτό; Και πώς θα επιλέξουν από το «πολλαπλό» βιβλίο αυτό που θεωρούν καταλληλότερο;

Κλείνω την εορταστική χρονιά σχολιάζοντας την εκπαίδευση, τη μέση εκπαίδευση. Επειδή πιστεύω ότι οι δυσπλασίες της και οι αντιφάσεις της αναδεικνύουν με τον πιο εύγλωττο τρόπο τις αντιφάσεις της πορείας των διακοσίων ετών. Κυρίως τη σύγκρουση ανάμεσα στο «νεαρόν» του Εθνους και το «πολιτισμικό» του γήρας. Θα είχε ενδιαφέρον αν άλλοι, αρμοδιότεροι εμού, ιστορικοί διάβάζαν τα διακόσια αυτά χρόνια της κρατικής μας υπαρέξης μέσα απ’ αυτήν την προοπτική αντίθεση, το «νεαρόν» του πολιτικού Εθνους και το «γηραιόν» του πολιτισμικού Εθνους. Χωρίς να είμαι ιστορικός θεωρώ ότι αυτή είναι η βασική αντίθεση της σύγχρονης υπαρέξης μας. Και γι’ αυτό δεν πρέπει να την απωθούμε. Ας σταθούμε απέναντί της. Είναι η εικόνα μας στον καθρέφτη.

Καλή χρονιά και μη φοβόμαστε τις αντιφάσεις μας. Ας τις κοιτάξουμε κατάματα. Εξουμε τόσα να φοβηθούμε που αυτές μοιάζουν με πολυτέλεια. Την πολυτέλεια της μιας εβδομάδας αργίας που δικαιούμαι.

Εγκάρδια ευχή χωρίς exέγγυα

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Μέχρι κάποια ηλικία (συμβατικά ή λέγαμε: μέχρι τη συνταξιοδότηση) οι άνθρωποι ζούμε με συνειδηση περίπου αχρονίας, αυτονόητη βιωματική βεβαιότητα αιωνιότητας. Ξέρουμε ότι κάποτε θα πεθάνουμε, αλλά αυτό το «κάποτε» είναι εμπειρικά απροσδιόριστο, μια πληροφορία που δεν ανατρέπει τα αντανάκλαστικά προοπτικών, σχεδιασμών του μέλλοντος ή και αποφάσεων – ένα ορμέμφυτο αθανασίας καθορίζει τον τρόπο της σκέψης και της συμπεριφοράς μας.

Διαβάζω το βιβλίο του Αλέξη Παπαχελά «Ένα σκοτεινό δωμάτιο 1967-1974», συναρπαστικό ως τεκμηριωμένη αφήγηση και φωτισμός μιας ιστορικής περιόδου, που σφράγισε με ανεπανόρθωτες απώλειες τον Ελληνισμό στη φθίνουσα ιστορική του πορεία. Οι πρωτεργάτες τότε του ιστορικού γίνεσθαι έχουν πεθάνει, δεν τους αγγίζει ούτε ψόγος ούτε έπαινος. Αν ενεργούσαν με λαθεμένα κριτήρια φιλοπατρίας, εγωκεντρικές εμπάσεις και διαστροφικές εμμονές ή μόνο με τυφλή ιδιοτέλεια και ωπή εξουσιολαγνεία, το καταστροφικό αποτέλεσμα δεν αλλάζει. Ο καλός κούτσος και ο κακός έξυπνος «βλάπτουν και οι δυο την πατρίδα το ίδιο».

Γίνεται διαγέδοτερη, με το βιβλίο του Αλέξη Παπαχελά, η κατεπείγουσα ανάγκη να προβληματιστεί, επιτέλους, η ελληνική κοινωνία για το μέλλον της, την ιστορική της επιβίωση. Μέσα σε μια γενιά, σε μισό περίπου αιώνα, τα exέγγυα

συλλογικής επιβιώσης του Ελληνισμού έχουν μειωθεί δραματικά: Χάθηκε για την Ελλάδα η Κύπρος, απώλεια κρίσιμη για τη συνέχεια του ονόματος όχι κρατιδίου, αλλά πρότασης πολιτισμού, διεθνικού. Χάθηκε η Βόρεια Ήπειρος, δίκως την παραμικρή υπεράσπιση, μνείας έστω, βωμών και εστιών. Με απίστευτο θράσος αρνησιπατρίας χαρίστηκε σε έποικους η Βόρεια Μακεδονία. Και περιμένουμε τη σειρά της Θράκης, αλλοτριωμένης πληθυσμιακά – «τα σπίτια μας καίγονται κι εμείς τραγουδάμε».

Για κάθε απώλεια υπάρχουν φυσικοί και ηθικοί αυτουργοί, που η ατιμωρησία τους και η άνευρη συνέχεια της καριέρας τους εδραιώνει τα πολιτικά εγκλήματα. Ο δημόσιος βίος συνεχίζεται τόσο στο ελληνώνυμο κρατίδιο όσο και στο θλιβερό απολειφάδι Ελληνισμού της Κύπρου – με τους Τούρκους εκεί εισβολείς να αξιοποιούν το λάφυρο της αρχαϊκότης τους αυθαιρεσίας και ιταμότητας σαν εφελτήριο νομής και του υποθαλάσσιου πλούτου της περιοχής. Εμείς, οι ελληνώνυμοι ξιπασμένοι για την εκμετάλλευσή μας από τους «ισχυρούς προστάτες» και βιαστές μας, παρακωρούμε πολέμικες βάσεις, λιμάνια και αεροδρόμια, θαλάσσιους και εναέριους διαύλους – δεν διανοηθήκαμε ποτέ την παραμικρή αντίσταση αξιοπρέπειας, το παραμικρό αντιστάθμισμα αυτοπροστασίας.

Είμαστε πάντοτε «ένα σκοτεινό δωμάτιο», όπου οι κραυγές αγωνίας

όλο και λιγοστεύουν, αν και έχουν υποστεί έγκαιρα τη μεθοδική τους απογύμωση. Δεν μπορεί πια να υπάρξει έστω και η σεμνότερη κριτική επιφύλαξη για την ασκουμένη πολιτική ΗΠΑ και Ε.Ε. έναντι της τουρκικής αυθαιρεσίας, κανένα ενδεχόμενο να ψελλίσουμε διαμαρτυρία για τις παρεμβάσεις ξένων προεβειών ή οικονομικών παραγόντων στη σύνθεση των ελλαδικών κυβερνήσεων.

Χρόνια τώρα, ο Ελληνισμός αργοπεθαίνει εξευτελιστικά, όχι στα χρηματιστήρια ή από τον ολοκληρωτικό εκχυδαισμό του τουρισμού, αλλά πεθαίνει εξευτελισμένη η Ελλάδα στα σχολεία της και στα πανεπιστήμια ντροπής, τα φαμπρικάρισμένα για κομματική ψηφοθηρία. Οι Ελληνώνυμοι πια δεν μιλάμε, τραυλίζουμε, δεν σκεφτόμαστε, προσκαρούμε στις κονσερβοποιημένες «πεποισθήσεις» των ορίσιον makers, δεν ξέρουμε να χαρούμε, «γλεντάμε» σπασμωδικά, προκαθορισμένα. Ψυφίζουμε ακόμα κόμματα που επιβιώνουν, επειδή οι εισαγγελείς είναι μόνο διακοσμητικό περιθώριο των ακοινώνητων «κοινωνιών» μας.

Συνεχίζουμε να ζούμε στο «σκοτεινό δωμάτιο» του Παπαχελά, με αλλαγμένα τα πρόσωπα στο σκηνικό της παρακμής και καθολικότερο τον βυθισμό σε ψευδαισθήσεις. Οι τεχνικές παραγωγής και επιβολής των ψευδαισθήσεων τελειοποιούνται συνεχώς, όλο και λιγότερο μπορούν να διερωτηθούν πώς και γιατί

βρίσκεται στο υπουργείο Εξωτερικών ο κ. Μιλτιάδης Βαρβιτσιώτης ή η κυρία Νίκη Κεραμέως στο Παιδείας. Το αδιανόητο λειτουργεί αβίαστα ως εύλογο και η μεθοδική κατεδάφιση ως «προοδευτική» αυταξία και «εκσυγχρονισμός».

Μοιάζει να μην υπάρχει άλλο σκαλοπάτι στου κακού τη σκάλα. Αγλωσσία και απερισκεψία έχουν πάρει τις διαστάσεις λωιμικής, κριτική αξιολόγηση και εκτίμηση της ποιότητας δεν λειτουργούν σε κανένα πεδίο του δημόσιου βίου, ούτε στα κοινωνικά λειτουργήματα – ακόμα και για την αντιμετώπιση της θανατερής πανδημίας τα κόμματα είναι αδύνατο να ομονοήσουν. Είναι μια άλλη οπτική γωνία, ίσως η πιο ρεαλιστική, για να ξαναβρούμε ως συλλογικότητα, οι σημερινοί Ελληνώνυμοι, άξονα συνοχής, δηλαδή κουράγιο για ιστορική επιβίωση.

Ας δοκιμάσουμε μια πολιτική που θα θέσει ως πρώτη προτεραιότητα όχι την οικονομία-ευζωία, αλλά τη συλλογική και ατομική καλύτεργεια – το σχολείο, τα πανεπιστήμια, τα ΜΜΕ, τον Τύπο. Να ξαναβρεί ο Ελληνισμός την αυτοδιαχειριζόμενη κοινότητα, τη χαρά και την καύκηση της ευθύνης, την προτεραιότητα που έχει η ποιότητα, το ήθος της αρχοντίας, η θησαυρισμένη καλλιέργεια. Να συνιστά «ενημέρωση» η λογοδοσία των αρχόντων, όχι η εμπορική χαμέρπεια της ιδιοτέλειας των κοιμμάτων. Να φωτιστεί επιτέλους το «σκοτεινό δωμάτιο».

Ένα Λεβιάθαν, παρακαλώ

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο Τόμας Χομπς (1588-1679) μπορεί να συνδέσει τη σκέψη του στην ιστορία της δυτικής φιλοσοφίας με κάποιες μορφές απολυταρχισμό, ωστόσο υπήρξε ο πολιτικός φιλόσοφος στον οποίο χρωστάμε κάτι πολύ σημαντικό: Πίστευε πως οι ιδέες έχουν συνέπειες. Συνεπώς μια κακή πολιτική ιδέα –όπως και οι περισσότερες στο κάτω κάτω– μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες. Να είναι ή να καταστεί επικίνδυνη. Ο Χομπς μάς κατάγγειλε ως παράλογο και ανορθολογικό τον θάνατο, ο οποίος δεν αντιμετωπίζεται ως το χειρότερο κακό. Και υπό το βάρος της Ιστορίας, η χομπσιανή αντίληψη πως υπάρχουν άνθρωποι, εκεί έξω, που προτίθενται να σκοτώσουν ή να σκοτωθούν π.χ. για τις θρησκευτικές ή πολιτικές τους πεποιθήσεις δικαιώθηκε πλήρως. Αναλογιστείτε έναν τζιχαντιστή του Ισλαμικού Κράτους ή της Χεζμ-

Η άγνοια ως προς την προοπτική της βαριάς νόσοπης λόγω μη εμβολιασμού είναι μια πέρα για πέρα παράλογη κι ανορθολογική ανθρώπινη συμπεριφορά.

πολάχ που πυροδοτεί, μπροστά σε ένα πλήθος, το γιλέκο με τα εκρηκτικά του. Έχει απορρίψει τον θάνατο ως το χειρότερο κακό, γιατί η εξτρεμιστική του ιδεολογία τον κάνει να αντιλαμβάνεται την πράξη του ως «ιερή», «νόμιμη» και «ορθολογική».

Η χομπσιανή αυτή αντίληψη μάς κάνει να κατανοούμε πως οι μη ορθολογικοί δρώντες συχνά δεν μπορούν να δεκτούν την νομιμότητα. Γιατί ο Λεβιάθαν, παρά το γεγονός πως είναι ένα τέρας που σε καταπίνει, εκφράζει αυτό ακριβώς το πράγμα: την ειρήνη και την ασφάλεια, τη νομιμότητα προκειμένου να αποφευχθεί ένας πόλεμος ή μια εμφύλια σύγκρουση. Στην εποχή μας βέβαια αυτές οι έννοιες είναι πολύ πιο σύνθετες από τον ιδανικό Χομπσιανό ηγεμόνα της ιστορικής εμπειρίας του Χομπς, στον 17ο αιώνα. Ωστόσο, ο πυρήνας της σκέψης του Χομπς παραμένει βαθιά νεωτερικός κι επίκαιρος σήμερα: Ακριβώς διότι υπερασπίστηκε το «ορθό» έναντι του «αγαθού». Δηλαδή ο Τόμας Χομπς πήρε ένα σκληρό ρόπαλο και έσπασε, σε επίπεδο σκέψεων, ολίγον τι τη ρούτρα του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη –που ξεκινούσαν από την αφετηριακή σκέψη του ορισμού των αγαθών που κάνουν μια ζωή ευτυχισμένη, πλήρη κι ευημερούσα.

Γιατί σκέφτηκα τον Χομπς; Γιατί τόσο το 2020 όσο και το 2021, δύο χρόνια που ορίστηκαν από την πανδημία του Covid-19, αυτό που τείνει να επικρατήσει σε διε-

θνές επίπεδο είναι όλη αυτή η συζήτηση σε σχέση με τους αρνητές της ύπαρξης του ιού. Τους χαρακτηρίσαν «ψεκασμένους», «αρνητές» και «συνωμοσιολόγους» – που κατά βάση είναι ως προς το τελευταίο – αλλά κανείς δεν στάθηκε με μια χομπσιανή ερμηνεία ως προς την πρόσληψη του ανορθολογισμού τους. Όταν σύσσωμη η επιστημονική κοινότητα εξηγεί πως αν εμβολιαστείς και τηρήσεις τα μέτρα τότε μειώνονται οι πιθανότητες να νοσήσεις βαριά και να πεθάνεις από τον κορωνοϊό ή πως ο ιός δεν θα εξαπλωθεί τόσο στην κοινότητα, τότε η άγνοια ως προς την προοπτική της βαριάς νόσοπης –και εντέλει κι ο θάνατος σε ορισμένες περιπτώσεις– λόγω μη εμβολιασμού είναι μια πέρα για πέρα παράλογη κι ανορθολογική ανθρώπινη συμπεριφορά, η οποία φυσικά συνοδεύεται από όλο το συγκείμενο αυτής της κατηγορίας ανθρώπων: Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, τις newage ιδεοληψίες, τον εξτρεισμό, τα ψυχολογικά κι αναπτυξιακά προβλήματα και τα καλά οργανωμένα δίκτυα εκμετάλλευσης της ανθρώπινης άγνοιας. Της δικής τους προφανώς, ως προς το τελευταίο.

Στο σημείο που έχουμε φτάσει πλέον, με τα κρούσματα να έχουν φτάσει σε τετραψήφιο αριθμό και την κοινωνία να έχει κουραστεί από την παρατεταμένη πανδημία, αυτό που χρήζει επανεξέτασης είναι, ξανά, η συζήτηση περί ελέγχου των μέτρων, της ατομικής και συλλογικής ευθύνης, της δικαιοσύνης και φυσικά της ενημέρωσης των ανθρώπων που διατάζουν να εμβολιαστούν και αντιδρούν. Επιπλέον, αυτό που κρίνεται ως τεράστιας σημασίας είναι και το ερώτημα σε σχέση με τον βαθμό που το κράτος, αυτό το κράτος της Κυπριακής Δημοκρατίας με αυτό τον ρυθμό ως προς την επιτελική του αποτελεσματικότητα και με αυτόν τον υπουργό Υγείας που ποζάρει ψήνοντας σουβλάκια, μπορεί να καταστεί πιο ευέλικτο ως προς τη διαχείριση της πανδημίας. Στη βάση του ορθολογισμού, της κοινής λογικής και του, με χομπσιανούς όρους, διπλόλου της ειρήνης και της ασφάλειας. Έτσι ώστε και ανεμβολιαστοί άνθρωποι να μη σβήνουν στις ΜΕΘ αλλά και άνθρωποι που θα έχουν ένα σοβαρό ατύχημα ή ένα κρίσιμο χειρουργείο να μη βρεθούν χωρίς κρεβάτι και σβήσουν, λόγω ενός γεμάτου από κλίβες συστήματος.

Το ζητούμενο δεν είναι ο απολυταρχισμός. Αλλά να κατανοήσουμε ξανά αυτό που ο Τόμας Χομπς εξηνούσε στον Λεβιάθαν του: αν η υγεία, και δη η δημόσια υγεία, είναι ένα αγαθό, πλήρως αποδεκτό στην κοινωνία και τον καιρό μας. Πριν το ορίσουμε, οφείλουμε να ορίσουμε και το τι είναι ορθό σε σχέση με αυτό. Για το 2022 συνεπώς θα ήθελα ένα Λεβιάθαν, σας παρακαλώ.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

H Elsa Fermbaeck, από τη Σουηδία, εν δράσει κατά τη διάρκεια της πρώτης διαδρομής του αγώνα σλάλομ γυναικών στο Παγκόσμιο Κύπελλο Αλπικού Σκι FIS στο Lienz της Αυστρίας, 29 Δεκεμβρίου 2021.

«Ανατολική» διπλωματία στο 2021

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Ο Μ. Τσαβούσογλου αποτιμά την «Ανατολική» εξωτερική πολιτική της χώρας του για το 2021 ως ο επικεφαλής της. Θεωρεί ότι το 2021 η Τουρκία έκανε «βήματα για ομαλοποίηση των πολών προβληματικών σχέσεων» με ειδικότερες αναφορές στα ΗΑΕ, την Αίγυπτο, το Μπαχρέιν και το Ισραήλ. Προσθέτει πως «αυτές οι επαφές συμβάλλουν στη μείωση των περιφερειακών εντάσεων, ομοίως αρχίσαμε να μειώνουμε την ένταση στις σχέσεις μας με τη Γαλλία. Μαζί με το Κατάρ, η Τουρκία υπέβαλε πρόταση στους Ταλιμπάν για ν'αναλάβουν οι δύο χώρες από κοινού τη λειτουργία πέντε αεροδρομίων, περιλαμβανομένου και αυτού της πρωτεύουσας Καμπούλ» (ηπnh «Χουριέτ», 28/12). Στο ίδιο δημοσίευμα σημειώνεται πως αντιπρόσωποι από την Αρμενία και την Τουρκία, που διορίστηκαν με σκοπό την ομαλοποίηση των σχέσεων των δύο χωρών, θα έχουν την πρώτη τους συνάντηση στη Μόσχα μετά από επιθυμία της Αρμενίας, ωστόσο «η Τουρκία θέλει απευθείας επαφές μετά την πρώτη συνάντηση στη Μόσχα». Οι αρμενιτοτουρκικές εκκλήσεις: ανταλλαγή πρέσβων, κλειστή συνοριακή διάβαση, επανεκκίνηση της αεροπορικής σύνδεσης Κωνσταντινούπολης-Ερεβάν, πλήρης ομαλοποίηση των σχέσεων Αζερμπαϊτζάν-Αρμενίας.

Πέρα από τις αναλύσεις Τσαβούσογλου, θεωρώ ότι η κορυφαία στιγμή της τουρκικής διπλωματίας για το 2021 υπήρξε η 3η Σύνοδος Τουρκίας-Αφρικής που διεξήχθη στην

Κωνσταντινούπολη στις 17 Δεκεμβρίου με τίτλο «Enhanced Partnership for Common Development and Prosperity». Στη Σύνοδο έλαβαν μέρος 16 ηγέτες και 102 υπουργοί από αφρικανικές χώρες («Χουριέτ», 19/12). Χαρακτηριστικό της ανάπτυξης των τουρκο-αφρικανικών σχέσεων συνιστά το γεγονός πως σήμερα υπάρχουν 43 τουρκικές πρεσβείες στην Αφρική, από 12 που υπήρχαν το 2002. Το Reuters σημειώνει πως «Τούρκοι επιχειρηματίες έχουν εξασφαλίσει σημαντικά συμβόλαια για την κατασκευή μεγάλων έργων υποδομής στην Αφρική, όπως αυτοκινητόδρομοι, στάδια και αεροδρόμια. Οι εξαγωγές τουρκικών καταναλωτικών προϊόντων, κατά μέσο όρο 30% φθηνότερα από τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά, ενισχύονται σταθερά».

Η τουρκική διπλωματία μέσα στο 2021 έθεσε ένα εκτεταμένο σχέδιο σε εφαρμογή ώστε οι διμερείς αντιπαλοτητές της με κράτη της περιοχής να εξομαλυνθούν. Γιατί όμως μπήκαν εδώ και χρόνια σε στραβό δρόμο; Άλλοτε οι ευθύνες ανήκαν στην Τουρκία (Νταβούτογλου, Ερντογάν, ανατολική πολιτική χωρίς τις κατάλληλες προϋποθέσεις όπως λ.χ. η συνεχής αλλαγή στάσης απέναντι στο καθεστώς Άσαντ). Άλλοτε εξ ημισείας (όπως η περίπτωση της Αιγύπτου, στήριξη των «Αδελφών Μουσουλμάνων» από την Τουρκία, πραξικόπημα Σίσι με εξόντωση Μόρσι). Άλλοτε με ευθύνη από την άλλη πλευρά (όπως η περίπτωση του Ισραήλ με την βύθιση του τουρκικού πλοίου «Μαβί Μαρμαρά» το 2010, όταν ισραηλινοί κομάντος σκότωσαν 10 Τούρκους

ακτιβιστές που μετέφεραν ανθρωπιστική βοήθεια στη Γάζα).

Το σχέδιο για εξομάλυνση των σχέσεων της Τουρκίας με άλλα κράτη στα ανατολικά της σύννορα συνιστά μια στροφή στον ρεαλισμό. Ωστόσο, την ίδια στιγμή, ακολουθώντας μία, σχεδόν θεολογική, προσκόλληση στην πολιτική με τα χαμηλά επιτόκια, αποδυναμώνει τα οφέλη από τα ανοίγματα για την εξομάλυνση των σχέσεών της με άλλα κράτη. Η επιπλοκή ανάμεσα στην εξωτερική και εσωτερική δραστηριότητα της τουρκικής κυβέρνησης είναι εμφανής. Η επιμονή Ερντογάν στην πολιτική «χαμηλά επιτόκια, ενδυνάμωση της ανάπτυξης, ενίσχυση των εξαγωγών» έφερε ένα σωρό προβλήματα στη χώρα του. Είπε στη Σύνοδο Τουρκίας-Αφρικής πως «αργά ή γρήγορα θα πέσει ο πληθωρισμός, όπως έπεσε στο 4%, όταν ήρθαμε στην εξουσία» (18/12). Σήμερα ο πληθωρισμός τρέχει με ρυθμό πάνω από το 20% και οικονομικά θαύματα, ως γνωστόν, δεν γίνονται.

Την πιο σωστή κριτική στις απόψεις Ερντογάν άσκησε η TUSIAD-Σύνδεσμος Επιχειρηματιών και Βιομηχάνων της Τουρκίας. Ο Σύνδεσμος κάλεσε την κυβέρνηση «να εγκαταλείψει την τρέχουσα οικονομική πολιτική της και να επιστρέψει στους κανόνες της οικονομικής επιστήμης». Προφανώς εννοεί την εποχή Αλί Μπαμπατζάν, μόνο που ο τέως αντιπρόεδρος και υπουργός Οικονομικών εγκατέλειψε το ΚΑΔ και ίδρυσε το δικό του (μικρής επιρροής) κόμμα DEVA«Κόμμα της Δημοκρατίας και της Προόδου».

Η συνεχής μείωση της αξίας της

τουρκικής λίρας έναντι των ξένων νομισμάτων, οι συνεχείς αυξήσεις των τιμών σε βασικά καταναλωτικά αγαθά, η διαρκής άνοδος του πληθωρισμού, δεν συνιστούν ορθολογική διαχείριση των σύγχρονων, παγκοσμιοποιημένων ζητημάτων που συνδέονται με τις διεθνείς αγορές. Μπορεί ο Τ. Ερντογάν να λείει πως οι φήμες για capital control είναι «σκουπίδια», αλλά αν δεν «επιστρέψει στους κανόνες της οικονομικής επιστήμης», κατά την εύστοχη επισήμανση της TUSIAD, οι επιλογές του θα είναι πολύ περιορισμένες, καθώς όλα μπαίνουν σε ρυθμό εκλογικών ζυμώσεων για τις προεδρικές εκλογές του Ιουνίου, 2023. Αν δεν εισακουστεί η θέση της TUSIAD, οι πρόωπες εκλογές μοιάζουν, σχεδόν, αναπόφευκτες. Η αντιπολίτευση αναζητεί κοινό βηματισμό με κοινές λύσεις για την οικονομία και την ουσιαστική αναθεώρηση του συντάγματος (από προεδρικό πίσω στο κοινοβουλευτικό) αλλά μένει να αποδειχθεί αν ο ηγέτης της αντιπολίτευσης Κ. Κιλιτσντάρογλου είναι σε θέση να προκαλέσει εξελίξεις –διέψευσε πάντως φήμες ότι τσακώθηκε με τον δήμαρχο της Κωνσταντινούπολης Ε. Ιμάμογλου. Η πιο ουσιαστική δήλωσή του (28/12) αφορούσε ενδεχόμενη υποψηφιότητα Αμπντούλαχ Γκιουλ για την προεδρία της Τουρκίας ως κοινού υποψηφίου της ευρείας αντιπολίτευσης. Απάντηση: «Ουδέποτε συζητήσαμε κάτι τέτοιο. Ναι, είναι ένα πρόσωπο που γνωρίζω πως να διοικείσει το κράτος, αλλά δεν είναι το μόνο...».

www.larkoslarkou.org.cy

Μια στιγμή/ένα χαράς, η ζωή όλη

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Χειμωνιάτικος ήλιος με «δόντια» και πίσω από τα τζάμια του παραθύρου, ο καλός και ολίγον ατημέλητος παππούλης, μαζί με τον έρωτα της ζωής του, την αγαπημένη του γυναίcula, απολάμβαναν ζεστές στιγμούλες χαράς. Παρέα και η «ζωογόνο» ζιβάνια, την οποία συνόδευαν με λίγες κούνες, λίγους ξηρούς καρπούς. Θυμήθηκαν τα παλιά και «φιλοσοφούσαν γαρ μετ' ευτελείας και άνευ μαλακίας». Μια ζωή σε λίγες στιγμές και λίγες στιγμούλες χαράς, αρκούσαν και ξεπερνούσαν σε αξία, τα πλούτη όλου του κόσμου.

Στο ιδιότυπο «μπαρ της χαράς» τα σκαμμένα πρόσωπα και τα ροζιασμένα χέρια ανέδιδαν φως και λάμψη ευτυχίας. Επιστροφή στο μέλλον, χωρίς έγνοια και χωρίς

αγωνία για το αύριο. Τα πειράγματα και το γέλιο, οι ευτράπελες ιστορίες του χθες σκέπαζαν τους σωματικούς πόνους και το άγχος του θανάτου. Όλα κυλούσαν χαρούμενα, κάτω από τις ζεστές χειμωνιάτικες ακτίνες του ήλιου, οι οποίες εναλλάσσονταν με τα «ψυχοπλακωτικά» γκριζα σύννεφα.

Έτσι απλά. Πότε πάνω, πότε κάτω και πότε ανάμεσά τους. Οι χρόνοι έρχονται παρέχονται και μεταξί από τις ζεστές χειμωνιάτικες ακτίνες του ήλιου, οι οποίες εναλλάσσονταν με τα «ψυχοπλακωτικά» γκριζα σύννεφα. Έτσι απλά. Πότε πάνω, πότε κάτω και πότε ανάμεσά τους. Οι χρόνοι έρχονται παρέχονται και μεταξί από τις ζεστές χειμωνιάτικες ακτίνες του ήλιου, οι οποίες εναλλάσσονταν με τα «ψυχοπλακωτικά» γκριζα σύννεφα. Έτσι απλά. Πότε πάνω, πότε κάτω και πότε ανάμεσά τους. Οι χρόνοι έρχονται παρέχονται και μεταξί από τις ζεστές χειμωνιάτικες ακτίνες του ήλιου, οι οποίες εναλλάσσονταν με τα «ψυχοπλακωτικά» γκριζα σύννεφα.

Ένας άλλος σπουδαίος τραγουδοποιός, ο Διονύσιος Τσακνής, τραγουδά: «μα εμένα τη στιγμή/ούλα μου πίσω ποιος θα μου δώσει, εγώ ό,τι αγάπια σ'έκεινη το κρωστόν». Όλα ξεκινούν και όλα τέμνονται τελικά στον έρωτα και την αγάπη, η οποία ανατρέπει τον χρόνο και κονιορτοποιεί τη θλιψη. Ο χρόνος μπορεί αντικειμενικά να μετριέται με τη διάρκεια, αλλά η αξία του προσδιορίζεται από την ποιότητα τη στιγμής, από την ένταση της ευτυχίας, από το ύψος της αγάπης και τελικά από την επικoinωνία με τον Θεό, ο οποίος δεν είναι τίποτα άλλο, παρά βιωμένη αγάπη.

Η γερνόντισσα Γαβριηλία, η αγία των Ινδιών, ξεπερνώντας το άγχος και την αγωνία του χώρου και του χρόνου, έλεγε: «Φεύγω από αυτόν τον κόσμο, όπως όταν περνά μια βάρκα που δεν αφήνει κανένα ση-

μάδι πίσω της, πάνω στο νερό. Όμως δεν έχω τύψεις. Αυτό είναι! Απάθεια! Αν ήθελε ο Κύριος, μπορούσε να με κάνει άλλο πράγμα. Αλλά Εκείνος προπορεύεται κι εγώ τρέχω πίσω Του και κοιτάω τα Θαύματα που κάνει! Είμαι μόνο ένας θεατής». Βιωμένη εμπειρία ζωής, η οποία δεν είναι μοιρολατρία, αλλά τολμηρή κίνηση ελευθερίας. Η έξοδος από την ατέρμονη κυκλική φορά των ρεόντων, όπως θα έλεγαν και οι φιλοσοφούντες, γίνεται μόνο με τη βίωση της ανιδιοτελούς αγάπης, με το απλό άγγιγμα των ψυχών και σωμάτων.

Στο μεταίχμιο του ημερολογιακού χρόνου, την ώρα που ο άνθρωπος αφήνει για λίγο την τρέλα της καθημερινότητας, τον φόβο της πανδημίας και τις μικρότητες των ανθρώπων, η ψυχή ανάγεται, βλέπει τα πάντα από ψηλά και σιγοτρα-

γουδά νοερά μαζί με τον Κώστα Χατζή: «Όταν κοιτάς από ψηλά, μοιάζει ο κόσμος ζωγραφιά, και συ τον πήρες σοβαρά... Κι ό,τι σε πλήγωσε ή σε θάμπωσε, από ψηλά αν το κοιτάξεις, θα σου φανεί τόσο ασήμαντο, που στη στιγμή θα το ξεχάσεις...».

Ο Νίκος Καζαντζάκης είπε το σπουδαίο: «μια αστραπή η ζωή μας... μα προλαβαίνουμε». Και υπέδειξε ο μέγας συγγραφέας: «έχεις τα πινέλα, έχεις τα χρώματα, ζωγράφισε τον παράδεισο και μπες μέσα...» Αλλά, έλα που όλα «πατούν» στα γονίδια των προγόνων, στη δύναμη του μυαλού και στην ένταση των συναισθημάτων. Αποτέλεσμα η πάλη για τη ζωή, για τα δικαιώματα των ανθρώπων, για το δίκαιο, για την εξουσία και για την επιδεκτική ευτυχία, αποδεικνύονται μια συνεχής πλάνη, μια ατέλειωτη σκιά, ένα μεγάλο ψέμα. Αυτό το

οποίο τελικά μένει είναι οι στιγμούλες της ειρήνης, της ψυχής και της χαράς του σώματος. Οι στιγμούλες ευτυχίας, οι οποίες δεν μπορούν να αγοραστούν ούτε με τα πλούτη όλου του κόσμου.

Ο καλός άνθρωπος, ωραίος τρελός του ελληνικού κινηματογράφου, ο σοφός Θανάσης Βέγγος, τα είπε όλα με μια παραγγελιά: «έπρεπε να γεράσω, αγόρι μου, για να μάθω τι είναι ευτυχία. Τελικά ευτυχία είναι ένα ζευγάρι χέρια, δύο χέρια... Αυτά που θα σε αγκαλιάσουν, θα σε κρατήσουν, θα σε κοιμίσουν, θα σε περιποιηθούν, θα σου μαγειρέψουν, θα σε χαϊδέψουν και στο τέλος θα σου κλείσουν τα μάτια. Τα πολλά χέρια απλά σε κασιδιάζουν... Χάσιμο χρόνου. Θα το δεις κι εσύ όσο μεγαλώνεις...».

kaparispan@yahoo.gr

Τα αυτοκίνητα στην πρίζα

Του **ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**

Τον 19ο αιώνα το κυριότερο μεταφορικό μέσο ήταν τα άλογα και οι άμαξες. Οι χωμάτινοι δρόμοι ήταν γεμάτοι με λακκούβες αλλά, κυρίως, με περιπτώματα των αλόγων και νεκρά άλογα, τα οποία πέθαιναν από υπερκόπωση και άλλες ασθένειες. Τον 20ό αιώνα η αστικοποίηση αύξησε τις ανάγκες σε αυτοκίνητα, τα οποία μόλυναν με καυσαέρια το περιβάλλον. Τον 21ο αιώνα ο πλανήτης πνίγεται στ' απόβλητα, οι ωκεανοί είναι γεμάτοι πλαστικά, ενώ η εξόρυξη φυσικού αερίου, αλλά και η παραγωγή άνθρακα προκαλούν ανεπανόρθωτη κλιματική αλλαγή. Μέχρι το 2030 η χρήση άνθρακα θα πρέπει να περιοριστεί στο 50% στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει θέσει τον πολύ φιλόδοξο στόχο για κλιματική ουδετερότητα μέχρι το 2050.

Αρκετές χώρες της Ε.Ε., όπως και η Κύπρος, προωθούν τη σταδιακή απόσυρση των παλιών και ρυπογόνων αυτοκινήτων, παραχωρώντας οικονομικά κίνητρα για την αντικατάστασή τους με υβριδικά ή ηλεκτρικά αυτοκίνητα, τα

Ενας ορθός τρόπος επίτευξης του στόχου της κλιματικής ουδετερότητας είναι η βιώσιμη κινητικότητα και η προώθηση της ηλεκτροκίνησης.

οποία είναι λιγότερο ρυπογόνα και πιο φιλικά προς το περιβάλλον. Η Ευρώπη θα πρέπει μέχρι το 2030 να προωθήσει τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας στη βάση της «Πράσινης Συμφωνίας» για προστασία του περιβάλλοντος αλλά και διάσωση του πλανήτη.

Ένας ορθός τρόπος επίτευξης του στόχου της κλιματικής ουδετερότητας μέχρι το 2050 είναι η βιώσιμη κινητικότητα και η προώθηση της ηλεκτροκίνησης στην αυτοκινητοβιομηχανία. Αρκετοί άνθρωποι, μετά την πανδημία, έχουν γίνει περιβαλλοντικά πιο ευαίσθητοι και έχουν στραφεί προς τα υβριδικά και ηλεκτρικά αυτοκίνητα λόγω των ψηλών τιμών των καυσίμων. Οι πολίτες, όμως, δεν είναι όλοι οικονομικά ευκατάστατοι, για να μπορέσουν να αποκτήσουν αυτοκίνητο τελευταίας τεχνολογίας και θέτουν ως προαπαιτούμενο την επιδότηση για την απόσυρση του παλιού και την αντικατάστασή του με ηλεκτρικό αυτοκίνητο. Τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα δεν έχουν ακόμα πλα-

χνάια λόγω της ψηλής τιμής αγοράς, της αυτονομίας αλλά και του περιορισμένου αριθμού ταχυφοριστών. Ο ενδιαφερόμενος αγοραστής ηλεκτρικού αυτοκινήτου θέλει να γνωρίζει την απόσταση που μπορεί να διανύσει με μια φόρτιση, η οποία σήμερα κυμαίνεται στα 350 περίπου χιλιόμετρα. Η γρήγορη φόρτιση της μπαταρίας του αυτοκινήτου αποτελεί πρόσθετο κίνητρο, ιδιαίτερα για τους οδηγούς που κάνουν πολλά ταξίδια. Ένα άλλο σοβαρό ζήτημα είναι η υψηλή χρέωση στην κλοσβάτάρ, η οποία κυμαίνεται μεταξύ 0,30 και 0,50 ευρώ ανά ΚWh, σύμφωνα με στοιχεία του περιοδικού Auto της Εφημερίδας των Συντακτών. Αναμφισβήτητα όσο πιο πολλοί ανταγωνιστές και πάροχοι καταφέρουν να εμπλακούν στην ηλεκτροκίνηση, τόσο πιο πολύ θα μειωθούν οι τιμές, τόσο της ηλεκτρικής ενέργειας όσο και των ηλεκτρικών αυτοκινήτων. Η παροχή ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας για τις ανάγκες των ηλεκτρικών αυτοκινήτων, αλλά και για κάλυψη της ιδιωτικής κατοικίας με εγκατάσταση συστήματος φωτοβολταϊκών στη στέγη, αποτελούν την κινήτρια δύναμη των παρόχων και ένα σημαντικό κίνητρο για την αξιοποίηση των Α.Π.Ε. για εξοικονόμηση ενέργειας. Τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα είναι ακριβά, η τιμή τους κυμαίνεται στις €50.000 περίπου, έχουν σοβαρό θέμα με την αυτονομία και γι' αυτό επιβάλλεται η φόρτισή τους από το σπίτι, όπως γίνεται και με τις συσκευές των κινητών τηλεφώνων. Στα πλεονεκτήματά τους καταγράφονται το χαμηλό κόστος χρήσης, η επιτάχυνση και οι άνετοι εσωτερικοί τους χώροι. Οι ακριβές μπαταρίες των ηλεκτρικών αυτοκινήτων περιέχουν λίθιο, το οποίο προέρχεται από τα κοιτάσματα του Αφγανιστάν και αποθηκεύουν ενέργεια από ηλιακούς συλλέκτες, όμως είναι βαριές, τοξικές και έχουν ημερομηνία λήξης. Μέχρι τα μέσα του 21ου αιώνα, λοιπόν, όταν τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα θα αποτελούν το ιδανικό μέσο μεταφοράς, θα πρέπει να βρεθεί τρόπος ανακύκλωσης και αντικατάστασης των παλιών μπαταριών, όπως γίνεται στην «κυκλική οικονομία», για σκοπούς επαναχρησιμοποίησης τους. Μόνο έτσι θα αποφύγουμε την ανεξέλεγκτη ακινητοποίηση των ηλεκτρικών αυτοκινήτων ή την απόρριψη των μπαταριών τους στη φύση, όπως γινόταν τον 19ο αιώνα με το βασικότερο μεταφορικό μέσο που είχε στη διάθεση του ο άνθρωπος.

Ο κ. Άντρος Γ. Καραγιάννης είναι δρ. μαρκος Δερύνειας.

Τα Χριστούγεννα ως εμπειρική σχέση με τον Θεό

Του **ΧΑΡΗ ΦΕΡΑΙΟΥ**

Ο,τι δεν είναι ευρύτερα γνωστό είναι πως η αρχαία ελληνική φιλοσοφία, παρότι, γεγονός που είναι και αναμφισβήτητο, διαδραμάτισε μια μεγαλειώδη πορεία, αντιμετώπιζε πάντα ένα φιλοσοφικό αδιέξοδο: ό,τι, στη γλώσσα της, λέγεται αιτιώδης αρχή της ύπαρξης. Αδιέξοδο όμως, το οποίο προς το τέλος μάλιστα της πρώτης π.Χ. χιλιετίας, οδήγησε και την ελληνική φιλοσοφία, αλλά και σύνολο τον ελληνικό τρόπο του βίου, σε θλίβερη παρακμή. Τέτοια δε που θα 'λεγε κανείς πως οδηγείτο στο τέλος του πια, ως ιστορικού λαού, ο ελληνικός κόσμος!

Από την (επιθανάτια) αυτή παρακμή, τον ελληνισμό τον έσωσαν δύο γεγονότα. Εκ των έσω πρώτα, το, από καταβολών του, θεμελιακό αίτημα περί του «αληθούς», εκ των έξω δε, η, «κρίσιμος» επικαιρη, ενανθρώπιση του ίδιου του Θεού στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας. Η θεία δηλαδή ενανθρώπιση! Η οποία και αποτέλεσε όργανο σωτηρίας για τον (παραπαίοντα τότε) ελληνισμό! Διότι, όπως μας το διδάξε η φιλόσοφος θεολογία του Ιωάννη Ζαζιούλα, από το γεγονός εκείνο της Βηθλεέμ, ίδιος ο ελληνισμός «είδε» ότι αιτιώδης αρχή της ύπαρξης δεν είναι μια αφοριστικά προκαθορισμένη Ουσία, αλλά είναι ένα ελεύθερο από οποιαδήποτε αναγκαιότητα φύσης η ουσίας Πρόσωπο. Που έχει συνεπώς την ελευθερία να υποστασιάζει το Είναι του: Να

το υποστασιάζει δε σε τριάδα πρόσωπων! Ό,τι αργότερα ονομάστηκε «τριάδική θεολογία». Γεγονός που σημαίνει το μέγα: ότι ο ίδιος ο Θεός συνιστά κοινωνία (έννοια, θυμίζω, θεμελιακή για την ελληνική φιλοσοφία) κοινωνία δε πρόσωπων... Αυτό, ακριβώς, το φιλοσοφικό αποτόλμημα, της μετά Χριστόν ελληνικής σκέψης, είναι που έκανε τον Κλήμη τον Αλεξανδρέα να αναφωνήσει ότι «υπάρχουν δυο Παλαιές Διαθήκες, η Βίβλος και η Ελληνική Φιλοσοφία». Και καθόλου παράδοξο ακόμα, που οι Έλληνες (οι Έλληνες!, οι εθνικότεροι των «εθνικών») εκχριστιανίστηκαν, σε εκπληκτικά σύντομο χρονικό διάστημα: Εκατό χρόνια! Εκχριστιανισμός βεβαίως, ο οποίος όμως αργότερα «εξελληνίστηκε» και φιλοσοφικός: Ξεκινώντας κανείς από τον Γρηγόριο τον Ναζιανζηνό, τον «πλατωνικότερο» από τους Καππαδόκες (άριστους γνώστες της ελληνικής φιλοσοφίας) εκκλησιαστικούς Πατέρες, αναφέρει τον, «προφητικό», λόγο του Πλάτωνα, τον οποία μάλιστα αποκαλεί έναν από τους «Έλληνες θεολόγους» (στον Τιμαίο) ότι «Θεόν νοείσαι μεν χαλεπόν, φράσαι δε αδύνατον» (το οποίο ο Γρηγόριος τροποποίησε ως «Θεόν φράσαι μεν αδύνατον, νοήσαι δε αδυνατώτερον», πράγμα που δείχνει, και πόσο μακριά, αλλά και πόσο κοντά, βρίσκεται η σκέψη των Πατέρων απ' εκείνη των φιλοσόφων), ορίζοντας έτσι τη δυσκολία να γνωριστεί ο Θεός, και

την αδυναμία να εκφραστεί αυτή η γνώση. Θίγει δηλαδή ο Πλάτων, τρακόσια χρόνια π.Χ., ό,τι προβληματίσε τους Χριστιανούς Πατέρες της Καππαδοκίας, τρακόσια χρόνια μ.Χ. Καθώς δε λέει ο άλλος Γρηγόριος της Καππαδοκίας, ο Νύσσης, «κάθε έννοια που αναφέρεται στον Θεό είναι ομοίωμα, απατηλή εικόνα, είδωλο. Οι ανάλογες έννοιες που χρησιμοποιούμε, δημιουργούν είδωλά του, αντί να μας αποκαλύπτουν τον ίδιο». Και ο Μέγας Βασίλειος (αδελφός του Ναζιανζηνού) γίνεται πιο συγκεκριμένος, για την ολοκληρωτική παράδοση σε αναλύσεις και ουσίες και εννοιολόγησης των πάντων (πράγμα στο οποίο επιδόθηκε με πάθος η δυτική διάνοηση, από τον Αυγουστίνο, μέχρι τον Άνσελμο και τον Θωμά τον Ακινάτη), γεγονός που δείχνει ότι δεν κατανοήθηκε η αποφαιτική-μυστηριακή διάσταση του θείου ονόματος.

Τέλος, που είναι και ό,τι επίκαιρο θέλει να αναδείξει το σημερινό σημείωμα, όλοι οι Καππαδόκες Πατέρες, εκτός από την ελλανότροπη φιλοσοφικός Τριάδικη Θεολογία τους, (πρωτοκαθεδρίας δηλαδή προσώπου έναντι της ουσίας)τόνισαν αυτό που αποκαλείται, εμπειρικός χαρακτήρας της σχέσης του Χριστιανού με τον Θεό. Η οποία και εδώ είναι το μέγα, μπορεί πια να είναι και «εμπειρική»! Αφότου δηλαδή ο Θεός, ενεργώντας στην ίδια την άχρονη ουσία του, υποστασιάστηκε σε ένσαρκο, πεπε-

ρασμένο εν χρόνω, Ιησού Χριστόν, στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας.

Αυτό λοιπόν είναι ότι, υπερβαίνον, πρώτον, το απ' αιώνας, αδιέξοδο της ελληνικής φιλοσοφίας, δίνει εξάλλου και τη μοναδική στην ιστορία δυνατότητα στον άνθρωπο, μέσω του (ενανθρωπίσαντος πια) Χριστού, να έχει εμπειρική,και όχι γνωσιολογική (αφηρημένη και μάταια συνεπώς) σχέση με τον Θεό. Εμπειρική δε σχέση, κατά το ότι θεμελιώθηκε αυτή εμπειρικά από τους πρώτους μαθητές, και δι' αυτών κληροδοτήθηκε σε κάθε πιστό Χριστιανό, ο οποίος και μαρτυρεί την εμπειρία των πρώτων μαθητών. Μαρτυρία μιας εμπειρίας, και όχι μιας γνώσης ή μιας «εννοιολόγησης», για να θυμηθούμε τον Μέγα Βασίλειο! Μαρτυρία, όπως αναγγέλλει σε όλο του το έργο ο Παπαδιαμάντης, και μαρτυρία, όπως αποινέεται στους «Αδελφούς Καραμάζωφ», (και όχι μόνο) του μεγάλου Ντοστογιέφσκι. Μαρτυρία Ιωάνν έμβρυον απέμεισεν / ενάλιος θηροίον εδέξατο,

τη Παρθένω δε / ενοικήσας ο Λόγος και σάρκα λαβών / διεήλυθε φυλάξας αδιάφθορον...

Αυτό λοιπόν, λέει ο γράφων, είναι το «άλλο», το μέγα μήνυμα των Χριστουγέννων, της θείας δηλαδή ενανθρώπισης!

Ο κ. Χάρης Φεραίος είναι διδάκτωρ του ΕΜΠ.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ**

Είναι οι ευρωπαϊκές αξίες ρατσιστικές;

«Δεν θα συγχωρήσω ποτέ την οικογένειά μου, την Αριστερά, που εγκατέλειψε το έθνος στους εθνικιστές, την ενσωμάτω-

ση των μεταναστών στους ξενοφοβικούς και το κοσμικό κράτος κοινοτιστές». Ο λόγος αυτός ανήκει στον Jean Daniel Bensaid, γόνο εβραϊκής οικογένειας, γεννημένο στην Αλγερία το 1920. Γνωστός με το λογοτεχνικό ψευδώνυμο Jean Daniel, υπήρξε σπουδαίος στοχαστής, κομμάτι της παρισινής διάνοησης, ιδρυτής (1964), διευθυντής και αρθρογράφος του Nouvel Observateur. Μέρος της σημαντικής παρακαταθήκης του στον γαλλικό και ευρωπαϊκό πολιτικό πολιτισμό, το έργο του με τίτλο «Για τη συμπιλίωση της Γαλλίας. Μια βιωμένη ιστορία του έθνους» δημοσιεύεται έναν σχεδόν χρόνο μετά το θάνατό του, πέρσι τον Φεβρουάριο. Πρόκειται για συλλογή κειμένων που καλύπτει τέσσερις δεκαετίες σκέψης και προβληματισμού του συγγραφέα και αρθρογράφου. Τα κείμενα επέλεξε και συνέθεσε ο Benoît Kanabus, δίνοντας έμφαση στα ερωτήματα

που απασχολούν τη γαλλική αλλά και τις ευρωπαϊκές κοινωνίες μας σήμερα, ενώ τον πρόλογο υπογράφει ο Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας Emmanuel Macron. Στην πολιτική αυτή διαθήκη του, ο Jean Daniel μέμφεται την προοδευτική αριστερή ιδεολογία, όπως αυτή ριζώσε στη Γαλλία κατά τις δεκαετίες του 1960 και του 1970, επειδή σε μια διαρκή φυγή από την πραγματικότητα έχασε τον ιστορικό ορίζοντα εντός του οποίου χτίζονται οι ανθρώπινες κοινωνίες. Η εμμονική αναζήτηση και η αδιάκοπη προσπάθεια για ιδεολογική επιβολή του οικουμενισμού στέρνησε από τους ιδεολογικούς ταγούς της παγκόσμιας κοινωνίας την αίσθηση της πολιτικής πραγματικότητας στην οποία ζούσαν οι συμπολίτες τους.

Αναζητώντας τον οικουμενικό άνθρωπο, όπως έγραφε και στα 1790 ο Edmund Burke, το κόμμα της «προόδου» αγνόησε το γεγονός ότι μια ιστορικά συγκροτημένη κοινότητα εδραιώνεται πάνω στην παράδοση, τη γλώσσα και τα έθιμα, τις ιστορίες και τις μνήμες. Η πολιτική κοινωνία έχει έμφυτη την

ανάγκη για παρελθόν, ρίζες και ιστορική συνέχεια. Από την ιστορική της παράδοση προέρχονται οι αξίες της, τόσο εκείνες πάνω στις οποίες βασίζεται η πολιτική και συνταγματική της τάξη, το κράτος ισότητας και δικαίου, όσο και η επαναστατική και μεταρρυθμιστική παράδοση αμφισβήτησης και κριτικής στάσης. Η κριτική παρακαταθήκη είναι ικανή να πετύχει όχι μόνο μικρές και επιπόλαιες αλλαγές αλλά και ριζικές κοινωνικές ανατροπές. Μπορεί να στηρίζει κινήματα μειονοτήτων και να επιδείξει αλληλεγγύη στους συνανθρώπους μας που ξεριζώνονται από τις εστίες τους, αναζητώντας μια θέση στον ήλιο της Ευρώπης. Απαραιτητή όμως προϋπόθεση είναι να μη χαθεί η πραγματικότητα του έθνους, ο ιστορικός του λόγος και η ενσαρκωμένη παρουσία του πνεύματός του στην καθημερινότητά του, στους οικονομικούς και κοινωνικούς θεσμούς του.

Σε αυτό το υπόβαθρο της αναγκαιότητας της εθνικής ζωής, το έργο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον έλεγχο της μετανάστευσης και την ουσιαστική ενσωμάτωση των νε-

οεισερχόμενων στην εθνική και ευρωπαϊκή ιστορία και την κοινωνική και πολιτική παράδοση για να καταπολεμηθεί ο ρατσισμός και να επιβεβαιωθεί ο κοσμικός χαρακτήρας της ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών. Οι μετανάστες των δεκαετιών του 1910 και του 1950, για παράδειγμα, ένωσαν την ανάγκη να γίνουν ένα με την κοινωνία υποδοχής τους. Έδιναν ιδιαίτερη έμφαση στην εκμάθηση της γλώσσας, στην υποθήωση της εθνικής νοοτροπίας, τη ζύμωση με τα ήθη, τα έθιμα και τις καθημερινές συνήθειες. Δεν ήθελαν να «διαφέρουν» από τους άλλους. Είχαν ως μοναδική επιθυμία να αφομοιωθούν και να ριζώσουν στην κοινωνία, στην οποία εργάζονταν και ζούσαν, θεωρούσαν δε στίγμα τη διαφοροποίησή τους από το σώμα της εθνικής κοινωνίας. Μετά από πενήντα χρόνια ιδεολογικής κυριαρχίας της φιλοσοφίας της «διαφορετικότητας», κάθε προσπάθεια ένταξης των μεταναστών στο εθνικό και ευρωπαϊκό πλαίσιο ζωής θεωρείται ρατσιστικό από τους ταγούς της «προόδου». Οι νέες γενιές μεταναστών ενδιαφέρονται να κρατήσουν

την ταυτότητα προέλευσής τους, τη γλώσσα τους, τη θρησκεία τους, τις συνήθειές τους και τους ιδιαίτερους νόμους της κοινωνίας από την οποία προέρχονται. Ακόμη περισσότερο, θεωρούν ότι οι κοινωνίες υποδοχής τους πρέπει ν' αλλάξουν, να ενστερνισθούν τις ιδιαίτερες αξίες των μεταναστών προσαρμόσας και την παιδεία τους. Θεωρούν ότι πρέπει να εξασφαλίσουν στον μετανάστη ή τον πρόσφυγα το δικαίωμα να ζει σύμφωνα με αξίες ξένες προς το κοσμικό κράτος και το κράτος ισότητας και δικαίου. Όπως χαρακτηριστικά έγραφε ο Tariq Ramadan, «οι νέοι μετανάστες, μουσουλμάνοι ή μη, έχουν το δικαίωμα ν' αλλάξουν τη γαλλική ταυτότητα». Τότε όμως, γράφει ο Jean Daniel, η Δημοκρατία «μπορεί να θεωρήσει ότι κινδυνεύει».

Η εθνική ζωή δεν είναι μια λεία επιφάνεια όπου ο κάθε νεοεισερχόμενος πληθυσμός μπορεί ανενόχλητα να διευθετήσει κατά βούληση τον περιβάλλοντα χώρο. Τα ευρωπαϊκά έθνη έχουν θεσμοθετήσει τις αξίες της ανοχής και της ανοιχτότητας στους άλλους πολιτισμούς.

Με άλλα λόγια, είναι, από την ιστορική τους παράδοση, οικουμενικά με τον δικό τους ιδιαίτερο τρόπο. Η διαλεκτική ανάμεσα στο οικουμενικό πνεύμα και την εθνική και ευρωπαϊκή ιδιαιτερότητα θα κρίνει τελικά την επιτυχή ενσωμάτωση και τη συμπιλίωση. Όπως επανειλημμένα έγραφε ο Jean Daniel, η Γαλλική Δημοκρατία είναι μια ιδιαίτερη οπτική του οικουμενισμού. Το ίδιο ισχύει τόσο για τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά έθνη, όσο και για το ευρωπαϊκό πνεύμα που τα διαπνέει όλα. Η Ευρώπη δομείται από τις δικές της αξίες και πολιτισμικές αρχές, οι οποίες εκφράζουν και τον δικό της τρόπο να είναι οικουμενική. Η επιμονή της σε αυτόν τον τρόπο, με τον οποίο έχει την υποχρέωση να διαπαιδαγωγήσει όλους, όσοι και όσες ζητούν να εισέλθουν στον εθνικό, κοινωνικό και πολιτικό της χώρο, δεν είναι ρατσισμός αλλά ευρωπαϊκός ανθρωπισμός.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστίας είναι αν. καθηγητής του Πανεπιστημίου Κύπρου και εταίρος του ερευνητικού κέντρου «Ευρωπαϊκές Δυναμικές» του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου.

Καλό... 2023 η επανέναρξη συνομιλιών στο Κυπριακό

Η νέα χρονιά θα λειτουργήσει μεταβατικά

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Αν συμπύκνωνε κάποιος το 2021 ως έτος εξελίξεων στη διαδικασία του Κυπριακού θα παρατηρούσε πως η χρονιά που φεύγει εγκαίνιασε δύο δυναμικές ως προς τα δεδομένα που τίθενται ενώπιόν μας: την στασιμότητα ως προς την προοπτική επανέναρξης των συνομιλιών απ' οποιοδήποτε σημείο και την εμπέδωση εκ μέρους της Άγκυρας αλλά και της τουρκοκυπριακής ηγεσίας, υπό τον Τατάρ, του αφηγήματος για την ύπαρξη δύο κρατών στη Κύπρο. Το πρώτο σημείο δείχνει ν' αποτελεί μια «μαλακή τεχνική», η οποία συνηθίζεται στην ιστορία των συνομιλιών κάθε φορά που το παράδειγμα άλλαζε εντός της ηγεσίας των Τουρκοκυπρίων – η μετάβαση από τον Ταλάτ στον Έρογλου κι από εκεί στον Ακιντζί και τον Τατάρ αποτελούν ένα τέλειο σχήμα ερμηνείας και υπήρχε ένα κομβικό σημείο ως προς την κατάρρευση των συνομιλιών μετά από ένα σημείο που βρισκόμαστε αντανακλά το Κραν Μοντάνα. Εξάλλου, το Κυπριακό τα τελευταία χρόνια εκκινούσε ξανά από ένα σημείο προκειμένου να κορυφωθεί σε επιμέρους σημεία – από το Κοινό Ανακοινωθέν του 2014 μέχρι το Πλαίσιο Γκουτέρες. Ως προς το δεύτερο σημείο δείχνει να υφίσταται ένα «σκληρό σημείο», το οποίο δεν αποκρυσταλλώνει μόνο την κατάσταση στο εσωτερικό της Τουρκίας (οικονομική κρίση, έξαρση του γεωπολιτικού αναθεωρητισμού, μακρά προεκλογική για τον Ερντογάν) αλλά και το πώς η τουρκοκυπριακή κοινότητα υπό τον Τατάρ επιθυμεί να κινηθεί, θέτοντας το ζήτημα των δύο ξεχωριστών κρατών ως κόκκινη γραμμή, έναντι της πάγιας θέσης της ε/κ πλευράς «για επανέναρξη των συνομιλιών από εκεί που έμειναν στο Κραν Μοντάνα». Αμφότερες θέσεις που δεν επιτρέπουν την άμεση επανέναρξη των συνομιλιών, αλλά και που δεν είναι ρεαλιστικές ως προς την αφετηριακή τους θέση. Δύσκολα, κι εντός του 2022, θα αναγνωρίσει κάποιος την λεγόμενη «ΤΔΒΚ» κι εξίσου δύσκολα οι δρώντες θα καθίσουν όπως στις τελικές θέσεις του τραπέζιου στο ελβετικό θέρετρο, το καλοκαίρι του 2017, για να συνεχίσουν το Κυπριακό από εκεί όπου έμειναν.

Τα δύσκολα δεδομένα

Όπως διαφάνηκε κι από το saga για τον διορισμό του νέου ειδικού αντιπροσώπου του γ.γ. του ΟΗΕ,

το 2021 υπήρξε μια ισχυρή χρονιά ως προς τις πραγματικές εξελίξεις στο Κυπριακό. Άτυπες συναντήσεις (γεύματα/κοκτέιλ) μεταξύ των δύο ηγετών από τα τέλη του 2020 μέχρι την πρόσφατη συνάντηση στο Λήδρα Πάλλας εξ αφορμής του διορισμού του Κόλιν Στιούαρτ και η άτυπη «τριμερής» με τον γ.γ. του ΟΗΕ, Αντόνιο Γκουτέρες, στο περιθώριο της Ολομέλειας της Γ.Σ. του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη, δεν επέτρεψαν σημαντική πρόοδο πέραν της καταγραφής του χάσματος ως προς τις αφετηριακές προσεγγίσεις των δύο πλευρών. Την ίδια στιγμή το Κυπριακό συνέχισε στις ράγες των δικοινοτικών τεχνικών επιτροπών – σε επίπεδο low politics – ενώ σε κάθε κοινότητα μάλλον αντικατόπτρισε εσωτερικές δυναμικές

Το 2022 δεν θα φέρει συγκλονιστικές εξελίξεις στην προοπτική επανέναρξης του διαλόγου στο Κυπριακό. Μπορεί ωστόσο να λειτουργήσει μεταβατικά.

και διαχείριση: Στην τουρκοκυπριακή πλευρά, λόγω και της παρατεταμένης πολιτικής κρίσης μεταξύ των τ/κ κομμάτων, που αντανακλά και το πώς η τουρκική οικονομία επηρεάζει την κοινότητα, η εμμονή Τατάρ σε λύση δύο κρατών επαναδιατυπώνει κάποιες δυναμικές εντός των κομμάτων και της κοινωνίας, ενώ στην ε/κ πλευρά λίγο οι διαρροές, λίγο η συζήτηση για το αν ο πρόεδρος Αναστασιάδης πρότεινε λύση δύο κρατών και λίγο η συζήτηση για το τι συνέβη πραγματικά το 2017 συντηρούν ένα κλίμα πόλωσης ενόψει και του προεκλογικού για τις προεδρικές του 2023, συνεπώς οποιαδήποτε προσπάθεια πριν από τις 28 Φεβρουαρίου του 2023 για επανέναρξη του διαλόγου σε κορυφαίο επίπεδο φαντάζει ως απομακρυσμένο σενάριο και

• Στην Κύπρο θα κορυφωθεί μετά τον Μάρτιο του 2022 η προεκλογική περίοδος για τις προεδρικές του 2023, συνεπώς οποιαδήποτε προσπάθεια πριν από τις 28 Φεβρουαρίου του 2023 για επανέναρξη του διαλόγου σε κορυφαίο επίπεδο φαντάζει ως απομακρυσμένο σενάριο και

• Το ίδιο ισχύει και για την Τουρ-

Στις άτυπες συναντήσεις των δύο ηγετών εντός του 2021 δεν σημειώθηκε καμία ουσιαστική πρόοδος στο Κυπριακό.

Τα τετελεσμένα στο Κυπριακό (Βαρώσι, ΑΟΖ, εδαφικό/περιουσιακό) απομακρύνουν περαιτέρω την προοπτική μιας λειτουργικής διζωνικής, δικοινοτικής Ομοσπονδίας

κία με το 2023 – στα 100 χρόνια από τη γέννηση της σύγχρονης Τουρκίας – να καθίσταται σημαντικό ορόσημο για την πολιτική επικράτηση του Ερντογάν ή την αλλαγή παραδείγματος. Με το 2022 μάλιστα να κρίνεται μεταβατικό για το αν στην Τουρκία θα υπάρξουν πρόωρες εκλογές καθώς και το πώς θα κινηθούν οι εξελίξεις στον άξονα των ευρωτουρκικών σχέσεων, των σχέσεων Άγκυρας-Δύσης και στην τουρκική οικονομία.

Το 2022 είναι μια μεταβατική

χρονιά στο Κυπριακό. Αφενός θα δοκιμάσει αν το 2023, με ξεκάθαρη την εικόνα σε σχέση με όλους τους δρώντες, υπάρχουν προϋποθέσεις για διάλογο κι αφετέρου θα τεστάρει αν όλος αυτός ο πραγματικός χρόνος – ορίζοντας πενταετίες προς εξαστία από την κατάρρευση στο Κραν Μοντάνα) έχει εμπεδώσει μια ουσιαστική αλλαγή παραδείγματος στο Κυπριακό με τα τετελεσμένα (ΑΟΖ, Βαρώσι, εδαφικό/περιουσιακό, οι τάσεις στην ελληνοκυπριακή πλευρά σε ηγεσία και κοινωνία) να απομακρύνουν περαιτέρω την προοπτική μιας λειτουργικής διζωνικής, δικοινοτικής Ομοσπονδίας και να επιμελώνουν ένα σενάριο «διαζυγίου» – συμφωνημένου ή μη. Βέβαια όπως σε κάθε μεταβατική περίοδο, ο διάβολος κρύβεται στις λεπτομέρειες και υπό αυτό το πρίσμα εντός του 2022 θα μπορούσαν να μπουν οι βάσεις για μικρές διαπραγματεύσεις εντός της διαπραγματεύσης. Φυσικά μια τέτοια εξέλιξη δεν αφορά μόνο την πάγια φόρμουλα διασύνδεσης του παράνομου αεροδρομίου της

Τήπου με την Αμμόχωστο – σε μορφή Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (ΜΟΕ) – αλλά και το μομέντουμ αναφορικά με τα ευρωτουρκικά, στο οποίο πλέον η Ε.Ε. δίνει τη διάσταση ενός στρατηγικού διαλόγου («θετική ατζέντα»). Εξάλλου, η δήλωση Μπορέλ «περί εκτόνωσης των εντάσεων με την Τουρκία στην Ανατολική Μεσόγειο εντός του 2021» την περασμένη Τρίτη «έκλεισε το μάτι» σε πολλούς έμπειρους παρατηρητές στο Κυπριακό πως όποια μελλοντική προσπάθεια για την επανέναρξη του διαλόγου περνάει μέσα από μικρά-μικρά βήματα, εντός της χρονιάς που έρχεται. Βέβαια, μένει να φανεί αν η επανέναρξη της γεώτρησης της Εκχον εντός της κυπριακής ΑΟΖ θα επαναφέρει τις εντάσεις στην ανατολική Μεσόγειο και δη περίξ των κυπριακών θαλασσών ή αν σε αυτό το επίπεδο μπορεί να συζητηθεί ξανά μια φόρμουλα για το φυσικό αέριο που θα ενταχθεί στα πλαίσια ενός ευρύτερου στρατηγικού διαλόγου. Κι αν φυσικά κάτι τέτοιο θα δώσει και το περιθώριο για μικρά βήματα προς την κατεύθυνση της άρσης των αδιεξόδων και της επανόδου στο τραπέζι των συνομιλιών, μετά το 2023.

Μένει να φανεί αν η επανέναρξη της γεώτρησης της Εκχον εντός της κυπριακής ΑΟΖ θα επαναφέρει τις εντάσεις στην ανατολική Μεσόγειο και δη περίξ των κυπριακών θαλασσών.

Τήπου με την Αμμόχωστο – σε μορφή Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (ΜΟΕ) – αλλά και το μομέντουμ αναφορικά με τα ευρωτουρκικά, στο οποίο πλέον η Ε.Ε. δίνει τη διάσταση ενός στρατηγικού διαλόγου («θετική ατζέντα»). Εξάλλου, η δήλωση Μπορέλ «περί εκτόνωσης των εντάσεων με την Τουρκία στην Ανατολική Μεσόγειο εντός του 2021» την περασμένη Τρίτη «έκλεισε το μάτι» σε πολλούς έμπειρους παρατηρητές στο Κυπριακό πως όποια μελλοντική προσπάθεια για την επανέναρξη του διαλόγου περνάει μέσα από μικρά-μικρά βήματα, εντός της χρονιάς που έρχεται. Βέβαια, μένει να φανεί αν η επανέναρξη της γεώτρησης της Εκχον εντός της κυπριακής ΑΟΖ θα επαναφέρει τις εντάσεις στην ανατολική Μεσόγειο και δη περίξ των κυπριακών θαλασσών ή αν σε αυτό το επίπεδο μπορεί να συζητηθεί ξανά μια φόρμουλα για το φυσικό αέριο που θα ενταχθεί στα πλαίσια ενός ευρύτερου στρατηγικού διαλόγου. Κι αν φυσικά κάτι τέτοιο θα δώσει και το περιθώριο για μικρά βήματα προς την κατεύθυνση της άρσης των αδιεξόδων και της επανόδου στο τραπέζι των συνομιλιών, μετά το 2023.

ΑΡΘΡΟ / Του ΠΕΤΡΟΥ Θ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

Μια ρεαλιστική απόφασή μας για το Κυπριακό

Η λύση Ομοσπονδίας, όπως αυτή κόντεψε να μας επιβληθεί στον Κραν Μοντάνα, οδηγεί στη νομιμοποίηση της διχοτόμησης και της κατοχής και στη μελλοντική τουρκοποίηση της Κύπρου. Δυστυχώς για την Κ.Δ. και τον Ελληνισμό της Κύπρου το μόνο πλαίσιο επίλυσης του Κυπριακού είναι η λύση «Δ.Δ.Ο. με πολιτική ισότητα, όπως περιγράφεται στα ψηφίσματα του ΟΗΕ». Και τούτο επειδή η μορφή αυτή της λύσης έγινε αποδεκτή από την ελληνοκυπριακή κοινότητα και κατοχυρώθηκε από ψηφίσματα του Σ.Α. του Ο.Η.Ε. Η λύση αυτή θα καταργεί την Κ.Δ. και θα νομιμοποιεί τα αποτελέσματα της εισβολής.

Δυστυχώς, η ελληνοκυπριακή

κοινότητα δεν μπορεί να απορρίψει το πλαίσιο αυτό, ούτε να το αντικαταστήσει με απαίτηση για ενιαίο κράτος και η τουρκοκυπριακή κοινότητα να ενταχθεί στην Κ.Δ. από την οποία αποχώρησε το 1964. Μια τέτοια κίνηση θα δώσει την ευκαιρία και την αφορμή, ώστε το Σ.Α., ο Ο.Η.Ε. και η Ε.Ε. να μας εγκαταλείψουν στις ορέξεις της Τουρκίας. Η εγκατάλειψή μας στις ορέξεις της Τουρκίας, όταν έκανε εισβολή το 1974 και διατρήσεις στην ΑΟΖ της Κ.Δ., όταν παραβαίνοντας τα ψηφίσματα του Ο.Η.Ε. διαφοροποιεί την κατάσταση στην Αμμόχωστο είναι ενδεικτικά πόσο δεν ενοχλείται η διεθνής κοινότητα και κυρίως πώς αντιδρά η Ε.Ε. της οποίας η Κ.Δ. είναι ισότιμο μέλος.

Να απαιτήσουμε σωστό περιεχόμενο για τη λύση ΔΔΟ με πολιτική ισότητα, ώστε η Κ.Δ. να καταστεί κανονικό κράτος.

Η μόνη ρεαλιστική απόφαση και ενέργεια της Κ.Δ. θα είναι η συνέχιση της επιδίωξης λύσης ΔΔΟ με μια διαφορά. Να απαιτήσουμε σωστό περιεχόμενο για τη λύση ΔΔΟ με πολιτική ισότητα, ώστε η Κ.Δ. να καταστεί κανονικό κράτος. Το σωστό περιεχόμενο, όρος που εισήγαγε ο αείμνηστος Τάσος Παπαδόπουλος και που

τόσο πολύ κλευάζεται σήμερα, μπορεί να αποτελέσει την καλύτερη ασπίδα της Κ.Δ.

Τώρα που η Τουρκία θέτει με επιμονή και σε αντίθεση με τα ψηφίσματα του ΟΗΕ την απαίτηση για λύση δύο κυρίαρχων κρατιδίων είναι ευκαιρία για την πλευρά μας να αποδεσμευτεί από τις συγκλίσεις, που είναι αντίθετες με τη διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Η πλευρά μας πρέπει να τονίσει ότι επιδιώκει το σωστό περιεχόμενο για τη «ΔΔΟ με πολιτική ισότητα». Η Κ.Δ. να ορίσει το πρώτο άρθρο του νέου συντάγματος της Κ.Δ. που να αναφέρει ότι «η Κ.Δ. μετεξελίσσεται σε ΔΔΟ με πολιτική ισότητα, όπου οι δύο κοινότητες θα αποτελέσουν τα δύο

κρατίδια». Μετά θα δηλώσει ότι αποδέχεται να διορίσει το Σ.Α. ομάδα διεθνώς αναγνωρισμένων συνταγματολόγων, οι οποίοι θα συντάξουν το Σύνταγμα της Ομοσπονδίας Κ.Δ., έχοντας υπόψη τα περί Κύπρου ψηφίσματα του ΟΗΕ, τη διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την εφαρμογή τους, και όλο το Σύνταγμα να είναι σύμφωνο με το ευρωπαϊκό κεκτημένο».

Διεθνής διάσκεψη των μελών του Σ.Α. και των εγγυητριών δυνάμεων θα υπογράψουν νέα συνθήκη μετεξέλιξης της Κ.Δ. σε Δ.Δ.Ο. με παράλληλη κατάργηση των εγγυήσεων και των επεμβατικών δικαιωμάτων, ώστε η Κ.Δ. να είναι ένα κανονικό κράτος. Το νέο Σύνταγμα θα τεθεί σε δημοψήφισμα ενώπιον

του κυπριακού λαού για έγκριση. Την εγγύηση για εφαρμογή και παρακολούθηση της λύσης θα αναλάβουν η Ε.Ε. και το Σ.Α. του ΟΗΕ.

Είμαι βέβαιος ότι πολλοί θα πουν ότι αυτές τις προτάσεις δεν θα τις αποδεχτεί η Τουρκία, που έχει άλλα σχέδια για την Κύπρο. Συμφωνώ απόλυτα. Έτσι μόνο θα γλυτώσουμε από τη διχοτόμηση της ΔΔΟ που επιδιώκει η Τουρκία. Και θα συνεχίσουμε τη μακροχρόνια αντίστασή μας, υπερασπιζόμενοι την Κ.Δ., κράτος μέλος της Ε.Ε. με διεθνή αναγνώριση, με την ελπίδα να ανατείλουν καλύτερες μέρες. Και αυτές οι μέρες θα έλθουν, αν δεν βιαστούμε να νομιμοποιήσουμε τη διχοτόμηση, αποδεχόμενοι του όρους της Τουρκίας.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η No1 ενημερωτική εφαρμογή στην Κύπρο

Μείνετε ενημερωμένοι!

Κατεβάστε την εφαρμογή της
Καθημερινής Κύπρου στο κινητό σας

ΚΥΠΡΟΣ

Έκτακτη σύσκεψη μετά την
έκρηξη κρουσμάτων - Βλέπει
επιδημιολόγους ο
Χατζηπαντέλας

ΠΡΙΝ 13 ΛΕΠΤΑ

Όλα τα δεδομένα

ADVERTISEMENT

Έκτακτη σύσκεψη με τα μέλη της
Συμβουλευτικής Επιστημονικής Επιτροπής (ΣΕΕ)
θα έχει αύριο Τετάρτη, στις 16.00, ο Υπουργός
Υγείας Μιχάλης Χατζηπαντέλας.

Σύμφωνα με έγκυρες πηγές του ΚΥΠΕ, κατά τη
σύσκεψη θα γίνει μια αξιολόγηση των δεδομένων,
να ακουστούν οι εισηγήσεις των επιστημόνων,
έτσι ώστε να αποφασιστεί τι πρέπει να πράξουμε
τις επόμενες ημέρες ή αν θα πρέπει να υπάρχει
κάποια διαφοροποίηση εντός της εβδομάδας ή οι
εισηγήσεις να τεθούν στοχευμένα τη Δευτέρα,
στην προγραμματισμένη σύσκεψη του Υπουργού
με τα μέλη της Συμβουλευτικής Επιστημονικής
Επιτροπής για να οδηγηθούν ενώπιον του
Υπουργικού Συμβουλίου, που συνέρχεται στις 5
Ιανουαρίου.

Όπως αναφέρουν οι ίδιες πηγές, αξιολογούνται
συνεχώς τα δεδομένα και τα στοιχεία, τα οποία
καταγράφουν οι επιδημιολογικοί δείκτες.

Ποια θα ήταν η εξωτερική πολιτική της Τουρκίας μετά τον Ερντογάν;

Του **ΧΑΣΙΜ ΤΕΚΙΝΕΣ***

Τόσο οι θαυμαστές όσο και οι επικριτές του συμφωνούν ότι ο πρόεδρος Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν έχει μεταμορφώσει ριζικά την τουρκική εξωτερική πολιτική. Ωστόσο, αν ο Ερντογάν αποχωρήσει από την εξουσία, θα «εξομαλυνθεί» η προσέγγιση της Τουρκίας στον κόσμο και θα επιστρέψει στις προ Ερντογάν ρυθμίσεις της; Με τις οικονομικές συνθήκες στην Τουρκία να επιδεινώνονται, τη δημόσια αγανάκτηση για την κακοδιαχείριση της χώρας να αυξάνεται και την υγεία του Ερντογάν να είναι ορατά φθίνουσα, το ερώτημα αυτό απασχολεί όλο και περισσότερο.

Υπό τον Ερντογάν, η Τουρκία υιοθέτησε επιθετικές στρατιωτικές πρωτοβουλίες, συνεργάστηκε με ριζοσπαστικές ή εγκληματικές ομάδες, έκανε φιλικά ανοίγματα σε ρεβιζιονιστικές δυνάμεις, όπως η Ρωσία και η Κίνα, και απομακρύνθηκε από τους δυτικούς θεσμούς και αξίες. Ωστόσο, θα ήταν παραπλανητικό να αποδώσουμε όλες αυτές τις αλλαγές στον Ερντογάν ή στο κόμμα του.

Πέραν πάσης αμφιβολίας, η απουσία ενός απερίσκεπτου, φιλόδοξου και θερμόαιμου ηγέτη θα έχει θετικό αντίκτυπο στη λήψη αποφάσεων στην Αγκυρα. Οι θεσμοί, ιδίως το υπουργείο Εξωτερικών, ενδέχεται να έχουν μεγαλύτερη επιρροή, επιφέροντας μεγαλύτερη σταθερότητα και συνέπεια στις εξωτερικές σχέσεις της. Οι εταίροι της Τουρκίας στο ΝΑΤΟ και την Ε.Ε. θα θεωρήσουν πιθανότατα τους διαδόχους του Ερντογάν πιο πρόθυμους και προσιτούς στην επικοινωνία.

Σε περίπτωση όμως που ο Ερντογάν καταψηφιστεί, κανείς στην Ουάσινγκτον ή στις Βρυξέλλες δεν θα πρέπει να περιμένει ότι η Τουρκία θα μετατραπεί ξαφνικά σε πειθηνίο και υπάκουο σύμμαχο. Οι διαρθρωτικές αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον, οι ευρύτερες γραφειοκρατικές και ιδεολογικές τάσεις στην Τουρκία και τα νέα δεδομένα επί του εδάφους που δημιουργήσε ο Ερντογάν θα περιορίσουν τις δυνατότητες «εξομάλυνσης» στη μετά Ερντογάν Τουρκία.

Σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο Ο πρώτος παράγοντας που πρέπει να εξεταστεί είναι ο ρόλος της μεταβαλλόμενης παγκόσμιας δυναμικής που ενθαρρύνει την Αγκυρα να αναζητήσει εναλλακτικές λύσεις έναντι των παραδοσιακών συμμάχων της και να υιοθετήσει μια πιο ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική.

Σε έναν όλο και πιο πολυ-πολικό

κόσμο, η κυβέρνηση του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΑΚΡ) έχει βελτιώσει τις σχέσεις της με χώρες όπως η Ρωσία, το Ιράν και η Κίνα. Και, όταν τα συμφέροντά της απέκλιναν από εκείνα των συμμάχων της στο ΝΑΤΟ και στην Ε.Ε., ανέλαβε μονομερείς διπλωματικές και στρατιωτικές πρωτοβουλίες, όπως η ένταξη στον μηχανισμό της Αστάνα ή η διεξαγωγή δικών της ενεργειακών εξορύξεων σε αμφισβητούμενα ύδατα στην Ανατολική Μεσόγειο.

Για τους Τούρκους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, ο χειρισμός του εμφυλίου πολέμου στη Συρία από την Ουάσινγκτον αποτέλεσε παράδειγμα της στροφής προς έναν πιο πολυ-πολικό κόσμο. Γενικότερα, η διστακτική στάση του ΝΑΤΟ απέναντι στους κινδύνους που η Τουρκία έχει αντιληφθεί από τη Συρία, όξυνε το αίσθημα μοναξιάς της Αγκυρας. Το 2012, ο συριακός

Η Αγκυρα θα αντιδράσει αν το δυτικό κοινό δεν συμμερίζεται τις ανησυχίες της για την τρομοκρατία ή τις περιφερειακές κρίσεις, ιδίως στη Συρία και στο Ιράκ.

στρατός κατέρριψε ένα τουρκικό στρατιωτικό αναγνωριστικό αεροσκάφος και συριακές ρουκέτες έπληξαν πόλεις της νότιας Τουρκίας. Το 2015, ρωσικά πολεμικά αεροσκάφη παραβίασαν επανειλημμένα τον τουρκικό εναέριο χώρο, με αποτέλεσμα η Τουρκία να καταρρίψει ένα ρωσικό αεροσκάφος. Η αποτυχία του ΝΑΤΟ να υποστηρίξει αμέριστα την Τουρκία σε κάθε μία από αυτές τις κρίσεις, τη βοήθησε να στραφεί προς μια πιο ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική.

Αυτό δεν σημαίνει ότι η Τουρκία διαχειρίστηκε καλά αυτές τις νέες δυναμικές. Αντί να κινείται με ασφάλεια σε ένα μεταβαλλόμενο παγκόσμιο και περιφερειακό περιβάλλον, φαίνεται να ταλαντεύεται ανάμεσα σε μεγάλες δυνάμεις. Πολλοί, στις αμερικανικές και ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, βλέπουν πλέον την Τουρκία ως εχθρική δύναμη και όχι ως σύμμαχο. Ωστόσο, παρά ταύτα, η Αγκυρα εξακολουθεί να μην έχει καταφέρει να δημιουργήσει μια σταθερή και υγιή σχέση με τη Ρωσία και την Κίνα.

Οι μελλοντικές τουρκικές κυβερνήσεις θα παλέψουν με τους ίδιους

Οι αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον, τα νέα δεδομένα που δημιούργησε ο Ερντογάν και οι γραφειοκρατικές και ιδεολογικές τάσεις στην Τουρκία θα περιορίσουν τις δυνατότητες «εξομάλυνσης» στη μετά Ερντογάν Τουρκία.

διαρθρωτικούς παράγοντες, αλλά μπορεί να το κάνουν πιο αποτελεσματικά από τη σημερινή κυβέρνηση. Εάν η Ουάσινγκτον συνεχίσει να μετατοπίζει την προσοχή της στην περιοχή Ασίας - Ειρηνικού, και παράλληλα να είναι απύσχηστη στην Μέση Ανατολή, και εάν η Ε.Ε. εξακολουθήσει να είναι ανήμπορη να ασχοληθεί αποτελεσματικά με τις εξελίξεις πέραν των συνόρων της, η τουρκική πολιτική θα αντιδράσει αναλόγως. Αυτό δεν σημαίνει ρήξη στις σχέσεις με τις ΗΠΑ ή την Ε.Ε. Σημαίνει όμως ότι η Αγκυρα θα αντιδράσει αν το δυτικό κοινό δεν συμμερίζεται τις ανησυχίες της για την τρομοκρατία ή τις περιφερειακές κρίσεις, ιδίως στη Συρία και στο Ιράκ. Εν τω μεταξύ, η Αγκυρα θα πρέπει να συνεχίσει να συνεργάζεται με τη Ρωσία προκειμένου να διαχειριστεί τις προκλήσεις που θέτει η συριακή κρίση. Και, παράλληλα με την αυξανόμενη επιρροή της Κίνας στην περιοχή, ενδέχεται να προσεγγίσει ακόμη περισσότερο το Πεκίνο. Τα περιφερειακά κενά ισχύος και η αστάθεια ενδέχεται να αναγκάσουν την Τουρκία να αναλάβει άμεση δράση. Εν ολίγοις, σε σύγκριση με την περίοδο

του Ψυχρού Πολέμου, η Αγκυρα μπορεί να επιλέξει έναν πιο αυτόνομο δρόμο μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων αντί να προσκολληθεί στους δυτικούς συμμάχους της.

Διακομματικές τάσεις

Βασικές πτυχές της τρέχουσας εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας αντανακλούν επίσης μακροχρόνιες γραφειοκρατικές και ιδεολογικές τάσεις που διαπερνούν τις κομματικές γραμμές.

Η Τουρκία δεν δίστασε ποτέ να χρησιμοποιήσει τη στρατιωτική της ισχύ, ακόμη και πριν από τον Ερντογάν. Η προσπάθεια του Χάταϊ το 1939 ήταν ένα πρώιμο παράδειγμα της προθυμίας της Αγκυρας να υποστηρίξει τη διπλωματία με δωροδοκίες, τακτικές ανταρτοπόλεμου και την απειλή στρατιωτικής επέμβασης προκειμένου να επιτύχει τους επεκτατικούς της στόχους. Το 1974, η Τουρκία κατέλαβε το μισό νησί της Κύπρου και εξακολουθεί να διατηρεί χιλιάδες στρατιώτες της εκεί. Οι κατά καιρούς εντάσεις με την Ελλάδα για θαλάσσια ζητήματα στο Αιγαίο Πέλαγος έχουν κλιμακωθεί αρκετά συχνά σε ένο-

ντικά συμπεράσματα. Ετσι, μια πιο ρεαλιστική αξιολόγηση, που λαμβάνει υπόψη τις παγκόσμιες και περιφερειακές επιρροές παράλληλα με την ιδεολογία και την κακοδιαχείριση, είναι ζωτικής σημασίας.

Ορια της αλλαγής Η τουρκική εξωτερική πολιτική μετά τον Ερντογάν θα είναι διαφορετική. Η νέα κυβέρνηση θα έχει την ευκαιρία να ανοίξει μια νέα σελίδα στις διενθεις σχέσεις της Τουρκίας. Θα πρέπει επίσης να αποκαταστήσει τις διενθεις συμμάχους της και να ανοικοδομήσει την οικονομία της χώρας. Όμως ο μετασχηματισμός της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής σε ένα μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον θα είναι ένα επικίνδυνο έργο για όποιον διαδεχθεί τον Ερντογάν. Δεν θα είναι εύκολο να γίνει διάκριση μεταξύ του τι πρέπει να αλλάξει και του τι όχι, καθώς και του τι δεν μπορεί να αλλάξει.

Το πρώτο βήμα είναι να είμαστε ακριβείς στις κριτικές αξιολογήσεις της εποχής Ερντογάν. Η θεώρηση όλων των προβλημάτων της Τουρκίας τις τελευταίες δύο δεκαετίες ως αποτέλεσμα του ιδεολογικού ή θρησκευτικού ζήλου και της εμμονής μιας κυβέρνησης με τη Μουσουλμανική Αδελφότητα μπορεί να οδηγήσει σε παραπλα-

πλες συγκρούσεις. Οι τουρκικές μυστικές υπηρεσίες, σύμφωνα με τον Μπεχλούλ Οζκάν, παρενέβησαν στη σύγκρουση της συριακής κυβέρνησης με τη Μουσουλμανική Αδελφότητα τη δεκαετία του 1980, βοηθώντας κρυφά τη δεύτερη. Το 1998, ο τουρκικός στρατός απείλησε τη Συρία συγκεντρώνοντας στρατιωτικές μονάδες στα τουρκοσυριακά σύνορα προκειμένου να εκδιώξει τον Αμπντούλα Ουαλάν, τον ηγέτη του Εργατικού Κόμματος του Κουρδιστάν (ΡΚΚ), από τη Δαμασκό. Ακόμη πιο σημαντικό είναι ότι ο τουρκικός στρατός βρίσκεται σε πόλεμο με το Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν εδώ και σχεδόν 40 χρόνια και έχει πραγματοποιήσει αμέτρητες διασυνοριακές επιχειρήσεις σε ιρακινά εδάφη. Ως εκ τούτου, μπορούμε να θεωρήσουμε τις πρόσφατες ένοπλες επιχειρήσεις της Τουρκίας ως μέρος αυτής της πολεμικής παράδοσης.

Δεδομένου ότι οι περιφερειακές προκλήσεις, η αστάθεια και το κενό εξουσίας θα συνεχίσουν να υφίστανται, οι ένοπλες επεμβάσεις θα εξακολουθούν να αποτελούν ελκυστική επιλογή.

Πράγματι, ο στρατιωτικός επεκτατισμός του Ερντογάν έχει λάβει σθεναρή υποστήριξη από τη στρατιωτική και πολιτική γραφειοκρατία. Οι εφευρέτες και υποστηρικτές της έννοιας της «Γαλάζιας Πατρίδας», η οποία επινοήθηκε για να εκφράσει τους θαλάσσιους στόχους της Τουρκίας στην ανατολική Μεσόγειο, ήταν οι απόστρατοι στρατηγοί Τσιχάτ Γιαϊσίτ και Τζεμ Γκιουρντενιζ. Ο Ράιαν Τζίντζερας υποστηρίζει ότι η δημοτικότητα τους στα τουρκικά μέσα ενημέρωσης αποκάλυψε «την άνοδο μιας πιο επιθετικής και ανταγωνιστικής συλλογιστικής στους κύκλους της τουρκικής ασφάλειας» – κάτι που συνεπάγεται μια πιο διαχρονική στρατηγική άποψη. Ακόμη και ελλείψει Ερντογάν, αυτή η συλλογιστική μπορεί να παραμείνει κυρίαρχη στην Αγκυρα.

Η προαναπολιτισμένη στην ασφάλεια νοοτροπία της τουρκικής γραφειοκρατίας θέτει ένα όριο για την τουρκική εξωτερική πολιτική. Δεδομένου ότι οι περιφερειακές προκλήσεις, η αστάθεια και το κενό εξουσίας θα συνεχίσουν να υφίστανται στο ορατό μέλλον, οι ένοπλες επεμβάσεις θα συνεχίσουν

να αποτελούν ελκυστική επιλογή για μια όλο και πιο αποφασιστική γραφειοκρατική ελίτ. Επιπλέον, οι μη πολεμικές αποστολές της Τουρκίας, όπως η τουρκική στρατιωτική βάση στο Κατάρ, παρέχουν μια προσοδοφόρα προοπτική καριέρας για τη στρατιωτική ελίτ – κάτι που αποτελεί ένα ακόμη γραφειοκρατικό κίνητρο για τη διατήρηση του στρατιωτικού επεκτατισμού της Τουρκίας.

Υπάρχει επίσης και μια ιδεολογική διάσταση. Ο αντιαμερικανισμός δεν είναι ένα φαινόμενο που περιορίζεται στους ψηφοφόρους του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης ή στους υπερεθνικιστές. Σήμερα, η μεγάλη πλειοψηφία της τουρκικής κοινωνίας θεωρεί τις Ηνωμένες Πολιτείες αναξιοπύστες, ενώ η εμμιστοσύνη στη Ρωσία είναι μεγαλύτερη. Αυτή η εχθρική καχυποψία απέναντι στις Ηνωμένες Πολιτείες, η οποία είναι διαδεδομένη και στην αντιπολίτευση, θα συνεχίσει να περιπλέκει τις διμερείς σχέσεις, καθώς οι διάδοχοι του Ερντογάν θα πρέπει να αποδείξουν την αυτονομία της Τουρκίας από τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Τα ρωσικά συστήματα αεράμυνας S-400, για παράδειγμα, θα συνεχίσουν να αποτελούν πρόκληση για τις αμερικανοτουρκικές σχέσεις ακόμη και μετά τον Ερντογάν. Η στάση που έχει υιοθετήσει το αντιπολιτευόμενο Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα (CHP) απέναντι στο ζήτημα των S-400 δεν ικανοποιεί τους εταίρους του ΝΑΤΟ. Ο Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου, ο ηγέτης του κόμματος, υποστήριξε ανοικτά την αγορά, με την αιτιολογία ότι η Τουρκία χρειάζεται επειγμένως ένα σύστημα αεράμυνας και επέκρινε τις κυρώσεις των ΗΠΑ κατά των κυριαρχικών πράξεων της Τουρκίας.

Η αντιπολίτευση έχει επίσης υποστηρίξει πολλές από τις στρατιωτικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης. Από το 2012 έως και φέτος, το Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα υποστήριξε νομοσχέδια που εξουσιοδοτούν την κυβέρνηση να διεξάγει στρατιωτικές επιχειρήσεις στη Συρία, τη Λιβύη και το Αζερμπαϊτζάν. Ο Κιλιτσντάρογλου εξέφρασε την υποστήριξη του για την επιχείρηση «Ασπίδα του Ευφράτη» το 2016, την επιχείρηση στο Αφρίν το 2018 και την επιχείρηση «Πιλήρ Ειρήνης» το 2019. Αλλά, στην προεκλογική του προκήρυξη, το κόμμα του Κιλιτσντάρογλου υπόσχεται αποχώρηση από τη Συρία μετά την επιτυχή ολοκλήρωση των στρατιωτικών αποστολών της Τουρκίας εκεί – θέση που συνάδει με την τρέχουσα πολιτική της κυβέρνησης.

Οι νέες πολιτικές και στρατιωτικές δεσμεύσεις της Αγκυρας είναι δύσκολο να μεταβληθούν

Ο επεκτατισμός της Τουρκίας τα τελευταία χρόνια έχει εισαγάγει μια νέα πραγματικότητα στην περιοχή, που δεν μπορεί να αναιρεθεί εύκολα. Η Αγκυρα έχει αναλάβει νέες δεσμεύσεις, έχει εμπλακεί σε δικτύα συμφερόντων και έχει πραγματοποιήσει επενδύσεις στις περιοχές όπου έχουν εισέλθει τα τουρκικά στρατεύματα και οι τουρκικές μυστικές υπηρεσίες. Αν και πρόκειται για πολιτικά, στρατιωτικά και οικονομικά δαπανηρές πρωτοβουλίες, μια υποχώρηση μπορεί να κοστίσει περισσότερο όσον αφορά την περιφερειακή ισορροπία δυνάμεων και την εσωτερική πολιτική θέση. Ετσι, ακόμη και αν μια νέα τουρκική κυβέρνηση επιθυμεί την απεμπλοκή, η απόσυρση των στρατευμάτων ή ο τερματισμός των εμπλοκών θα ήταν ιδιαίτερα περιπλοκή διαδικασία.

Στη Λιβύη, για παράδειγμα, η απόσυρση της υποστήριξης από την Κυβέρνηση Εθνικής Συμφωνίας θα είναι δύσκολη, αν η Τουρκία θέλει να διατηρήσει τη θαλάσσια συμφωνία της στην Ανατολική Μεσόγειο ή να προστατεύσει επιχειρηματικά συμφέροντα αξίας 20 δισ. δολαρίων. Στη Συρία, το προσφυγικό ζήτημα, η ύπαρξη του Κόμματος Δημοκρατικής Ενωσης και οι δραστηριότητες των ριζοσπαστικών

ομάδων τζχαντιστών θα περιπλέξουν οποιοδήποτε σχέδιο απόσυρσης. Ο αγώνας της Τουρκίας κατά του Εργατικού Κόμματος του Κουρδιστάν μπορεί να υποκινήσει νέες στρατιωτικές πρωτοβουλίες στο βόρειο Ιράκ. Τα μη επανδρωμένα

Η ελληνοτουρκική διένεξη και τα θαλάσσια σύνορα μπορεί να συνεχίσουν να δημιουργούν εντάσεις στην περιοχή.

αεροσκάφη που έχουν παραδοθεί στην Ουκρανία θα αποτελέσουν ζήτημα στις σχέσεις με τη Ρωσία. Ομοίως, η παρουσία του τουρκικού στρατού (και των τουρκικών μη επανδρωμένων αεροσκαφών) στο Κατάρ, στο Κέρας της Αφρικής και στον Καύκασο θα αποτελέσουν πιθανές πηγές συγκρούσεων με τις χώρες του Κόλπου, την Αίγυπτο και το Ιράν.

Οι σχέσεις της Αγκυρας με τα νέα περιφερειακά μπλοκ, τα οποία έχουν δημιουργηθεί για να εξισορροπήσουν την κυβέρνηση Ερντογάν,

θα είναι επίσης ευαίσθητες. Οι ενεργειακοί πόροι στην Ανατολική Μεσόγειο και η επιθετικότητα της Τουρκίας διευκόλυναν το σύμφωνο μεταξύ της Αιγύπτου, της Κύπρου, της Ελλάδας και του Ισραήλ, καθώς και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων. Αλλά μια νέα κυβέρνηση στην Αγκυρα και αναεωμένες διπλωματικές αβρόντες δεν σημαίνουν αυτόματα ότι αυτή η συμμαχία θα διαλυθεί ή ότι η Τουρκία θα εισέλθει σε αυτήν. Η ελληνοτουρκική διένεξη και τα θαλάσσια σύνορα μπορεί να συνεχίσουν να δημιουργούν εντάσεις στην περιοχή.

Τέλος, και πιθανώς το πιο σημαντικό, ο Ερντογάν έχει αποδείξει ξανά και ξανά πως η διεκδικητικότητα και ο επεκτατισμός στην εξωτερική πολιτική μπορεί να φανούν χρήσιμα στην εσωτερική πολιτική. Βοηθούν στην κινητοποίηση των εθνικιστικών συναίσθημάτων των ψηφοφόρων και στην εκτροπή της προσοχής από τα εσωτερικά προβλήματα. Επιπλέον, καθ' όλη τη διάρκεια των τελευταίων ετών, οι Τούρκοι ψηφοφόροι απολαμβάνουν το αίσθημα μεγαλείου που προκαλούν οι στρατιωτικές επιχειρήσεις και τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη της Τουρκίας. Η λαϊκή απαίτηση για ισχύ, ή η ανάγκη για

αντιπερισπασμό από τα εσωτερικά προβλήματα, θα μπορούσε επίσης να παρασύρει τους διαδόχους του Ερντογάν, οι οποίοι θα διοικούν μια έμπειρη στρατιωτική δύναμη.

Ορια της αλλαγής Η τουρκική εξωτερική πολιτική μετά τον Ερντογάν θα είναι διαφορετική. Η νέα κυβέρνηση θα έχει την ευκαιρία να ανοίξει μια νέα σελίδα στις διενθεις σχέσεις της Τουρκίας. Θα πρέπει επίσης να αποκαταστήσει τις διενθεις συμμάχους της και να ανοικοδομήσει την οικονομία της χώρας. Όμως ο μετασχηματισμός της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής σε ένα μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον θα είναι ένα επικίνδυνο έργο για όποιον διαδεχθεί τον Ερντογάν. Δεν θα είναι εύκολο να γίνει διάκριση μεταξύ του τι πρέπει να αλλάξει και του τι όχι, καθώς και του τι δεν μπορεί να αλλάξει.

Το πρώτο βήμα είναι να είμαστε ακριβείς στις κριτικές αξιολογήσεις της εποχής Ερντογάν. Η θεώρηση όλων των προβλημάτων της Τουρκίας τις τελευταίες δύο δεκαετίες ως αποτέλεσμα του ιδεολογικού ή θρησκευτικού ζήλου και της εμμονής μιας κυβέρνησης με τη Μουσουλμανική Αδελφότητα μπορεί να οδηγήσει σε παραπλα-

ντικά συμπεράσματα. Ετσι, μια πιο ρεαλιστική αξιολόγηση, που λαμβάνει υπόψη τις παγκόσμιες και περιφερειακές επιρροές παράλληλα με την ιδεολογία και την κακοδιαχείριση, είναι ζωτικής σημασίας.

Η αποκατάσταση του ρόλου των θεσμών στη χάραξη πολιτικής θα είναι ζωτικής σημασίας για κάθε μελλοντική τουρκική κυβέρνηση.

Η αποκατάσταση του ρόλου των θεσμών στη χάραξη πολιτικής θα είναι ζωτικής σημασίας για κάθε μελλοντική τουρκική κυβέρνηση. Ωστόσο, ο στρατηγικός προαναπολιτισμός της τουρκικής γραφειοκρατίας θα μπορούσε επίσης να περιορίσει τα περιθώρια αλλαγής. Ως εκ τούτου, οι εκλεγμένες κυβερνήσεις θα πρέπει να προωθήσουν την επαναδιατύπωση της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής και δεν θα πρέπει να αφήσουν το έργο αυτό εξ ολοκλήρου σε στρατιωτικούς ή πολιτικούς τεχνοκράτες.

Τέλος, οι μελλοντικές κυβερνήσεις θα πρέπει επίσης να λάβουν αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής που δεν θα είναι δημοφιλείς στην κοινωνία, στη γραφειοκρατία ή ακόμη και στους ίδιους τους υποστηρικτές τους. Αυτό θα είναι ευκολότερο στον βαθμό που μπορούν να απαλλάξουν τις συζητήσεις για την εξωτερική πολιτική από τη λαϊκιστική και εθνικιστική ρητορική με την οποία διεξάγονται σήμερα.

Η απομάκρυνση του Ερντογάν από το αξίωμα στις εκλογές του 2023 ή οποτεδήποτε νωρίτερα δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένη. Ο χρόνος, ο τρόπος και το εύρος της μετάβασης σε μια μετά Ερντογάν Τουρκία θα μπορούσε κάλλιστα να καταστήσει μεγάλο μέρος αυτής της ανάλυσης άκυρο. Αλλά, ό,τι κι αν συμβεί, οι παρατηρήσεις θα πρέπει να έχουν ρεαλιστικές προσδοκίες για τη μετά Ερντογάν τουρκική εξωτερική πολιτική.

* Ο κ. Χασίμ Τεκίνες είναι πρώην Τούρκος διπλωμάτης. Αρθρογραφεί για την Τουρκία, τη Μέση Ανατολή και τις σχέσεις Τουρκίας - Κόλπου. Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο «War on the Rocks», αμερικανική διαδικτυακή έκδοση που εστιάζει στη στρατηγική, στην άμυνα και στις εξωτερικές υποθέσεις.

Τα μηνύματα της «Ακλόνητης Λήδας»

Οι γεωπολιτικές προκλήσεις, το ΝΑΤΟ, η Ελλάδα και η επιχείρηση διπλωματικής και στρατιωτικής απομόνωσης της Τουρκίας

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΤΖΙΜΑ**

Πριν από μερικές μέρες έγινε στο στρατόπεδο της Ασσήρου, έξω από τη Θεσσαλονίκη, μια στρατιωτική άσκηση επί χάρτου του ΝΑΤΟ με την επωνυμία «Steadfast Leda» (Ακλόνητη Λήδα) που έκανε «Τούρκους» τους... Τούρκους. Εν προκειμένω, το στρατηγείο του ΝΑΤΟ στη Θεσσαλονίκη λειτουργήσε –και αυτό συμβαίνει για πρώτη φορά– σε ρόλο Στρατηγείου Στρατιάς, που στη Νοτιοανατολική Ευρώπη κατέχει το στρατηγείο της Σμύρνης. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι σε συνθήκες σύρραξης με εμπλοκή του ΝΑΤΟ στην ευρύτερη περιοχή από τη Μαύρη Θάλασσα έως και την Ανατολική Μεσόγειο, το στρατηγείο της Σμύρνης, με Αμερικανό διοικητή και Τούρκο επιτελάρχη, θα έχει το γενικό πρόσταγμα των επιχειρήσεων, υπό την ευθύνη βεβαίως του ανώτατου Στρατηγείου της Συμμαχίας στις Βρυξέλλες. Ισως όχι πλέον.

Η διαφαινόμενη «απομάκρυνση» της Τουρκίας από το ΝΑΤΟ οδηγεί τη Συμμαχία σε εναλλακτικές και σε αυτό το πλαίσιο στρατιωτικές νατοϊκές πηγές ενέτασαν, μιλώντας στην «Κ», και τη διενέργεια της συγκεκριμένης άσκησης από το στρατηγείο της Θεσσαλονίκης, που υπό άλλες, «ομαλές» συνθήκες θα ήταν έργο της Σμύρνης. Δεδομένου ότι η επιχειρησιακή αξιολόγηση ήταν απολύτως επιτυχής, το νατοϊκό στρατηγείο της Θεσσαλονίκης αναλαμβάνει την ευθύνη για πιθανές πολεμικές επιχειρήσεις της Συμμαχίας για τα επόμενα δύο χρόνια (2022-2023), εφόσον κριθεί αναγκαίο από τον ΟΗΕ, το ΝΑΤΟ και την ελληνική κυβέρνηση. Οι ίδιες πηγές ανέφεραν ότι οι Τούρκοι «χάλασαν τον κόσμο» για

να αποτρέψουν μια τέτοια επιλογή που υποβαθμίζει τη Σμύρνη ως έδρα Στρατηγείου Στρατιάς, προτείνοντας μάλιστα ως εναλλακτική την Κωνσταντινούπολη. Ωστόσο, η ανώτερη ηγεσία του ΝΑΤΟ υπήρξε ανένδοτη, σηματοδοτώντας την επιχείρηση διπλωματικής και στρατιωτικής απομόνωσης της Τουρκίας, από την οποία σταδιακά αφαιρείται το ισχυρό χαρτί του φύλακα της νότιας πτέρυγας του ΝΑΤΟ.

Πλέον, το στρατηγικό κέντρο βάρους δείχνει να μετατοπίζεται από τη Σμύρνη στην από εδώ πλευρά του Αιγαίου, καθιστώντας την Ελλάδα τον κατ' εξοχήν νατοϊκό φρουρό από τα Δαρδανέλλια έως και την Ανατολική Μεσόγειο και βασικό πυλώνα των στρατιωτικών του σχεδιασμών στο τόξο από τη Μεσόγειο έως τα Καρπάθια και παραπάνω στη Βαλτική. Και δεν είναι μόνο η διαφαινόμενη αναβάθμισή της στο επίπεδο των στρατηγείων.

Η επιλογή της Αλεξανδρούπολης ως κόμβου διέλευσης στρατευμάτων και εφοδιοπομπών αποδυναμώνει ένα πολύ ισχυρό γεωπολιτικό εργαλείο της Τουρκίας, η οποία βάσει της συνθήκης του Μοντρέ, μπορεί να ανεβοκατεβάζει στον Βόσπορο τις μπάρες για τη διέλευση των πλοίων προς και από τη Μαύρη Θάλασσα. Το ΝΑΤΟ στο εξής δεν θα χρειάζεται να στείλει στρατό και πολεμοφόδια μέσω Τουρκίας (Βόσπορος) στα σύνορα με την Ουκρανία ή τις ακτές της Μαύρης Θάλασσας. Οι αποστολές σε συνθήκες κρίσης θα φτάνουν με ασφάλεια και γρηγορότερα μέσω Αλεξανδρούπολης. Και ταυτόχρονα το ΝΑΤΟ και οι Αμερικανοί θα μπορούν να επιταρύνουν από την Αλεξανδρούπολη τα στενά των Δαρδανελίων, απ' όπου μπαίνουν βογαίνουν στη Μεσόγειο ο ρωσικός και ο τουρκικός πολεμικός στό-

Στην άσκηση «Ακλόνητη Λήδα» που έλαβε χώρα προ ημερών στο στρατόπεδο της Ασσήρου, το στρατηγείο του ΝΑΤΟ στη Θεσσαλονίκη λειτουργήσε –και αυτό συμβαίνει για πρώτη φορά– σε ρόλο Στρατηγείου Στρατιάς, που στη Νοτιοανατολική Ευρώπη κατέχει το στρατηγείο της Σμύρνης.

Η νατοϊκή επιτήρηση του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου μεταφέρεται σταδιακά στην Αθήνα προκαλώντας εκνευρισμό στην Αγκυρα.

λος, και να ελέγχουν τη ναυσιπλοΐα στο Βόρειο Αιγαίο, προοπτική που ερεθίζει Αγκυρα και Μόσχα, όπως φάνηκε και από τις πρόσφατες δηλώσεις Ταγίπ Ερντογάν και Ντμίτρι Πεσκόφ (ΑΝΤ1).

Μέσω της Αλεξανδρούπολης αλλά και του λιμανιού της Καβάλας εξελίσσεται, εξάλλου, νατοϊκό πρότζεκτ μεταφοράς προς τη Βουλγα-

ρία και τη Ρουμανία, με αγωγούς υγρών καυσίμων για τις ένοπλες δυνάμεις τους, ώστε να απεξαρτηθούν από τη Ρωσία από την οποία εξακολουθούν να εφοδιάζονται τα στρατιωτικά δίκτυά τους με πετρέλαιο και βενζίνη.

Και αν η νατοϊκή επιτήρηση του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου (βάση Σούδας) μεταφέρεται στην Ελλάδα, την ευθύνη για τη Μαύρη Θάλασσα και τα σύνορα με την Ουκρανία καλούνται να επωμιστούν η Ρουμανία και η Βουλγαρία, απούσης της Τουρκίας. Μέλη της Συμμαχίας με άμεση πρόσβαση στον Εύξεινο Πόντο και οι δύο, συγκροτούν μαζί με την Ελλάδα την αμυντική ασπίδα του ΝΑΤΟ από τα Καρπάθια έως την Ανατολική Μεσόγειο, περιοχή που τούτη την

εποχή θερμαίνεται επικίνδυνα λόγω της αυξανόμενης έντασης στην Ουκρανία αλλά και την επιθετικότητα της Τουρκίας. Στρατιωτικές βάσεις των ΗΠΑ (άρα και του ΝΑΤΟ) λειτουργούν βάσει διμερών συμφωνιών τόσο στη Ρουμανία όσο και στη Βουλγαρία, με τους δυτικούς να εξοπλίζουν διαρκώς τα δύο υψίστης σημασίας προγεφυρώματά τους, αυξάνοντας τη ροή όπλων και στρατευμάτων και ενισχύοντας τις στρατιωτικές τους υποδομές.

Η πρόταση Γουόλτερς

Δημοσιεύματα στον ευρωπαϊκό Τύπο στις αρχές της εβδομάδας ανέφεραν ότι ο Αμερικανός στρατηγός Τοντ Γουόλτερς, ανώτατος Συμμαχικός Διοικητής για την Ευρώπη (Saceur), πρότεινε την ενί-

σχυση της παρουσίας του ΝΑΤΟ στη Ρουμανία και στη Βουλγαρία με 1.500 στρατιώτες. Ο δε γ.γ. της Συμμαχίας Γενς Στόλτενμπεργκ, κατά τη συνάντησή του με τον νέο πρωθυπουργό της Βουλγαρίας Κίριλ Πετκόφ, εξέφρασε την ελπίδα ότι η Σόφια θα συνεχίσει να επενδύει στην άμυνά της και μάλιστα ζήτησε την κατασκευή μεγάλης γέφυρας στον Δούναβη, κοντά στην πόλη Ρούσε, ώστε να διευκολύνεται η διέλευση στρατευμάτων και εφοδίων του ΝΑΤΟ μεταξύ Βουλγαρίας και Ρουμανίας.

Στον αντίποδα, ο νέος υπουργός Αμυνας Στέφαν Γιάνεφ, θεωρούμενος ως άνθρωπος του φιλορώσου προέδρου και ισχυρού άντρα της Βουλγαρίας Ρούμεν Ράντεφ στη νέα κυβέρνηση της Σόφιας, δήλωσε αμέσως μετά ότι «η Βουλγαρία δεν θεωρεί αναγκαία την ανάπτυξη στρατευμάτων του ΝΑΤΟ στο έδαφός της ως απάντηση στη συγκέντρωση ρωσικών στρατιωτικών δυνάμεων κοντά στα σύνορα με την Ουκρανία». Η δήλωση δεν πέρασε απαρατήρητη στην έδρα του ΝΑΤΟ, δεδομένου ότι ήρθε σε συνέχεια ενός δημόσιου ισχυρισμού του Ράντεφ ότι η Κριμαία είναι ρωσική. Και όλα αυτά σε μια χώρα-μέλος του ΝΑΤΟ και της Ε.Ε. βαθιά διχασμένης σε φιλορώσους και φιλοδυτικούς.

Με την ένταση στην Ουκρανία να κλιμακώνεται επικίνδυνα και την Τουρκία να έχει καταστεί ουσιαστικά ξένο σώμα στο «κορμί» του, το ΝΑΤΟ αναπροσαρμόζει τους στρατιωτικούς σχεδιασμούς του στη νοτιοανατολική πτέρυγιά του «επενδύοντας» στον άξονα Ελλάδα - Βουλγαρία - Ρουμανία με τη συνδρομή και των άλλων μελών του στη Βαλκανική, δηλαδή της Αλβανίας και της Βόρειας Μακεδονίας.

HELENIC BANK

παρουσιάζει

ΠΑΡΑΜΥΘΟΥΠΟΛΗ

26/11/2021 – 09/01/2022

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

ME ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

1

Δημήτρης ΤάρλοουΣκηνοθέτης, καλλιτεχνικός
διευθυντής θεάτρου «Πορεία»**Η αληθινή ζωή**

Δεν πρόλαβα να στρέψω την πλάτη μου και άκουσα έναν γδούπο. Ηχος στεγνός, ανηλεής. Νέα στροφή από αριστερά. Ήξερα τι θα αντικρίσω: είχε πέσει στο έδαφος, χωρίς τίποτα να μπορεί να ανακόψει την πτώση, καθώς το δεξί χέρι, αποσυνάγωγο, αρνείται εδώ και χρόνια να συνεργαστεί. Ετρεξα να ανασηκώσω το κεφάλι που έκλαιγε σαν αποκομμένο από το υπόλοιπο σώμα, να απαλύνω τον αφόρητο πόνο.

Αυτό ήταν το κόστος της δευτέρης δόσης: μια πτώση στο κατώφλι του Ευαγγελισμού (τι ειρωνεία!), μπροστά στα μάτια των φρουρών, των νοσηλευτριών – σαν εργάτριες σε μελίσσι πηγαиноέρχονταν να φροντίσουν τον απαρηγόρητο κοσμάκη που ανά πέντε λεπτά κατέφθανε με τα πόδια, με ασθενοφόρα, με ταξί, με συγγενείς και κατά μόνας, να νοσηλευθεί. Νέος COVID-19 ασθενής, κι άλλος κι άλλος...

Στα επείγοντα, λοιπόν, κι εμείς. Οκτώ σπασμένα πλευρά, αιμοθώρακας, πνευμοθώρακας, οξυγόνο. Τεστ για κορωνοϊό, απαραίτητο: θετικό. Πανικός. Απομόνωση σε θάλαμο στο ισόγειο με άλλα ύποπτα περιστατικά. «Περάστε έξω, κύριε».

Κάνει κρύο. Σηκώνομαι στις μύτες των ποδιών. Ισα που βλέπω μέσα στον θάλαμο. Δίνω δύναμη και κουράγιο από έξω προς τα μέσα. Κυριολεκτικά και μεταφορικά. Ηχοι από ασθενοφόρα σχίζουν την ησυχία της Μαρασλή. Εμείνα εκεί. Στις μύτες. Για πολλή ώρα. Σε θάλαμο την επόμενη μέρα: το τεστ ήταν ψευδώς θετικό. Δόξα τω Θεώ.

– Σας παρακαλώ πολύ, η μητέρα μου χρειάζεται...

– Ακούστε, κύριε Τάρλοου. Έχω να κοιμηθώ από προχθές, γιατί φροντίζω ανθρώπους που πεθαίνουν. Την έχω κατά νου τη μητέρα σας. Μόλις μπορέσω θα ασχοληθώ.

Αυτές οι δέκα ημέρες ήταν μια αποκάλυψη. Η αληθινή ζωή.

την όραση – ισχυρίζομαι και την όσφρηση, και τη γεύση ακόμη.

Του τηλεφώνησα να μάθω νέα του. Φίλοι από δεκαετίες, αγαπημένοι. Τον ρώτησα πώς του φαίνεται ο εγκλεισμός. «Μα, εγκλεισμός είναι αυτός;», απόρησε. «Με τους δίσκους μου, με τα βιβλία μου...». «Με τα ωραία σπιτικά φαγητά», συμπλήρωσα εγώ, που αγαπώ το μαγειρέμα και εκείνος το ξέρει. Συμφώνησε.

Κουβεντιάσαμε ακόμη λίγο. Γνωρίζει κι απ' την καλή κι απ' την ανάποδη τη σημασία της λέξης «εγκλεισμός». Την έχει μάθει στη Μακρόνησο επώδυνα, και αλλού πιο ήπια, ελπίζω. Κυρίως γνωρίζει ότι δεν παίζουμε ποτέ με την κυριολεξία των λέξεων. Κι αυτό επειδή είναι ένας πολύ σπουδαίος ποιητής: ο Τίτος Πατρίκιος.

Τίτο, το θάρρος που μου έδωσε η απορία σου «Μα, εγκλεισμός είναι αυτός;» διαρκεί ακόμα. Θα διαρκέσει όσο και το κακό. Θαρρώ και παραπέρα...

3

Γιώργος Ανδρέου

Συνθέτης

Πώς είναι δυνατόν;

– **Πώς είναι** δυνατόν εσύ, επιστήμονας πρώτης γραμμής, σπουδασμένος στο εξωτερικό, καλλιτεργημένος και κοσμοπολίτης, να είσαι αντιεμβολιαστής;

– Ο δυτικός πολιτισμός βάσισε την εξέλιξή του στον ορθό λόγο, στην επιστήμη, τη φιλοσοφία, τη δημοκρατία. Χωρίς όλα αυτά θα ήταν μια παραλλαγή των αυταρχισμών που κυριαρχούν σε μεγάλο κομμάτι της ανθρωπότητας.

– Αν αρνηθώ την εμπιστοσύνη προς την επιστήμη, τους θεσμούς υγείας και πρόνοιας, τη δημοκρατική πλειοψηφία, νιώθω πως επιστρέφω στην εποχή των σπηλαιών.

– Ας δεχθώ πως κάποιος (η Amazon, για παράδειγμα) επωφελούνται από μια συνθήκη όπου όλοι μας θα είμαστε κλειδωμένοι στα σπίτια, απομονωμένοι στη γυάλα μας. Ο τουρισμός όμως, οι μετακινήσεις, η καλλιτεχνική και ψυχαγωγική δραστηριότητα και ένα σωρό άλλοι τομείς του καπιταλισμού (τον οποίο καταγγέλλεις ως εμπνευστή της υγειονομικής κρίσης) δεν πλήττονται από την πανδημία; Δεν κινδυνεύουν με αφανισμό ζωτικοί πυλώνες του σύγχρονου τρόπου ζωής, της παγκόσμιας οικονομίας;

– Όταν καταγγέλλονται από ευσυνειδητούς πράκιν υπαλλήλους τους κολοσσοί όπως το Facebook για γκρίζες ζώνες, πώς γίνεται να μην έχει βρεθεί ένας επιστήμονας, ένας ερευνητής, ένας διοικητικός που να μαρτυρήσει αποδείξεις ατράνταχτες για τη «συνωμοσία του συστήματος» – που μας θέλει όλους μακροπρόθεσμα άρρωστους ή πεθαμένους από τις συνέπειες του μαζικού εμβολιασμού;

– Φυσικά και κρίνεται στον δυτικό κόσμο η Ιατρική, όπως άλλωστε καθετί. Αλλά δεν γίνεται να αμφισβητείται η δομική της πρόθεση, που είναι να σώζει ζωές.

– Δεν θέλω να πεθάνω απομονωμένος κι απελπισμένος, χωρίς την παρουσία των αγαπημένων μου. Εμβολιάζομαι για να αποφύγω μια τέτοια συμφορά και για να προστατέψω τους συνανθρώπους μου.

(Αποσπάσματα των απόψεών μου σε συζήτηση με αγαπημένο φίλο, στη γενέθλια πόλη μου, τις Σέρρες, μια πλιόλουστη μέρα του περασμένου Σεπτεμβρίου. Πέρασαν κι άλλοι φίλοι, χαιρετηθήκαμε. Ένας τους, ανεμβολίαστος, πέθανε ένα μήνα μετά.

Την ίδια μαύρη μέρα χάθηκαν άλλοι τέσσερις, τρεις ανεμβολίαστοι κι ένας εμβολιασμένος που τον λύγισε λοίμωξη ενδονοσοκομειακή).

Όσα έμαθα στα δύο χρόνια πανδημίας

Διαπρεπείς Έλληνες αφηγούνται στην «Κ»

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΙΤΑΚΟΙΗ**

Την Πρωτοχρονιά του 2020 ουδείς μπορούσε να προβλέψει ότι ένας άνεμος αβεβαιότητας θα σάρωνε όλο τον κόσμο και ότι σύντομα θα στερούμασταν τα πιο απλά, καθημερινά και αυτονόητα, από το να ταξιδέψουμε και να βγούμε για φαγητό μέχρι να αγκαλιάσουμε τους ηλικιωμένους γονείς μας. Ο SARS-CoV-2 ανέτρεψε πολλά: δυσχέρανε τη διαπροσωπική επικοινωνία, ενοχοποίησε την αφή, έφερε στην επιφάνεια φόβους καλά κρυμμένους. Λίγες ώρες πριν αφήσουμε πίσω μας το 2021, ζητήσαμε από δέκα διαπρεπείς Έλληνες της επιστήμης, των γραμμάτων και των τεχνών να κάνουν τον δικό τους απολογισμό, να

μοιραστούν μαζί μας ένα γεγονός, μια σκέψη, μια εικόνα που κρατούν. Μέσα από τις απαντήσεις τους επιβεβαιώνεται ότι οι πανδημίες διαχρονικά είναι σαν τα ποτάμια: κυλούν με ορμή και αλλάζουν τους τόπους από τους οποίους περνούν. Αλλάζουν και τους ανθρώπους: τους κάνουν να επαναπροσδιορίζουν τις προτεραιότητές τους, να εκτιμούν όσα θεωρούσαν δεδομένα, να συνειδητοποιούν λάθη τους, να βλέπουν πλέον διαφορετικά τη ζωή και τον θάνατο... Πόσες από αυτές τις αλλαγές θα παγιωθούν και πόσες θα νικηθούν από τον χρόνο τον πανδαμτορα; Ποιος ξέρει... Όλα θα μπουν στο ζύγι του επόμενου απολογισμού, παραμονές της Πρωτοχρονιάς του 2023.

2

Ρέα Γαλανάκη

Συγγραφέας

«Μα, εγκλεισμός είναι αυτός;»

Η καραντίνα του 2021 ευτυχώς δεν είχε τον «ηρωικό» χαρακτήρα της πρώτης, της άνοιξης του 2020, μολονότι γιορτάζαμε τη διακοσιετηρίδα της Ελληνικής Επανάστασης. Είχε μεσολαβήσει το εμβόλιο, είχαμε κάπως συνηθίσει. Ομως εγώ στηρίχτηκα και φέτος σε μια φράση, που αν και ειπώθηκε πέρυσι, έχει για μένα διαχρονική, συμβολική θα έλεγα ισχύ.

Όπως όλοι, τηλεφωνούσα στους πιο στενούς φίλους. Μου έλειπε η μορφή και το άγγιγμά τους, αλλά στο τηλεφώνω ακουγόταν η φωνή τους κι αυτή αρκούσε. Μεγεθυμένη από τη μεγάλη μοναξιά, υποκαθιστούσε εν φαντασία, εν μαγεία τις υπόλοιπες αισθήσεις: την αφή,

Τίτο, το θάρρος που μου έδωσε η απορία σου «Μα, εγκλεισμός είναι αυτός;» διαρκεί ακόμα. Θα διαρκέσει όσο και το κακό. Θαρρώ και παραπέρα...

4

Διονύσιος Σιμόπουλος
Αστροφυσικός, επίτιμος
διευθυντής του Ευγενιδείου
Πλανηταρίου

Υπάρχουν και χειρότερα

Δεν μου αρέσει καθόλου η φράση «δεν αντέχω άλλο». Τα τελευταία δύο χρόνια, της πανδημίας, την έχω ακούσει πολλές φορές. Από φίλους και συγγενείς. Από μικρούς και μεγάλους. Κι αυτό το «δεν αντέχω» αφορούσε αρχικά τον εγκλεισμό και μετά τους άλλους περιορισμούς – τώρα τελευταία τη μάσκα και τους εμβολιασμούς. Μν με παρεξηγείτε, κατανοώ πλήρως και τη φράση και το πνεύμα με το οποίο εκφράζεται. Αλλά δεν μου αρέσει. Αντίθετα μου αρέσει πάρα πολύ η φράση του Νίκου Καζαντζάκη: «Μην καταδέχεσαι να ρωτάς “θα νικήσουμε;”, “θα νικηθούμε;”. Πολέμα!». Ναι, ξέρω, είναι δύσκολο. Αλλά όταν αντιμετωπίζεις μια απειλή που λέγεται καρκίνος, που είναι βέβαιο πως αργά ή γρήγορα θα σε κατατροπώσει, ε, τότε οι περιορισμοί της πανδημίας φαίνονται αστείοι.

Το έχω ξαναπει και θα το επαναλάβω. Στη διάρκεια της χημειοθεραπείας μου και τι δεν άκουσα για τις εμπειρίες άλλων και πώς αντιμετώπισαν την αρρώστια – με το χαμόγελο στα χείλη. Και δεν μιλώ μόνο για ασθενείς αλλά και για ολάκερο το ιατρικό και το νοσηλευτικό προσωπικό της χώρας μας, που δεν το είχαμε καν εκτιμήσει, πριν από την πανδημία τουλάχιστον.

Γιατροί (με γνώση και επιγνώση), νοσηλευτές (αεικίνητοι και με απόλυτη εμπιστοσύνη στον ρόλο τους) και διοικητικοί υπάλληλοι (με το χαμόγελο στα χείλη και ιώβεια υπομονή) λειτουργούν επί ώρες φαινομενικά ακούραστοι. Η ψυχούλα τους το ξέρει... Ναι, η πανδημία ήταν και είναι πρόβλημα, αλλά υπάρχουν και χειρότερα.

5

Κατερίνα Ευαγγελάτου
Σκηνοθέτρια, καλλιτεχνική
διευθύντρια του Φεστιβάλ
Αθηνών - Επιδαύρου

Ο ιός άλλαξε τη ζωή και τον θάνατο

Βρίσκομαι στο Κέντρο Αποτέφρωσης στη Ριτσώνα. Συνοδεύω ένα πολύ αγαπημένο μου πρόσωπο στην τελική του διαδρομή, στην έξοδο του από τον κόσμο, με τον τρόπο που ήθελε. Οι εγκαταστάσεις είναι υψηλής αισθητικής και η έρμημ τοποθεσία βοηθάει τον νου να συγκεντρωθεί. Το σώμα που κάποτε ήταν ο άνθρωπός μας σε λίγο δεν θα υπάρχει πια· σκέφτομαι τους στίκους από την «Ηλέκτρα» του Σοφοκλή, που θρηνεί τον αδελφό της, τον Ορέστη, που της ήρθε όχι παλικάρι δύο μέτρα για να ξανασυναντηθούν, αλλά «μικρός, μικρός σε ένα λαγνί». Εκείνος όμως ο θρήνος καταλήγει σε μια ανατρεπτική αναγνώριση και το λαγνί δεν έχει τέφρα. Τα δύο αδέλφια αγκαλιάζονται κλαίγοντας από χαρά και η τραγωδία συνεχίζεται προς άλλα μονοπάτια.

Εδώ τίποτα δεν μπορεί να ανατρέψει και να αναστρέψει το αναπότρεπτο. Περιμένουμε, βουτηγμένοι στο σκοτάδι, την αβάσταχτη επισφράγιση. Στον εξωτερικό χώρο, σε μια ήσυχη κατάλευκη αυλή, είναι μαζεμένη μια παρέα νέων.

Μας ειδοποιούν ότι δεν επιτρέπεται να βγούμε έξω, γιατί πρόκειται για θάνατο από

COVID-19. Φτάνει το φέρετρο. Το τοποθετούν σε τέσσερα ειδικά στηρίγματα. Η παρέα μαζεύεται – όχι πολύ κοντά. Και τότε το βλέπω: το φέρετρο είναι σφραγισμένο με μια διαφανή πλαστική μεμβράνη, τυλιγμένη σφικτά πολλές φορές γύρω του, για να μην επιτρέπει το άνοιγμα και να προστατεύσει τους συγγενείς. Αυτή η λεπτομέρεια, τόσο μικρή μπροστά στο γεγονός του θανάτου, με συντάραξε. Χαράχθηκε έκτοτε στον νου μου ως δείγμα της συντριπτικής επιβολής των νέων πρακτικών και κανόνων που θέτει αυτό το απρόσωπο τέρας, η πανδημία, στη ζωή και στον θάνατό μας. Τώρα δεν έχει τελευταίον ασφασμόν, δεν έχει μύρο, άνθη και οίνο. Δεν έχει την παρηγοριά ενός γαλήνιου προσώπου που κοιμάται στην αιωνιότητα. Αυτή η πλαστική μεμβράνη έγινε αυλαία για την έξοδο.

6

Πάνος Καρνέζης
Συγγραφέας

Εξανασκασμός στην εσωστρέφεια

Ανάμεσα στα άλλα δεινά, η πανδημία είναι, νομίζω, και ένας συνεχής, νοσηρός εξανασκασμός στην εσωστρέφεια, μια συμπεριφορά που, όταν έρχεται φυσιολογικά, εγώ τουλάχιστον την εγκρίνω, γιατί μας βοηθάει να καταλάβουμε τον εαυτό μας καλύτερα, να αντλήσουμε συγκινήσεις από τη φαντασία μας, να καλλιεργήσουμε μια ενιαισμένη η οποία συχνά χάνεται στη βιασύνη των κοινωνικών επαφών.

Αλλά αυτή η απότομη, βίαιη –αν και αναγκαία, βέβαια– αλλαγή στη συμπεριφορά μας σχεδόν δύο χρόνια τώρα, ιδιαίτερα για έναν λαό τόσο περήφανα εξωστρεφή όπως ο δικός μας, είναι μεγάλη δοκιμασία των αντοχών μας.

Ακόμα κι όταν η απομόνωση δεν είναι υποχρεωτική, ο ακούσιος φόβος της ασθένειας μας κλείνει στο σπίτι, διστάζουμε κάποιες φορές να συναντήσουμε φίλους, να δούμε μια παράσταση, να συμμετάσχουμε σε μια εκδήλωση. Κι όταν όμως βρεθούμε έξω, η χειρουργική μάσκα στερεί την επικοινωνία από την προτροπή ενός χαμόγελου, το καλοπροαίρετο σχόλιο χάνει την αθωότητά του, η τυχαία ματιά μετατρέπεται σε αδιακρίσία. Σε αυτό τουλάχιστον το ζήτημα άλλοι λαοί έχουν, μέχρι ενός σημείου φυσικά, την άμυνα μιας παραδοσιακής εσωστρέφειας, που έχει διαμορφώσει τις ενδοοικογενειακές τους σχέσεις, τις φιλίες, τις επαγγελματικές σχέσεις και ερασιτεχνικές ενασχολήσεις έτσι ώστε να μην αισθάνονται την ανάγκη της τακτικής, άμεσης επαφής με άλλους ανθρώπους τόσο έντονα όσο εμείς οι Έλληνες.

7

Σάββας Σαββόπουλος
Ψυχίατρος, ψυχαναλυτής

Η πανδημία του φόβου

6 Ιανουαρίου 2021. Οι οπαδοί του Ντόναλντ Τραμπ εισβάλλουν στο Καπιτώλιο κραυγάζοντας: «Κρεμάστε τον Μάικ Πενς». Ανθρώποι σκοτώνονται. Η δημοκρατία έχει πληγωθεί, πουθενά πια δεν είναι ασφαλής. Αντιπαλεύουν οι δυνάμεις της ζωής με τις δυνάμεις του μίσους και της καταστροφής. Η πανδημία του φόβου που απλώνεται στον πλανήτη ωθεί τους ανθρώπους να υψώ-

σουν τείχη. Το «άνοιγμα» στον κόσμο, στο παγκόσμιο εμπόριο, η μετακίνηση των ανθρώπων από ευλογία βιώνεται ολοένα και συχνότερα ως απειλή. Οι δημοκρατίες οφείλουν να υποστηρίξουν τις αξίες του Διαφωτισμού, ενώ ταυτόχρονα θα διαχειρίζονται την πανδημία στο πλαίσιο της νομιμότητας την οποία επιβάλλει ο πολιτισμός. Αν οι ηγεσίες των κρατών αποτύχουν σε αυτή την αποστολή τους, θα δυναμτίσουν τα θεμέλια της ανθρωπότητας.

10 Ιανουαρίου 2021. Έχει περάσει ένας χρόνος από τότε που η πανδημία πλανιέται πάνω από την οικουμένη και την τρομοκρατεί.

Ο κόσμος μουδιασμένος, μνηχανιστικός, διχασμένος, παράλογος ψάχνει για διέξοδο. Περιπατάμε στους δρόμους σαν στρατιώτες για άσκηση. Ο χρόνος αιωρείται, η ύπαρξη αιωρείται. Τα νηπιαγωγεία ανοίγουν. Τα παιδιά με τα σώματα και τις φωνές τους γεμίζουν τον χώρο, ξεπαγώνουν τον χρόνο. Η ζωή αφυπνίζεται, τα χρώματα επιστρέφουν. Στο σχολασμα μια μητέρα αγκαλιάζει τον γιο της: «Τι σας είπε σήμερα η κυρία»; Εκείνος: «Μας ζήτησε να τις πούμε τι αισθανόμαστε»...

8

Άγγελος Χανιώτης
Καθηγητής Αρχαίας Ιστορίας
στο Πανεπιστήμιο Πρίνστον

Μέσα από το τζάμι

Οι εικόνες της εποχής της πανδημίας που δεν θα ξεχάσω είναι μια αλεπουδίτσα που περπατάει ανέμελη δίπλα στο ποδήλατό μου σε μια έρμημ λεωφόρο στο Πρίνστον· το χειροκρότημα για το υγειονομικό προσωπικό ανθρώπων από τα μπαλκόνια· μια διαδικτυακή συναυλία που έδωσε μουσικούς από όλες τις γωνιές της Γης.

Η εικόνα που ξεχωρίζω είναι η πρώτη σκηνή από το ντοκιμαντέρ του Χρήστου Μπάρμπα «Μέσα από το τζάμι», που καταγράφει τη ζωή ηλικιωμένων και προσωπικού σε έναν οίκο φρονιξίας ηλικιωμένων. Μια ηλικιωμένη γυναίκα, περιποιημένη και αξιοπρεπής, μιλάει μέσα από το διπλό τζάμι της ασπίδας προστασίας και της τζαμαρίας ανοίγοντας την καρδιά της για την αναγκαστική διακοπή της επαφής με την κόρη της. «Ναι, βέβαια, μου λείπει. Ερχόταν σχεδόν κάθε μέρα. Και οπωσδήποτε τώρα με πείραξε λίγο. Σιγά σιγά το κατανοώ. Μέχρι εκθές το έβλεπα εγωιστικά ίσως, και ότι τη βόλεψε αυτή η κατάσταση με τον ιό, να με αφήσει κλεισμένη εδώ. Να μη μου δίνει σημασία. Τώρα το καταλαβαίνω, όχι απόλυτα, αλλά το καταλαβαίνω. Αυτά». Και απευθυνόμενη στην κόρη της, με τη μητρική στοργή που κανένας ιός δεν μιάνει, τη ρωτάει: «Κρυώνεις; Πρέπει να κρυώνεις λίγο».

Η επικοινωνία μέσα από τζάμια και οθόνες κάποτε θα σταματήσει. Ας αφήσει πίσω της μεγαλύτερη κατανόηση για τα άτομα της τρίτης ηλικίας και τις ανάγκες τους.

9

Εύα Μανιδάκη
Αρχιτέκτων, σκηνογράφος,
ενδυματολόγος

Συνηθίζοντας τη μη επαφή

Το 2021 εδραιώθηκε η σιωπή του κενού. Σαν τώρα το σώμα μας να αρχίζει να συνηθίζει τη μη επαφή και το βλέμμα μας να μην κοιτάζει. Σαν τα βλέμματα να

μην αντανakλούν πια μια επικοινωνία με το έξω, αλλά με το μέσα – μια αποζητώντας άλλο την επαφή με την πραγματικότητα ή ακόμα και προστατευόμενός μας από αυτήν.

Σε μια τέτοια στιγμή, σαν ρωγμή στον χρόνο, το ένα και μοναδικό μου ταξίδι, αυτό που έκανα στη Δήλο. Σε μια πραγματικότητα γεμάτη αναγγελίες, όπου το ανοίκειο του θανάτου και το υψηλό του κινδύνου έγιναν προγραμματισμένη είδηση, εγώ έκανα επιτέλους ένα ταξίδι – τον χειμώνα, γεμάτο αέρα και αλάτι.

Η θάλασσα, η υδάτινη γέφυρα ανάμεσα στον τόπο που μείναμε, τη Μύκονο, και στον χώρο δράσης μας, όριζε τη μοίρα του σκοπού αυτού του ταξιδιού; Φουρτουνιασμένη και τόσο συντηρημένη με την κατάσταση που βρισκόμουν.

Ήταν τα ασυγχρόνιστα κύματα της –και όχι η καλοκουρδισμένη μηχανή του καϊκιού μας– που μας οδηγούσαν, μετατρέποντας τον αόρατο κίνδυνο της πόλης σε ορίζοντα, σε λιμάνι, σε προσωρινό καταφύγιο, σε μια κλίμακα μακριά από εκείνη των ορισμένων τετραγωνικών του σπιτιού μου. Στην τοπογραφία μιας αρχαιολογίας, θεικής και ανθρωπίνης, γεμάτης σύννεφα πάνω στις πέτρες.

10

Αλέξανδρος Νεχαμάς
Καθηγητής Ανθρωπιστικών
Σπουδών, Φιλοσοφίας
και Συγκριτικής Λογοτεχνίας
στο Πανεπιστήμιο Πρίνστον

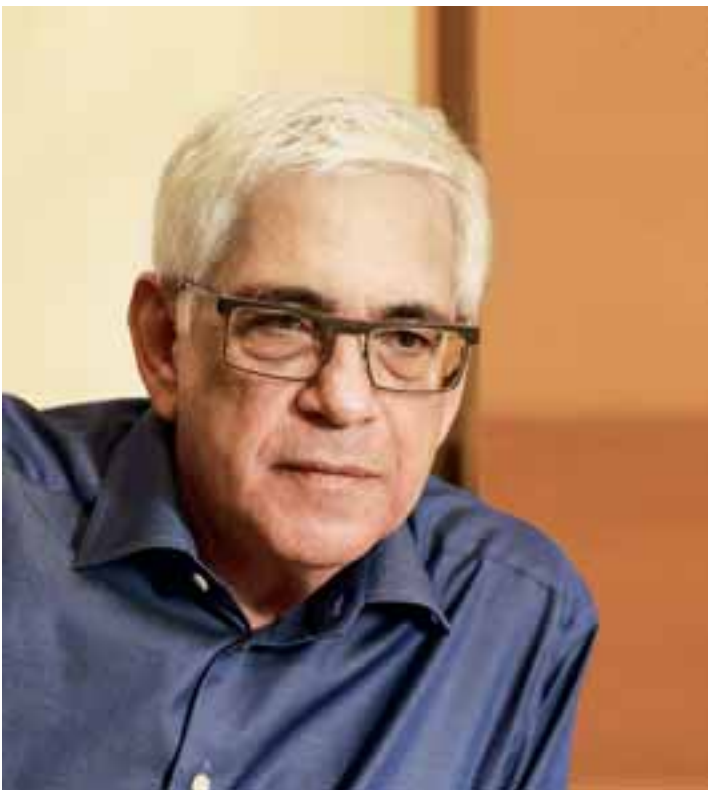
Μεταξύ προσδοκίας και πραγματικότητας

Το σύμπαν δεν ενδιαφέρεται για εμάς. Μπορούμε, πότε πότε, να επέμβουμε στην πορεία των γεγονότων. Αλλά το ενδεχόμενο και το απρόοπτο είναι αναπόσπαστα στοιχεία της ζωής. Η Ιστορία δεν έχει κάποια εγγενή λογική που να μας επιτρέπει να προβλέπουμε πιο γενικά τι θα συμβεί. Εγγενής, αντίθετα, είναι η ανθρώπινη ανάγκη για τη βεβαιότητα και το αίσθημα ασφάλειας που μας παρέχει η προσδοκία ότι παρόν και μέ-

Είμαι βέβαιος (μολονότι μόλις αρνήθηκα την ύπαρξη της βεβαιότητας) ότι η επόμενη καταστροφή θα με βρει –και όχι μόνο εμένα – και πάλι εντελώς ανέτοιμο.

λον είναι απρόσκοπτα συνδεδεμένα. Ετσι, συνέχεια προσπαθούμε να σχεδιάζουμε το αύριο βάσει του σήμερα. Οι προσπάθειές μας, όμως, είναι σαν των Τρώων – και ο Αχιλλεύς που μας σταματάει είναι η ίδια η φύση του κόσμου μας. Η εμφάνιση, η επικράτηση και η επιμονή της πανδημίας, και όχι μόνο για μία ακόμα χρονιά, με ξανάφεραν αντιμετώπι με τη σύγκρουση μεταξύ προσδοκίας και πραγματικότητας. Μου θύμισαν ξανά ότι απαισιόδοξος δεν είναι εκείνος που περιμένει ότι το μέλλον θα είναι αναγκαστικά χειρότερο από το παρόν – άποψη που, και αυτή, αποδίδει εγγενή λογική στην Ιστορία και οδηγεί στη βεβαιότητα.

Αντίθετα, όπως ο σκεπτικιστής δεν γνωρίζει τίποτε και ο μηδενιστής δεν εκτιμάει τίποτε, έτσι ο απαισιόδοξος δεν αναμένει τίποτε. Παρ' όλα ταύτα είμαι βέβαιος (μολονότι μόλις αρνήθηκα την ύπαρξη της βεβαιότητας) ότι η επόμενη καταστροφή θα με βρει –και όχι μόνο εμένα– και πάλι εντελώς ανέτοιμο.

Το φάντασμα της ουκρανικής κρίσης

Οι επιδιώξεις και οι φόβοι του Βλαντιμίρ Πούτιν, ο οποίος επιχειρεί διστακτικά διπλωματικά ανοίγματα προς τη Δύση

Ενδειξεις ότι η Μόσχα είναι ανοιχτή στην προοπτική διαλόγου με το NATO προσφέρει η ανακοίνωση Αμερικανών και Ρώσων αξιωματούχων για τριήμερο διπλωματικών επαφών και συνομιλιών για θέματα ασφάλειας στις 10 Ιανουαρίου με την αμερικανική κυβέρνηση, στις 12 με το NATO και στις 13 με εκπροσώπους χωρών της Ε.Ε. Η είδηση αναμένεται να βοηθήσει στην έστω και προσωρινή αποκλιμάκωση της έντασης μεταξύ Ρωσίας και NATO με αφορμή την Ουκρανία.

Η ρωσική πλευρά προσέρχεται στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με μαξιμαλιστική ατζέντα, που αφορά την αναμόρφωση των ευρωπαϊκών γεωστρατηγικών δεδομένων, όπως αυτά διαμορφώθηκαν τις δεκαετίες του 1980 και 1990, και τη γεωγραφική απομάκρυνση του NATO από τη ρωσική ζώνη επιρροής. Στο επίκεντρο του σχεδίου αυτού, που παρουσιάσθηκε δημόσια στις 17 Δεκεμβρίου, βρίσκεται η Ουκρανία, η μόνη χώρα που αναφέρεται ονομαστικά στο προσχέδιο συμφωνίας της Μόσχας. Η επιδιωκόμενη συμφωνία παρουσιάζεται από το Κρεμλίνο ως ζωτικής σημασίας για την ασφάλεια της Ρωσίας, ενώ εξίσου μεγάλη είναι και η συμβολική της σημασία, όπως εξηγεί ο ανταποκριτής της Le Monde στο Κίεβο. Το ουκρανικό ζήτημα αποτελεί εμμονή για τον πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν, ο οποίος έχει συνδέσει τη μακρά του προεδρία με την τύχη της χώρας, ενώ συνειδητοποιεί ότι η κατάσταση είναι πια πολύ δύσκολη και δεν επιδέχεται λεονταρισμούς.

Παρότι η μελέτη της ρωσικής πολιτικής σκηνής πάσχει εξαιτίας της υπέρμετρης σημασίας που αποδίδεται στη βούληση του Πούτιν, σε αυτή την περίπτωση η παραπάνω προσέγγιση είναι ακριβής. Κανένα ζήτημα δεν έχει απασχολήσει τόσο πολύ τον Ρώσο πρόεδρο όσο η Ουκρανία. Ακόμη και η Γεωργία, εναντίον της οποίας η Μόσχα διεξήγαγε πόλεμο το 2008, δεν απέκτησε τέτοια στρατηγική σημασία και δεν προκάλεσε τόσο έντονη ανησυχία στον Ρώσο πρόεδρο και αυτό παρά το

ΕΡΑ / ALEKSEI NIKOLSKIY / SPUTNIK / KREMLIN POOL

Το ουκρανικό ζήτημα αποτελεί εμμονή για τον Ρώσο πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν, ο οποίος έχει συνδέσει τη μακρά προεδρία του με την τύχη της χώρας, ενώ συνειδητοποιεί ότι η κατάσταση είναι πια πολύ δύσκολη και δεν επιδέχεται λεονταρισμούς.

**Κρίσιμες επαφές
αξιωματούχων
του Κρεμλίνου ακόμη
και με το NATO
τον Ιανουάριο.**

μίσος που, ως γνωστόν, τρέφει ο Πούτιν για τον πρώην πρόεδρο της Γεωργίας, Μιχαήλ Σακασβίλι. Ο αναλυτής Αλεξάντρ Μπάσουνοφ εξηγεί στη Le Monde: «Παρότι ο Πούτιν δεν έχει αποφασίσει εάν θα διατηρήσει την προεδρία μετά το 2024, γνωρίζει ότι δεν είναι αθάνατος και επιθυμεί να αφήσει πίσω του αξιόλογο κληρονομιά. Το ουκρανικό ζήτημα είναι αυτό που τον δυσκολεύει πιο πολύ, καθώς εμπεριέχει ζητήματα εθνικής ασφάλειας, αλλά και συναισθηματικούς δεσμούς, που έχουν να κά-

νουν με την ταυτότητα του ρωσικού έθνους. Παρότι ο Πούτιν είναι συνήθως ιδιαίτερα προσεκτικός, είναι σήμερα έτοιμος να καταφύγει σε στρατιωτικά μέσα».

Κατά τη διάρκεια της ετήσιας χριστουγεννιάτικης συνέντευξης Τύπου στις 23 Δεκεμβρίου, ο πρόεδρος Πούτιν μίλησε για την «ίδρυση» της Ουκρανίας από τον Λένιν στα «ιστορικά εδάφη της Ρωσίας», υποστηρίζοντας ότι η για μη διεύρυνση του NATO προς την Ανατολή. Οι θέσεις του Πούτιν για την Ουκρανία συνοψίζονται στην πεποίθηση ότι Ρώσοι και Ουκρανοί είναι «ενιαίος λαός», απόγονοι του μεσαιωνικού βασιλείου του Κιέβου. Σε μακροσκελές

θεωρητικό του άρθρο, που δημοσιεύθηκε τον Ιούλιο στην ιστοσελίδα του Κρεμλίνου, ο Ρώσος πρόεδρος κάνει λόγο για «ιστορική ενότητα μεταξύ Ρώσων και Ουκρανών». Πολλοί ιστορικοί αμφισβητούν την εκδοχή αυτή της ιστορίας της περιοχής, υπενθυμίζοντας τη μακρά ιστορία αντιπαλότητας μεταξύ των δύο εθνών και τις πολύ διαφορετικές τους πολιτικές επιλογές. Την ανησυχία του Πούτιν οξύνει επίσης το ενδεχόμενο ανάδειξης στην Ουκρανία εναλλακτικής πολιτικής οντότητας, η οποία θα αποτελέσει παράδειγμα μίμησης για τους Ρώσους πολίτες. Πώς είναι δυνατόν, αναρωτιέται ο Πούτιν, η Ουκρανία να καταβάλλει προσπάθειες με στόχο την επιβολή κράτους δικαίου, την καταπολέμηση της διαφθοράς και τη δημοκρατική ομαλότητα; Δεν μπορεί να πρό-

κειται παρά για δυτική προπαγάνδα. Την ίδια στιγμή, η στροφή του Κιέβου προς τη Δύση προσφέρει μία ακόμη απόδειξη στον Πούτιν ότι η ουκρανική εθνική κυριαρχία είναι ένα μύθευμα. Στο άρθρο του Ιουλίου, ο Ρώσος πρόεδρος γράφει: «Οι δυτικές δυνάμεις που δραστηριοποιούνται πίσω από το αντιρωσικό αυτό σχέδιο, ελέγχουν την Ουκρανία. Για τις δυνάμεις αυτές δεν μπορεί να υπάρχει ανεξάρτητη Ουκρανία».

Παραδοχή αποτυχίας

Με το σκεπτικό αυτό, η Μόσχα αιτιολογεί την παρεμβατική της πολιτική και τη συνοριακή προκλητικότητα στη γειτονική της χώρα. Οι ρητορικές αυτές κορώνες αποτελούν, όμως, παραδοχή αποτυχίας. Τα αρχικά διπλωματικά σχέδια του Πούτιν έκαναν λόγο για δημιουργία «ευρασια-

τικής ένωσης», με την Ουκρανία σε περίοπτη θέση. Αντί γι' αυτό, η Μόσχα αρκείται πια στην επιβολή ουδετερότητας στο Κίεβο, απειλώντας την ουκρανική κυβέρνηση με το σκιάχτρο της εξέγερσης των ρωσόφωνων πολιτών στα ανατολικά της χώρας.

Η «απώλεια της Ουκρανίας» για τη Μόσχα αποτυπώνεται σε κάθε επίπεδο: στρατιωτική βοήθεια από το NATO, στήριξη της δυτικής προοπτικής του Κιέβου από τη μεγάλη πλειονότητα των πολιτών, σταδιακή επικράτηση της ουκρανικής γλώσσας και μετατόπιση των εμπορικών σχέσεων προς τη Δύση.

Στη συνέντευξη Τύπου, ο πρόεδρος Πούτιν απέδωσε τις ριζικές αυτές αλλαγές σε «πλύση εγκεφάλου», την οποία υπέστησαν οι Ουκρανοί στα χέρια των Δυτικών υποστηρικτών τους. Η επίμονη άρνηση του Πούτιν να αναθεωρήσει την πολιτική της Μόσχας απέναντι στο Κίεβο προέρχεται ίσως από τη βαθιά του πίστη σε ρομαντική, φαντασική θεώρηση της σλαβικής ιστορίας. Το 2014, το ξέσπασμα της εξέγερσης των ρωσόφωνων στην ανατολική Ουκρανία και η προσάρτηση της Κριμαίας έκανε πολλούς στο Κρεμλίνο να πιστεύουν ότι τα νοτιοανατολικά της χώρας θα περιέρχονταν υπό ρωσικό έλεγχο. Η εξέγερση, όμως, πέτυχε να επιβιώσει σε μικρή μόνο περιοχή της λεκάνης του Ντον.

Ευθύνες στη Δύση επιρρίπτει, όμως, στις σελίδες της εφημερίδας Guardian, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βοστώνης, Τζόσουα Σίφρινσον, που επισμαίνει ότι τα δυτικά κράτη επέδειξαν αδιαφορία για τις θεμελιές ανησυχίες της Μόσχας για ανάπτυξη εχθρικών στρατιωτικών δυνάμεων στα σύνορα της Ρωσίας. «Η Μόσχα δεν θέλει την ύπαρξη πολιτικών αντιπάλων στα σύνορά της. Φανταστείτε τον αντίκτυπο στην Ουάσιγκτον αμερικτικής συμφωνίας μεταξύ Καναδά και Κίνας. Τα ισχυρά κράτη δεν μπορούν να ανεχθούν τη σύναψη συμμαχιών κοντά στα σύνορά τους», λέει ο δρ Σίφρινσον.

REUTERS

Ο Κουρτς βρήκε δουλειά με ετήσιες απολαβές 500.000 ευρώ

Ενας υπόδικος πρώην καγκελάριος

Της **ΕΥΡΥΔΙΚΗΣ ΜΠΕΡΣΗ**

Πολλοί Αυστριακοί μπορεί να διερωτώνται πώς τους ξεγέλασε τόσο αριστοτεχνικά ο Σερμπάσιαν Κουρτς και αν τελικά ο πρώην καγκελάριος και οι εννέα συγκατηγορούμενοί του θα καταλήξουν ή όχι στη φυλακή. Ο 35χρονος Κουρτς έχει καταστήσει σαφές ότι, εν τω μεταξύ, δεν θα βρίσκεται στην Αυστρία. Ο άνθρωπος, που έχτισε τη μετεωρική πολιτική του άνοδο εκμεταλλευόμενος στο έπακρο την αντιμεταναστευτική ρητορική, μεταναστεύει στις ΗΠΑ. Αρχικά διέρρευσε η πληροφορία ότι έχει προσληφθεί από την Palantir, μία από τις μεγαλύτερες και πιο μυστικοπαθείς εταιρείες διαχείρισης δεδομένων στον πλανήτη. Εν συνεχεία διευκρινίστηκε ότι αυτό δεν είναι εφικτό, επειδή η Palantir είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης και δεσμεύεται από κανόνες που της απαγορεύουν την πρόσληψη υποδίκων. Σύμφωνα με τον αυστριακό Τύπο, εργοδότης του Κουρτς θα είναι απευθείας ο ιδρυτής της Palantir, ο Γερμανοαμερικανός δισεκατομμυριούχος και διαχειριστής επενδυτικών κεφαλαίων, Πέτερ Τιλ. Οι ετήσιες απολαβές του Κουρτς θα ανεβούν από τις 300.000 ευρώ, που λάμβαν-

ε ως καγκελάριος, στις 500.000 ευρώ. Δεν θα είναι ούτε η πρώτη ούτε η τελευταία φορά που πρώην ανώτατος κρατικός αξιωματούχος προσφέρει τις υπηρεσίες του σε επενδυτικά κεφάλαια, τα οποία ανταμείβουν πλουσιοπάροχα την ατζέντα με τις επαφές του καθώς και την ικανότητά του να ανοίγει πόρτες. Ούτε θα είναι η πρώτη φορά που το δημόσιο συμφέρον υποσκελίζεται από τη συμμαχία ισχυρών ιδιωτικών συμφερόντων με δημόσιους λειτουργούς.

Οι πρώην υπουργοί Αμυνας της Γερμανίας Ρούντολφ Σάρπινγκ και Φόλκερ Ρούε βρήκαν αμέσως δουλειά στο hedge fund Cerberus, το ίδιο και ο πρώην πρωθυπουργός της Ισπανίας Χοσέ Μαρία Αθνάρ. Ο Φρίντριχ Μερτς, που πρόσφατα κατέκτησε, με την τρίτη προσπάθεια, την ηγεσία των Γερμανών Χριστιανοδημοκρατών, πέρασε ενδιαμέσως από τη θέση διευθυντικού στελέχους του επενδυτικού κολοσσού BlackRock. Και ούτω καθεξής. Αυτό που αλλάζει στην περίπτωση του Κουρτς είναι ότι η σύμπτυξη με τον Τιλ, αν τελικά υλοποιηθεί, είναι έκφραση ενός ολόκληρου πολιτικού σχεδίου. Όπως ο Γερμανός Σοσιαλδημοκράτης Γκέρχαρντ Σρέντερ προσελήφθη στη ρωσική Gazprom αφού είχε εργαστεί

ΕΡΑ / CHRISTIAN BRUNA

Auf Wiedersehen! Ο πρώην καγκελάριος της Αυστρίας Σερμπάσιαν Κουρτς μεταναστεύει στις ΗΠΑ.

**Ως εργοδότης του
φέρεται ο ιδρυτής
της Palantir,
Γερμανοαμερικανός
δισεκατομμυριούχος
και διαχειριστής
επενδυτικών κεφαλαίων,
Πέτερ Τιλ.**

σκληρά, ως καγκελάριος, για την κατασκευή του πρώτου αγωγού μεταφοράς ρωσικού αερίου μέσω Βαλτικής, του Nordstream I, έτσι και ο Κουρτς θα ταιρίαζε «γάντι» ως υπάλληλος του Τιλ.

Για να γίνει αυτό κατανοητό χρειάζεται μια αναφορά στην κοσμοθεωρία του Τιλ. Ο δισεκατομμυριούχος, που διατηρεί ιδιαίτερα

στενές σχέσεις με το αμερικανικό βαθύ κράτος, είναι εξαιρετικά δυσαρεστημένος με το δημοκρατικό πολίτευμα. Σε ένα κείμενο που έγραψε το 2009 διαπιστώνει με θλίψη ότι η δημοκρατία είναι ασύμβατη με τον καπιταλισμό, γιατί όσο αυξάνονται οι πραγματικές δυνατότητες δημοκρατικής διεκδίκησης, τόσο περισσότερο πιέζονται οι κάτοχοι του πλούτου να προβούν σε παραχωρήσεις. Όσο μικρότερο είναι το εκλογικό σώμα (χωρίς μετανάστες, φτωχούς, κρατουμένους κ.τ.λ.) τόσο περισσότερες δυνατότητες δίνονται για την επικράτηση πολιτικών ιδεών που ωφελούν την ελίτ. Για τον Τιλ, η απάντηση στο πώς μπορεί να οικοδομηθεί ένα πολιτικό κίνημα εναντίον της δημοκρατίας δόθηκε από τον Ντόναλντ Τραμπ, του οποίου ήταν ένθερμος υποστηρικτής και χρηματοδότης από τα

πρώτα βήματα, τότε που το σύνολο του ρεπουμπλικανικού κατεστημένου τον χλευάζε. Ο Κουρτς ήταν, τπρουμένων των αναλογιών, ο Αυστριακός Τραμπ, εισβάλλοντας στην πολιτική σκηνή ως η νέα δύναμη που θα σαρώσει το κατεστημένο, χωρίς να διστάζει ούτε λεπτό να χρησιμοποιήσει ανορθόδοξες και πιθανότατα ποινικά κολάσιμες μεθόδους για να αναρριχηθεί και να παραμείνει στην εξουσία. Δεν έχει ακόμη επιβεβαιωθεί αν ο εργοδότης του Κουρτς θα είναι ο Τιλ ή π.χ. ο πρώην διευθυντής της Google, Ερικ Σμιτ. Το σίγουρο είναι ότι τέτοιο ταλέντο στην πολιτική χειραγωγήση, τέτοια ικανότητα ανέλιξης με προσεκτικά ενορκηστρωμένες πραξικοπηματικές ενέργειες, τέτοια έλλειψη ηθικών αναστολών και τόσες διασυνδέσεις δεν μπορούν να πάνε χαμένα.

Ο... βιοπορισμός

Το επικείμενο ότι όσοι εξέρχονται από την πολιτική χρειάζεται να... βιοποριστούν χρησιμοποιείται από πολλούς. Πρόσφατη έκθεση τριών οργανώσεων για το φαινόμενο της «περιστρεφόμενης πόρτας» στην Ε.Ε. διατύπωσε σύσταση για περίοδο αναμονής πενταετίας για χαμηλόβαθμες και δεκαετίες για διευθυντικές θέσεις σε κλάδους των οποίων η επιρροή πρέπει να μειωθεί, όπως ο κλάδος των ορυκτών καυσίμων. Η έκθεση απαριθμεί όλους τους αξιωματούχους που μεταπήδησαν αμέσως μετά την παρέλευση της θητείας τους σε εταιρείες ορυκτών καυσίμων ή σε κάποιους από τους συνδέσμους των εταιρειών αυτών, όπως η Hydrogen Europe (τυπικά σύνδεσμος για την προώθηση της οικονομίας του υδρογόνου, στην πράξη σύνδεσμος κυρίως εταιρειών ορυκτών καυσίμων). Οι οργανώσεις εντόπισαν 71 πρώην συμβούλους της Κομισιόν, πρώην πρέσβεις, ευρωβουλευτές και βουλευτές, υπουργούς Ενέργειας και υπουργούς Οικονομικών που προσελήφθησαν από πολυεθνικές όπως: Shell, BP, Total, Equinor, ENI.

Θα ζήσουμε ακόμη χειρότερες θεομηνίες

Το «μετεωρολογικό δελτίο» του μέλλοντος

Της ΔΙΟΝΥΣΙΑΣ ΒΟΡΙΑΗ

Η χρονιά που μας αποκαιρετά υπήρξε ιδιαίτερα δύσκολη. Δεν ήταν μόνο τα διαδοχικά πανδημικά κύματα που ανέτρεψαν την καθημερινότητά μας. Πρωτοφανή καιρικά φαινόμενα άφησαν πίσω τους εκατοντάδες θύματα και ανυπολόγιστες υλικές ζημιές. Παρατεταμένοι καύσωνες, θερμοκρασίες-ρεκόρ, καταστροφικές πλημμύρες, φονικές δασικές πυρκαγιές και επίμονη ξηρασία αφήσαν βαρύ αποτύπωμα στο 2021. Όλα, σύμφωνα με τους επιστήμονες, συνδέονται άρρηκτα με την ανθρώπινη δραστηριότητα.

Οι δεκάδες μελέτες που παρουσιάστηκαν στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Διάσκεψης για την Κλιματική Αλλαγή (COP26) τον Νοέμβριο, δεν αφήνουν κανένα περιθώριο αμφισβήτησης: η κλιματική αλλαγή αφήνει καθημερινά ανεξίτηλα σημάδια στη ζωή του πλανήτη.

Το συμπέρασμα των ερευνητών απλό, όσο και δύσκολο: η παγκόσμια κοινότητα οφείλει να προσαρμοστεί σε μία νέα εποχή κλιματικών θεομηνιών. Εάν δεν αλλάξουμε πορεία άμεσα, το «μετεωρολογικό δελτίο» του μέλλοντός μας θα γίνεται μόνο χειρότερο.

Η Στέφανι Χέρινγκ, ειδική κλιματολόγος της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας των ΗΠΑ, είναι σαφής. «Ο καιρός που βιώνουμε σήμερα, δεν θα είναι ο ίδιος με αυτόν που θα ζήσουμε στο μέλλον. Οσο απελευθερώνουμε, με φρενήρεις ρυθμούς, τα αέρια που ευθύνονται για το φαινόμενο του θερμοκηπίου, ο καιρός θα εξακολουθήσει να μεταβάλλεται επί τα χειρό».

Η Αμερικανίδα ερευνήτρια μελετά από το 2012 τη σχέση των ακραίων καιρικών φαινομένων με την κλιματική αλλαγή. Είναι η συντάκτρια της σχετικής έκθεσης της αμερικανικής EMY για την οποία χρησιμοποίησε στοιχεία από τα μετεωρολογικά αρχεία και μαθηματικά μοντέλα. Έτσι, αποκωδικοποίησε τις μεταβολές που προκαλεί η ανθρώπινη δραστηριότητα στα μετεωρολογικά πρότυπα.

Το 2016, τη θερμότερη χρονιά που είχαν καταγράψει οι επιστήμονες, εκατοντάδες άνθρωποι πέθαναν στην Ινδία εξαιτίας παρατεταμένων περιόδων ακραίου καύσωνα. Ταυτόχρονα, ένας τεράστιος όγκος θερμού νερού σχηματίστηκε στον Ειρηνικό Ωκεα-

νό. Τοξικές άλγες κατέκλυσαν τις ακτές της Αλάσκας, δηλητηριάζοντας τα οστρακοειδή και προκαλώντας μαζικό θάνατο θαλάσσιων πτηνών που δεν μπορούσαν να τραφούν. Η ένταση των φαινομένων ήταν ασύγκριτα μεγαλύτερη από οτιδήποτε είχε καταγραφεί πριν από τη βιομηχανική επανάσταση.

Η τελευταία έκδοση της έκθεσης για τα ακραία κλιματικά φαινόμενα αποδεικνύει ότι η περίοδος μεταξύ Δεκεμβρίου 2019 και Φεβρουαρίου 2020 υπήρξε όχι μόνο η θερμότερη, αλλά και η πιο υγρή της καταγεγραμμένης ρωσικής ιστορίας. Αυτό, εκτιμούν οι ερευνητές, δεν επρόκειτο να συμβεί χωρίς την κλιματική αλλαγή. Η τήξη του μόνιμω παγωμένου εδάφους (permafrost) όχι μόνο απελευθέρωσε τεράστιες ποσότητες άνθρακα στην ατμόσφαιρα, αλλά αποσταθεροποίησε και τις υποδομές στη Σιβηρία. Οι αρκούδες ξύπνησαν έξαφνα από τη χειμερία νάρκη τους, ενώ οι

Φονικοί καύσωνες, ανεξέλεγκτες φωτιές, βιβλικές πλημμύρες – Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής είναι ήδη εδώ και εντεινόνται.

Αρχές της Μόσχας αναγκάστηκαν να χρησιμοποιήσουν τεχνητό χιόνι στις τοποθεσίες όπου πραγματοποιήθηκαν οι πρωτοχρονιάτικες εκδηλώσεις.

Ελιωσαν πεζοδρόμια

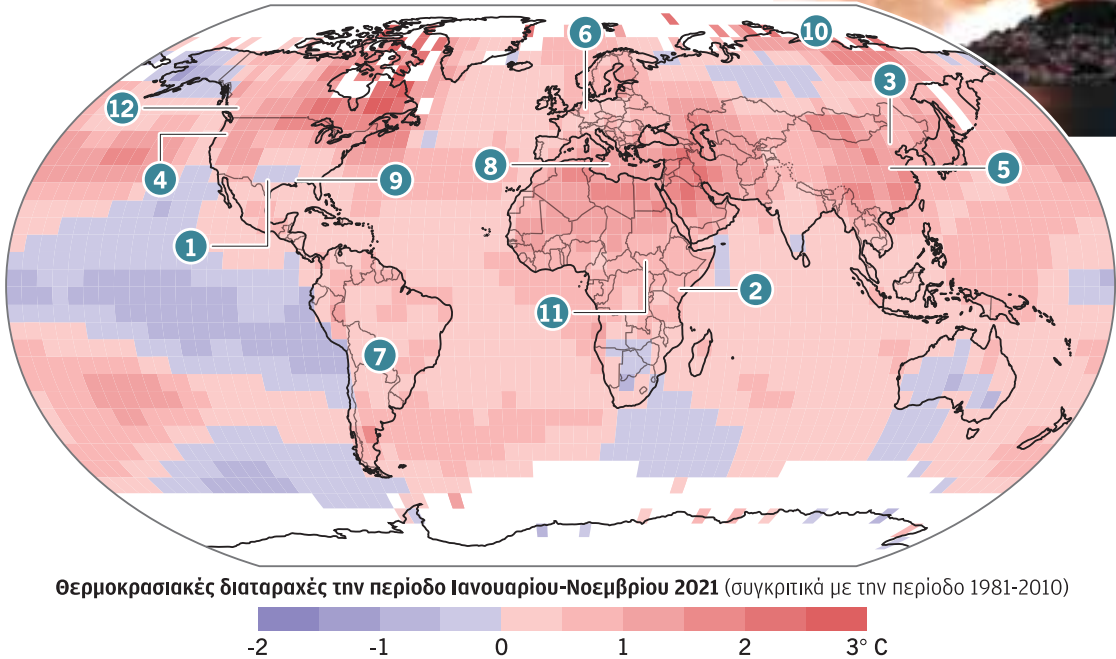
Το φετινό καλοκαίρι, η περιοχή του βορειοδυτικού Ειρηνικού καλύφθηκε από έναν ανελέητο θερμικό θόλο που κατέστρεψε τις καλλιέργειες, έλιωσε τα πεζοδρόμια και στην κυριολεξία έβρασε ένα δισεκατομμύριο θαλάσσια είδη, σαν να βρίσκονταν σε κατσαρόλα. Τα νοσοκομεία του Ορεγκον κατέγραψαν αύξηση κατά 69 φορές των ασθενών που προσήλθαν στα τμήματα επείγοντων περιστατικών. Σε ένα από αυτά, οι ιατροί αναγκάστηκαν να τοποθετούν τους πάσχοντες από θερμοπληξία σε σακούλες γεμάτες με πάγο προκειμένου να μειώσουν την εσωτερική τους θερμοκρασία. Η εξαντλητική ζέστη προκάλεσε περισσότερους από χίλιους θανάτους.

Εχει μέγεθος ανάλογο της Μεγάλης Βρετανίας και η τήξη του θα πυροδοτήσει άνοδο της στάθμης των θαλάσσιων υδάτων παγκοσμίως κατά 65 εκατοστά.

Άνοδο της στάθμης των θαλάσσιων υδάτων παγκοσμίως κατά 65 εκατοστά. Οι επιστημονικές παρατηρήσεις, μέχρι σήμερα, δεν είναι αισιόδοξες, καθώς η σταθερότητά του θεωρείται αμφίβολη. Ο παγετώνας «αιμορραγεί», λένε οι ειδικοί. Μία τέτοιας κλίμακας άνοδος της θαλάσσιας στάθμης θα είναι απολύτως καταστροφική για τις παράκτιες κοινότητες.

Ακραία καιρικά φαινόμενα σε όλο τον πλανήτη το 2021

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα έσπασαν κάθε ρεκόρ τη χρονιά που πέρασε. Πολλά από αυτά επιδεινώθηκαν εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής.

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ
Εισβολή ψύχους στο συνήθως θερμό Τέξας προκαλεί τον θάνατο **120** ανθρώπων και αφήνει εκατομμύρια νοικοκυριά χωρίς ηλεκτροδότηση εν μέσω πολικών θερμοκρασιών.

2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ
Η ανατολική Αφρική βρίσκεται στο έλεος δισεκατομμυρίων ακρίδων. Πρόκειται για τη χειρότερη επιδρομή τέτοιων εντόμων των τελευταίων δεκαετιών. Προκλήθηκε από τις ασυνήθιστες καιρικές συνθήκες.

ΠΗΓΕΣ: NOAA, Reuters, Graphic News

3 ΜΑΡΤΙΟΣ
Η χειρότερη αμμοθύελλα της τελευταίας δεκαετίας καλύπτει το **Πεκίνο**.

4 ΙΟΥΝΙΟΣ
Σε εκατοντάδες ανέρχονται τα ανθρώπινα θύματα του χειρότερου καύσωνα των τελευταίων ετών που έπληξε τις δυτικές ΗΠΑ και τον Καναδά. Ο υδράργυρος έσπασε κάθε ρεκόρ στο Πόρτλαντ του Ορεγκον, σκαρφαλώνοντας στους **46,7° C**.

του 1980, σε περίπου 150 φέτος. «Σχεδόν καθημερινά, από τον Ιούνιο μέχρι τον Σεπτέμβριο, καταγράφονται δύο ή περισσότερα περιστατικά καύσωνα σε όλο τον κόσμο», υπογράφισε.

Όλοι οι ειδικοί συμφωνούν ότι ο πλανήτης θα εξακολουθήσει να αλλάζει. Η χρήση ορυκτών καυσίμων θα απελευθερώσει ακόμα περισσότερα αέρια που ευθύνονται για την άνοδο της ατμοσφαιρικής θερμοκρασίας, εγκλωβίζοντας τον πλανήτη στη δίνη των ακραίων φαινομένων.

Το διοξείδιο του άνθρακα
«Εξακολουθούμε να απελευθερώνουμε διοξείδιο του άνθρακα και αυτό σημαίνει ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί», επισημαίνει η Σόνια Σενεβιράντε, καθηγήτρια κλιματικής ανάλυσης στο Πολυτεχνείο της Ζυρίχης και ειδική στα ακραία καιρικά φαινόμενα. «Δυστυχώς όσα βιώσαμε φέτος δεν είναι η «νέα κανονικότητα». Πρέπει να προετοιμαστού-

8 ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ
Η Μεσόγειος φλέγεται. Οι υπερβολικά υψηλές θερμοκρασίες και οι δασικές πυρκαγιές εξαναγκάζουν χιλιάδες ανθρώπους σε Αλγερία, **Ελλάδα** και Τουρκία, να εγκαταλείψουν τις εστίες τους.

9 ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
Περίπου **100** άνθρωποι στις ΗΠΑ χάνουν τη ζωή τους όταν ο τυφώνας Ιντα πλήττει τη **Λουιζιάνα** ως καταιγίδα κατηγορίας 4.

10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
Η τήξη των μόνιμων επιφανειακών πάγων απειλεί τις υποδομές και τις κατοικίες στην Σιβηρία.

11 ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ
Οι χειρότερες πλημμύρες των τελευταίων 60 ετών στο Νότιο Σουδάν επηρεάζουν τη ζωή **780.000** ανθρώπων, δηλαδή ενός ανά **14** πολίτες.

12 ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ
Ισχυρότατες βροχοπτώσεις στη βρετανική Κολομβία του Καναδά προκαλούν αναπολόγητες ζημιές καταστρέφοντας δρόμους, σπίτια και γέφυρες. Η βροχή που έπεσε εντός δύο ημερών αναλογεί με τη βροχόπτωση ενός ολόκληρου μηνός.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ανταρκτική, ο «Παγετώνας της Αποκάλυψης» οδοδείκτης του αύριο

Οι καταστροφικές θεομηνίες που προκάλεσε η κλιματική αλλαγή το 2021 δεν είναι παρά μια ελάχιστη πρόγευση όσων θα επακολουθήσουν εξαιτίας της ανεξέλεγκτης αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας. Στο επίκεντρο του επιστημονικού ενδιαφέροντος βρίσκεται η παγωμένη Ανταρκτική και η αποκωδικοποίησή της επίδρασης που θα έχει η κλιματική κρίση στους αιώνιους πάγους της. Όπως προειδοποιούν οι ειδικοί, οι συνέπειες της αύξησης της θερμοκρασίας σε αυτή τη γεωγραφική περιοχή θα μεταβάλουν την εικόνα του κόσμου όπως τον γνωρίζουμε.

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί ο «Παγετώνας της Αποκάλυψης» (Thwaites) στη δυτική Ανταρκτική. Περιέχει τέτοιο όγκο πάγου, ώστε η τήξη του θα πυροδοτήσει

Ενδεικτικά, από το 1900 έως σήμερα η στάθμη της θάλασσας αυξήθηκε κατά 20 εκατοστά. Η μικρή αυτή άνοδος εκτοπίζει τους κατοίκους παράκτιων περιοχών από τις εστίες τους και συμβάλει σε άλλα προβλήματα, όπως οι πλημμύρες και η απώλεια των οικοσυστημάτων.

Οι ανησυχίες, ωστόσο, δεν περιορίζονται στο μέλλον του «Παγετώνα της Αποκάλυψης». Οι επιστήμονες φοβούνται ότι η κατάρρευσή του θα πυροδοτήσει μία αλυσιδωτή αντίδραση προκαλώντας την κατακρήμνιση και των γειτονικών του παγετώνων στη θάλασσα. Κάτι τέτοιο θα εκτινάξει τη στάθμη της θάλασσας κατά αρκετά μέτρα. Αυτό θα είναι ένα κοσμογονικό γεγονός που θα μετατρέψει μπρο- πόλεις σε όλο τον κόσμο, όπως

η Σαγκάη, η Νέα Υόρκη, το Μαϊάμι, το Μουμπάι και το Τόκιο, σε διάλοδο ρομαντικές Βενετίες. Ταυτόχρονα, θα σβήσει από τον χάρτη νησιωτικά συμπλέγματα όπως οι Μαλδίβες, το Κιριμπάτι και το Τουβαλού.

Ο «Παγετώνας της Αποκάλυψης» είναι μια υπολογίσιμη δύναμη, ένας παγωμένος ποταμός, με μέγεθος ανάλογο της Μεγάλης Βρετανίας. Σήμερα, ευθύνεται για περίπου το 4% της αύξησης της θαλάσσιας στάθμης. Από το 2000 οι ειδικοί εκτιμούν ότι ο «Παγετώνας της Αποκάλυψης» απώλεσε 1.000 δισεκατομμύρια τόνους πάγου, με ρυθμούς που σταθερά επιταχύνονται. Επίσης, η ταχύτητα ροής του έχει διπλασιαστεί τα τελευταία τριάντα χρόνια, γεγονός που σημαίνει ότι σήμερα καταλήγει στη θάλασσα διπλάσιος

όγκος πάγου, συγκριτικά με τη δεκαετία του 1990. Ο «Παγετώνας της Αποκάλυψης», ο πλατύτερος του κόσμου, με πλάτος που φτάνει τα 128 χλμ. συγκρατείται στη θέση του χάρη στην παγοκρηπίδα, μία πλατφόρμα πάγου που δεν του επιτρέπει να κατακρημνιστεί στη θάλασσα.

Οι ερευνητές, ωστόσο, έχουν διαπιστώσει ότι και αυτός ο παγωμένος όγκος αποσταθεροποιείται με διαρκώς αυξανόμενη ταχύτητα. Ήδη στο ανατολικό τμήμα της παγοκρηπίδας έχουν εμφανιστεί ρωγμές και ανοικτά ρήγματα. Η Εριν Πέτιτ, ειδικός στη μελέτη των παγετώνων στο πολιτειακό πανεπιστήμιο του Ορεγκον, εκτιμά ότι ολοκληρωτική κατάρρευση της ενδέχεται να συμβεί τα επόμενα χρόνια. Κάτι τέτοιο θα σημαίνει την αρχή του τέλους για

τον «Παγετώνα της Αποκάλυψης». Χωρίς την παγοκρηπίδα, ο παγετώνας θα απελευθερώσει όλο τον πάγο του στα νερά της θάλασσας, διαδικασία που θα ολοκληρωθεί σε δεκαετίες ή ίσως και σε αιώνες. Η παγοκρηπίδα του «Παγετώνα της Αποκάλυψης», η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί η επιπλέον συνεχεία του, είναι μία από τις πολλές που μελετούν οι ερευνητές στην λεκάνη της Θάλασσας Αμούντσεν της δυτικής Ανταρκτικής. Τα θερμότερα θαλάσσια ύδατα διαβρώνουν με ευκολία τις παγωμένες επιφάνειες εξασθενώντας τις και επιτρέποντας τη δημιουργία επιφανειακών ρηγμάτων. Πώς, τελικά, θα εξελιχθεί η κλιματική αλλαγή στη «Λευκή Ηπειρο» μένει να το δούμε.

ΔΙΟΝΥΣΙΑ ΒΟΡΙΑΗ

Νίκη κατά της πανδημίας

Ο αθλητισμός μέσα από τους Ολυμπιακούς και το Euro έστειλε ένα δυνατό μήνυμα ελπίδας

Των **ΜΠ. ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ,**
Γ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Το 2021 ήταν η χρονιά στην οποία κυριάρχησαν δύο διοργανώσεις που αναβλήθηκαν το 2020: η κορυφαία όλων, οι Ολυμπιακοί Αγώνες, και το Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Ποδοσφαίρου. Η Ελλάδα, εν μέσω πολλών προβλημάτων, με μεγαλύτερο αυτό της πανδημίας, είχε μια άκρως αξιοπρεπή παρουσία στο Τόκιο, με τους πρωταθλητές μας να κατακτούν 4 μετάλλια, να καταρρίπτουν πανελλήνια ρεκόρ αλλά και να πραγματοποιούν σπουδαίες εμφανίσεις.

Ο Μίλτος Τεντόγλου κατέκτησε το χρυσό μετάλλιο στο άλμα εις μήκος πραγματοποιώντας άλμα 8,41 μ. στην τελευταία του προσπάθεια, ενώ ο Στέφανος Ντούσκος, στο μονό σκιφ ανδρών (κωπηλασία), έκανε τη μεγαλύτερη έκπληξη ανεβαίνοντας στο ψηλότερο σκαλί του βάθρου, με χρόνο 6:40.45, επίδοση που αποτελεί και ολυμπιακό ρεκόρ.

Η εθνική ομάδα πόλο ανδρών κατέκτησε το πρώτο μετάλλιο για τη χώρα μας σε ομαδικό άθλημα. Με «στρατηγό» τον Θοδωρή Βλάχο έφθασε μέχρι τον τελικό, έχοντας ήδη νικήσει δύο φορές τους Ούγγρους των 9 χρυσών μεταλλίων, αλλά λύγισε από την υπερδύναμη του αθλήματος, Σερβία, με 13-10.

Ο άρχοντας των κρίκων, Λευτέρης Πετρούνιас, ύστερα από μια πολύ δύσκολη χρονιά για τον ίδιο, κατέκτησε το χάλκινο μετάλλιο εξαιτίας ενός παραπατήματος στην έξοδο του.

Δεξιά, οι δύο χρυσοί ολυμπιονίκες μας, ο Μίλτος Τεντόγλου και ο Στέφανος Ντούσκος. Πάνω, το «τείχος αξιοπρέπειας» των Δανών και η μάχη του Ερικσεν να κρατηθεί στη ζωή. Η στιγμή που σημάδεψε το Euro.

Η ελληνική αποστολή είχε συνολικά άλλους 13 αθλητές και αθλήτριες στην πρώτη 8άδα των Ολυμπιακών Αγώνων, ενώ παράλληλα σημειώθηκαν ένα παγκόσμιο και δύο ολυμπιακά ρεκόρ από τους αθλητές μας στην κωπηλασία (ο Ντούσκος στον τελικό του σκιφ έκανε το ένα ολυμπιακό ρεκόρ και οι Κυρίδου - Μπούρμπου στη δίκωπο έκαναν παγκόσμιο και ολυμπιακό ρεκόρ, που καταρρίφθηκε στη συνέχεια από το πλήρωμα της Νέας Σηλαδίας).

Στον στίβο, ο επικοντιστής Εμμανουήλ Καραλής, στην πρώτη του παρουσία σε Ολυμπιακούς Αγώνες, κα-

τέταγν 4ος με άλμα στα 5,80 μ., επίδοση που αποτελεί προσωπικό ρεκόρ. Κατερίνα Στεφαννίδη και Νικόλ Κυριακοπούλου κατετάγησαν 4η και την 8η, αντίστοιχα, με επιδόσεις στα 4,80 μ. και 4,50 μ. Στα 20 χλμ. βάδην ξεχώρισε η Αντιγόνη Ντριομπιώτη, η οποία κατέλαβε την 8η θέση με χρόνο 1:31:24.

Η ελληνική κολύμβηση είχε μια πρόκριση σε τελικό με τον Γκολομέεβ, δύο σε ημιτελικό με Ντουντουάκη και Χρήστου και δύο πανελλήνια ρεκόρ. Ο Αλκίς Κυνηγάκης στα 10 χλμ. ανοικτού νερού τερμάτισε στην 5η θέση στη μαραθώνια κολύμβηση με

χρόνο 1:49.29.2. Στη σκοποβολή, η Άννα Κορακάκη στα 10 μ. αεροβόλο πιστόλι και στα 25 μ. σπορ πιστόλι πέρασε στον τελικό, όπου κατέλαβε την 6η θέση. Στο τζούντο, η Ελισάβετ Τελτσίδου ήταν εξαιρετική και κατέταγν 7η. Στην άρση βαρών, ο Περικλής Ιακωβίδης στα 96 κιλά κατέταγν 11ος και ξέσπασε σε λυγμούς καταγγέλοντας την αδιαφορία της ομοσπονδίας για τις προσπάθειές του.

Στο διεθνές ποδόσφαιρο το 2021 κυριάρχησε ο θρίαμβος της εθνικής Ιταλίας στο αναβληθέν από το προηγούμενο καλοκαίρι Euro 2020, που για πρώτη (και μάλλον τελευταία) φορά διεξήχθη ταυτόχρονα σε πολλές χώρες. Κι ενώ σημειώθηκαν απερίγραπτα σκηνικά συνωστισμού και βίας από Αγγλούς οπαδούς στον τελικό του Γουέμπλεϊ, η Ιταλία επικράτησε της Αγγλίας στα πέναλτι, με τη βρετανική κοινωνία να δείχνει το χειρότερο της πρόσωπο όταν οι μαύροι ποδοσφαιριστές της εθνικής Αγγλίας υπέστησαν αλλεπάλληλες ρατσιστικές επιθέσεις.

Η εικόνα που θα μείνει στους περισσότερους από τη διοργάνωση έλαβε χώρα μόλις στη δεύτερη ημέρα της. Ήταν τότε που ο Δανός επιθετικός Κρίστιαν Ερικσεν έμεινε χωρίς παλμό για μερικά δευτερόλεπτα, ώσπου ο αρχηγός της εθνικής Δανίας, Σίμον Κγιάερ, του επανέφερε τη γλώσσα, ενώ φρόντισε μαζί με τους συμπαίκτες του να στήσουν αυτό που ονομάστηκε «τείχος αξιοπρέπειας». Σήμερα ο Ερικσεν ζει με απινιδωτή τοποθετημένο στην καρδιά του.

Λάμψη Αντετοκούνμπο, «αντίο» από Σπανούλη

Ηεκτοφωτική λάμψη του Γιάννη Αντετοκούνμπο επισκίασε τα πάντα στον χώρο του ελληνικού (και όχι μόνο) μπάσκετ τη χρονιά που φεύγει κι ως μιν είχε την ευκαιρία να οδηγήσει την Εθνική μας στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Τόκιο, υπό την υψηλή εποπτεία του Ρικ Πιτίνο.

Ο απόλυτος star του NBA κατάφερε κόντρα σε κάθε πρόβλεψη και αντιξοότητα να οδηγήσει τους Μιλγουόκι Μπακς στην κορυφή του κόσμου, έχοντας απόλυτα καθοριστικό ρόλο σε πολλά κρίσιμα παιχνίδια και ειδικά στον τελευταίο τελικό. Το δαχτυλίδι του πρωταθλητή του NBA το φόρεσε και ο Θανάσης Αντετοκούνμπο, με πολύ μικρότερο ρόλο φυσικά, όπως την προηγούμενη χρονιά το είχε φορέσει και ο μικρότερος αδελφός τους, Κώστας, με τους Λέικερς.

Το καλοκαίρι που μας πέρασε, ο Βασίλης Σπανούλης πήρε την απόφαση να κρεμάσει τα παπούτσια του

σε ηλικία 38 ετών, έχοντας γράψει τη δική του ιστορία στα παρκέ, αλλάζοντας τις ισορροπίες στο ευρωπαϊκό μπάσκετ. Κατέκτησε 3 φορές την Ευρωλίγκα, 7 πρωταθλήματα Ελλάδας και 4 Κύπελλα. Με την Εθνική ομάδα κατέκτησε το αργυρό μετάλλιο στο Μουντομπάσκετ της Ιαπωνίας το 2006, το χρυσό στο Ευρωμπάσκετ του Βελιγραδίου (2005) και το χάλκινο στο Ευρωμπάσκετ της Πολωνίας (2009). Απόντος του Ολυμπιακού, η κατάρκτηση του νταμπλ από τον Παναθηναϊκό αποδείχθηκε τυπική διαδικασία. Στην ΕΟΚ, η σκυτάλη της προεδρίας πέρασε στα χέρια του προέδρου του Προμηθέα, Βαγγέλη Λιόλιου.

Στην Ευρωλίγκα, κανείς από τους δύο «αιωνίους αντιπάλους» δεν προκρίθηκε στα πλέι οφ, με τον Ολυμπιακό να επιχειρεί όμως μεγάλη αντεπίθεση στη φετινή διοργάνωση.

ΧΡ.Κ.

«Εκτόξευση» Τσιτσιπά και Σάκκαρη

Μια χρονιά που θα μείνει στην ιστορία του ελληνικού τένις ήταν το 2021. Για πρώτη φορά δύο αθλητές μας βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα της παγκόσμιας κατάταξης. Ο Στέφανος Τσιτσιπάς ολοκλήρωσε τη χρονιά στην 4η θέση και η Μαρία Σάκκαρη στην 6η. Για τον Στέφανο Τσιτσιπά το 2021 ήταν η καλύτερη χρονιά της καριέρας του. Η καλύτερη μέχρι την επόμενη. Εφτάσε μέχρι τους ημιτελικούς του Αυστραλιανού Όπεν και αγωνίστηκε στον τελικό του Ρολάν Γκαρός. Στο κορτί της Πόλης του Φατός, ο 24χρονος νττήθηκε από το Νο1 της παγκόσμιας κατάταξης Νόβακ Τζόκοβιτς ύστερα από μία αναμέτρηση που ολοκληρώθηκε σε πέντε σετ. Το 2021 έγινε ο πρώτος Έλληνας που κατέκτησε Masters 1000 (Μόντε Κάρλο), έπαιξε τελικό στη Βαρκελώνη και πανηγύρισε τον τίτλο στο 250άρι της Λυών. Αγωνίστηκε στους Ολυμπιακούς και μαζί με τη Μαρία Σάκ-

καρη έφτασαν μέχρι την 5η θέση στο διπλό μεικτό. Η χρονιά για τον πρωταθλητή δεν ολοκληρώθηκε όπως ονειρευόταν, καθώς αναγκάστηκε να υποβληθεί σε χειρουργική επέμβαση. Παρ' όλα αυτά έφτασε μέχρι την 3η θέση της παγκόσμιας κατάταξης και στον λογαριασμό του προστέθηκαν σχεδόν 3.500.000 ευρώ.

Χρονιά όνειρο ήταν το 2021 για τη Μαρία Σάκκαρη. Έγινε η πρώτη Ελληνίδα που μπήκε στις 10 καλύτερες αθλήτριες του κόσμου, έπαιξε σε ημιτελικούς στο Ρολάν Γκαρός και το Αμερικάνικο Όπεν, αγωνίστηκε στους τελικούς της WTA, έπαιξε σε τελικούς σε Οστράβα και Τσεχία, έφτασε στους ημιτελικούς του Μαϊάμι και της Μόσχας και από την 22η θέση που ξεκίνησε τη χρονιά «προσέξιωθηκε» στην 6η. Στο μονό, στους Ολυμπιακούς, αποκλείστηκε στους «16».

ΣΠΥΡ. ΣΠΑΝ.

ΑΠΟΦΕΙΣ

Εγκλημα... χωρίς τιμωρία

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Καθόλου δεν συνάδει ο τίτλος του κειμένου με το κλίμα των ημερών που προβλέπει, αν μη τι άλλο, μια πιο εορταστική-χαλαρή διάθεση απ' όλους μας.

«Φλερτάρει με την ιεροσουλία» θα μπορούσε να ισχυριστεί ο βιβλιοφάγος και αφοσιωμένος στην λογοτεχνία αφού παρεμβαίνει - τροποποιεί τον τίτλο ενός από τα σπουδαιότερα κείμενα που γράφτηκαν ποτέ στην ανθρωπότητα.

Ενδεχομένως να έχει δίκαιο αφού το όποιο Ντοστογιεφσκικό αριστούργημα δύσκολα μπορεί να συσχετιστεί με το σύνθετο θέμα της στήλης που δεν είναι άλλο από την κυπριακή ποδοσφαιρική πραγματικότητα.

Ορθή μάλλον είναι και η προσέγγιση του αναγνώστη που τέτοιες μέρες επιζητά πιο εύθυμα και «χαλαρά» θέματα μακριά από καταγγελίες, εγκλήματα και τιμωρίες.

Είναι όμως τέτοια η πραγματικότητα που δεν σου επιτρέπει να αποδράσεις. Πέρασαν έτσι και αλλιώς χρόνια πολλά από τότε που διοχετεύσαμε εξ ολοκλήρου στα παιδιά την μαγεία των Χριστουγεννίων και της Πρωτοχρονιάς.

Συνειδητοποιώντας ότι πλέον οι ευχές, τα ξωτικά, οι τάρανδοι και ο συμπαθητικός χοντρούλης με την άοπρη γευνιάδα είναι μέρος μιας ιστορίας μαγικής, η μοναδική διέξοδος που διαθέτουμε ως ενήλικες στο κλείσιμο της χρονιάς είναι η ανασκόπηση της κατάστασης που ζούμε. Ακόμη καλύτερα θα ήταν και η ενδοσκόπηση, ας μιν εμπλέξουμε όμως μετά τον Ντοστογιεφσκι και τον Φρόιντ.

Ως άτομα που ασχολούμαστε με το ρημάδι «κυπριακό ποδόσφαιρο» καμία ελπίδα δεν μπορούμε να έχουμε αναλογιζόμενοι ότι εντός του 2021, μια ομάδα ανθρώπων που χρόνια το έχει αιχμαλωτίσει, αποφάσισε κόντρα σε κάθε λογική να το τραυματίσει ακόμη περισσότερο. Συμφώνησαν και έδρασαν μη λαμβάνοντας υπόψη κανένα και τίποτα παρά μόνο το προσωπικό τους συμφέρον γ' αυξήσουν τις ομάδες σε 14.

Ποια ευχή, ποια ελπίδα ή ποια ρεαλιστική προσέγγιση θα μας κάνει να οραματιστούμε μια μέρα καλύτερη για το άθλημα. Καλά, καλά ακόμη και η ευχαρίστηση που νιώθουμε για το φετινό πρωτάθλημα μακράν του πιο ανταγωνιστικού των τελευταίων χρόνων, μοιάζει εφήμερη, αφού τα δεδομένα θ' αλλάζουν μόλις σε έξι μήνες γιατί κάποιος το αποφάσισαν.

Κάποιοι που χρόνια τώρα εγκληματούν κατά του αθλήματος και ποτέ δεν τιμωρήθηκαν. Και δυστυχώς δεν μιλάμε για λογοτεχνία, ούτε για ιστοριοιούλες Χριστουγεννιάτικες. Είναι η πραγματικότητα, που δεν σ' αφήνει να σουκάσεις ακόμη και σε τέτοιες ημέρες.

Κοιτάζοντας μπροστά...

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΔΗ**

Μετά από δεκατέσσερις αγωνιστικές στο φετινό πρωτάθλημα, δυσκολεύεται να αναδείξει το μεγάλο φαβορί για τον τίτλο. Και σε μία ή δύο το πολύ περιπτώσεις που κάποιος, αναλόγως αποτελεσμάτων και βαθμολογικών δεδομένων, το επιχειρήσαν, πολύ σύντομα πήραν πίσω την εκτίμηση – πρόβλεψή τους.

Περίπου στου δρόμου τα μισά, υπολογίζοντας και τις αγωνιστικές της Β' φάσης, τα φαβορί δύσκολα επιβεβαιώνουν τον τίτλο τους στο γήπεδο, εύκολα παιχνίδια και νίκες εντός προγράμματος σπάνια επιβεβαιώνουν ένα τέτοιο χαρακτηρισμό, οι εννέα από τις δώδεκα ομάδες διεκδικούν μια θέση στην πρώτη εξέδρα και στον πρώτο όμιλο της δεύτερης φάσης, ένα ή δύο αποτελέσματα είναι αρκετά να αλλάξουν άρδην βαθμολογικά δεδομένα και από τον κίνδυνο να βρεθεί μια ομάδα στην επικίνδυνη ζώνη την καθιστούν φαβορί για διεκδίκηση μιας θέσης στην πρώτη πεντάδα! Η... χαρά των book makers το φετινό κυπριακό πρωτάθλημα, ως προς τη δυνατότητα να προβλέψει κάποιος τα τελικά αποτελέσματα με ψηλό ποσοστό επιτυχίας.

Και όμως, αυτό το μοντέλο διεξαγωγής του πρωταθλήματος, το εγκαταλείπουμε με το τέλος της φετινής περιόδου και πάμε σε μια τριετία με δεκατέσσερις ομάδες στην πρώτη κατηγορία. Προαποφασισμένο, πριν ακόμη πάρουμε τα πρώτα δείγματα γραφής του φετινού πρωταθλήματος. Είναι «κλειστό» τριετίες το πρωτάθλημα των δεκατεσσάρων ομάδων, πριν δούμε αν υπάρχει η δυνατότητα να προκρίτουν σ' ένα τέτοιο αριθμό, ομάδες που να μπορούν να σταθούν με αξιώσεις στην ανώτατη κατηγορία.

Κανείς δεν μπορεί να υποστηρίξει με σιγουριά, ότι ανάλογα ανταγωνιστικό δεν θα αποδειχθεί και ένα πρωτάθλημα δεκατεσσάρων ομάδων. Υποθετικό το όποιο σενάριο για τα πρωταθλήματα της επόμενης τριετίας, δεδομένο όμως και με αξιόπιστο το μέχρι τώρα δείγμα, ενός ανταγωνιστικού και συναρπαστικού φετινού πρωταθλήματος, δώδεκα ομάδων.

Εύκολη και η απάντηση, ως προς το γιατί δεσμεύθηκε – εγκλωβίστηκε η ΚΟΠ σε μια τόσο σημαντική απόφαση, για τα επόμενα τρία χρόνια. Γιατί απλά, ποτέ στο παρελθόν, ανάλογες αποφάσεις, δεν στηρίχθηκαν σε μελέτη ή αξιολόγηση των πραγματικών δεδομένων του κυπριακού ποδοσφαίρου. Γιατί σχεδόν πάντα τέτοιες σημαντικές αποφάσεις, ως προς τον τρόπο διεξαγωγής του πρωταθλήματος, τον αριθμό ομάδων στην πρώτη κατηγορία, στηρίχθηκαν περισσότερο σε μια προσπάθεια ικανοποίησης αιτημάτων ή συμπεριόντων κάποιων ομάδων. Υποθέσεις φερές και με αντάλλαγμα το διαμοιρασμό θέσεων και πόστων. Σημαντικές και κρίσιμες αποφάσεις, με κίνητρο πολλές φορές, να μιν... κακοφανήσουν στενούς συνεργάτες...

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

Πρωτάθλημα και Covid-19

Συναρπαστικό είναι το φετινό πρωτάθλημα, ανταγωνιστικό επίσης σε πολύ μεγάλο βαθμό και κυρίως απρόβλεπτο, ως προς τις εκτιμήσεις για την τελική του κατάληξη. Προσθέστε ακόμη ένα στοιχείο, από το οποίο μπορεί να προκύψουν δεδομένα, ικανά να διαφοροποιήσουν σε μεγάλο βαθμό την εικόνα από τη μέχρι τώρα εξέλιξη του πρωταθλήματος. Ο κορωνοϊός έχει κάνει ξανά την εμφάνισή του και στο ποδόσφαιρο, στο επόμενο διάστημα, μακάρι όχι, αλλά τα κρούσματα, λογικά, αναμένεται να αυξηθούν εντός των ομάδων και αυτό ίσως επηρεάσει σε σημαντικό βαθμό την προσπάθεια και πορεία τους.

* * * * *

Διάλογοι VAR - διαιτητή

Το θέμα συζητήθηκε σε άτυπη συνέλευση της ΚΟΠ και η ηγεσία της Ομοσπονδίας δεν αρνήθηκε το σχετικό αίτημα. Ομάδες επίσημα έχουν ζητή-

σει σε τρεις τουλάχιστον περιπτώσεις το υλικό από τους διαλόγους διαιτητών σε γήπεδο και VAR. Σε όλες τις περιπτώσεις, από την ΚΟΠ απάντηση καμία! Ομάδες δημοσιοποιούν την αρνητική στάση της ΚΟΠ, οι εκπρόσωποι των ομάδων αυτών στην ΚΟΠ δεν αντιδρούν και συζητούν αδιάφορα, το ίδιο και η ηγεσία της Ομοσπονδίας. Είτε κάποιος δεν μας τα λένε σωστά, είτε κάποια πράγματα γίνονται για τα... μάτια του κόσμου, είτε πρόκειται για το ανέκδοτο της χρονιάς!

* * * * *

Δεν αλλάζει τίποτα

Η διαιτησία του Βασίλη Δημητρίου στο ντέρμπι ήταν κακή. Είτε διαμαρτυρηθεί κανείς, είτε όχι, δεν αλλάζει τίποτα στο χώρο. Την ιστορία αυτή στο κυπριακό ποδόσφαιρο τη ζούμε χρόνια. Πάντα θα υπάρχουν κακές διαιτησίες και πάντα θα υπάρχουν διαμαρτυρόμενοι. Άρα... χαμηλοί οι τόνοι.

Δεν είναι για έβδομη θέση

Ότι και να συμβαίνει όπως και αν το δει κανείς το θέμα αυτό το ρόστερ που έχει η Ομόνοια, ρόστερ που απέδειξε... εαυτόν σε Κύπρο και Ευρώπη δεν είναι για έβδομη θέση. Για το ότι έχουμε δει μέχρι στιγμής δεν είναι ποδοσφαιρικά και πολύ...λογικό να είναι εκεί.

* * * * *

Ποιος τους προστατεύει;

Κόπα Αφρική. Εντός πανδημικών εντός... «όμικρον» που θερίζει στην Αφρική (και όχι μόνο). Από τις 9 Ιανουαρίου μέχρι τις 6 Φεβρουαρίου, στο Καμερούν των οργανωτικών προβλημάτων, των ημιτελών εγκαταστάσεων. Ναι, είναι και αυτά και υπήρξαν και επί τούτων ενστάσεις για τη διεξαγωγή του πρωταθλήματος. Ομάδες στερούνται ξανά τους ποδοσφαιριστές. Κάποιοι από αυτούς αγωνίζονται σχεδόν ασταμάτητα. Με

δυσόπεριπο εβδομάδες ξεκούραση το καλοκαίρι. Ποιος προστατεύει την υγεία τους, τη σταδιοδρομία τους αλλά και το ίδιο το παιχνίδι;

* * * * *

Το ρίσκο του Μπεργκ

Ξάφηνισε η αλλαγή της απόφασης του Χένινγκ Μπεργκ όσον αφορά την τιμωρία του Ζόρντι Γκόμπεθ. Ο Ισπανός θα παίξει με Πάφο και θα εκτίσει την ποινή του στο ματς της μεθεπόμενης αγωνιστικής με τον Ολυμπιακό, στο οποίο δεν θα είναι διαθέσιμοι οι Ντίσκερουντ και Μπασσιρού. Παιρνει ρίσκο ο Νορβηγός έστω και αν μέχρι το ματς με τον Ολυμπιακό θα αποκτηθεί μέσος που θα μπορέσει να ριχθεί απευθείας στα βαθιά, παίρνοντας φανέλα βασικού με το «καλημέρα». Και όπως όλοι ξέρουμε η απόφασή του θα κριθεί εκ των αποτελεσμάτων.

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
0,46%Χ.Α.
11%Dow Jones
2,77%Nasdaq
2,82%Nikkei
-0,56%Dax
0,48%FTSE 100
3,16%**ΒΡΕΤΑΝΙΑ**
Οι τράπεζες
βάζουν νέα
λουκέτα σε
καταστήματα
Σελ. 11Πετρέλαιο
4,54%€/ \$
0,47%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΕΛΟΣ

Θα πληρώνουν και
το καπάκι του καφέ

Από την 1η Ιανουαρίου θα επιβληθεί πράσινο τέλος 0,05 ευρώ στα πλαστικά προϊόντα μιας χρήσης που χρησιμοποιούνται για τη συσκευασία τροφίμων και ποτών. Στην περίπτωση του καφέ ο καταναλωτής θα καταβάλλει επιπλέον 0,05 ευρώ για το πλαστικό ποτήρι και 0,05 ευρώ για το καπάκι. **Σελ. 6**

ΕΛΛΑΔΑ 2022

Υψηλές προσδοκίες και
μεγάλες αβεβαιότητες

Σε συνθήκες πλήρους αβεβαιότητας λόγω της ενεργειακής και της υγειονομικής κρίσης θα ξεκινήσει η χρονιά στην Ελλάδα. Είναι η λεγόμενη «διδυμη κρίση», που απειλεί να διαψεύσει το στόχο της υψηλής ανάπτυξης μέσα στο 2022 και τη δραστική μείωση των πρωτογενών ελλειμμάτων. **Σελ. 8**

ΑΥΞΗΣΕΙΣ ΤΙΜΩΝ ΖΩΝΗΣ

Νέος χάρτης αξιών
στην αγορά ακινήτων

Σε ισχύ βρίσκονται οι νέες αντικειμενικές αξίες των ακινήτων στην Ελλάδα. Το υπ. Οικονομικών έχει προχωρήσει σε αυξήσεις στο 55% των τιμών ζώνης σε όλη την επικράτεια. Πλέον 13.808 περιοχές έχουν τιμή ζώνης και με βάση αυτή θα υπολογίζονται οι φόροι ακίνητης περιουσίας. **Σελ. 12**

Σε σταυροδρόμι προκλήσεων οι τράπεζες

Μιχ. Κρονίδης: Μείωση καταστημάτων, ψηφιακή μεταμόρφωση, αύξηση υπηρεσιών και κερδοφορίας

Παρά το γεγονός ότι οι τραπεζικοί κίνδυνοι παραμένουν λόγω της συνεχιζόμενης πανδημίας, οι τράπεζες παραμένουν ανθεκτικές, αναφέρει ο Ανώτερος Διευθυντής του Συνδέσμου Τραπεζών Μιχάλης Κρονίδης. Σε συνέντευξη στην «Κ», ο κ. Κρονίδης

τονίζει ότι οι τράπεζες προσαρμόστηκαν άμεσα στα νέα δεδομένα, επισπεύδοντας τον ψηφιακό μετασχηματισμό και την μετάβαση σε νέες ψηφιακές λύσεις εξυπηρέτησης πελατών και διενέργειας πληρωμών. Επισπμαίνει ότι το πιο σημαντικό τη

δεδομένη στιγμή για όλες τις τράπεζες είναι η ορθή διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου ενόψει και της σταδιακής απόσυρσης των μέτρων στήριξης.

Βραχυπρόθεσμος στόχος όλων των τραπεζών, ανεξάρτητα εάν αυτές είναι μικρού ή μεγάλου

μεγέθους, είναι η ορθολογιστική διαχείριση των λειτουργικών εξόδων και η βελτίωση της κερδοφορίας. Την ίδια ώρα, αναφέρει ότι τα τελευταία χρόνια είναι η σταθερή μείωση της λειτουργίας τραπεζικών καταστημάτων, τονίζοντας πως η τραπεζική επο-

πτεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει γίνει ιδιαίτερα αυστηρή τα τελευταία χρόνια, κυρίως μετά την κρίση του 2008.

Αναφέρεται ακόμα στο ρόλο των τραπεζών στα θέματα της κλιματικής αλλαγής και της πράσινης οικονομίας. **Σελ. 4**

Οι πόλεις που μοιράζονται τα ιμάτια του City

Η πανδημία και ο νέος τρόπος εργασίας έδωσαν τη δυνατότητα στην Ευρώπη να δημιουργήσει το δικό της διασυνοριακό οικοσύστημα. Το Δουβλίνο αποτελεί έναν από τους πιο ξεχωριστούς νικητές της διασποράς που προκλήθηκε στον χρηματοοικονομικό τομέα την περίοδο μετά το Brexit. Εξάλλου, οι παγκόσμιοι κολοσσοί δανεισμού έχουν μετακινήσει περιουσιακά στοιχεία εκατοντάδων δισ. ευρώ σε γερμανικούς ισολογισμούς. Το Παρίσι εξελίσσεται σε Χρηματοπιστωτικό κέντρο. Το Άμστερνταμ είναι πλέον σοβαρός ανταγωνιστής του Λονδίνου σε επίπεδο αρχικών δημοσίων εγγραφών. **Σελ. 10**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Εισαγωγή κατώτατου μισθού στην Κύπρο – Κριτήρια για επιτυχή εφαρμογή

Η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας επιβεβαίωσε πρόσφατα την πρόθεσή της να προωθήσει την υιοθέτηση του θεσμού του κατώτατου μισθού.

Η Κύπρος ακολουθεί τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία έχει υποβάλει σχετικό πλαίσιο πολιτικής. Σημειώνεται ότι η νέα κυβέρνηση της Γερμανίας έχει ήδη προχωρήσει σε σημαντική αύξηση του κατώτατου μισθού.

Η παρούσα συγκυρία, που χαρακτηρίζεται από μείωση της ανεργίας και παράλληλα τάση μείωσης του ποσοστού απασχόλησης, είναι ευνοϊκή για την εισαγωγή του θεσμού.

Είναι θετικό ότι η προώθηση του κατώτατου μισθού έχει ως βάση μελέτη από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ΔΓΕ), η οποία θα ήταν βοηθητικό να δημοσιοποι-

ηθεί για ενημέρωση των πολιτών. Θετική είναι επίσης η διενέργεια σχετικής μελέτης από το Πανεπιστήμιο Κύπρου, η οποία ενδεικνύει να ληφθεί υπόψη στα πλαίσια του διεξαγόμενου κοινωνικού διαλόγου.

Αν και ορισμένοι αναλυτές υποδεικνύουν την πιθανότητα μείωσης της απασχόλησης χαμηλόμισθων, η πρόσφατη επιστημονική βιβλιογραφία και οι εμπειρικές μελέτες τεκμηριώνουν ότι η εισαγωγή κατώτατου μισθού έχει ουσιαστικά οφέλη για τους εργαζόμενους που επηρεάζονται, αλλά και ευρύτερα για την κοινωνική συνοχή. Ωστόσο, εάν δεν εξετασθούν συγκεκριμένες παράμετροι, τα οφέλη θα αντισταθμιστούν από παρενέργειες στην αγορά εργασίας.

Βασικό στοιχείο ενδείκνυται να είναι η διοικητική απλότητα,

μ' έναν ελάχιστο καθολικό μισθό για όλους τους εργαζόμενους, με τρόπο που να μην οδηγήσει σε στρεβλώσεις. Τομεακά διαφορετικοί και πολλαπλοί ελάχιστοι μισθοί πιθανόν να δημιουργήσουν δυσκαμψίες στη λειτουργία της αγοράς εργασίας.

Το επίπεδο του κατώτατου μισθού πρέπει να διασφαλίζει ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο. Ως ενδεικτικό όριο αναφέρεται το 50% του ενδιάμεσου εισοδήματος, το οποίο δύναται σταδιακά να ανέλθει στο 55%. Με βάση επιστημονικές μελέτες, πολύ υψηλότερος κατώτατος μισθός συνεπάγεται πρόσθετα οφέλη για τους επηρεαζόμενους αλλά εις βάρος της συνολικής απασχόλησης των χαμηλά αμειβόμενων.

Στην περίπτωση της Κύπρου, ο ελάχιστος μισθός θα πρέπει να καθοριστεί στη βάση επιστημο-

νικής μελέτης και να συνάδει με διεθνείς πρακτικές. Παράλληλα, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ανάγκη ενδυνάμωσης της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας, αλλά και τις συνθήκες εργασίας (π.χ. όρους, ωφελήματα και ώρες εργασίας).

Η υπό διαμόρφωση Ευρωπαϊκή Οδηγία συστήνει αναπροσαρμογή του κατώτατου μισθού σε τακτικά χρονικά διαστήματα, η οποία θα μπορούσε να συνυπολογίζει, μεταξύ άλλων, το όριο του 55% του ενδιάμεσου μισθού στη βάση εκάστοτε μελέτης από το ΔΓΕ ή άλλο επιστημονικά διαπιστευμένο οργανισμό.

Πολλοί αναλυτές υποδεικνύουν ότι η υιοθέτηση του θεσμού είναι λιγότερο αποδοτική σε οικονομίες με εκτεταμένο μέγεθος κρυφής οικονομίας. Γι'

αυτό είναι σημαντικό να συνοδευτεί με μέτρα καταπολέμησης της αδήλωτης εργασίας.

Είναι επίσης σημαντικό να θεσμοθετηθεί η παρακολούθηση υλοποίησης από ανεξάρτητη διεπιστημονική ομάδα υψηλού κύρους, η οποία να τροφοδοτεί τον κοινωνικό διάλογο. Η ευρύτερη υιοθέτηση ανεξάρτητων θεσμών αξιολόγησης των υπό προώθηση μεταρρυθμίσεων αποτελεί άριστη πρακτική που θα βοηθούσε στη διαμόρφωση κοινωνικοοικονομικής πολιτικής στην Κύπρο, αλλά και στην αποδοχή τους από την κοινωνία.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος είναι οικονομολόγος και πρώην διευθυντής στο Υπουργείο Οικονομικών. Ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι διευθυντής σύμβουλος της Pricewaterhouse Coopers Investment Services.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Της CAROLINE VALETKEVITCH / REUTERS

Η «Ομικρον» θα μειώσει τα κέρδη των αμερικανικών εταιρειών

Η αύξηση των εταιρικών κερδών στις Ηνωμένες Πολιτείες αναμένεται να επιβραδυνθεί το 2022, ύστερα από ένα εκτυφλωτικό 2021.

Η κλιμάκωση του πληθωρισμού σε συνδυασμό με την ταχύτητα μεταδιδόμενη μετάλλαξη «Ομικρον» επιτείνουν την αβεβαιότητα των επενδυτών, οι οποίοι προσπαθούν να δικαιολογήσουν το γεγονός πως οι μετοχές τελούν υπό διαπραγμάτευση σε επίπεδα ρεκόρ. Ο δείκτης S&P 500, ειδικότερα, οδεύει σε άνοδο 24% το τρέχον έτος, ενώ η αναλογία του μεταξύ τιμών μετοχών προς κέρδη υπερβαίνει κατά πολύ τον μακροπρόθεσμο μέσο όρο, επανα-

Ο συνδυασμός πανδημίας και πληθωρισμού και τα υψηλότερα επιτόκια δεν αφήνουν μεγάλα περιθώρια αισιοδοξίας για το 2022.

φέροντας στο προσκήνιο ανησυχίες για το ότι ίσως πλέον τα χρηματιστήρια έχουν εξαντλήσει τα όριά τους. Τα κέρδη των εταιρειών στον προαναφερθέντα δείκτη εκτιμάται πως μέσα στο 2022 θα αυξηθούν σχεδόν 8%, αφότου το τρέχον έτος εκτινάχθηκαν κατά 50% – και αυτό σχετίζεται με την επαναλειτουργία των επιχειρήσεων μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων και την ανάκαμψή τους έπειτα από τα πρώτα στάδια της πανδημίας, σύμφωνα με τα στοιχεία της βάσης δεδομένων IBES της Refinitiv.

Η κοινή συνισταμένη των εκτιμήσεων της Τουλό Στριτ για το 2022 έχει ελάχιστα τροποποιηθεί κατά τις τελευταίες εβδομάδες, ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι οι χρηματιστηριακοί δείκτες έχουν απολέσει

μέρος των κερδών τους λόγω της υπερμεταδοτικότητας της τελευταίας μετάλλαξης. «Τείνουμε σε ένα περιβάλλον όπου μπορεί να μετατοπισθούν από την πολλαπλή αύξηση κερδών στην πολλαπλή συμπίεσή τους», επισημαίνει ο Ρόμπερτ Φιπς, διευθυντής της Per Stirling Capital Management στο Οστιν του Τέξας, αναφερόμενος στην άνοδο των κερδών μιας εταιρείας, των οποία όμως δεν ακολουθεί ανάλογα και η τιμή της μετοχής της, αφήνοντας τους επενδυτές με μικρά έσοδα. Βασικός παράγοντας, ο οποίος λειτουργεί ευνοϊκά υπέρ των αποτιμήσεων των μετοχών, είναι τα χαμηλότερα επιτόκια και αυτό πρόκειται να αλλάξει πλέον, διότι η Fed υιοθετεί ολοένα και πιο σκληρή στάση ως προς τη νομισματική πολιτική της σε συνθήκες όξυνσης του πληθωρισμού.

Η αύξηση των επιτοκίων μεταφράζεται σε αύξηση του κόστους δανεισμού για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές, όταν η κατάσταση αυτή μπορεί να συμπέσει και τους πολλαπλασιαστές κερδών, ειδικά για τον κλάδο της τεχνολογίας. Η ανελαστική αγορά εργασίας και η ενδυνάμωση της οικονομίας παρακίνησαν τη Fed να ανακοινώσει τη λήξη των αγορών τίτλων λόγω πανδημίας τον Μάρτιο. Και αυτό θα ανοίξει την πόρτα για τρεις αυξήσεις επιτοκίων έως τα τέλη του 2022.

Οι αξιωματούχοι της τράπεζας προβλέπουν πληθωρισμό στο 2,6% το νέο έτος εν συγκρίσει με το 2,2% του Σεπτεμβρίου. Εξάλλου, οι επιχειρήσεις ακόμα αγωνίζονται για να διαχειριστούν τα προβλήματα της προμηθευτικής αλυσίδας λόγω πανδημίας. Όπως παρατηρούν αναλυτές, «υπάρχουν πολλά πράγματα που μπορούν να εξελιχθούν άσχημα» και αναμένουν κάμψη σχεδόν 10% στην αγορά έως το καλοκαίρι του 2022.

ΔΗΚΤΗΣ

Πρωταθλητής αποδόσεων

Η Google τερματίζει τη χρονιά ως την πιο επιτυχημένη τεχνολογική επένδυση για το 2021, με μετοχική άνοδο 87% και χρηματιστηριακή αξία που πλησιάζει τα 2 τρις. δολάρια. Η μετοχή με τη επωνυμία Alphabet καταγράφει την πλειοψηφία των εσόδων της από διαφημίσεις που τοποθετούνται στην πλατφόρμα της Google, η οποία συνέχισε να παρουσιάζει εντυπωσιακές επιδόσεις και κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Η τηλεργασία που επικράτησε το προηγούμενο διάστημα υπήρξε για την Google επίσης επωφελής καθώς επέτρεψε σημαντικά έσοδα και από τις υποδομές cloud που προσφέρει.

Επόμενο κεφάλαιο

Η πιο δημοφιλής εφαρμογή των Χριστουγέννων, σύμφωνα με την κατάταξη της Apple, είναι το Oculus που ανήκει στην Meta, όπως ονομάζεται από τον προηγούμενο Οκτώβριο η μητρική εταιρεία της Facebook. Η εφαρμογή επιτρέπει στους χρήστες να διαχειρίζονται τη μάσκα τεχνητής νοημοσύνης που λάνσαρε η Meta για να δώσει μια πρώτη γεύση στους χρήστες για τις δυνατότητες του νέου οράματος της εταιρείας. Σύμφωνα με τον ιδρυτή και εκτελεστικό διευθυντή της Meta Μαρκ Ζάκερμπεργκ, η εταιρεία θα επενδύσει 10 δισ. δολάρια για να δημιουργήσει τον ψηφιακό κόσμο metaverse, που σύμφωνα με τους εμπνευστές της ιδέας θα καθορίσει τα επόμενα χρόνια τον τρόπο που θα δικτυωνόμαστε κοινωνικά, θα παίζουμε ηλεκτρονικά και θα εργαζόμαστε ψηφιακά.

Ηχηρή χρεοκοπία

Η χρεοκοπία της χρονιάς υπήρξε το δίχως άλλο η περίπτωση του κινεζικού κολοσσού ανάπτυξης της Evergrande. Η εταιρεία, με συνολικές οφειλές στα 300 δισ. δολάρια, οδηγεί κατά πώς φαίνεται και τις υπόλοιπες εταιρείες του κλάδου σε ασφυξία καθώς έχει κλονιστεί η εμπιστοσύνη των καταναλωτών. Η εσωτερική αγορά παρουσιάζει για πέμπτο συνεχόμενο μήνα υποχώρηση, με τις πωλήσεις να βρίσκονται 16% χαμηλότερα σε σχέση με έναν χρόνο πριν και τις 40 μεγαλύτερες εταιρείες του κλάδου να βρίσκονται στα πρόθυρα κατάρρευσης, εφόσον η υποχώρηση εξακολουθήσει να προελαύνει.

Πανδημικά αδιάβροχη

Έχοντας κάνει πρεμιέρα εν μέσω της νέας μετάλλαξης «Ομικρον» που σκορπίζει παγκόσμια ανησυχία, η νέα ταινία του Spiderman, συμπαραγωγής των εταιρειών Sony και Disney, κατάφερε σε μόλις μερικές εβδομάδες να ξεπεράσει το 1δισ. δολάρια σε εισπράξεις. Η τελευταία φορά που μια ταινία πέτυχε να σπάσει το όριο του 1δισ. ήταν το 2019, πριν ακόμα ξεσπάσει η πανδημία, και αφορούσε το StarWars.

Αναστολή της ανάπτυξης χωρίς εκτροχιασμό προβλέπουν παράγοντες της οικονομίας, με την ευχή να είναι το 2022 έτος «κανονικότητας».

Ζητείται διάρκεια

Για να έχουν διάρκεια τα ανορθόδοξα μέτρα του προέδρου Ερντογάν που αφορούν στη συγκράτηση της υποτίμησης της λίρας, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν και τα θεμελιώδη προβλήματα της τουρκικής οικονομίας. Σε αυτά περιλαμβάνεται η ανάγκη εξυγίανσης των δημόσιων οικονομικών

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Ανεργία Τριβής

Η ανεργία τριβής αναφέρεται στο είδος ανεργίας το οποίο οφείλεται στην συνεχή κίνηση του εργατικού δυναμικού από μια θέση εργασίας σε άλλη ή από μια περιοχή σε άλλη. Η αδυναμία απορρόφησης του εργατικού δυναμικού προκύπτει κυρίως λόγω της μη ύπαρξης ενός πλήρους αποτελεσματικού συστήματος πληροφοριών όπου οι άνεργοι θα εντοπίζουν άμεσα τις κενές θέσεις εργασίας και οι εργοδότες θα εντοπίζουν άμεσα τους άνεργους. Πρόκειται για το ελάχιστο επίπεδο ανεργίας σε μια οικονομία το οποίο υφίσταται ανεξαρτήτως του επιπέδου απασχόλησης.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

προκειμένου να επιστρέψει η εμπιστοσύνη στο εσωτερικό για το εθνικό νόμισμα. Σημαντική παράμετρος για να κερδηθεί το στοίχημα της εμπιστοσύνης είναι προφανώς και η σύναψη συμφωνίας στήριξης με το ΔΝΤ που τόσο πολύ έχει καθυστερήσει.

Εφοδιαστικές αλυσίδες

Τα προβλήματα που ανέκυψαν στις εφοδιαστικές αλυσίδες κατά τη διάρκεια της πανδημίας σκοπεύει να αντιμετωπίσει η ΕΕ. Σύμφωνα με τον αρμόδιο Επίτροπο, η προσπάθεια που θα αναληφθεί θα αφορά σε νομοθετική ρύθμιση, η οποία μάλλον θα απαγορεύει τις εξαγωγές κρίσιμων αγαθών σε περιόδους κρίσεων. Υπενθυμίζουμε ότι αντίστοιχη πολιτική εφάρμοσε η ΕΕ την περίοδο που πρωτοεμφανίστηκαν τα εμπόδια σε μια προσπάθεια συγκράτησης των διαθέσιμων ποσοτήτων για τους πολίτες της.

Συνταξιοδοτική αγορά

Η συνταξιοδοτική αγορά στην Ευρωζώνη στο τέλος του τρίτου τριμήνου, ανερχόταν στα €3,25δισ παρουσιάζοντας οριακή αύξηση σε σχέση με ένα τρίμηνο πριν. Σημαντικότερη κατηγορία διακράτησιων συνταξιοδοτικών ταμείων αποτελούν τα συλλογικά επενδυτικά σχήματα με ποσοστό 48% ακολουθούμενη από τα ομόλογα με 25%. Την ίδια περίοδο οι συνολικές υποχρεώσεις αυτών των ταμείων ανέρχονταν σε €2,75δισ και αποτελούνταν από ταμεία προκαθορισμένων συνεισφορών (82%) και ταμεία προκαθορισμένων δικαιωμάτων (18%).

Σφίγγει ο κλοιός γύρω από την Airbnb

ΠΑΡΙΣΙ. Παρά τη λαμπρή πορεία της μετοχής της πλατφόρμας βραχυχρόνιων μισθώσεων Airbnb, η πραγματικότητα στις τουριστικές πόλεις στις οποίες δραστηριοποιείται η εταιρεία είναι πολύ διαφορετική από αυτή που παρουσιάζουν οι διαφημιστικές προσουρές.

Η εγκαθίδρυση της Airbnb σε τουριστικές περιοχές συνέβαλε σε σημαντική αύξηση ενοικίων και στέγης, ενισχύοντας την ίδια ώρα το τουριστικό κύμα σε ήδη επιβαρυσμένες πόλεις, όπως είναι το Παρίσι και η Βαρκελώνη, σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας Le Monde. Η επιβολή αυστηρών κανόνων από πολλούς δήμους οδήγησε ήδη σε σοβαρή μείωση των διαμερισμάτων που προσφέρονται για βραχυχρόνια μίσθωση.

Την πρώτη εβδομάδα του Δεκεμβρίου, η Airbnb απέσυρε από την πλατφόρμα της αγγελίες ακινήτων τα οποία δεν είχαν δηλωθεί στις αρμόδιες δημοτικές αρχές σε δέκα τουριστικές πόλεις της Γαλλίας, απορρίπτοντας έτσι ποσοστό 10% με 40% των προσφερόμενων ακινήτων. Στις 9 Δεκεμβρίου, η Νέα Υόρκη υιοθέτησε κανόνα ο οποίος υποχρεώνει την πλατφόρμα να ελέγχει εάν τα προσφερόμενα ακίνητα είναι δηλωμένα στον δήμο. Στις 13, η Κομισιόν εγκαινίασε διαδικασία με στόχο την εκπόνηση ρυθμιστικού πλαισίου για τις βραχυχρόνιες μισθώσεις, ενώ την ενίσχυση των κανόνων έχουν ήδη αποφασίσει το Παρίσι, η Ουάσινγκτον, η Βιέννη και η Οττάβα. Ο αντιδήμαρχος του Παρισιού, αρμόδιος για θέματα στέγης, Ιαν Μπροσά, που ενσάρκωσε τα τελευταία χρόνια τη μάχη εναντίον των τουριστικών ενοικιάσεων, εκτιμά πως η υποχώρηση της Airbnb στις απαιτήσεις δημοτικών αρχών σε όλο

Την πρώτη εβδομάδα του Δεκεμβρίου, η Airbnb απέσυρε από την πλατφόρμα της αγγελίες ακινήτων τα οποία δεν είχαν δηλωθεί στις αρμόδιες δημοτικές αρχές σε δέκα τουριστικές πόλεις της Γαλλίας.

τον κόσμο οφείλεται, εν μέρει, στην εξέλιξη του νομοθετικού έργου και στις αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ανωτάτου κυρωτικού δικαστηρίου της Γαλλίας. «Ο συσχετισμός δυνάμεων άλλαξε ριζικά. Βγήκαμε από μακρά περίοδο ανομίας και σκανδαλώδους ανοχής. Η συνειδητοποίηση της σοβαρότητας του φαινομένου από τους νομοθέτες και το κοινό έπαιξε μεγάλο ρόλο», λέει ο προερχόμενος από το Κομμουνιστικό Κόμμα αντιδήμαρχος. Η Airbnb, όμως, δεν μοιάζει να έχει εγκαταλείψει τη φιλοδοξία της να καθυστερήσει –αν όχι να αναστείλει– τις ρυθμιστικές πρωτοβουλίες κυβερνήσεων και δημοτικών αρχών, στρατολογώντας επίφοβη ομάδα από λομπήστες, οι οποίοι εργάζονται άοκα για να μεταπείσουν κρίσημα στελέχη της Ευρωβουλής.

REUTERS

2021: έτος κλιματικής κρίσης

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα, που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, προκάλεσαν ανθρώπινες απώλειες και τεράστιες οικονομικές ζημιές τη χρονιά που πέρασε, βυθίζοντας εκατομμύρια ανθρώπους στην απελπισία.

Όπως αναφέρει μελέτη που έδωσε στη δημοσιότητα η μη κερδοσκοπική οργάνωση Christian Aid, το κόστος των δέκα μεγαλύτερων θεομηνιών της χρονιάς που φεύγει ξεπερνάει τα 150 δισεκατομμύρια ευρώ, σηματοδοτώντας αξιοσημείωτη αύξηση συγκριτικά με το 2020. Η έκθεση, ταυτόχρονα, υπογραμμίζει ότι αυτό το κόστος έχει υπολογιστεί με βάση την απώλεια ασφαλισμένων υλικών αγαθών. Το πραγματικό οικονομικό κόστος των ακραίων καιρικών φαινομένων είναι πολύ μεγαλύτερο. Ταυτόχρονα, αποδεικνύει έμπρακτα τη διαρκώς αυξανόμενη επίδραση της κλιματικής αλλαγής στη ζωή μας. Ανυπολόγιστο είναι και το ανθρώπινο κόστος των φετινών θεομηνιών, καθώς οι δέκα χειρότερες από αυτές προκάλεσαν τον θάνατο 1.075 συνανθρώπων μας και εκτόπισαν από τις εστίες τους περισσότερους από 1,3 εκατ. ανθρώπους. Το 2020 οι οικονομικές ζημιές από τις δέκα χειρότερες κλιματικές καταστροφές ανέρχονταν σε 132,5 δισεκατομμύρια ευρώ. Η μελέτη, επίσης, επισημαίνει ότι τα περισσότερα από τα ακραία καιρικά φαινόμενα έπληξαν τα φτωχότερα κράτη, κάτι ιδιαίτερα τραγικό, αφού αυτά είναι που φέρουν το μικρότερο βάρος της ευθύνης για την κλιματική αλλαγή και την υπερθέρμανση του πλανήτη.

Στο Νότιο Σουδάν οι πλημμύρες, το οικονομικό κόστος των οποίων δεν μπορεί να υπολογιστεί, επηρέασαν τη ζωή 800.000 ανθρώπων. Η καταιγίδα Ιντα, στα τέλη Αυγούστου με αρχές Σεπτεμβρίου, ήταν η «ακριβότερη» φυσική καταστροφή, κα-

Οι πλημμύρες του Ιουλίου στη Γερμανία (φωτ.), στο Βέλγιο και στις γειτονικές τους χώρες προκάλεσαν ζημιές ύψους 38 δισεκατομμυρίων ευρώ.

θώς οι πλημμύρες που προκάλεσε στη Νέα Υόρκη προκάλεσαν οικονομικές ζημιές 57,5 δισεκατομμυρίων ευρώ. Οι πλημμύρες του Ιουλίου σε Γερμανία, Βέλγιο και στις γειτονικές τους χώρες προκάλεσαν ζημιές 38 δισεκατομμυρίων ευρώ, ενώ η χειμερινή καταιγίδα Ούρι, που έπληξε τις ΗΠΑ, προκαλώντας διακοπή της ηλεκτροδότησης σε εκατομμύρια νοικοκυριά, προκάλεσε ζημιές ύψους 20,3 δισεκατομμυρίων ευρώ. Οι καταστροφές από τις πλημμύρες στην επαρχία Χενάν της Κίνας, τον Ιούλιο, είχαν κόστος 15,5 δισεκατομμύρια ευρώ.

Στα μέσα Δεκεμβρίου η ελβετική εται-

ρεία αντασφαλίσεων RE δημοσίευσε έκθεση για το παγκόσμιο οικονομικό κόστος των φυσικών καταστροφών της φετινής χρονιάς, το οποίο υπολογίζει περίπου στα 221 δισεκατομμύρια ευρώ, αύξηση κατά 24% συγκριτικά με το 2020. Η Κατ Κρέμερ, επικεφαλής κλιματικής πολιτικής της Christian Aid, δήλωσε ότι «οι φυσικές καταστροφές είχαν ιδιαίτερα βαρύ οικονομικό και ανθρώπινο κόστος. Πάντως έγιναν κάποια βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση στη διάσωση για το Κλίμα στη Γλασκώβη, τον Νοέμβριο, αλλά μένουν ακόμη πολλά να γίνουν ώστε να ζούμε με ασφάλεια στον πλανήτη μας».

Κολυμπά στα ρηχά το κυπριακό e-commerce

Αυξήθηκαν τα ποσοστά, αν και είναι χαμηλότερα σε σχέση με την Ευρώπη - Εστιατόρια, υπόδηση οι δημοφιλέστερες κατηγορίες

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Οι αγορές από την άνεση του σπιτιού του καταναλωτή είναι τάση η οποία ενίσχυσε τα ποσοστά της τα τελευταία δύο χρόνια, κυρίως λόγω του κορωνοϊού, της καραντίνας και των λοιπών περιοριστικών μέτρων. Ενισχυτικό ρόλο είχε από την άλλη και η αύξηση της χρήσης πλαστικού χρήματος, η οποία επίσης επιταχύνθηκε κατά την διάρκεια της

Ποσοστό 12% των καταναλωτών αγόρασε τρόφιμα και είδη πρώτης ανάγκης διαδικτυακά την περίοδο της πανδημίας.

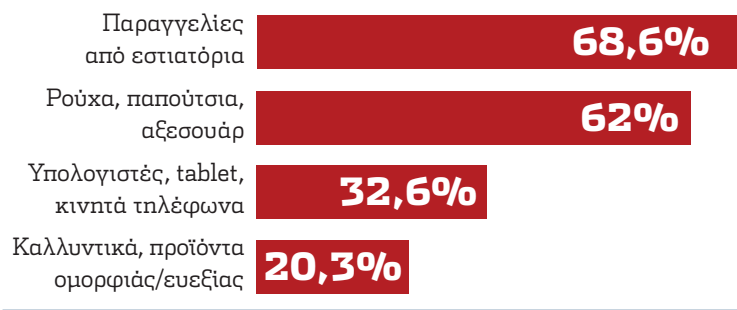
πανδημίας. Ως αποτέλεσμα, διενθώς, την περίοδο του covid-19, το 20% των αγορών έγιναν διαδικτυακά, ενώ υπήρχε παγκόσμια αύξηση σε ποσοστό 27,6%. Ενδιαφέρον αποτελεί και το στοιχείο - το οποίο αναφέρθηκε από τον Ανδρέα Δημητρίου, Διευθυντή Τεχνολογίας και Πληροφορικής της εταιρείας Χ.Α. Παπαέλληνας Εμπορική Λτδ, στο 13ο συνέδριο Ηλεκτρονικού Εμπορίου στην Κύπρο- ότι στο λιανικό τροφίμων στην Κύπρο, το 12% έκανε τα ψώνια για το σπίτι από υπεραγορές, φρουταρίες κ.α, διαδικτυακά. Δεν είναι τυχαίο που τον τελευταίο χρόνο αριθμός επιχειρήσεων έχει επενδύσει, λιγότερο ή περισσότερο, στην αναβάθμιση των ηλεκτρονικών τους καναλιών, της μεταφοράς και κατ' οίκον παράδοσης των προϊόντων. Αυξήθη-

καν επίσης οι επιλογές που παρέχονται στους καταναλωτές στις πλατφόρμες online παραγγελιών και delivery, αφού πλέον πέρα από γρήγορες και εύκολες λύσεις σε φαγητό, προσφέρεται στους καταναλωτές η επιλογή να κάνουν διαδικτυακά τα ψώνια τους από υπεραγορές, ανθοπωλεία, καταστήματα παιχνιδιών και ειδών περιποίησης και ομορφιάς.

Περισσότερες αγορές το '21
Πιο κατατοπιστική εικόνα για την θέση των online αγορών στην κυπριακή αγορά, δίνει τελευταία έρευνα της Στατιστικής Υπηρεσίας που καλύπτει το πρώτο τρίμηνο του 2021. Σύμφωνα με τα στοιχεία, φέτος οι επιδόσεις του ηλεκτρονικού εμπορίου στην Κύπρο, καταγράφονται ως βελτιωμένες σε σχέση

Οι δημοφιλείς online αγορές

με προηγούμενες χρονιές. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των ατόμων που πραγματοποίησαν αγορές μέσω διαδικτύου κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους παρουσίασε σημαντική αύξηση από 34,1% το 2020 σε 48% το 2021. Δημοφιλέστερες κατηγο-

ρίες των online αγορών ήταν παραγγελίες από εστιατόρια ή αλυσίδες fast food/υπηρεσίες catering/delivery σε ποσοστό 68,6%. Δεύτερη κατά σειρά κατηγορία, είναι τα είδη ρουχισμού (συμπεριλαμβανομένων αθλητικών ενδυμάτων), παπούτσια

ή αξεσουάρ (π.χ. τσάντες, κοσμήματα) με ποσοστό 62%. Δημοφιλείς αγορές ήταν και οι υπολογιστές, tablet, κινητά τηλέφωνα ή αξεσουάρ(32,6%) και καλλυντικά, προϊόντα ομορφιάς ή ευεξίας (20,3%). Γενικότερα, η αναζήτηση πληροφοριών για προϊόντα ή υπηρεσίες, ήταν ανάμεσα στις πιο δημοφιλείς δραστηριότητες στο διαδίκτυο κατά το πρώτο τρίμηνο του 2021 με ποσοστό 87,1%. Σημαντική εν προκειμένω, είναι επίσης και η συμμετοχή των χρηστών του διαδικτύου σε κοινωνικά δίκτυα όπως Facebook και Twitter, αφού πρόκειται για σημαντικά κανάλια προσέλκυσης καταναλωτών μέσω διαφημίσεων προϊόντων και υπηρεσιών.

Αγοράζουν από Κύπρο

Επιπλέον, τρία στα τέσσερα άτομα, ή ποσοστό 75,5% των ατόμων που παράγγειλαν ή αγόρασαν προϊόντα ή υπηρεσίες κατά το πρώτο τρίμηνο του 2021, προτιμά τους εγχώριους πωλητές. Μια πιθανή εξήγηση για αυτό, είναι η προσπάθεια των καταναλωτών να αποφύγουν τυχόν καθυστερήσεις στην παραλαβή του προϊόντος τους, ένεκα των προβλημάτων στην παγκόσμια αλυσίδα εμπορίου και το συνεπαγόμενο αίσθημα ανασφάλειας. Ποσοστό 61,8% επιλέγει πωλητές από χώρες της ΕΕ και το 56,8% επιλέγει πωλητές από τον υπόλοιπο κόσμο. Αντίστοιχα, τα στοιχεία της Eurostat για το 2020 δείχνουν ότι σε επίπεδο Ε.Ε. οι πωλήσεις εταιρειών γίνονταν με μεγαλύτερη συχνότητα σε πελάτες στο εσωτερικό της χώρας τους (22% των επιχειρήσεων), ενώ λιγότερο συχνές ήταν οι πωλήσεις σε άλλες χώρες της ΕΕ (9%) και στον υπόλοιπο κόσμο (5%).

Θέμα κουλτούρας

Φαίνεται πάντως ότι παρά την αύξηση των ποσοστών, οι Κύπριοι καταναλωτές συνεχίζουν να επιλέγουν τον παραδοσιακό τρόπο ψωνίσματος: τις αγορές δηλαδή με φυσική παρουσία. Αυτό αναφέρει ο Μάριος Αντωνίου, από πλευράς Συνδέσμου Λιανικού Εμπορίου, ο οποίος εκτιμά ότι θα χρειαστεί αρκετός χρόνος για να φτάσει η Κύπρος στα επίπεδα της υπόλοιπης Ευρώπης. Αυτό καταγράφεται σε άλλη πρόσφατη έρευνα που δημοσίευσε η Eurostat και που αφορά το ποσοστό των επιχειρήσεων με ηλεκτρονικές πωλήσεις. Βάσει της έρευνας, για το έτος 2020, ποσοστό 22% των επιχειρήσεων στην ΕΕ πραγματοποίησαν πωλήσεις μέσω διαδικτύου, ενώ το 19% των επιχειρήσεων στην ΕΕ δήλωσαν πως οι ηλεκτρονικές συναλλαγές αποτελούσαν τουλάχιστον το 1% των συνολικών πωλήσεων τους. Η Κύπρος βρίσκεται στον 17%, λίγο κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Σε σχέση με το 2019 το ποσοστό αυτό αυξήθηκε κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες. Όπως σχολιάζει ο κ. Αντωνίου, το ηλεκτρονικό εμπόριο έχει κερδίσει έδαφος από την έναρξη της πανδημίας, ωστόσο η διείσδυσή του παραμένει αρκετά χαμηλή σε σχέση με τον κύκλο εργασιών του λιανικού εμπορίου. Εξέφρασε την εκτίμησή ότι στην Κύπρο δεν θα φτάσει στα ποσοστά διείσδυσης που έχουν άλλες ευρωπαϊκές χώρες, λόγω των μικρών αποστάσεων αλλά και της προσωπικής εξυπηρέτησης που αρέσκεται να έχει ο Κύπριος καταναλωτής. Επισημάνε ωστόσο ότι όλες οι επιχειρήσεις ανεξαρτήτως μεγέθους χρειάζεται να επενδύσουν σοβαρά, καθώς το ηλεκτρονικό εμπόριο είναι το ζητούμενο για τη νέα γενιά καταναλωτών.

Δημιουργούμε χώρο για τις δικές σας ιδέες

Καλωσορίσατε στο ολοκαίνουργιο Τραπεζικό Κέντρο Λευκωσίας!

RCB Bank Ltd. Ιδιωτική Εταιρεία. Αριθμός εγγραφής: 72376. Εγγεγραμμένη έδρα: Αμαθούσας 2, 3105 Λεμεσός, Κύπρος.

Ωράριο λειτουργίας Τραπεζικού Κέντρου:
Δευτέρα-Παρασκευή, 09:00-17:00

www.rcbcy.com

800 00 722

Σε σταυροδρόμι προκλήσεων και αλλαγών οι τράπεζες

Μ. Κρονίδης: Αυξημένο κανονιστικό κόστος, μείωση καταστημάτων και επίσπευση ψηφιακής μεταμόρφωσης

Συνέντευξη στον ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η πανδημία ώθησε τις τράπεζες να προσαρμοστούν άμεσα στα νέα δεδομένα επιταχύνοντας δραματικά την τεχνολογική αναβάθμιση, τον ψηφιακό μετασχηματισμό και την μετάβαση σε νέες ψηφιακές λύσεις εξυπηρέτησης πελατών και διενέργειας πληρωμών.

Ο Ανώτερος Διευθυντής στον Σύνδεσμο Τραπεζών Κύπρου, Μιχάλης Κρονίδης, σημειώνει στην «Κ» πως η ΕΚΤ έχει θέσει τρεις στρατηγικές προτεραιότητες για την τριετία 2022-2024, ενώ το πιο σημαντικό τη δεδομένη στιγμή για όλες τις τράπεζες είναι η ορθή διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου ενόψει και της σταδιακής απόσυρσης των μέτρων στήριξης.

Την ίδια ώρα, αναφέρει ότι τα τελευταία χρόνια είναι σταθερή μείωση της λειτουργίας τραπεζικών καταστημάτων, τονίζοντας πως η τραπεζική εποπτεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει γίνει ιδιαίτερα αυστηρή τα τελευταία χρόνια, κυρίως μετά την κρίση του 2008.

- Πού αναμένεται να εστιαστεί η εποπτική διαδικασία μετά το πέρας της πανδημίας;

- Παρά το γεγονός ότι οι τραπεζικοί κίνδυνοι εξακολουθούν να προσαρμόζονται στις επιπτώσεις της πανδημίας covid-19, οι τράπεζες παραμένουν ανθεκτικές διατηρώντας ικανοποιητικά επίπεδα κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας. Το γεγονός αυτό τους επιτρέπει, όπως και έχουν πράξει τα τελευταία σχεδόν δυο χρόνια, να στηρίξουν νοικοκυριά, μικρομεσαίες επιχειρήσεις και εταιρείες ώστε να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που προκύπτουν από την παγκόσμια υγειονομική κρίση.

Παρά τη βελτίωση των οικονομικών συνθηκών το έτος 2021, οι μεσοπρόθεσμες οικονομικές προοπτικές παραμένουν αβέβαιες και πάντα σε συνάρτηση με την εξέλιξη της πανδημίας. Είναι γεγονός ότι τα μέτρα οικονομικής στήριξης που λήφθηκαν έχουν περιορίσει τις πιεστικές και την αύξηση των ΜΕΔ. Όμως, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ανησυχεί για την ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών διότι ο πλήρης αντίκτυπος της πανδημίας αναμένεται ότι θα διαφανεί μεσοπρόθεσμα και όταν αποσυρθούν τα μέτρα στήριξης.

Στη βάση των πιο πάνω διαπιστώσεων, η ΕΚΤ έχει θέσει τρεις στρατηγικές προτεραιότητες για την τριετία 2022-2024. Πρώτη προτεραιότητα είναι η διασφάλιση ότι οι τράπεζες θα εξέλθουν από την πανδημία υγιείς. Δεύτερη προ-

τεραιότητα είναι η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών μέσω αποτελεσματικών στρατηγικών ψηφιοποιήσης και ενισχυμένης διακυβέρνησης. Τέλος, τρίτη προτεραιότητα αφορά στην αντιμετώπιση αναδυόμενων κινδύνων όπως κλιματικών, περιβαλλοντικών, συστημάτων πληροφορικής κυβερνοασφάλειας.

- Ανησυχείτε για τυχόν ευρήματα και συστάσεις για προβλήματα που δημιουργήθηκαν τους τελευταίους μήνες που η στάση των εποπτών υπήρξε ελαστική;

- Με το ξέσπασμα της πανδημίας τον Μάρτιο του 2020, οι τράπεζες σε συντονισμό με την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, την Κεν-

Θα ήταν κάπως βεβαιωμένο να μιλήσουμε σήμερα για τέλος του τραπεζικού υποκαταστήματος, αλλά σίγουρα μπορούμε να μιλάμε για την αρχή μιας νέας εποχής.

τρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ) και το Υπουργείο Οικονομικών, εφάρμοσαν την αναστολή καταβολής δόσεων και τόκων σε δάνεια φυσικών και νομικών προσώπων αξίας πέραν των €11 δισ. Επίσης, οι ίδies οι τράπεζες με δική τους πρωτοβουλία, και ακολούθως με νομοθετική ρύθμιση, προέβησαν αρχικά σε ολική αναστολή των διαδικασιών εκποίησης και ακολούθως σε αναστολή εκποιήσεων για συγκεκριμένες κατηγορίες ακινήτων. Επιπλέον, από την αρχή της πανδημίας μέχρι σήμερα οι τράπεζες προέβησαν σε χορήγηση νέου δανεισμού ύψους €2,4 δισ. το έτος 2020 και €2,3 δισ. κατά το πρώτο δεκάμηνο του 2021, τόσο σε επιχειρήσεις όσο και σε νοικοκυριά. Όλες οι πιο πάνω ενέργειες των τραπεζών έχουν βοηθήσει τα μέγιστα και έχουν στήριξει την πραγματική οικονομία.

Το πιο σημαντικό τη δεδομένη στιγμή για όλες τις τράπεζες είναι η ορθή διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου ενόψει και της σταδιακής απόσυρσης των μέτρων στήριξης. Για αυτό το λόγο προβαίνουν σε ενδελεχή έλεγχο των χαρτοφυλακίων τους ώστε να εντοπίσουν, να ταξινομήσουν και να διαχειριστούν εκείνους τους δανειολήπτες, φυσικά και νομικά πρόσωπα, που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην αποπληρωμή των υποχρεώσεων τους. Περαιτέρω, οι τράπεζες προβαίνουν σε αποτίμηση της αξίας

των περιουσιακών τους στοιχείων και σε σχηματισμό απαραίτητων προβλέψεων. Στο παρόν στάδιο δεν υπάρχει κάποια ιδιαίτερη ανησυχία, όμως τα πάντα είναι συνυφασμένα με την εξέλιξη της πανδημίας.

Ψηφιακός μετασχηματισμός - Ποιες μόνιμες αλλαγές εκτιμάτε ότι έχει προκαλέσει η πανδημία στην εκτέλεση των τραπεζικών εργασιών; Θεωρείτε ότι η μετά covid-19 εποχή θα σημάνει και το τέλος του τραπεζικού καταστήματος όπως το ξέραμε όλα αυτά τα χρόνια;

- Όταν μιλάμε για τις αλλαγές που προέκυψαν λόγω της πανδημίας, δεν θα μπορούσαμε να μην αρχίσουμε από την τεχνολογία και τον ψηφιακό μετασχηματισμό. Η πανδημία covid-19 επέφερε αλλαγές στις ανάγκες των πελατών και στις συναλλαγές τους με τις τράπεζες. Το γεγονός αυτό ώθησε τις τράπεζες να προσαρμοστούν άμεσα στα νέα δεδομένα επισπεύδοντας δραματικά την τεχνολογική αναβάθμιση, τον ψηφιακό μετασχηματισμό και την μετάβαση σε νέες ψηφιακές λύσεις εξυπηρέτησης πελατών και διενέργειας πληρωμών. Χαρακτηριστικά, αναφέρω ότι τα τελευταία χρόνια η χρήση της τεχνολογίας και η εξυπηρέτηση πελατών μέσω εναλλακτικών καναλιών, πέραν των τραπεζικών καταστημάτων, ξεπερνά το 80% των συναλλαγών.

Η νέα αυτή τάση συναλλαγών και εξυπηρέτησης και η αλματώδης εξέλιξη της τεχνολογίας έχουν ωθήσει τις τράπεζες να προβούν σε τομές και να επαναπροσδιορίσουν τα επιχειρηματικά τους μοντέλα και τις στρατηγικές τους, να διαφοροποιήσουν τις εργασίες τους και να αναπτύξουν καινοτόμα προϊόντα που να ικανοποιούν τις νέες ανάγκες και απαιτήσεις των πελατών τους. Και επειδή όλες αυτές οι επενδύσεις επιφέρουν σημαντικό κόστος, οι τράπεζες με την έντονη παρότρυνση και της ΕΚΤ, είναι αναγκασμένες να αναπροσαρμόσουν τα κόστη τους ώστε να παραμείνουν κερδοφόρες και να συνεχίσουν να προσφέρουν νέες υπηρεσίες και προϊόντα στους πελάτες τους, είτε αυτοί είναι επιχειρήσεις είτε νοικοκυριά.

- Θεωρείτε ότι η μετά covid-19 εποχή θα σημάνει και το τέλος του τραπεζικού καταστήματος όπως το ξέραμε όλα αυτά τα χρόνια;

- Οι εξελίξεις και οι νέες τάσεις που ανέφερα πιο πάνω δεν θεωρώ, στο παρόν τουλάχιστο στάδιο, ότι θα σημάνουν και το τέλος του τραπεζικού καταστήματος. Αυτό που παρατηρούμε τα τελευταία χρόνια

Παρά το γεγονός ότι οι τραπεζικοί κίνδυνοι εξακολουθούν να προσαρμόζονται στις επιπτώσεις της πανδημίας covid-19, οι τράπεζες παραμένουν ανθεκτικές, αναφέρει ο Ανώτερος Διευθυντής του Συνδέσμου Τραπεζών.

Κλιματική αλλαγή κα πράσινη οικονομία

- Ποιες είναι οι τάσεις τα επόμενα χρόνια στο ευρωπαϊκό εποπτικό πλαίσιο;

- Η Ευρωπαϊκή Ένωση δίδει ιδιαίτερη έμφαση στα θέματα της κλιματικής αλλαγής, της μετάβασης στην πράσινη οικονομία και της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι τράπεζες αναμένεται να διαδραματίσουν βασικό ρόλο ως προς την επίτευξη του στόχου για αειφόρο ανάπτυξη μέσω της παροχής χρηματοδότησης προς βιώσιμες επενδύσεις. Η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα και οι φυσικές καταστρο-

φές που προκαλεί η κλιματική αλλαγή επιφέρουν προκλήσεις αλλά και κινδύνους για τις τράπεζες.

Οι κλιματικοί και περιβαλλοντικοί κίνδυνοι αναδύονται ως βασικοί παράγοντες κινδύνου και η ΕΚΤ αναμένει από τις τράπεζες να ενσωματώσουν τους νέους αυτούς κινδύνους στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή της επιχειρηματικής στρατηγικής, της διακυβέρνησης και της διαχείρισης κινδύνων. Επιπλέον, και σε συνάρτηση με τους κλιματολογικούς και περιβαλλοντικούς κινδύνους, η ΕΚΤ αποδίδει

ιδιαίτερη σημασία στους κινδύνους περιβάλλοντος, κοινωνίας και διακυβέρνησης (ESG). Οι τράπεζες έχουν ξεκινήσει να ενσωματώνουν τους ESG κινδύνους στις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων και στο στρατηγικό σχεδιασμό τους.

Την ίδια στιγμή βρίσκεται σε εξέλιξη διαβούλευση μεταξύ των ευρωπαϊκών εποπτικών και κανονιστικών αρχών και των τραπεζών ώστε να προσδιοριστούν λεπτομερώς οι συγκεκριμένοι κίνδυνοι και να καθοριστούν οι ανάλογες κεφαλαιακές απαιτήσεις.

είναι η σταθερή μείωση της λειτουργίας τραπεζικών καταστημάτων. Το 2019 λειτουργούσαν στην Κύπρο 277 καταστήματα τραπεζών, ενώ το 2020 αυτά μειώθηκαν σε 238. Θεωρώ ότι όσο προχωρά ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η προσφορά υπηρεσιών μέσω εναλλακτικών καναλιών εξυπηρέτησης, θα καθίσταται λιγότερο αναγκαία η λειτουργία τραπεζικών καταστημάτων αφού δεν θα χρειάζεται η φυσική παρουσία των πελατών για διεκπεραίωση των συναλλαγών. Όπως προανέφερα, οι τράπεζες μελετούν τα δεδομένα και λαμβάνουν αποφάσεις πάντα μέσα στα πλαίσια της ορθής διαχείρισης των λειτουργικών κόστους. Αξίζει να σημειωθεί ότι η τάση αυτή παρατηρείται, ίσως και σε μεγαλύτερο βαθμό, και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Συνεπώς, βλέπουμε ότι έχει διαφοροποιηθεί σημαντικά ο τρόπος εξυπηρέτησης του κοινού μέσω των καταστημάτων που για δεκαετίες αποτελούσαν το συμβατικό κανάλι επικοινωνίας και εξυπηρέτησης μεταξύ τράπεζας και πελάτη. Θα ήταν κάπως βεβαιωμένο να μιλήσουμε σήμερα για τέλος του τραπεζικού υποκαταστήματος, αλλά σίγουρα μπορούμε να μιλάμε για την αρχή μιας νέας εποχής, σίγουρα ψηφιακής και εξυπηρέτησης με τη χρήση της τεχνολογίας και με περιορισμένη ανάγκη φυσικής παρουσίας.

- Πόσο βοηθητικές υπήρξαν οι πολιτικές κρατών και κεντρικών τραπεζών κατά την πανδημία;

Οι πολιτικές των κρατών και των κεντρικών τραπεζών μετά το ξέσπασμα της πανδημίας covid-19 αποδείχτηκαν ιδιαίτερα ση-

μαντικές και βοηθητικές. Οι μεν πολιτικές των κρατών εστιάστηκαν στη παροχή χορηγήσεων για στήριξη της απασχόλησης, των εργαζομένων και των επιχειρήσεων. Οι δε πολιτικές των κεντρικών τραπεζών, και δη της ΕΚΤ, προσανατολίστηκαν στην τραπεζική ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών.

Για να διευκολύνει τις τράπεζες να στηρίξουν την οικονομία, η ΕΚΤ προέβη σε προσωρινές εποπτικές χαλαρώσεις ώστε να περιοριστούν οι κεφαλαιακές επιπτώσεις. Σταδιακά τα μέτρα αυτά αίρονται και για το λόγο αυτό οι τράπεζες θα πρέπει να προσαρμοστούν ανάλογα, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τους κινδύνους που προκύπτουν από την εξέλιξη της πανδημίας.

Αναπροσαρμογή πλάνων και βελτίωση υπηρεσιών

- Σας ανησυχεί η πλήρης απόσυρση των μέτρων στήριξης της οικονομίας εν μέσω νέων μεταλλάξεων της covid-19;

- Όπως ανέφερα και πιο πάνω, τα πλείστα εκ των μέτρων που εφαρμόστηκαν για στήριξη της οικονομίας είτε έχουν αποσυρθεί είτε βρίσκονται προς το τέλος τους. Οι τράπεζες αξιολογούν συνεχώς τα δεδομένα, και ιδιαίτερα τους τομείς της οικονομίας που έχουν επηρεαστεί περισσότερο από την πανδημία. Τα πρώτα μηνύματα είναι ενθαρρυντικά αφού η συντριπτική πλειοψηφία των δανειοληπτών που αιτήθηκαν αναστολή καταβολής δόσεων έχουν επανέλθει σε κανονική πορεία αποπληρωμής των δανείων τους.

Όμως, οι πληθωριστικές τάσεις που παρατηρούνται σε βασικά αγαθά αλλά και τα προβλήματα που έχουν προκύψει στην εφοδιαστική αλυσίδα έχουν επιπράξει την παγκόσμια και αναπόφευκτα την κυπριακή οικονομία. Οι τράπεζες μελετούν τα δεδομένα και τις εξελίξεις, αφενός για να αναπροσαρμόσουν τα επιχειρησιακά τους πλάνα και αφετέρου για να μπορέσουν έγκαιρα να προσφέρουν στήριξη στις επιχειρήσεις και στα νοικοκυριά ούτως ώστε να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις. Την ίδια ώρα προβληματίζει και η εξέλιξη της πανδημίας όπου οι μεταλλάξεις δημιουργούν αβεβαιότητα και αυξάνουν τους κινδύνους.

Ο πλήρης αντίκτυπος της πανδημίας αναμένεται ότι θα διαφανεί μεσοπρόθεσμα και όταν αποσυρθούν τα μέτρα στήριξης.

- Τι σημαίνει για τις τράπεζες η λειτουργία στο νέο κανονιστικό και εποπτικό περιβάλλον;

- Η τραπεζική εποπτεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει γίνει ιδιαίτερα αυστηρή τα τελευταία χρόνια, κυρίως μετά την κρίση του 2008.

Οι κυπριακές τράπεζες λειτουργούν εντός της ευρωζώνης και εποπτεύονται από την ΕΚΤ και τον Ενιαίο Μηχανισμό Εποπτείας. Αυτό σημαίνει ότι είναι αναγκασμένες να υποθετούν, να εφαρμόζουν και να εμπορεύονται στη βάση κοινών κανονισμών και κριτηρίων, ανεξαρτήτως του μεγέθους τους σε σύγκριση με άλλες τράπεζες μεγαλύτερων ευρωπαϊκών χωρών. Το κόστος λειτουργίας παρουσιάζει μεγάλη αύξηση αφού πέραν των κεφαλαιακών απαιτήσεων οι τράπεζες επιβαρύνονται υψηλό κόστος κανονιστικής συμμόρφωσης και αναφορών (reporting). Πέραν αυτών, οι κυπριακές τράπεζες στα πλαίσια των νέων κανόνων εξυγίανσης είναι υποχρεωμένες να

εκδίδουν ειδικά χρηματοπιστωτικά μέσα για σκοπούς κάλυψης των ελάχιστων απαιτήσεων επιλέξιμων υποχρεώσεων (MREL) τα οποία σημαίνει ότι είναι υποχρεωμένες να υποθετούν, να εφαρμόζουν και να εμπορεύονται στη βάση κοινών κανονισμών και κριτηρίων, ανεξαρτήτως του μεγέθους τους σε σύγκριση με άλλες τράπεζες μεγαλύτερων ευρωπαϊκών χωρών. Το κόστος λειτουργίας παρουσιάζει μεγάλη αύξηση αφού πέραν των κεφαλαιακών απαιτήσεων οι τράπεζες επιβαρύνονται υψηλό κόστος κανονιστικής συμμόρφωσης και αναφορών (reporting). Πέραν αυτών, οι κυπριακές τράπεζες στα πλαίσια των νέων κανόνων εξυγίανσης είναι υποχρεωμένες να

εκδίδουν ειδικά χρηματοπιστωτικά μέσα για σκοπούς κάλυψης των ελάχιστων απαιτήσεων επιλέξιμων υποχρεώσεων (MREL) τα οποία σημαίνει ότι είναι υποχρεωμένες να υποθετούν, να εφαρμόζουν και να εμπορεύονται στη βάση κοινών κανονισμών και κριτηρίων, ανεξαρτήτως του μεγέθους τους σε σύγκριση με άλλες τράπεζες μεγαλύτερων ευρωπαϊκών χωρών. Το κόστος λειτουργίας παρουσιάζει μεγάλη αύξηση αφού πέραν των κεφαλαιακών απαιτήσεων οι τράπεζες επιβαρύνονται υψηλό κόστος κανονιστικής συμμόρφωσης και αναφορών (reporting). Πέραν αυτών, οι κυπριακές τράπεζες στα πλαίσια των νέων κανόνων εξυγίανσης είναι υποχρεωμένες να

Μάρτιο του '22 το υγραέριο στο Βασιλικό

Ντίνος Λευκαρίτης: Στο τελικό στάδιο είναι η δημιουργία του νέου τερματικού από την VLPG Plant Ltd

Συνέντευξη στη **ΜΑΡΙΑ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

To 2021 κλείνει καλά για την Petrolina αν και σίγουρα δεν υπάρχει ολική ανάκαμψη λόγω της πανδημίας. επισημάνει ο Εκτελεστικός Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρείας Ντίνος Λευκαρίτης. Σε συνέντευξη του στην «Κ», περιγράφει τα πλάνα της εταιρείας και το άνοιγμά της στον τομέα της ανάπτυξης γης στην Λάρακκα, την ετοιμότητά της να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα της ηλεκτροκίνησης, αλλά και στους στόχους της για την μεταβατική περίοδο ηλεκτρισμού και την ανοι-

Στην ανάπτυξη γης
στρέφεται η εταιρεία
ΠΕΤΡΟΛΙΝΑ, αξιοποιών-
τας τα οικόπεδά της
στον δρόμο Λάρνακας-
Δεκέλειας για τουριστι-
κούς σκοπούς.

κτη αγορά ηλεκτρισμού στη συνέ-
χεια.

Αναφέρει επίσης το νέο χρονοδιάγραμμα για το νέο τερματικό υγραερίου στο Βασιλικό, της κοινοπραξίας VLPG Plant Ltd. Όπως αναφέρει, βρίσκεται στο τελικό στάδιο και αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Μάρτιο του 2022.

-Πώς κλείνει το 2021 για την Petrolina; Υπάρχει πλήρης ανάκαμψη μετά την πανδημία;

Το 2021 μπορώ να πω ότι κλείνει καλά για την Petrolina. Σίγουρα δεν υπάρχει ολική ανάκαμψη, αλλά έγινε μεγάλη προσπάθεια για να φτάσουμε ως εδώ, αφού διανύουμε

από το 2020, με την εμφάνιση της πανδημίας, μια απρόβλεπτη και ιδιαίτερα δύσκολη εποχή.

-Οι εξελίξεις δείχνουν ότι η Λάρινα θα πρωταγωνιστήσει το επόμενο διάστημα στον τομέα των επενδύσεων σε οικιστικά και τουριστικά ακίνητα. Ποια τα πλάνα σας ως Petrolina;

-Θελήσαμε να ανοίξουμε ένα νέο κεφάλαιο στην πολύχρονη πορεία μας, που αφορά στην ανάπτυξη της, μετά την ολοκλήρωση των νέων εγκαταστάσεων στο Βασιλικό, τον Ιανουάριο του 2020, για την αξιοποίηση της ιδιότητάς της στο παραλιακό μέτωπο στο δρόμο Λάρνακας-Δεκέλειας. Απώτερος στόχος είναι τα ιδιόκτητα οικόπεδα της εταιρείας, εντασσόμενα σε νέες πολεοδομικές ζώνες να αξιοποιηθούν κατάλληλα, βάζοντας έτσι το δικό μας λιθαράκι στην τουριστική αναβάθμιση της Λάρνακας και κατ' επέκταση της Κύπρου. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να αναφέρω ότι τη μελλοντική εικόνα της Λάρνακας την έχουμε οραματιστεί, γι' αυτό και επιθυμούμε να συμβάλουμε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην ανάπτυξη της περιοχής. Είναι σημαντικό η ανάπτυξη αυτή να γίνει με σύνεση έτσι ώστε να διατηρηθεί ο χαρακτήρας της πόλης και να αναδειχθεί η ομορφιά της.

-Ωστόσο, δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη η μετακίνηση των εγκαταστάσεων υγραιρίου από την Λάρνακα. Σε ποιο στάδιο βρίσκεται αυτή η διαδικασία καθώς και τα έργα κατασκευής τερματικού υγραιρίου στο Βασιλικό;

-Το νέο τερματικό υγραερίου στο Βασιλικό, της κοινοπραξίας VLPG Plant Ltd στην οποία συμμετέχουν οι εταιρείες Petrolina (Hol-

Στόχος της εταιρείας, να έχει ενεργό συμμετοχή στη μεταβατική περίοδο της αγοράς ηλεκτρισμού και μετέπειτα στην ανοικτή αγορά ηλεκτρισμού.

dings) Public Ltd, Synergas Ltd, Interغاز Ltd και EKO, βρίσκεται στο τελικό στάδιο και αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Μάρτιο του 2022. Θα ήθελα να τονίσω εδώ, ότι η VLPG Plant Ltd έχει κατασκευάσει μία υπερσύγχρονη μονάδα υγραερίου στο Βασιλόκιο που με την επέκτασή της προβλέπεται να διαχειρίζεται

σε ετήσια βάση περίπου 32.000 μετρικούς τόνους χύμα υγραιορίου και περίπου 24.000 μετρικούς τόνους εμφιαλωμένου υγραιορίου. Στην πλήρη λειτουργία του, το έργο αναμένεται να δημιουργήσει συνθήκες περαιτέρω ανάπτυξης και να οδηγήσει την κυπριακή αγορά σε νέες εποχές αποθήκευσης και διαχείρισης

Ετοιμη για ηλεκτροκίνηση

Με δεδομένες τις αυξήσεις στις τιμές των καυσίμων, έχει επηρεαστεί η ζήτηση και η κατανάλωση καυσίμων;

Ανέκδοτοι οι αυξήσεις στις τιμές των καυσίμων επηρεάζει και τη ζήτηση και κατ' επέκταση την κατανάλωση των καυσίμων. Στην περίπτωση όμως των συνθηκών της φετινής χρονιάς, (πανδημία και κατεχόμενα), δεν θα έλεγα με βεβαιότητα σε ποιο βαθμό έχει επηρεαστεί η σχέση αυτή.

Πρόσφατα η κυβέρνηση ανακοίνωσε κίνητρα για την ηλεκτροκίνηση, ενώ

προωθούνται αλλαγές ώστε τα πρωτοβερζίνια να λειτουργούν και ως σταθμοί φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων. Είστε έτοιμοι να επενδύσετε σε τέτοιες υποδομές; -Ναι, πάντοτε η Petrolina είναι έτοιμη να προσαρμοστεί στις εξελίξεις και τις προκλήσεις της νέας εποχής. Στο πέρασμα των χρόνων εξαλλου το έχουμε αποδείξει αυτό. Κοιτάμε μπροστά, γι' αυτό και συνεχίζουμε να πρωτοπορούμε χάρη στη διορατικότητά και τον δυναμισμό που μας χαρακτηρίζει.

υγραερίου, από ένα υπερσύγχρονο και ασφαλές τερματικό, με βελτιωμένο περιβαλλοντικό αποτύπωμα, οικονομίες κλίμακας και υψηλό επίπεδο εξυπηρέτησης πελατών.

Γίνεται πράσινη

-Γενικότερα υπάρχει μια στροφή προς την πράσινη ενέργεια, ενώ έχουν τεθεί στόχοι για μείωση της χρήσης των συμβατικών καυσίμων. Τι σημαίνει αυτό για μια εταιρεία πετρελαιοειδών; Αλλάζει ο προσανατολισμός της εταιρείας σας;

-Λαμβάνοντας υπόψη τις πρόνοιες τόσο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας που υιοθέτησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της κυπριακής κυβέρνησης και έχοντας πάντοτε υπόψη την σοβαρότητα της προστασίας του περιβάλλοντος και την αναγκαιότητα της κλιματικής αλλαγής, ο όμιλος εταιρειών μας υποθέτει ότι δημόσιες πολιτικές και στρατηγικές ώστε να

διασφαλίσει τη βιωσιμότητά του και τη μακρόχρονη του ανάπτυξη. Ήδη δραστηριοποιούμαστε στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ). Παρέχουμε ολοκληρωμένες λύσεις μελέτης αναγκών και εγκατάστασης φωτοβολταϊκών συστημάτων τόσο σε οικιακές, επιπέδου όσο και σε βιομηχανικές μονάδες, αλλά και για κατασκευή φωτοβολταϊκών πάρκων. Έχουμε ήδη αιτηθεί και λάβει άδειες για κατασκευή ιδιόκτητων φωτοβολταϊκών πάρκων ώστε να καταστούν παραγωγοί ηλεκτρισμού από ΑΠΕ και μελετούμε σημαντική περαιτέρω εμπλοκή στο συγκεκριμένο τομέα. Ταυτόχρονα, έχουμε αδειοδοτηθεί από τη ΠΑΕΚ ως προμηθευτές ηλεκτρισμού σε τελικούς καταναλωτές. Στοχεύουμε, επίσης, σύντομα να έχουμε ενεργό συμμετοχή στη μεταβατική περίοδο της αγοράς ηλεκτρισμού με στόχο να προσφέρουμε μια αξιόπιστη επιλογή στον καταναλωτή και μετέπειτα στην ανοικτή αγορά ηλεκτρισμού.

Παρατείνεται η λειτουργία λιγνιτικών μονάδων της ΔΕΗ

Απαραίτητος έως το 2025 ο λιγνίτης για την ευστάθεια του ηλεκτρικού συστήματος

Της ΧΡΥΣΕΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ

Απαραίτητος μέχρι και το 2025 θα είναι ο λιγνίτης για την ευστάθεια του ηλεκτρικού συστήματος της χώρας, αλλά και δύο πετρελαϊκές μονάδες της Κρήτης μέχρι και το 2024 όταν θα λειτουργήσει η μεγάλη ηλεκτρική διασύνδεση με την Αττική.

Αυτό προκύπτει σαφώς από την υπουργική απόφαση που ανήρτησε στο «Διαύγεια» το υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας η οποία, κάνοντας αποδεκτό σχετικό αίτημα της ΔΕΗ, παρατείνει τις ώρες λειτουργίας 7 λιγνιτικών μονάδων (Αγ. Δημήτριος 1, 2, 3, 4 και 5, Μελίτη και Μεγαλόπολη 4) και των πετρελαϊκών μονάδων του ΑΗΣ Αθρινόλακκου στην Κρήτη, βάζοντας ουσιαστικά στον πάγο το πρόγραμμα απολιγνιτοποίησης.

Τόσο το αίτημα της ΔΕΗ και το σκεπτικό που το συνοδεύει, όσο και η υιοθέτησή του από το ΥΠΕΝ συνιστούν έμμεση παραδοχή της μν ετοιμότητας της χώρας για τον εξοβελισμό του λιγνίτη από το μείγμα ηλεκτροπαραγωγής το 2023, κάτι που ανέδειξε και η τρέχουσα ενεργειακή κρίση, η οποία κατέστησε τον άνθρακα και το πετρέλαιο φθηνότερη πρώτη ύλη από το φυσικό αέριο.

Σύμφωνα μάλιστα με κάποιες πηγές, η εμπειρία και της ενεργειακής κρίσης υποχρεώνει το υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας να ξαναδει με πιο ρεαλιστική ματιά τη στρατηγική της ενεργειακής μετάβασης στο πλαίσιο της αναθεώρησης του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το κλίμα (ΕΣΕΚ). Η τρέχουσα ενεργειακή κρίση ανέδειξε όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά συνολικά για την Ευρώπη ότι ο σχεδιασμός της ενεργειακής μετάβασης δεν έλαβε σοβαρά υπόψη του την παράμετρο κόστους και ασφάλειας εφοδιασμού.

Σύμφωνα με τη ΔΕΗ, η παρά-

Η τρέχουσα ενεργειακή κρίση ανέδειξε, όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά συνολικά για την Ευρώπη, ότι ο σχεδιασμός της ενεργειακής μετάβασης δεν έλαβε σοβαρά υπόψη του την παράμετρο κόστους και ασφάλειας εφοδιασμού.

Το υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας έκανε αποδεκτό σχετικό αίτημα της ΔΕΗ.

ταση των ωρών λειτουργίας κατά παρέκκλιση ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής οδηγίας σε σχέση με την έκλυση εκπομπών ρύπων, τόσο των λιγνιτικών μονάδων όσο και των δύο πετρελαϊκών, κρίνεται απαραίτητη για την ευστάθεια του ηλεκτρικού συστήματος της χώρας, ιδίως κατά τις χρονικές περιόδους ακραίων καιρικών φαινομένων λόγω της κλιματικής αλλαγής.

Οι εν λόγω μονάδες λειτουργούν ήδη σε καθεστώς παρέκκλισης της ευρωπαϊκής οδηγίας, έχοντας περιορίσει σημαντικά τον επιτρεπόμενο χρόνο λειτουργίας

τους που διασφάλισαν με προηγούμενες υπουργικές αποφάσεις.

Η στενότητα επάρκειας ισχύος καθιστά, όπως έκανε σαφές ο ΑΔΜΗΕ από τον Οκτώβριο στη ΔΕΗ, τη ΡΑΕ και το ΥΠΕΝ, απαραίτητη τη λειτουργία των λιγνιτικών μονάδων για το κρίσιμο τρίμηνο Δεκεμβρίου - Φεβρουαρίου που λόγω καιρικών συνθηκών η ζήτηση ανεβαίνει κατακόρυφα. Στο πλαίσιο αυτό ζήτησε από τη ΔΕΗ να έχει σε πλήρη διαθεσιμότητα, τόσο από άποψη συντήρησης όσο και καυσίμου, όλες τις εν λειτουργία λιγνιτικές μονάδες. Η περιβαλλοντική προσαρμογή των μονάδων στο καθεστώς παρέκκλισης της λειτουργίας τους τέθηκε από τη ΔΕΗ ως προϋπόθεση για τη διαθεσιμότητά τους, και στο πλαίσιο αυτό υπέβαλε το σχετικό αίτημα στο ΥΠΕΝ το οποίο και υπέγραψε τη σχετική υπουργική απόφαση.

Σύμφωνα με αυτή, η λειτουργία του ΑΗΣ Μελίτης παρατεί-

νεται για 11.000 ώρες συνολικά από 1η Αυγούστου 2021 έως και την 31η Δεκεμβρίου 2023. Κατά 35.600 ώρες συνολικά από 1 Αυγούστου 2021 έως και την 31η Δεκεμβρίου 2025 παρατείνεται η λειτουργία της μονάδας Μεγαλόπολη IV, κατά 1.500 ώρες ως ετήσιος κυλιόμενος μέσος όρος πενταετίας από 1/7/2020 έως 30/6/2025 η λειτουργία των μονάδων Ι και ΙΙ του ΑΗΣ Αγ. Δημητρίου και κατά 13.600 ώρες συνολικά κάθε μία από τις μονάδες ΙΙΙ και ΙV για το διάστημα από 1/8/2021 έως 31/12/2023. Οι ώρες λειτουργίας της μονάδας V του Αγ. Δημητρίου παρατείνονται κατά 35.600 συνολικά από 1/8/2021 έως 31/12/2025. Η λειτουργία, τέλος, των πετρελαϊκών μονάδων Ι και ΙΙ του ΑΗΣ Αθρινόλακκου παρατείνεται κατά 18.600 ώρες συνολικά για κάθε μία από 1/8/2021 έως 31/12/2024 που θα τεθεί σε λειτουργία η μεγάλη διασύνδεση με την Αττική.

«Βροχή» επενδύσεων για logistics στον Ασπρόπυργο

Του ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ

Πάνω από 90.000 τ.μ. νέων αποθηκευτικών εγκαταστάσεων logistics αναπτύσσονται αυτή την περίοδο στην περιοχή του Ασπρόπυργου οι εταιρείες επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία (ΑΕΕΑΠ), επενδύοντας συνολικά κεφάλαια της τάξεως των 40-50 εκατ. ευρώ. Πρόκειται για τη συνέχεια των επενδύσεων στις οποίες προχώρησαν σχεδόν όλες οι εταιρείες του κλάδου ήδη από το 2019, αλλά ιδίως από το 2020 και μετά, όταν κατέστη σαφές ότι η συγκεκριμένη κατηγορία ακινήτων όχι μόνο δεν θα επηρεαστεί αρνητικά από την πανδημία, αλλά αντιθέτως θα επωφεληθεί.

Η στρόφιη του καταναλωτικού κοινού προς το ηλεκτρονικό εμπόριο ενίσχυσε σημαντικά τη ζήτηση για αποθήκες logistics - τομέας που ακόμα και σήμερα προσφέρει υψηλότερες αποδόσεις σε σχέση με τα κτίρια γραφείων και τα εμπορικά ακίνητα, της τάξεως του 7,5%-8,5%. Μάλιστα, όσες εταιρείες τοποθετήθηκαν στην αρχή του παρόντος ανοδικού κύκλου εξασφάλισαν ακόμα χαμηλότερες τιμές αγοράς, με διψήφιες ετήσιες αποδόσεις.

Στο πλαίσιο αυτό, εταιρείες όπως η Brig Properties, η Prodea Investments, η Trastor και εσχάτως και η Noval του ομίλου ΒΙΟΧΑΛΚΟ κινούνται ιδιαίτερα δυναμικά. Σημαντικές επενδύσεις logistics έχει υλοποιήσει τους τελευταίους 18 μήνες και η Premia Properties, η οποία διαθέτει συνο-

λικά εννέα συγκροτήματα logistics, επιφάνειας 173.000 τ.μ. και εκτιμώμενης αξίας 108 εκατ. ευρώ. Μάλιστα, η εισηγμένη αναμένεται να οριστικοποιήσει μία ακόμα συμφωνία απόκτησης ακινήτου logistics εντός των επόμενων ημερών.

Η Brig Properties ολοκληρώνει αυτή την περίοδο την κατασκευή μιας νεόδμητης εγκατάστασης logistics επιφάνειας 20.276 τ.μ., η οποία πρόκειται να μισθωθεί από την Infoquest Technologies, αρχής γενομένης από τον Φεβρουάριο του 2022. Η εισηγμένη έχει αποκτήσει συνολική έκταση άνω των 100 στρεμμάτων στον Ασπρόπυργο, όπου αναμένεται να αναπτύξει επιπλέον 20.000 τ.μ. αποθηκευτικών εγκαταστάσεων. Συνολικά θα δημιουργηθούν 40.000 τ.μ. Στο πλαίσιο αυτό, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2022 αναμένεται να οριστικοποιηθεί ο σχεδιασμός για την έναρξη της επένδυσης για την επέκταση του πάρκου logistics της εταιρείας στον Ασπρόπυργο. Αρχικά σχεδιάζονταν η ανάπτυξη δύο νέων αποθηκών των 10.000 τ.μ. εκάστη, αλλά πλέον δεν θα πρέπει να αποκλειστεί η απευθείας ανάπτυξη μιας ακόμα μεγάλης αποθήκης 15.000-20.000 τ.μ. Μέχρι σήμερα έχουν επενδυθεί περίπου 15 εκατ. ευρώ, ενώ για την ανάπτυξη των νέων αποθηκών υπολογίζεται ότι θα απαιτηθούν επιπλέον κεφάλαια 10 εκατ. ευρώ. Αντίστοιχα, διευ-

ρυμένο εμφανίζεται και το επενδυτικό πρόγραμμα της Trastor στον τομέα των logistics. Τους

Η στρόφιη των καταναλωτών προς το ηλεκτρονικό εμπόριο ενίσχυσε σημαντικά τη ζήτηση για αποθήκες logistics - τομέας που προσφέρει υψηλότερες αποδόσεις σε σχέση με τα κτίρια γραφείων και τα εμπορικά ακίνητα, της τάξεως του 7,5%-8,5%.

Στην περιοχή αναπτύσσονται πάνω από 90.000 τ.μ. νέων αποθηκευτικών εγκαταστάσεων.

επόμενους μήνες η εισηγμένη πρόκειται να ενισχύσει το χαρτοφυλάκιο των ακινήτων της στη συγκεκριμένη κατηγορία κατά σχεδόν 29.000 τ.μ., καθώς σχεδιάζει δύο νέες επενδύσεις εκτιμώμενου ύψους άνω των 15 εκατ. ευρώ. Η σημαντικότερη εξ αυτών αφορά την απόκτηση μιας εγκατάστασης logistics επιφάνειας 22.000 τ.μ., η οποία θα αναπτυχθεί στην περιοχή του Ασπρόπυργου. Ειδικότερα, η εισηγμένη έχει υπογράψει δεσμευτικό προσούμφωνο για την απόκτηση του 100% των μετοχών της εταιρείας Πιλέας Κτηματική, η οποία είναι ιδιοκτήτρια οικοπέδου 40 στρεμμάτων στον Ασπρό-

πυργο. Εκεί θα κατασκευαστεί μια νέα αποθήκη επιφάνειας 22.000 τ.μ., η οποία θα πιστοποιηθεί και κατά το πρότυπο υψηλής ενεργειακής απόδοσης LEED. Μόλις ολοκληρωθούν οι εν λόγω αναπτύξεις η Trastor θα ελέγχει ένα χαρτοφυλάκιο ακινήτων logistics άνω των 80.000 τ.μ. στην περιοχή του Ασπρόπυργου, έχοντας επενδύσει κεφάλαια της τάξεως των 45-50 εκατ. ευρώ.

Αντίστοιχα, η Prodea Investments συνεχίζει το επενδυτικό της πρόγραμμα στον τομέα των logistics, καθώς αυτή την περίοδο ολοκληρώνεται η κατασκευή δύο νέων κτιρίων στον Ασπρόπυργο. Πρόκειται για ακίνητα συνολικής επιφάνειας 23.800 τ.μ., με το ύψος της επένδυσης να ανέρχεται σε 12,5 εκατ. ευρώ. Εντός του 2022 αναμένεται να ξεκινήσει και η υλοποίηση επένδυσης 10 εκατ. ευρώ από τη Noval για τη μετατροπή πρώην βιομηχανικών ακινήτων ιδιοκτησίας της, επιφάνειας 22.200 τ.μ., σε κτίρια logistics.

Πράσινο τέλος από 1ης Ιανουαρίου στα πλαστικά μιας χρήσης

Ανατιμήσεις σε καφέ και delivery – Πώς αναμένεται να διαμορφωθούν οι τιμές

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ

Περιβαλλοντική εισφορά 0,05 ευρώ για κάθε τεμάχιο πλαστικού προϊόντος μιας χρήσης που χρησιμοποιείται για τη συσκευασία τροφίμων και ποτών στη μαζική εστίαση και στο λιανεμπόριο θα επιβληθεί από την 1η Ιανουαρίου, με αποτέλεσμα οι καταναλωτές να δουν από το νέο έτος αυξήσεις στις τιμές αγαπημένων προϊόντων, όπως είναι ο καφές. Σύμφωνα με σχετική ενημέρωση του Ινστιτούτου Ερευνας Λιανεμπορίου Καταναλωτικών Αγαθών (ΙΕΛΚΑ), ο νόμος ορίζει ότι από την 1η Ιανουαρίου 2022 επιβάλλεται περιβαλλοντική εισφορά σε πλαστικά είδη μιας χρήσης που χρησιμοποιούνται για τη συσκευασία τροφίμων (π.χ. ζεστά μαγειρεμένα φαγητά, έτοιμες σαλάτες με sos εντός συσκευασίας, σερβιριζόμενα είδη ζαχαροπλαστικής) και ποτών (καφέδες, ροφήματα), τα οποία προορίζονται για άμεση κατανάλωση (είτε επιτόπου είτε εκτός του καταστήματος) και καταναλώνονται χωρίς να χρειάζονται περαιτέρω επεξεργασία (π.χ. μαγειρέμα, βράσιμο, αναθέρμανση κ.ά).

Η εισφορά δεν αφορά τα υλικά συσκευασίας που χρησιμοποιούνται για τη συσκευασία χύμα τροφίμων, όπως π.χ. τυριά, αλλαντικά, κρέας, αλίπαστα, ούτε τυποποιημένα προϊόντα που βρίσκονται στα ράφια των καταστημάτων. Η εισφορά επιβάλλεται σε πλαστικά είδη για τρόφιμα, τα κύπελλα ποτών και τα καλύμματα - καπάκια των ποτών εφόσον είναι μιας χρήσης και είναι φτιαγμένα από πλαστικό υλικό ή έχουν πλαστική επικάλυψη. Αρα, δεν αφορά φιάλες (μπουκάλια) και άλλου τύπου συσκευασίες, όπως πιάτα, πακέτα και περιτυλίγματα ή άλλα υλικά, όπως το χαρτί.

Για να κατανοήσουμε τις τιμές που διαμορφώνονται σε πλαστικά είδη μιας χρήσης με την επιβολή του τέλους, το ΙΕΛΚΑ υπενθυμίζει πως η εισφορά ανέρχεται σε 0,05 ευρώ (0,04 ευρώ πλέον ΦΠΑ 24%), για κάθε τεμάχιο πλαστικού προϊόντος. Έτσι, στην περίπτωση του καφέ ο καταναλωτής πρέπει να καταβάλει 0,05 ευρώ για το ποτήρι και 0,05 ευρώ για το κάλυμμα (καπάκι), συνολικά δηλαδή 0,10 ευρώ.

Ωστόσο, εξαιρούνται οι πε-

ριπτώσεις πλαστικών ποτηριών όπου τα καλύμματα δεν αποσπώνται και η εισφορά που καταβάλλεται είναι ενιαία (0,05 ευρώ).

Σημειώνεται ότι η εισφορά έχει ανταποδοτικό χαρακτήρα και τα έσοδα από αυτήν εισπράττονται από την ΑΑΔΕ και αποδίδονται στο πράσινο ταμείο με σκοπό να χρηματοδοτηθούν δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Εναλλακτικά, ο καταναλωτής μπορεί να ζητήσει επαναχρησιμοποιούμενες συσκευασίες, τις οποίες θα έχει μαζί του ή θα τις αγοράσει στο σημείο πώλησης. Αρα οι επιχειρήσεις πρέπει να εξασφαλίζουν

Τα έσοδα από την εισφορά θα χρηματοδοτούν δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος.

την ύπαρξη προς πώληση στους καταναλωτές επαναχρησιμοποιήσιμων συσκευασιών. Σε αυτό το σημείο εκφράζεται και η διαφωνία εκπροσώπων της εστίασης. Οι ίδιοι ζητούν τη μετάθεση έναρξης ισχύος της εισφοράς για τα πλαστικά μιας χρήσης διότι η σχετική νομοθεσία «περιέχει δυσλειτουργίες και χρειάζεται να οργανωθούμε σωστότερα». Εκπρόσωπος της εστίασης εξηγεί στην «Κ» πως ο νόμος προβλέπει να υπάρχουν εναλλακτικές συσκευασίες σε συγκεκριμένες ποσότητες και σε χιλιάδες σημεία πώλησης.

Ωστόσο, μιλάει για ελλείψεις σε ανακυκλώσιμα υλικά στην αγορά, καθώς και προβλήματα στην αλυσίδα εφοδιασμού. «Τα τεμάχια που πρέπει να έχουμε είναι γύρω στα 30 σε κάθε κατάστημα.

Εάν μία αλυσίδα έχει 400 καταστήματα, θα θέλει πολύ μεγάλες ποσότητες, που λόγω των παραπάνω προβλημάτων δεν υπάρχουν στην αγορά αυτή τη στιγμή».

Τέλος, ο ίδιος επισημαίνει πως θα πρέπει να βρεθεί τρόπος ώστε το ποσό που εισπράττεται από το κράτος να εξαιρείται από την προμήθεια που λαμβάνουν οι πλατφόρμες διανομής τύπου efood, wolt κ.λπ. «Ενα ανταποδοτικό τέλος δεν πρέπει να γίνει έξτρα έσοδο για μερικούς».

Η εισφορά δεν αφορά τα υλικά για τη συσκευασία χύμα τροφίμων ούτε τα τυποποιημένα προϊόντα στα ράφια καταστημάτων.

Κίνητρα για την ανεύρεση εργαζομένων

Μπόνους και φθηνές κατοικίες για προσέλκυση εργατικού δυναμικού – Ποιες αλλαγές φέρνει η πανδημία στην αγορά εργασίας

Της **ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ**

Νέα δεδομένα αναμένεται να αποτυπωθούν στην εγχώρια αγορά εργασίας εντός του 2022, καθώς ήδη τα δύο τελευταία χρόνια διαφάνηκε ότι η πανδημική κρίση επέβαλε, και μάλιστα βίαια σε ορισμένες περιπτώσεις, αλλαγές ή και επιτάχυνε τις εξελίξεις.

Η αγορά εργασίας αλλάζει, γεγονός που προϋποθέτει νέα στρατηγική και προσαρμοστικότητα τόσο από τους εργαζομένους όσο και από τους εργοδότες. Καθημερινά πληθαίνουν οι εργοδότες που δηλώνουν πως δεν βρίσκουν εργαζομένους. Θέσεις εργασίας μένουν κενές για μήνες, την ίδια στιγμή που η επανατοποθέτηση όσων βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας απαιτεί αρκετό χρόνο, επιβεβαιώνοντας το χάσμα δεξιοτήτων στην αγορά. Ακόμη και μεταξύ των ήδη εργαζομένων, όλο και περισσότεροι δηλώνουν ότι βρίσκονται σε αναζήτηση άλλης εργασίας (6 στους 10, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη της Randstad), ενώ η πολυαναμενόμενη ανάκαμψη μετά την πανδημία τούς ωθεί σε αλλαγές όσον αφορά την ισορροπία επαγγελματικής και προσωπικής ζωής.

Οι ειδικοί εκτιμούν ότι το φαινόμενο της έλλειψης εργαζομένων, κυρίως στη βιομηχανία, αλλά και σε άλλους κλάδους της οικονομίας, θα ενταθεί καθώς οι αναταράξεις και η αβεβαιότητα που προκαλεί η πανδημία συνεχίζονται. Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα μεγάλων βιομηχανιών που δίνει 300 ευρώ μπόνους σε όποιο εργαζόμενο της προτείνει άτομο προς πρόσληψη, υπό την αίρεση ότι ύστερα από μια δοκιμαστική περίοδο έξι εβδομάδων ο προτεινόμενος θα προσληφθεί οριστικά.

Άλλος μεγάλος βιομηχανικός όμιλος, με παραγωγικές μονάδες στα Οινόφυτα, σύμφωνα με

Σύμφωνα με την ανάλυση των στοιχείων του ΟΑΕΔ, έλλειψη παρατηρείται σε προγραμματιστές και μηχανικούς, αλλά και σε υπαλλήλους εξυπηρέτησης πελατών, εργάτες του κατασκευαστικού κλάδου, τεχνίτες παραγωγής προϊόντων, ηλεκτροσυγκολλητές, εργάτες αποθήκης και logistics, φορτοεκφορτωτές κ.λπ.

Μεγάλη βιομηχανία δίνει 300 ευρώ μπόνους σε όποιον εργαζομένο της προτείνει άτομο προς πρόσληψη.

ασφαλείς πληροφορίες της «Κ», εξετάζει το «μοντέλο Πεσινέ», δηλαδή ένα σχέδιο ανάπτυξης συγκροτήματος κατοικιών στην περιοχή. Τα σπίτια θα τα παρέχει έναντι χαμηλού ενοικίου στους εργαζομένους του, καθώς έχει διαπιστώσει ότι η απόσταση και η έλλειψη κατοικιών κοντά στον

τόπο δουλειάς είναι ισχυρό αντίκίνητρο για την προσέλκυση εργαζομένων. Κάτι τέτοιο είχε κάνει η «Πεσινέ» στη δεκαετία του '60 στη Βοιωτία. Εφτιαξε έναν ολόκληρο οικισμό εκατοντάδων κτιρίων κοντά στη μονάδα παραγωγής αλουμινίου, σε μια περιοχή που πήρε την ονομασία Ασπρα Σπίτια εξαιτίας του χρώματος των κατοικιών.

Όπως αποτυπώνεται και στα στατιστικά στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) για την απασχόληση, το διάστημα Απριλίου - Ιουνίου και ενώ ο δείκτης ανεργίας ακολουθούσε πτωτική πορεία, ο αριθμός των κενών θέσεων εργασίας, εξαιρουμένου του πρωτογενούς τομέα και των

δραστηριοτήτων των νοικοκυριών, παρουσίαζε αύξηση σε ετήσια βάση της τάξεως του 117,8%, καθώς υπήρχαν 12.180 κενές θέσεις εργασίας, από 5.600.

Το φαινόμενο δεν είναι ελληνικό, όμως στη χώρα μας λαμβάνει μεγαλύτερες διαστάσεις λόγω και των εγγενών παθογενειών, των χαμηλών μισθών, της σχεδόν απόλυτης εξάρτησης των δεικτών από την πορεία του τουρισμού, αλλά και της λειτουργίας της ελληνικής οικογένειας, που πολλές φορές δεν «αφήνει» τα παιδιά της να εργαστούν εκτιμώντας ότι οι μισθοί είναι πολύ χαμηλοί για το είδος και την ποιότητα της εργασίας που απαιτείται.

Ετσι, οι επιχειρήσεις δηλώνουν

πως δυσκολεύονται να βρουν προσωπικό όχι μόνο υψηλών προσόντων, αλλά και εξειδικευμένους τεχνίτες, όπως χειριστές μηχανημάτων, υδραυλικοί, οξυγονοκολλητές, ψυκτικοί κ.ά.

Ποιοι είναι περιζήτητοι

Όπως προκύπτει από την ποιοτική ανάλυση των στοιχείων του ΟΑΕΔ, έλλειψη παρατηρείται σε προγραμματιστές και μηχανικούς αλλά και σε υπαλλήλους εξυπηρέτησης πελατών, εργάτες του κατασκευαστικού κλάδου, εργάτες και τεχνίτες παραγωγής προϊόντων, τεχνίτες επισιτισμού (food and beverage), πωλητές, ηλεκτροσυγκολλητές, εργάτες αποθήκης και logistics, υπαλλήλους security,

Με αβεβαιότητες η νέα κανονικότητα

«**Η νέα** κανονικότητα αναμένεται να έχει ως βασικό δομικό στοιχείο τον υψηλό βαθμό αβεβαιότητας», υποστηρίζει η Alpha Bank στο εβδομαδιαίο δελτίο της, καταγράφοντας τους κινδύνους, τις προκλήσεις αλλά και τις ευκαιρίες της νέας χρονιάς.

Σύμφωνα με τους αναλυτές της τράπεζας, οι βασικές αβεβαιότητες είναι παγκόσμιας κλίμακας και συνδέονται αφενός με τη μετάλλαξη «Ομικρον» και την εξέλιξη της πανδημίας και αφετέρου με την πορεία του πληθωριστικού φαινομένου και ιδιαίτερα την αύξηση των τιμών της ενέργειας.

Σημειώνουν ότι η μετάλλαξη «Ομικρον» μπορεί να επιβραδύνει σε κάποιο βαθμό την οικονομική δραστηριότητα, ιδιαίτερα σε χώρες που είναι ευάλωτες σε διαταραχές της διεθνούς ζήτησης, στον βαθμό που θα εισαχθούν νέα περιοριστικά μέτρα.

Για τον πληθωρισμό υποστηρίζουν ότι καταγράφει ιστορικά υψηλά πολλαπλά έτών ελαφρώς μικρότερη ένταση σε σύγκριση με την Ευρωζώνη. Η αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων, συνεχίζουν, θεωρείται μείζονος σημασίας, καθώς η άνοδος του επιπέδου τιμών επιβαρύνει σημαντικά τους οικογενειακούς προϋπολογισμούς, συμπίεζοντας εντέλει την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών. Ωστόσο, υποστηρίζουν ότι η συσσώρευση αποταμιεύσεων το προηγούμενο διάστημα, καθώς και οι φορολογικές ελαφρύνσεις και οι μεταβιβάσεις, αντισταθμίζουν εν μέρει την αρνητική επίπτωση των πληθωρι-

Η άνοδος του επιπέδου τιμών επιβαρύνει σημαντικά τον οικογενειακό προϋπολογισμό, συμπίεζοντας εντέλει την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών.

Η εξέλιξη του πληθωρισμού και της «Ομικρον» θα κρίνει το 2022, λέει ανάλυση της Alpha Bank.

στικών πιέσεων στο διαθέσιμο εισόδημα και συνεπώς στην κατανάλωση. Προσθέτουν, εξάλλου, ότι στον μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, πρόσθετη αιτία ανησυχίας είναι η πρόκληση δευτερογενών επιδράσεων, που θα έχετε σε κίνηση μια σπειροειδή εξέλιξη μισθών - τιμών, ένα φαινόμενο που επικρατούσε στη χώρα μας σε προηγούμενες δεκαετίες.

Στις ευκαιρίες για την Ελλάδα, το δελτίο καταγράφει την αναμε-

νόμενη μεγαλύτερη συμμετοχή των επενδύσεων στο μείγμα της οικονομικής μεγέθυνσης, ούτως ώστε η νέα χρονιά να αποτελέσει σημείο καμπής στην προσπάθεια κάλυψης του επενδυτικού κενού που δημιουργήθηκε τα μνημονιακά χρόνια.

Προς αυτή την κατεύθυνση θα συμβάλει η ενεργοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Επίσης, κάνει ιδιαίτερη θετική μνεία στην πρόσφατη απόφαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας να διευρύνει τον χρονικό ορίζοντα επανεπένδυσης σε ελληνικούς τίτλους, διασφαλίζοντας ευνοϊκές συνθήκες ρευστότητας στο μεσοδιάστημα, μέχρι την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας. Η απόφαση, κατά τους αναλυτές της τράπεζας, αποτελεί

ένα ισχυρό διπλό μήνυμα για τις χρηματαγορές, πρώτον, ότι δεν θα δημιουργηθούν εκ νέου συνθήκες που θα οδηγήσουν σε άνοδο του κόστους δανεισμού της χώρας και, δεύτερον, ότι εμπρόκτως επιβραβεύεται η πρόοδος της Ελλάδας στο πεδίο του μεταρρυθμιστικού προγράμματος.

Τέλος, σημειώνουν ότι, λόγω της επιτάχυνσης του ψηφιακού μετασχηματισμού των οικονομιών, ένα μεγάλο μέρος των υφιστάμενων θέσεων εργασίας θα αλλάξει ως προς τον τρόπο που εκτελείται.

Κατά συνέπεια, οι κυβερνήσεις και οι επιχειρήσεις καλούνται να υιοθετήσουν πολιτικές επανεκπαίδευσης των εργατικού δυναμικού με σκοπό την απόκτηση νέων δεξιοτήτων.

ΕΙΡΗΝΗ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Νέες εκδόσεις τίτλων 12 δισ. προγραμματίζει για το 2022 ο ΟΔΔΗΧ

Εκδόσεις μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων τίτλων 12 δισ. ευρώ προγραμματίζει ο ΟΔΔΗΧ για το 2022, σύμφωνα με το πρόγραμμα που παρουσίασε στους επενδυτές την προηγούμενη εβδομάδα.

Σε σύνολο χρηματοδοτικών αναγκών 24,8 δισ. ευρώ, το υπόλοιπο θα καλυφθεί με μείωση των ταμειακών αποθεμάτων κατά 6,6 δισ. ευρώ, χρηματοδοτήσεις από ευρωπαϊκά ταμεία κατά 1,3 δισ. ευρώ, έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις 700 εκατ. ευρώ και τις επιστροφές των κερδών SMPs και ANFAs κατά 1,3 δισ. ευρώ.

Ο ΟΔΔΗΧ αναλύει στο σχετικό σημείωμα του γιατί το ελληνικό χρέος είναι βιώσιμο, παρά το μεγάλο ύψος του. Επισημαίνει, κατ' αρχάς, ότι το 2021 επέστρεψε σε καθοδική πορεία, καθώς η ονομαστική αύξησή του κατά 9 δισ. ευρώ αντισταθμίστηκε από τη μεγάλη ανάκαμψη του ΑΕΠ, με αποτέλεσμα ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ να διαμορφώνεται το 2021 σε 198%, έναντι 206% τον προηγούμενο χρόνο. Κυρίως όμως σημειώνει ότι πάνω από 75% του χρέους διακρατείται από φορείς του δημόσιου τομέα, κάτι που μεταφράζεται σε μεγάλους χρόνους ωρίμανσης και χαμηλά επιτόκια, ενώ το 99% είναι σταθερού επιτοκίου. Η σταθμισμένη μέση ωρίμανση είναι τα 20 χρόνια, ενώ κατά μέσον όρο σε Ιρλανδία, Κύπρο, Ισπανία, Ιταλία και Πορτογαλία είναι 8,2 χρόνια. Κατά μέσον όρο, η εξυπηρέτηση του χρέους θα παραμείνει μεσοπρόθεσμα κάτω από τα 13 δισ. ευρώ.

Ο ΟΔΔΗΧ σημειώνει ότι το μαξιλάρι ασφαλείας είναι στα 32 δισ. ευρώ, καλύπτοντας τις χρηματοδοτικές ανάγκες άνω των 3 ετών. Τα έντοκα γραμμάτια εκτιμώνται στα 11,8 δισ. ευρώ στο τέλος της

πάνω από 75% του χρέους διακρατείται από φορείς του δημόσιου τομέα, σημειώνει ο ΟΔΔΗΧ.

Το μαξιλάρι ασφαλείας είναι στα 32 δισ. ευρώ, καλύπτοντας τις χρηματοδοτικές ανάγκες άνω των 3 ετών.

φεινής χρονιάς και αναμένεται να μειωθούν περαιτέρω κατά 800 εκατ. ευρώ στην πορεία του 2022.

Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει το υψηλότερο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ της στην Ευρωζώνη, η εξυπηρέτησή του είναι στα επίπεδα των εταίρων της, στο 5,6% των εσόδων της, και σημαντικά χαμηλότερα από χώρες με χαμηλή βαθμολογία.

Οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές της ανάγκες δεν θα ξεπεράσουν το 20% του ΑΕΠ της το 2021, κοντά στον μέσο όρο της Ευρωζώνης (16,5%) και θα παραμείνουν κάτω από το 15% του ΑΕΠ της τα επόμενα χρόνια.

Το 2022 το χρέος αναμένεται να αυξηθεί κατά 3 δισ. ευρώ.

ΕΙΡΗΝΗ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Σε τροχιά ανόδου το πρόγραμμα «χρυσή βίζα» το 2021

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Σε τροχιά μικρής αύξησης σε σχέση με το 2020 βρίσκεται το πρόγραμμα «χρυσή βίζα» για τη χορήγηση αδειών παραμονής σε επενδυτές από χώρες εκτός Ε.Ε., που αποκτούν ακίνητα στην Ελλάδα αξίας 250.000 ευρώ και άνω. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, τον περασμένο Νοέμβριο εκδόθηκαν 151 άδειες, ανεβάζοντας τον συνολικό αριθμό των φετινών αδειών σε 898 (δηλαδή για το διάστημα Ιανουαρίου - Νοεμβρίου). Στο σύνολο του 2020 είχαν εκδοθεί 938 άδειες, κάτι που σημαίνει ότι το 2021 αναμένεται να ολοκληρωθεί με την έκδοση πάνω από 1.000 αδειών, ανάλογα και με την πορεία του Δεκεμβρίου.

Ωστόσο, στελέχη της εν λόγω αγοράς, όπως ο Αχιλλέας Ρισβάς, επικεφαλής της δικηγορικής εταιρείας «Ρισβάς και συνεργάτες», η οποία είναι και ενεργό μέλος του Διεθνούς Συμβουλίου Μετανάστευσης Επενδύσεων, αναφέρουν στην «Κ» ότι το αγοραστικό ενδιαφέρον είναι πολύ υψηλότερο από αυτό που αποτυπώνεται στον αριθμό των αδειών. «Στην πραγματικότητα οι αγορές που έχουν γίνει από επενδυτές τρίτων χωρών φέτος είναι πολύ μεγαλύτερες σε αριθμό, σε σχέση με τις άδειες που θα εκδοθούν. Έχουμε μεγάλο αριθμό επενδυτών οι οποίοι έχουν ολοκληρώσει τη διαδικασία της αγοράς του ακινήτου, αλλά δεν έχουν κατορθώσει να προχωρήσουν και στο αντίστοιχο αίτημα έκδοσης άδειας παραμονής, εξαιτίας των πολύμηνων καθυστερήσεων που παρατηρούνται σε κάποια επιμέρους υποθηκοφυλακεία ή κτηματολογικά γραφεία», σημειώνει ο κ. Ρισβάς. Πρόκειται για ένα πρόβλημα που επηρεάζει ιδιαίτερα την

πορεία του προγράμματος Χρυσή βίζα, καθώς εκτός από την υπογραφή του συμβολαίου οι επενδυτές πρέπει να έχουν στα χέρια τους και τον τίτλο ιδιοκτησίας, κάτι που απαιτεί και τη μετεγγραφή του συμβολαίου στο αρμόδιο υποθηκοφυλακείο ή κτηματολογικό γραφείο. Λόγω όμως της εν εξελίξει διαδικασίας μετατροπής των υποθηκοφυλακείων σε κτηματολογικά γραφεία και του μεταβατικού σταδίου στο οποίο βρίσκονται αρκετά γραφεία, παρατηρούνται καθυστερήσεις διάρκειας ακόμα και έξι μηνών, με αποτέλεσμα αρκετές άδειες να χορηγηθούν εντέλει το 2022, ενώ αυτό θα έπρεπε να συμβεί ήδη από φέτος.

Με βάση τα τελευταία στοιχεία, από την έναρξη ισχύος του προγράμματος το 2014, μέχρι και τον φετινό Νοέμβριο έχουν χορηγηθεί συνολικά 9.473 άδειες παραμονής σε μεμονωμένους επενδυτές και συνολικά 28.411 άδειες, υπολογίζοντας και τα μέλη των οικογενειών τους. Η μεγαλύτερη αγοραστική ομάδα, με μερίδιο της τάξεως του 67%, είναι οι Κινέζοι, που έχουν λάβει 6.367 άδειες. Ακολουθούν με 605 άδειες οι επενδυτές από την Τουρκία, με την πρώτη τριάδα να κλείνει με τους επενδυτές από τη Ρωσία, που έχουν λάβει 576 άδειες παραμονής. Οι επενδυτές από τον Λίβανο έχουν λάβει 288 άδειες, ενώ ακολουθεί η Αίγυπτος με 247 άδειες και το Ιράν με 185 άδειες.

Υπενθυμίζεται ότι το 2020 είχε σημειωθεί σημαντική πτώση του αριθμού των αδειών κατά 73,4% σε σχέση με το 2019, καθώς εκδόθηκαν μόλις 938 άδειες. Αντιθέτως, το 2019 είχε αποτελέσει έτος ρεκόρ, καθώς είχαν εκδοθεί 3.535 άδειες, που αντιστοιχούσαν σε εισροή κεφαλαίων της τάξεως του 1 δισ. ευρώ, για την απόκτηση ακινήτων στην Ελλάδα.

Το 2021 αναμένεται να ολοκληρωθεί με την έκδοση πάνω από 1.000 αδειών παραμονής σε επενδυτές από χώρες εκτός Ε.Ε., που αποκτούν ακίνητα στην Ελλάδα, αξίας 250.000 ευρώ και άνω.

Αύξηση προσλήψεων βλέπει το 36% των εργοδοτών

Μεταξύ 26% και 49% κινείται το ποσοστό που εργοδότες στην Ελλάδα επιλέγουν οι εργαζόμενοι τους να ακολουθήσουν το υβριδικό μοντέλο εργασίας, με το ποσοστό να διαφοροποιείται ανάλογα με την ειδικότητα. Η νέα έρευνα προοπτικών απασχόλησης του ομίλου της ManpowerGroup, με τη συμμετοχή 505 Ελλήνων εργοδοτών, καταγράφει αισιόδοξες προοπτικές προσλήψεων το προσεχές τρίμηνο από τον Ιανουάριο έως και τον Μάρτιο. Αναδεικνύει δε, παράλληλα, τις νέες τάσεις στην αγορά εργασίας αλλά και τις νέες ανάγκες που προέκυψαν, λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού. Αναλυτικά, η έρευνα δείχνει ότι για το πρώτο τρίμηνο του 2022, το 36% των Ελλήνων εργοδοτών αναμένει αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων, το 24% προβλέπει μείωση και το 38% δεν προβλέπει κάποια αλλαγή, με αποτέλεσμα οι συνολικές προοπτικές απασχόλησης να ανέρχονται σε +16%, αυξημένες κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο, και κατά 9 ποσοστιαίες μονάδες σε

σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Αύξηση που προβλέπουν οι απασχολούμενων σχεδιάζουν οι υπεύθυνοι προσλήψεων κυρίως σε βιομηχανία – παραγωγή, με συνολικές προοπτικές απασχόλησης στο +33%. Επίσης, ισχυρές προθέσεις προσλήψεων αναμένονται στον τομέα των κατασκευών και της εστίασης, ψυχαγωγίας και ξενοδοχείων, όπου οι προοπτικές ανέρχονται στο +28% και +22%, αντίστοιχα. Στο πλαίσιο της έρευνας, η ManpowerGroup έθεσε στους εργοδότες επιπλέον ερωτήσεις σχετικά με τις προσδοκίες που έχουν οι οργανισμοί για τον εμβολιασμό καθώς και την επιπρόσθετη στρατηγική εμβολιασμού για τους εργαζομένους τους, ώστε να επιστρέψουν στον χώρο εργασίας, στην Ελλάδα αυστηρά στρατηγική σχεδιάζει ένας στους δύο εργοδότες (49%).

ΡΟΥΛΑ ΣΑΛΟΥΡΟΥ

Υψηλές προσδοκίες για το 2022, αλλά και μεγάλες αβεβαιότητες

Στη σκιά ενεργειακής και υγειονομικής κρίσης οι φιλόδοξοι στόχοι του ΥΠΟΙΚ

Του **ΘΑΝΟΥ ΤΣΙΡΟΥ**

Μια ευχή που αντάλλαξαν στελέχη του οικονομικού επιτελείου λίγο μετά την ψηφοφορία ήταν «αυτός ο προϋπολογισμός να εκτελεστεί όπως ψηφίστηκε». Δεν θα είναι εύκολο να υλοποιηθεί αυτή η ευχή.

Η χρονιά θα ξεκινήσει σε συνθήκες πλήρους αβεβαιότητας λόγω της ενεργειακής και της υγειονομικής κρίσης. Είναι η λεγόμενη «δίδυμη κρίση», η οποία απειλεί να διαψεύσει τόσο τον στόχο της υψηλής ανάπτυξης και κατά τη διάρκεια του 2022 όσο και την εκφρασμένη βούληση για δραστηκή μείωση των πρωτογενών ελλειμμάτων ώστε από το 2023 η χώρα να επιστρέψει στα πλεονάσματα.

Ο πληθωρισμός

Η κατακόρυφη αύξηση της τιμής του φυσικού αερίου συνιστά «βόμβα» για το ΑΕΠ καθώς αυξάνει κατακόρυφα την αξία των εξαγωγών, ενώ πολλαπλασιάζει τις πιθανότητες ενός γενικευμένου πληθωριστικού κύματος λόγω μετακύλισης του ενεργειακού κόστους στα υπόλοιπα προϊόντα. Ήδη η Τράπεζα της Ελλάδος βλέπει τον μέσο πληθωρισμό να εκτινάσσεται στο 3% το 2022 από μόλις 0,6% το 2021. Η μετάλλαξη «Ομικρον» επαναφέρει τις συζητήσεις για τη λήψη πρόσθετων περιοριστικών μέτρων μετά την Πρωτοχρονιά. Ο κίνδυνος αυτά τα μέτρα να επηρεάσουν άμεσα συγκεκριμένους κλάδους (ειδικά της ψυχαγωγίας, του αθλητισμού, της διασκέδασης και του πολιτισμού) είναι ορατός, κάτι που σημαίνει ότι αυτομάτως θα τεθεί εν αμφιβολή και η εκτίμηση για «ψαλίδισμα» των μέτρων οικονομικής στήριξης ώστε να περιοριστούν τα ιλιγγιώδη πρωτογενή ελλείμματα της διέτιας 2020-2021.

Δημοσιονομική επιπώση μπορεί να έχει και η ενεργειακή κρίση. Μπορεί εκ πρώτης όψεως τα ταμεία του κράτους να γεμίζουν τόσο από τον υψηλότερο ΦΠΑ όσο και από τα έσοδα που προκύπτουν από την αυξημένη τιμή των ρύπων ή των πόρων που εξοικονομούνται από τις αποζημιώσεις των παραγωγών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ωστόσο με τέτοια επίπεδα τιμών θα είναι δύσκολο –αν παραταθεί επί μακρόν η ενεργειακή κρίση όπως διαφαίνεται– να στηριχθούν νοικοκυριά και επιχειρήσεις μόνο με τους πόρους του Ταμείου Ενεργειακής Μετάβασης και χωρίς να μπει «χέρι» στα έσοδα του κρατικού προϋπο-

Βασική προτεραιότητα είναι η διατήρηση της ανάπτυξης, με απώτερο στόχο την επιστροφή του ΑΕΠ ακόμη και στα 190 δισ. ευρώ στο τέλος του 2022.

Η μετάλλαξη «Ομικρον» επαναφέρει τις συζητήσεις για τη λήψη πρόσθετων περιοριστικών μέτρων.

λογισμού. Ήδη η στήριξη για τα τιμολόγια του ρεύματος –η οποία έχει αυξηθεί τρεις φορές από τον Σεπτέμβριο μέχρι τώρα– καλύπτει μόνο ένα μέρος της επιβάρυνσης των νοικοκυριών και αφήνει μετέωρες τις επιχειρήσεις, οι οποίες ήδη παραλαμβάνουν λογαριασμούς ρεύματος «φωτιά».

Το 2022 ξεκινάει με σειρά φιλόδοξων στόχων στο οικονομικό πεδίο αλλά και πλήθος αβεβαιοτήτων.

Μέσα σε μία χρονιά η κυβέρνηση θέλει να βγει από τη μεταμνημονιακή εποπτεία –οι συζητήσεις θα ξεκινήσουν ήδη από τον Ιανουάριο με στόχο η διαδικασία να ολοκληρωθεί έως το τέλος Ιουνίου–, να εξασφαλίσει «λογικούς» στόχους πρωτογενών διαπραγματεύσεων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και να έρθει πιο κοντά, αν όχι να κατακτήσει την επενδυτική βαθμίδα για τα ομόλογα της χώρας, ώστε να μην υπάρχει η ανάγκη των κατ' εξαίρεση αγορών ομολόγων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Το πρωτογενές έλλειμμα

Στόχος είναι, επίσης, να περιοριστεί το πρωτογενές έλλειμμα από τα 13-14 δισ. ευρώ στα 2 δισ.

ευρώ, χωρίς όμως η απόσυρση των μέτρων στήριξης (σ.σ. διότι αυτός είναι ο βασικός τρόπος με τον οποίο θα επιδιωχθεί η μείωση των ελλειμμάτων) να πλήξει την αναπτυξιακή πορεία της χώρας. Η διατήρηση της ανάπτυξης, με απώτερο στόχο την επιστροφή του ΑΕΠ ακόμη και στα 190 δισ. ευρώ στο τέλος του 2022, είναι βασική προτεραιότητα, καθώς σε συνδυασμό με την επιστροφή του πληθωρισμού μπορεί να προκαλέσει σημαντική μείωση στην αναλογία του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε επίπεδα χαμηλότερα ακόμη και από το 190% του ΑΕΠ, κάτι που θα επιδιωχθεί να υποστηριχθεί και με μαζικές, πρόωπες αποπληρωμές χρεών, που κανονικά θα καταβάλλονταν μέχρι και το τέλος του 2024 ή τις αρχές του 2025.

Οι τρεις κίνδυνοι για την ελληνική οικονομία

Στο οικονομικό επιτελείο έχουν ήδη αρχίσει να ποσοτικοποιούν τους πιθανούς κινδύνους για το οικονομικό αφήγημα της επόμενης χρονιάς.

1. Από την ενεργειακή κρίση, τα βλήματα στρέφονται περισσότερο στην τιμή του φυσικού αερίου. Επειδή πρόκειται για καθαρές εισαγωγές, ο υπερδρεκαπλασιασμός της τιμής (σ.σ. από τα 15 ευρώ η μεγαβατώρα έφτασε την προηγούμενη εβδομάδα έως και τα 180 ευρώ) πλήττει κατευθείαν τις εισαγωγές και κατά συνέπεια το ΑΕΠ. Μέση τιμή του φυσικού αερίου πάνω από τα 80-90 ευρώ για ολόκληρο το 2022 (κάτι που πλέον δεν είναι απίθανο ως σενάριο) μπορεί να προκαλέσει επιβάρυνση των εισαγωγών ακόμη και κατά 4-5 δισ. Ένα τέτοιο ποσό μπορεί αυτομάτως να «εξουδετερώσει» το όφελος από όλη την προσδοκώμενη αύξηση των εσόδων από τον τουρισμό, τα οποία λογίζονται ως «εξαγωγές υπηρεσιών». Η φετινή χρονιά κλείνει με τα τουριστικά έσοδα στα 11 δισ. και ο στόχος για το 2022 είναι

Αν τα τουριστικά έσοδα αυξηθούν φέτος κατά 4-5 δισ. και παράλληλα αυξηθούν και οι εισαγωγές αερίου κατά 4-5 δισ., η επιπώση στο ΑΕΠ θα είναι μηδενική.

να φτάσουμε κοντά στο 80% των εσόδων του 2019, ήτοι στα 15-16 δισ. Αν έχουμε επομένως αύξηση των τουριστικών εσόδων κατά 4-5 δισ. ευρώ, αλλά και αύξηση των εισαγωγών εξαιτίας του φυσικού αερίου κατά 4-5 δισ., η επιπώση στο ΑΕΠ θα είναι μηδενική.

2. Η μετάλλαξη «Ομικρον» είναι ο μεγάλος αστάθμητος παράγοντας, καθώς ουδείς γνωρίζει αυτή τη στιγμή ποια θα είναι τα μέτρα με τα οποία θα επιδιωχθεί να αντιμετωπιστούν τα επόμενα κύματα της πανδημίας. Σίγουρα, κλάδοι όπως η εστίαση, η δια-

σκέδαση κ.λπ. θεωρούνται πιο «ευάλωτοι», καθώς ακόμη κι αν δεν υπάρχει αναστολή λειτουργίας, οι περιορισμοί είναι δεδομένο ότι πλήττουν τα έσοδα. Προβλέψεις στον προϋπολογισμό για περαιτέρω μέτρα στήριξης μέσα στο 2022 δεν υπάρχουν αυτή τη στιγμή, κάτι που σημαίνει ότι οι όποιες παρεμβάσεις με δημοσιονομικό κόστος χρειαστούν, θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν από τα ταμειακά διαθέσιμα ή την αύξηση του χρέους και φυσικά να επιβαρύνουν το έλλειμμα της χώρας. Το να αφεθούν κλάδοι ολόκληροι αστάθμητοι δεν αποτελεί επιλογή, καθώς η μείωση της ανεργίας (και όχι η αύξησή της) συνιστά βασικό στοιχείο πάνω στο οποίο στηρίζεται η πρόβλεψη για αύξηση της κατανάλωσης και του ΑΕΠ μέσα στην επόμενη χρονιά.

3. Η χρονιά ξεκινάει με πολύ αυξημένες ενεργειακές ανάγκες, αλλά και τις πιο υψηλές τιμές που έχει γνωρίσει ποτέ, όχι η Ελλάδα αλλά ολόκληρος ο πλανήτης τόσο στο ηλεκτρικό ρεύμα

όσο και στο φυσικό αέριο. Στο οικονομικό επιτελείο γνωρίζουν ότι οι πιο «φουσκωμένοι» λογαριασμοί ακόμη δεν έχουν φτάει στα νοικοκυριά, όπως επίσης γνωρίζουν ότι το πρόβλημα είναι ήδη τεράστιο στις επιχειρήσεις, που πλέον αρχίζουν μαζικά να μετακυλίζουν το κόστος στον τελικό καταναλωτή (σ.σ. γι' αυτό και το οικονομικό επιτελείο περιμένει πληθωρισμό άνω του 5% για τον Δεκέμβριο και τον Ιανουάριο). Η «συνταγή» που ακολουθείται μέχρι τώρα, δηλαδή τα μέτρα στήριξης να χρηματοδοτούνται σχεδόν εξ ολοκλήρου με τους πόρους του Ταμείου Ενεργειακής Μετάβασης, δεν είναι σίγουρο ότι θα αποδώσει και για το πρώτο τρίμηνο του 2022. Ήδη μάλιστα έχει αποφασιστεί η επιδότηση της ηλεκτρικής ενέργειας, να μην να έχει κριτήρια ώστε να ικανοποιηθεί και το σχετικό αίτημα των Βρυξελλών, αλλά τα κριτήρια αυτά να είναι αρκούντως χαλαρά, ώστε να αποκλειστούν ελάχιστα (και τα πιο εύρωστα) νοικοκυριά από τη στήριξη.

«Μπονάμας» για ιδιοκτήτες 1 εκατ. ακινήτων

Υποχρεωτική ενεργειακή αναβάθμιση με οδηγία της Κομισιόν – Οι παρεμβάσεις, το κόστος, τα οφέλη και οι προθεσμίες

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Μια μικρή «επανάσταση» έρχεται στον κτηριακό πλούτο της χώρας την προσεχή δεκαετία, λόγω σχετικής επικείμενης οδηγίας της Ε.Ε., η οποία έχει τεθεί προς ψηφισμό από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Βάσει αυτής, οι ιδιοκτήτες ακινήτων, κατοικιών αλλά και όλων των άλλων κατηγοριών, όπως γραφεία, εμπορικά καταστήματα κ.τ.λ., θα πρέπει να προχωρήσουν σε μια ουσιαστική ενεργειακή αναβάθμιση των περιουσιών τους εφόσον τα κτίριά τους κατατάσσονται στις δύο χαμηλότερες ενεργειακές βαθμίδες. Μάλιστα αυτές οι παρεμβάσεις θα πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί σταδιακά έως το τέλος του 2032, δηλαδή σε περίπου μία δεκαετία από σήμερα.

Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να επενδυθούν συνολικά κεφάλαια στις τάξεις των 15-20 δισ. ευρώ κατά τη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας, ώστε να αναβαθμιστεί σχεδόν το 30% του κτιριακού όγκου της χώρας, ή περίπου 1 εκατ. ακίνητα, που υπολογίζεται ότι σήμερα κατατάσσονται στις δύο χαμηλότερες κατηγορίες ενεργειακής απόδοσης. Τα ακίνητα αυτά (εφόσον πρόκειται για κατοικίες) θα πρέπει να έχουν αναβαθμιστεί κατά μία κατηγορία ενεργειακής απόδοσης έως τις 31/12/2029 και κατά μία ακόμα έως τις 31/12/2032. Η διαδικασία αυτή θα συνεχιστεί στα

Συνολικά την επόμενη δεκαετία πρέπει να επενδυθούν κεφάλαια της τάξεως των 15-20 δισ. ευρώ.

διακά τα επόμενα χρόνια, με κάθε επόμενη ενεργειακή κλάση να αντιπροσωπεύει το 15% του συνόλου του κτιριακού δυναμικού, με πρωτοβουλία και ευθύνη των κρατών-μελών, έτσι ώστε έως το 2050 όλα τα κτίρια θα είναι μηδενικών εκπομπών και πλήρως «απανθρακοποιημένα».

Προθεσμίες και μάλιστα πιο σύντομες ορίζονται και για άλλες κατηγορίες κτιρίων, όπως π.χ. τα δημόσια ακίνητα. Ειδικότερα, τα κτίρια που χρησιμοποιούν δημόσιοι φορείς, όπως επίσης και τα επαγγελματικά ακίνητα, δηλαδή κτίρια γραφείων, καταστήματα και αποθήκες, θα πρέπει επίσης να αναβαθμιστούν ενεργειακά κατά τουλάχιστον μία κατηγορία έως τις αρχές του 2027 και κατά δύο κατηγορίες έως τις αρχές του 2030. Αντίστοιχα, όλα τα νεοδομητά κτίρια θα πρέπει να είναι μηδενικής εκπομπής ρύπων έως το 2030, ή έως το 2027 αν η επιφάνειά τους είναι μεγαλύτερη των 2.000 τ.μ.

Το αν και ποιες κυρώσεις θα υπάρξουν για τα ακίνητα που δεν θα έχουν αναβαθμιστεί ενεργειακά μέχρι τις παραπάνω προ-

Εσπίες θα αποφασιστεί σε μεταγενέστερο χρόνο. Είναι όμως σημαντικό ότι, έτω και την ύστατη στιγμή, αφαιρέθηκε άρθρο στην οδηγία που όριζε ότι όλα ακίνδυνα δεν πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις μετά το πέρας των σχετικών ημερομηνιών θα απαγορεύεται να αποτελούν αντικείμενο εμπορικής συναλλαγής, είτε αγοραπωλησίας είτε ενοικίασης.

Στελέχην της αγοράς ακινήτων υπολογίζουν ότι για να καλυφθούν οι απαιτήσεις αυτές θα χρειασθούν περίπου 15.000-20.000 ευρώ για κάθε ακίνητο επιφάνειας 100 τ.μ. Το ποσό αυτό καλύπτει δαπάνες εξωτερικής θερμομόνωσης ή αντικατάστασης κουφωμάτων. Οποιαδήποτε από τις εν λόγω παρεμβάσεις αρκεί για να αναβαθμίσει ένα ακίνητο κατά δύο κατηγορίες, ίσως και τρεις, ανάλογα με το μέγεθος της παρέμβασης.

Ενδεικτικά της ένδειας ενεργειακά αποδοτικών κτιρίων στη χώρα είναι τα στοιχεία που προέκυψαν από την τελευταία απογραφή που έγινε το 2011. Με βάση αυτά, 43% των κατοikoύμενων κατοικιών της χώρας, ή 2,9 εκατ. ακινώτες, δεν διαθέτουν καμία απολύτως μόνωση, είτε πρόκειται για εξωτερική μόνωση είτε απλώς για διπλά τζάμια. Για παράδειγμα, διπλά τζάμια διαθέτει μόλις το 26%, δηλαδή 1.655.254 κατοικίες. Μόνωση εξωτερικών τοίχων έχει το 6,3% (401.785), ενώ μια πιο πλήρη θερμομόνωση που περιέχει και διπλά τζάμια και μόνωση των εξωτερικών τοίχων διαθέτει το 14,4% (918.601 κατοικίες). Αυτό σημαίνει ότι μεγάλο μέρος των κτιρίων είναι ιδιαίτερα ενεργοβόρα και ως εκ τούτου ευάλωτα σε συγχυρίες όπως η σκερμνι, με την ενεργειακή τους κατανάλωση να ξεπερνάει χαρακτηριστικό όρι σχεδόν 2,4 εκατ. κτίρια επί συνόλου 4,1 εκατ. έχουν κατασκευαστεί πριν από το 1980, δηλαδή πριν από την υιοθέτηση του κανονισμού για τη θερμομόνωση των κτιρίων. Ετσι, 92,2% των κτιρίων, σε πανελλαδικό επίπεδο, που οικοδομήθηκαν από το 2006 και μετά έχουν μόνωση. Με βάση τα ενεργειακά ποσοπονητικά που έχουν εκδοθεί τα προηγούμενα χρόνια, πάνω από το 60% ανήκει στις δύο χαμηλότερες κατηγορίες ενεργειακής απόδοσης (Ζ και Η).

Το ζήτημα ασφαλώς που προκύπτει είναι πώς θα πραγματοποιηθεί η ενεργειακή αναβάθμιση των ακινήτων αυτών τα επόμενα χρόνια, καθώς δεν είναι εφικτό όλοι οι ιδιοκτήτες να έχουν την οικονομική δυνατότητα να ανταποκριθούν στην υποχρέωση αυτή. Ακόμα και με τη σημαντική αύξηση των επιχορηγήσεων που θα δοθούν την προσεχή δεκαετία, με την αξιοποίηση και των κονδυλίων του Ταμείου Ανάκαμψης, εκτιμάται ότι τουλάχιστον 300.000 ακίνητα θα μείνουν εκτός νυμφώνος. Το πώς θα καλυφθούν το κενό αυτό αποτελεί μια δύσκολη «άσκηση», που θα πρέπει όμως να λυθεί με τον έναν ή τον άλλον τρόπο.

[illegible]

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Υψηλότερη η αξία των «πράσινων» κτιρίων

Εφόσον προχωρήσει το σχέδιο για την ενεργειακή αναβάθμιση ενός τόσο σημαντικού ποσοστού του κτιριακού αποθέματος της χώρας, είναι προφανές ότι θα υπάρξουν επιπτώσεις και στη λειτουργία της αγοράς ακινήτων και ασφαλώς και στις τιμές.

Για παράδειγμα, όσο πλησιάζει η 1η Ιανουαρίου του 2030, όταν δηλαδή θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί ο πρώτος κύκλος των αναβαθμίσεων των κατοικιών που βρίσκονται σήμερα στη χαμηλότερη ενεργειακή κατηγορία, τόσο θα προκύπτουν πιέσεις στις αξίες τους.

Όπως εξηγεί στην «Κ» ο Δευτέρης Ποταμιάνος, πρόεδρος της Ενωσης Μεσσιτών Αθηνών - Αττικής, ο οποίος μάλιστα παρακολούθησε εκ του σύνεγγυς τις διεργασίες σε επίπεδο Ε.Ε. για την υπό ψήφιση κοινοτική οδηγία, «όσο πλησιάζουμε ημερολογιακά τις προθεσμίες

Οι τιμές πώλησης
ή ενοικίασης
θα είναι σημαντικά
καλύτερες
σε σχέση
με τα ακίνητα
που δεν θα έχουν
αναβαθμιστεί.

που θα προκύψουν, θα υπάρξουν σίγουρα πιέσεις στις τιμές πώλησις των διαμερισμάτων, που θα εξακολουθούν να μην έχουν αναβαθμιστεί ενεργειακά. Αυτό θα συμβεί επειδή οι νέοι ιδιοκτήτες θα πρέπει να συνυπολογίσουν και το κόστος της ενεργειακής αναβάθμισης, ώστε να συμμορφωθούν με τις νέες νόρμες».

Από τη στιγμή πάντως που

παρέλθουν οι σχετικές προ-
νομιές και τα ακίνητα που
εντάσσονται στις χαμηλότε-
ρες κατηγορίες προχωρήσου-
ν διαδικασίες ενεργειακής
τους αναβάθμισης, η ψαλίδα
των τιμών με τα πιο «πράσινα»
κτίρια θα μικρύνει σημαντικά.
Σήμερα, το όφελος στην τιμή
από μια εκτεταμένη ενεργειακή
αναβάθμιση δεν είναι ιδιαίτερα
υψηλό. Παράγοντες της αγοράς
ακινήτων εκτιμούν ότι ένα δι-
αμέρισμα που έχει αναβαθμι-
στεί ενεργειακά, καταγράφει
μια υπεραξία στις τάξεις του
5%-10% σε σχέση με ένα αντί-
στοιχο διαμέρισμα στην ίδια
περιοχή και με ανάλογα χα-
ρακτηριστικά, που όμως δεν έχει
αναβαθμιστεί ενεργειακά.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, ο σημαντικός περιορισμός των πωλούμενων διαμερισμάτων χωρίς κάποιου είδους ενεργειακή αναβάθμιση θα ωφελήσει και τους ενοικιαστές, αλλά και

τους νέους ιδιοκτήτες, ακριβώς λόγω της χαμηλότερης κατανάλωσης ενέργειας και του χαμηλότερου κόστους που θα απαιτείται για να θερμανθούν τον χειμώνα και να ψυχθούν το καλοκαίρι.

Στο πλαίσιο αυτό, οι ιδιοκτήτες εκείνοι που θα επενδύσουν στο ακίνητό τους σήμερα, θα έχουν την ευλογία απάτηση να αποσβέσουν την επένδυσή τους σε μεταγενέστερο χρόνο, είτε μέσω μιας υψηλότερης τιμής πώλησης είτε μέσω ενός υψηλότερου ενοικίου.

Με δεδομένο ότι στο μέλλον ο διαχωρισμός των ακινήτων με βάση την ενεργειακή τους απόδοση θα είναι πιο σαφής και μετρήσιμος (θα εισαχθούν νέες κλίμακες και βαθμίδες κατηγοριοποίησης στο σύνολο της Ε.Ε.), εκτιμάται ότι θα είναι και πιο εύκολη η αποτύπωση της σχετικής υπεραξίας στις τιμές πώλησης ή ενοικίασης.

Τα νέα κριτήρια του προγράμματος «Εξοικονομώ» και τα ποσοστά επιδότησης

Περίπου 50.000 ακίνητα αναμένεται να ενταχθούν στον τρέχοντα κύκλο του «Εξοικονομώ», καθώς η σχετική πλατφόρμα για τις αιτήσεις ξεκίνησε τη λειτουργία της πριν από λίγες ημέρες. Το νέο πρόγραμμα εμφανίζει σημαντικές διαφορές, όχι μόνο ως προς τον αριθμό των ακινήτων που θα επωφεληθούν, αλλά και ως προς τα επιμέρους χαρακτηριστικά του. Για παράδειγμα, για πρώτη φορά προβλέπονται 100 εκατ. για τα ευάλωτα νοικοκυριά, ενώ υπάρχει και η ειδική προτεραιότητα για ακίνητα μονογονεϊκών οικογενειών, πολύτεκνων και νοικοκυριών με ΑΜΕΑ.

Επίσης, μια σημαντική διαφορά έναντι προηγούμενων κύκλων του προγράμματος, είναι ότι πλέον καταργείται η χρονική προτεραιότητα στην αξιολόγηση των αιτήσεων. Πλέον, σημαντικότερο κριτήριο

(50% τns βαθμολογίας) θα είναι η εκτιμώμενη ετήσια εξοικονόμηση ενέργειας, ενώ ακολουθεί το ατομικό ή το οικογενειακό εισόδημα (15%).

Για νοικοκυριά με ατομικά εισοδήματα έως 5.000 ευρώ και μη οικογενειακά εισοδήματα έως 10.000 ευρώ, η επιδότηση ανέρχεται στο 75%. Για τα νοικοκυριά αυτά, παρέχεται η δυνατότητα έκδοσης άτοκων δανείων με εγγύηση του Δημοσίου για το ποσοστό της ίδιας συμμετοχής. Αντιστοίχως, για νοικοκυριά με οικογενειακά εισοδήματα 10.000-20.000 ευρώ το ύψος της επιχορήγησης ανέρχεται σε 70%, εφόσον πρόκειται για ιδιοκατοκίμιο νοτί. Η επιχορήγηση μειώνεται σε 55% για νοικοκυριά με οικογενειακό εισόδημα από 20.000 έως 30.000 ευρώ ή ατομικό εισόδημα από 10.000 έως 20.000 ευρώ.

Το ύψος των επιδοτήσεων θα ανέλθει σε 632 εκατ., κεφάλαια που προέρχονται από το Ταμείο Ανάκαμψης. Μαζί με τη μόχλευση που θα προκύψει μέσω τραπεζικών χρηματοδοτήσεων υπολογίζεται ότι θα κινητοποιηθούν κεφάλαια της τάξεως του 1 δισ. Σύμφωνα με τον σχεδιασμό, στόχος του νέου προγράμματος είναι η επίτευξη εξοικονόμησης ενέργειας που θα ξεπερνάει το 30% για κάθε κατοικία. Οι κατοικίες που θα επιλεγούν για υπαγωγή στο πρόγραμμα πρέπει να υφίστανται νόμιμα, να μην έχουν κριθεί κατεδαφιστές, να χρησιμοποιούνται ως κύριες κατοικίες και να έχουν καταταχθεί βάσει του Πρώτου Πιστοποιητικού Ενεργειακής Απόδοσης (Α' Π.Ε.Α.) σε κατηγορία χαμηλότερη ή ίση της Γ'.

Όσον αφορά το αντικείμενο των παρεμβάσεων, αυτές προ-

κύπτουν βάσει των συστάσεων του ενεργειακού επιθεωρητή και αφορούν πέντε βασικές κατηγορίες: 1) Αντικατάσταση κουφωμάτων. 2) Τοποθέτηση-αναβάθμιση θερμομόνωσης. 3) Αναβάθμιση συστήματος θέρμανσης-ψύξης. 4) Σύστημα ΖΝΧ (ζέστοι νερού χρήσης) με χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). 5) Λοιπές παρεμβάσεις εξοικονόμησης (smart home, αναβάθμιση φωτισμού).

Επίσης, στο νέο πρόγραμμα προβλέπεται και πρόσθετη επιδότηση για την ενεργειακή αναβάθμιση των κατοικιών που ενοικιάζονται. Συγκεκριμένα, τα ποσοστά επιδοτήσεων των επενδύσεων σε κατοικίες, που είτε είναι μισθωμένες είτε έχουν παραχωρηθεί δωρεάν, κλιμακώνονται από 40% έως 65%, ανάλογα με το είδος του ιδιοκτήτη. Στην αρ-

χική εκδοχή του προγράμματος
το ποσοστό της επιδότησης ήταν
40% για όλους, ανεξαρτήτως επι-
σοδήματος.

Σε περίπτωση που υπάρχουν πολλοί συγκύριοι και η χρήση της κύριας κατοικίας γίνεται από κάποιον από αυτούς, δικαίωμα υποβολής αίτησης στο πρόγραμμα έχει ο μόνος ο συγκύριος που ιδιοκτητεί και λαμβάνει το αντίστοιχο κλιμακωτό ποσοστό ανά εισοδηματική κατηγορία. Αντίστοιχα, σε περίπτωση όπου η χρήση κατοικίας γίνεται από τρίτο πρόσωπο - μη συγκύριο (δωρεάν παραχώρηση - ενοικίαση), δικαίωμα υποβολής αίτησης στο πρόγραμμα έχει οποιοδήποτε εκ των επιμεταρχημάτων - πλήρων κυρίων (ο ψιλός κύριος) και λαμβάνει το αντίστοιχο κλιμακωτό ποσοστό ανά εισοδηματική κατηγορία. Για αιτήσεις πολυκατοικίας, όταν συμ-

μετέχει το σύνολο των χιλιοστών της πρόσβαση, προβλέπεται πρόσθετη επιχορήγηση (bonus) +10% στο προβλεπόμενο ποσοστό επιχορήγησης του κάθε συμμετέχοντος διαμερίσματος. Το ποσοστό επιχορήγησης αφορά τον επιλεγμένο προϋπολογισμό παρεμβάσεων. Για το υπόλοιπο ποσοστό έως το 100% του επιλέξιμου προϋπολογισμού παρεμβάσεων υφίσταται η δυνατότητα χορήγησης δανείου με επιδότηση επιτοκίου, στη βάση σχετικού αιτήματος του ενδιαφερομένου. Αξίζει να σημειωθεί ότι η δαπάνη για το κόστος των δύο ενεργειακών επιθεωρήσεων, η δαπάνη του συμβούλου έργου, η δαπάνη για την κατάρτιση της Ηλεκτρονικής Ταυτότητας Κτιρίου - Διαρτημένης Ιδιοκτησίας, καθώς και τυχόν λοιπές δαπάνες μελετών, καλύπτονται εξ ολοκλήρου από το πρόγραμμα.

Οι πόλεις που μοιράζονται τα ιμάτια του City

Ποια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και ποιοι επενδυτές εγκαταλείπουν το Λονδίνο ένα χρόνο μετά το Brexit

BLOOMBERG

Στο Παρίσι η JP Morgan Chase & Co διατηρεί τα κεντρικά της γραφεία σε ένα μεγάλο και πολυτελές κτίριο στην πλατεία Βαντόμ εδώ και 105 έτη. Αν θέλετε να πάρετε μια ιδέα πώς το Brexit αλλάζει το τοπίο στη χρηματοοικονομική βιομηχανία της Ευρώπης, ρίξτε μια ματιά τριγύρω. Πριν εγκαταλείψει η Βρετανία την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κεντρικά γραφεία της JP Morgan στο Παρίσι ήταν σχετικά ήρεμα καθώς απασχολούσαν περίπου 250 άτομα προσωπικό. Εξαιτίας όμως της στροφής πολλών ευρωπαϊκών τραπεζών σε πόλεις εκτός του Λονδίνου, η JP Morgan αναμένεται να τους αυξήσει σε 800 μέχρι το τέλος του επόμενου έτους. Ακόμη πιο αξιοσημείωτο, σύμφωνα με εργαζομένους που δουλεύουν εκεί, είναι πως ο γίγαντας της Wall Street έχει προσθέσει άλλη μία

Η πανδημία και ο νέος τρόπος εργασίας έδωσαν τη δυνατότητα στην Ευρώπη να δημιουργήσει το δικό της διασυνοριακό οικοσύστημα.

επιχειρηματική δραστηριότητα στα κεντρικά του γραφεία στη Γαλλία. Αυτήν που αφορά τις επενδυτικές συναλλαγές και τις πωλήσεις. Για να στεγάσει όλους αυτούς τους traders, ο αμερικανικός χρηματοπιστωτικός όμιλος έχει προχωρήσει σε μία επταώροφη επέκταση πίσω από το παλιό κτίριο που βλέπει προς τα υπαίθρια εστιατόρια της Place du Marché Saint Honoré. Είναι μια συμβολική ένδειξη για το πώς το Παρίσι έχει μετατραπεί σε ένα κορυφαίο χρηματοπιστωτικό κέντρο. Μετά την απόφαση των Βρετάνων να εγκαταλείψουν την Ε.Ε., ο έτερος κολοσσός Goldman Sachs έχει τριπλασιάσει τους απασχολούμενους στην περιοχή αυτή, ενώ από 87 άτομα το 2017 η Bank of America αύξησε τον αριθμό των εργαζομένων της σε 500 σήμερα.

Αλλά καθώς πλησιάζουμε την πρώτη επέτειο της αποχώρησης της Βρετανίας από την Ε.Ε. καταγράφεται και μια ενρύτερη τάση εδώ, η οποία είναι δυνητικά πιο απειλητική για το Σίτι του Λονδίνου. Ενώ το Παρίσι κερδίζει τη μάχη για τη δημιουργία καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας για χρηματιστές, άλλα μέρη όπως η Φρανκφούρτη, το Δουβλίνο και το Άμστερνταμ αναδεικνύονται σε οικονομικά κέντρα, δίνοντας έμφαση σε διαφορετικούς τομείς. «Τώρα ο καπνός που δημιουργήθηκε λόγω του Brexit έχει αρχίσει να καθαρίζει, βλέπουμε πως οι επενδυτικές

τράπεζες έχουν καταλήξει στο Παρίσι και στη Φρανκφούρτη, κοντά δηλαδή στις ρυθμιστικές αρχές, τα επενδυτικά κεφάλαια έχουν εγκατασταθεί στο Δουβλίνο και στο Λουξεμβούργο, ενώ οι χρηματαγορές έχουν καταλήξει στο Άμστερνταμ», αναφέρει ο Ντιρκ Σόενμείκερ, καθηγητής τραπεζικής και οικονομικών στο Erasmus University του Ρότερνταμ. Τη Φρανκφούρτη επίσης επιλέγουν αρκετοί δικηγόροι. Και όλα τα παραπάνω δεν αρκούν για να περιγράψουν τον άμεσο κίνδυνο που διατρέχει το Λονδίνο. Νέα στοιχεία της «ΕΥ» καταδεικνύουν πως το Παρίσι έχει προσελκύσει, από την περίοδο του δημοψηφίσματος το 2016, περίπου 2.800 εργαζομένους του χρηματοπιστωτικού τομέα από τη Βρετανία, η Φρανκφούρτη 1.800 και το Δουβλίνο κοντά στους 1.200. Αυτά τα στοιχεία απέχουν από τις δεκάδες χιλιάδες που αρχικά προβλέπονταν. Τελικά κατά τη διάρκεια της πανδημίας έγινε κάτι πολύ ουσιαστικό που θα δώσει τη δυνατότητα σε αυτές τις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες να συνεργαστούν για να ανταγωνιστούν το Σίτι του Λονδίνου, σύμφωνα με τον Στεφάν Μπουζνά, επικεφαλής της εταιρείας Euronext NV, εισηγμένης στο χρηματιστήριο του Παρισιού. Το Λονδίνο συχνά φημίζεται για την περίφημη μπτρόπολη των αγορών Square Mile, όπου χρηματιστές, και dealmakers συνωστίζονται με hedge funds, νομικούς συμβούλους επιχειρήσεων και άλλους. Ωστόσο, η άνεση με την οποία όλοι οι εργαζόμενοι του χρηματοπιστωτικού κλάδου και των αγορών στράφηκαν στην τηλεργασία δημιούργησε ερωτήματα για το κατά πόσον θα πρέπει να βρίσκονται ως φυσική παρουσία κοντά σε κάποια πόλη, ανέφερε ο κ. Μπουζνά. «Μετά την πανδημία όλοι έχουν αρχίσει να συνειδητοποιούν πως το κόνσεπτ που θέλει τους ανθρώπους να πρέπει να είναι στην ίδια πόλη έχει πάψει να ισχύει», επεσήμανε. «Όταν δεν πας στην rue για 18 μήνες αποδεικνύεις πως μπορείς να εργαστείς χωρίς να συναναστραφείς άλλους ανθρώπους». Για τον ίδιο αλλά και για άλλους, η πανδημία και ο νέος τρόπος εργασίας έδωσαν τη δυνατότητα στην Ευρώπη να δημιουργήσει το δικό της διασυνοριακό οικοσύστημα: επενδυτικές συναλλαγές στο Παρίσι, επενδυτικά κεφάλαια στο Δουβλίνο, συναλλαγές μετοχών στο Άμστερνταμ, νομικά, compliance και επενδυτικές συναλλαγές στη Φρανκφούρτη. Από την πλευρά της η Κρίστιν Μπράντεν, επικεφαλής της Citigroup για την Ευρώπη, τονίζει στο Bloomberg πως η αγορά της Ε.Ε. αλλά και ο τραπεζικός τομέας θα βοηθήσουν ώστε να συνδεθούν όλα μεταξύ τους. Ένα χρόνο μετά το Brexit, δημοσιογράφοι του Bloomberg εξετάζουν τα θετικά στοιχεία αυτών των αναδυόμενων ευρωπαϊκών κέντρων.

Πολλές ευρωπαϊκές και αμερικανικές τράπεζες έχουν στραφεί σε πόλεις εκτός του Λονδίνου.

Μετοχές στο Άμστερνταμ, financial analytics στο Μιλάνο

Το Άμστερνταμ στεγάζει το παλαιότερο χρηματιστήριο στον κόσμο, γι' αυτό και μετά την αποχώρηση της Βρετανίας από την Ε.Ε. αναδείχθηκε σε πρωταθλήτη στις συναλλαγές μετοχών. Τους δύο μήνες που ακολούθησαν το Brexit, ο μέσος όρος της αξίας των ημερήσιων συναλλαγών σε μετοχές που πραγματοποιήθηκαν στην ολλανδική πρωτεύουσα αυξήθηκε 357%. Η αξία των συναλλαγών δεν απέιχε αρκετά από εκείνη που πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι και στη Φρανκφούρτη. «Αυτού του είδους η δραστηριότητα πιθανώς είναι μία από τις πιο επικερδείς που έγινε σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά το Brexit», δήλωσε η Σάντρα Φλίπεν, επικεφαλής οικονομολόγος της ABN AMRO Bank NV. Η πραγματική ευκαιρία είναι να χρησιμοποιηθεί αυτο

Η ολλανδική πόλη είναι πλέον σοβαρός ανταγωνιστής του Λονδίνου σε επίπεδο αρχικών δημοσίων εγγραφών.

σέλκυση και άλλων πρόσθετων χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων, ώστε να διεκδικήσει η πρωτεύουσα μερίδιο από τις δραστηριότητες εκκαθαρίσεων του Λονδίνου.

Αξίζει να σημειωθεί πως το Άμστερνταμ είναι πλέον ένας σοβαρός ανταγωνιστής του City σε επίπεδο αρχικών δημόσιων εγγραφών (IPO) και συνιστά γνήτη των SPACs στην Ευρώπη. «Η νοοτροπία των Ολλανδών αλλά και ο τρόπος που εφαρμόζουν

τη νομοθεσία τους προσεγγίζει το αγγλοσαξονικό μοντέλο», επισημαίνει ο κ. Σόενμείκερ, καθηγητής στο Erasmus University.

Οι δε υποδομές τεχνολογίας και Ιντερνετ είναι επίσης πιο ισχυρές σε σύγκριση με άλλες άλλων χωρών, καθιστώντας την Ολλανδία μια εναλλακτική επιλογή για νεοφυείς εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της τεχνολογίας και των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (fintech).

Την ίδια στιγμή, το Brexit δεν είναι το μόνο γεγονός που έχει ενισχύσει τη θέση του Μιλάνου του τελευταίου διάστημα. Η ανάδειξη του Μάριο Ντράγκι ως πρωθυπουργού της χώρας –του ανθρώπου που «έσωσε το ευρώ» κατά τη θητεία του στην ΕΚΤ– είναι ακόμη πιο σημαντική. Ενώ το Μιλάνο φαίνεται πως δεν θα αποκτήσει το μέγεθος της χρ

ματοοικονομικής βιομηχανίας που έχει το Παρίσι και η Φρανκφούρτη, υπάρχουν κάποιοι τομείς όπου μπορεί να διεκδικήσει μερίδιο αγοράς, όπως είναι ο κλάδος των financial analytics και των δεδομένων. Ενδεικτικά, η Euronext θα επαναφέρει το βασικό data center από τη Βρετανία στο Μπέργκαμο, πόλη αρκετά κοντά στο Μιλάνο. «Αναμένουμε μια μεγάλη έλευση στην περιοχή του Μιλάνου ειδικών πάνω σε θέματα διαχείρισης οικονομικών δεδομένων», αναφέρει ο Λίβιο Μπασότο, εταίρος στη νομική εταιρεία Allen & Overy. «Υπάρχουν οι μεγάλοι παίκτες όπως οι Goldman Sachs, JP Morgan, HSBC, που μεταφέρουν στο Μπέργκαμο τους servers τους οποίους χρησιμοποιούν για τις συναλλαγές μετοχών στην Ευρώπη», αναφέρει ο κ. Μπουζνά της Euronext.

Δουβλίνο πάνε τα funds

Το Δουβλίνο αποτελεί έναν από τους πιο ξεχωριστούς νικητές της διασποράς που προκλήθηκε στον χρηματοοικονομικό τομέα την περίοδο μετά το Brexit. Τράπεζες, από την Barclays μέχρι και την BofA, έχουν ενισχύσει ακόμη περισσότερο την ευρωπαϊκή τους βάση στην πρωτεύουσα της Ιρλανδίας. Η Citι, που διατηρεί το τμήμα του δανεισμού στην Ιρλανδία, μετράει στη χώρα περίπου 2.500 υπαλλήλους, ενώ επεκτείνει τις δραστηριότητές της σε τομείς που αφορούν τα χρηματοοικονομικά αλλά και τη διαχείριση κρίσεων. Η απόλυτη επιτυχία της συγκεκριμένης πόλης είναι πως αναδεικνύεται ως το ανερχόμενο ευρωπαϊκό κέντρο για τους διαχειριστές επενδυτικών κεφαλαίων –μαζί με το Λουξεμβούργο. Περισσότερες από 100 τέτοιες εταιρείες αναζητήσαν άδειες στην Ιρλανδία εξαιτίας του Brexit, σύμφωνα με την κεντρική τράπεζα της χώρας. Ενδεικτικά, η Goldman Sachs Asset Management αλλά και η Morgan Stanley Investment Management ήταν μερικές από αυτές. «Μια πόλη κοντά στο Λονδίνο όπου μιλούν αγγλικά θα ήταν πάντα πόλος έλξης», υπογραμμίζει ο Κίραν Ντόνογκ της επενδυτικής εταιρείας IDA Ireland.

Χρηματοπιστωτικό κέντρο το Παρίσι

Για τον Σιρίλ Κουρμπόν, επικεφαλής της JP Morgan στη Γαλλία, τα πλεονεκτήματα του Παρισιού είναι άφθονα. «Το Παρίσι έχει αυτή τη στιγμή όλα τα assets για να γίνει το χρηματοπιστωτικό κέντρο της Ευρώζωνς». Ο ίδιος αριθμεί την «ποιότητα των υποδομών, τη δεξαμενή ταλέντων, τη διασύνδεση και την ποιότητα ζωής». Βέβαια δεν έχουν όλοι την ίδια εικόνα για την Πόλη του Φωτός.

Αρκετοί τραπεζίτες από το Λονδίνο παραμένουν διστακτικοί για αρκετούς λόγους, ανάμεσα στους οποίους και η ανησυχία για το επίπεδο των γαλλικών τους.

Με τη Γουόλ Στρίτ όμως να διοικετεί χρήματα την περίοδο μετά το Brexit και στα υπέρ

Τα κεντρικά γραφεία της Morgan Stanley επεκτείνονται, ενώ η JP Morgan εγκαινίασε έξι νέους ορόφους για επενδυτικές συναλλαγές.

λαμpra γραφεία των ομάδων που διατηρούν στο Παρίσι, είναι ακόμη πιο δύσκολο να δουν τη γαλλική πόλη ως προορισμό που στέκεται εμπόδιο στην καριέρα τους.

Η Goldman Sachs θα μεταφερθεί σε ένα πολυτελές κτίριο κοντά στην Αψίδα του Θρι

άμβου, ενώ η Bank of America στεγάζεται σε ανακαινισμένα γραφεία art deco.

Επίσης, η Citι δημιουργεί έναν νέο όροφο για trading στα γραφεία που διατηρεί κοντά στα Ηλύσια Πεδία, τα οποία μπορούν να υποδεχθούν τουλάχιστον 200 άτομα.

Τα κεντρικά γραφεία της Morgan Stanley στο Παρίσι επεκτείνονται ενώ η JP Morgan εγκαινίασε έξι νέους ορόφους που σχετίζονται με επενδυτικές συναλλαγές (trading) στα γραφεία της. Το Λονδίνο ακόμη διατηρεί την κυριαρχία του, ωστόσο θα αρχίσει να ανησυχεί σε περίπτωση που όλο και περισσότερα hedge funds ακολουθήσουν τους τραπεζίτες φίλους τους στο Παρίσι.

Πόλος έλξης για τράπεζες η Φρανκφούρτη

Η Φρανκφούρτη, μετά το Brexit, θεωρείτο ότι θα ήταν ο μεγαλύτερος νικητής, με τους ειδικούς να εκτιμούν πως πάνω από 10.000 θέσεις εργασίας θα μεταφέρονταν στη γερμανική πρωτεύουσα. Η Deutsche Bank είχε δηλώσει κάποια στιγμή πως θα χρειαζόταν έως και 4.000 υπαλλήλους για να μεταφερθεί σε άλλο μέρος. Βέβαια τα πράγματα δεν είχαν ακριβώς αυτή την κατάληξη.

Η γερμανική τράπεζα μετακίνησε μόλις 100 άτομα. Ωστόσο, η γερμανική πόλη κατατάσσεται δεύτερη μετά το Παρίσι όσον αφορά τον αριθμό των θέσεων εργασίας που κέρδισε από το Brexit στον χρηματοοικονομικό κλάδο. Οι τράπεζες της Wall Street, όπως η Goldman Sachs,

Οι παγκόσμιοι κολοσσοί δανεισμού έχουν μετακινήσει περιουσιακά στοιχεία εκατοντάδων δισ. ευρώ σε γερμανικούς ισολογισμούς.

έχουν σχεδόν διπλασιάσει τον αριθμό των ατόμων που απασχολούν στη Φρανκφούρτη, με τους παγκόσμιους κολοσσούς δανεισμού να έχουν μετακινήσει περιουσιακά στοιχεία εκατοντάδων δισ. ευρώ σε γερμανικούς ισολογισμούς.

Περισσότερα δηλαδή από κά

θε άλλη ευρωπαϊκή πόλη. Δεν είναι εύκολο για τους traders να επιλέξουν τη Φρανκφούρτη για αναψυχή, ενώ όσοι δεν μιλούν γερμανικά μπορεί να δυσκολευτούν να ενταχθούν στο δίκτυο που έχει δημιουργηθεί στην πόλη, σύμφωνα με μερικά υψηλόβαθμα στελέχη.

Το να βρεις ένα αξιόλογο διενθές σχολείο στη Φρανκφούρτη είναι περίπλοκη υπόθεση.

Όμως το ενδιαφέρον που έχει κινήσει η Γερμανία σε επιχειρήσεις καθώς και το γεγονός ότι η Φρανκφούρτη αποτελεί στέγη για την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, έχουν βοηθήσει τη χώρα να αποτελέσει cluster για θέσεις σχετικές με το compliance αλλά και για νομικούς την εποχή μετά το Brexit.

Νέα λουκέτα σε υποκαταστήματα βάζουν οι τράπεζες στη Βρετανία

Σε επιπλέον μείωση του δικτύου τους προχωρούν Lloyds και TBS

Σχεδόν τα μισά υποκαταστήματα τραπεζών στο Ηνωμένο Βασίλειο, δηλαδή 4.735, έχουν κλείσει από το 2015 και μετά ή πρόκειται να παύσουν να λειτουργούν, ενώ η συγκεκριμένη τάση συνεχίζεται με αμείωτη ένταση, όπως αναφέρει σε σχετικό δημοσίευμα η βρετανική εφημερίδα Guardian. Λόγου χάριν, ο τραπεζικός όμιλος Lloyds είχε ανακοινώσει τον Οκτώβριο πως προτίθεται να κλείσει 41 καταστήματα σε Αγγλία και Ουαλλία, ενώ λίγο αργότερα μια άλλη βρετανική τράπεζα, η TBS, δήλωσε ότι θα διακόψει τη λειτουργία στο ένα τέταρτο του δικτύου της, δηλαδή σε 70 υποκαταστήματά της. Τα στοιχεία για το κλείσιμο των 4.735 υποκαταστημάτων αναφέρονται από την οργάνωση καταναλωτών «Which?».

Η κατάσταση αυτή ουσιαστικά έχει θέσει σε κίνδυνο πολλούς ευάλωτους πελάτες, οι οποίοι ενδεχομένως να μην έχουν πλέον πρόσβαση στις αντίστοιχες υπηρεσίες τις παρεχόμενες από τα κατά τόπους υποκαταστήματα. Όπως φανερώνει η ανάλυση των δεδομένων από την οργάνωση καταναλωτών «Which?» για λογαριασμό του ειδησεογραφικού πρακτορείου ΡΑ, το κλείσιμο ή η επικείμενη διακοπή λειτουργίας των προαναφερθέντων υποκαταστημάτων ισοδυναμεί με το 48% του συνολικού δικτύου στο Ηνωμένο Βασίλειο για τον Ιανουάριο του 2015. Πολλά από τα μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν περιορίσει το εύρος των δικτύων τους τα τελευταία χρόνια. Ισχυρίζονται, θέλοντας να αιτιολογήσουν τις κινήσεις τους, ότι πλέον οι πελάτες τους στρέφουν την πλάτη στις παραδοσιακές υπηρεσίες που παρέχονται από το ταμείο και επιλέγουν την ψηφιακή τραπεζική εξυπηρέτηση και τη χρήση των

Ο όμιλος Lloyds ανέφερε πως επικείται η διακοπή λειτουργίας 41 καταστημάτων της Lloyds Bank και επιτά της Halifax από τον Ιανουάριο έως τον Απρίλιο του 2022, ενώ κατά τον τρέχοντα χρόνο έκλεισαν ήδη 100 μονάδες.

Από το 2015 έχουν κλείσει ή πρόκειται να παύσουν να λειτουργούν 4.735 τραπεζικά υποκαταστήματα.

έξυπνων κινητών τους τηλεφώνων. Άλλες τράπεζες επισημαίνουν ότι η ίδια η πανδημία του κορωνοϊού έχει επισπεύσει τη μετακίνηση προς την ψηφιακή εξυπηρέτηση για τους πελάτες τους, ενώ τους τελευταίους μήνες πλήθυναν και οι ανακοινώσεις για το ότι περαιτέρω υποκαταστήματα κλείνουν.

Ειδικότερα, όπως αναφέρει ο Guardian, τον μήνα Οκτώβριο

ο όμιλος Lloyds ανέφερε πως επίκεται η διακοπή λειτουργίας 41 καταστημάτων της Lloyds Bank και επιτά της Halifax από τον Ιανουάριο έως τον Απρίλιο του 2022, ενώ μέσα στον τρέχοντα χρόνο είχαν κλείσει ήδη 100 μονάδες. Πέρασαν λίγες εβδομάδες και ο βρετανικός τραπεζικός όμιλος TSB έκανε λόγο για 70 υποκαταστήματα που «κατεβαίνουν ρολά». Εκ μέρους της οργάνωσης «Which?», η Τζέιν Ρος, συντάκτρια του περιοδικού για τη διαχείριση των οικονομικών των καταναλωτών, τόνισε ότι «εάν παρακολουθήσουμε το ένα κύμα μετά το άλλο στο κλείσιμο των τραπεζικών καταστημάτων, διαπιστώνουμε ότι πολλοί άνθρωποι που εξαρτώνται από αυτά για βασικές

υπηρεσίες –και ειδικά οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και οι ηλικιωμένοι– κινδυνεύουν να αφεθούν στην τύχη τους». Όπως προσέθεσε, έγιναν προτάσεις για να διασφαλιστεί το μέλλον του ρευστού και είναι πολλά υποσχόμενες, «αν κι εμείς θα παρακολουθούμε εκ του σύνεγγυς, να δούμε εάν αποτρέπουν στο να βρεθούν οι κοινότητες να χάσουν την πρόσβαση στα κανονικά χρήματα και τις τραπεζικές υπηρεσίες». Τέλος, αναφέρεται ότι, αν και η πανδημία επιτάχυνε τη μετάβαση στις ανέπαφες συναλλαγές, το 2020 στη Βρετανία σχεδόν 1,2 εκατ. άνθρωποι εξακολουθούσαν να εξαρτώνται στην καθημερινότητά τους από νομίσματα και χαρτονομίσματα.

Πιο πολλές γυναίκες σε Δ.Σ. γερμανικών εταιρειών

Ολα δείχνουν ότι οι πιέσεις φέρουν αποτέλεσμα. Μετά την ψήφιση του δεύτερου νόμου περί επιτελικών στελεχών (FüroG) στη Γερμανία τον Αύγουστο, αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των γυναικών που συμμετέχουν στα διοικητικά συμβούλια μεγάλων γερμανικών επιχειρήσεων. Ο νόμος επιβάλλει την ενισχυμένη εκπροσώπηση γυναικών σε εισηγμένες επιχειρήσεις με περισσότερους από 2.000 εργαζομένους, που έχουν περισσότερα από τρία άτομα στο διοικητικό συμβούλιο και στις οποίες ισχύει ίση εκπροσώπηση εργοδοτών και εργαζομένων στο εποπτικό συμβούλιο της εταιρείας, όπως αναφέρει η Deutsche Welle. Αυτές οι επιχειρήσεις λοιπόν θα πρέπει να λαμβάνουν πρόνοια, ώστε να συμμετέχει στο Δ.Σ. τουλάχιστον μία γυναίκα. Στην πράξη, η συγκεκριμένα ρήτρα αφορά 66 μεγάλες επιχειρήσεις. Η μη συμμόρφωση απαιτεί μια τεκμηριωμένη αιτιολόγηση για την απουσία γυναικών από το Δ.Σ., ειδάλλως υπάρχει πρόστιμο, εξ ου και οι γερμανικοί όμιλοι υποχρεώνονται να αλλάζουν τακτικά. Η αυτοκινητοβιομηχανία Porsche, η οποία μέχρι σήμερα είχε αποκλειστικά άνδρες στο Δ.Σ., επέτρεψε το περασμένο καλοκαίρι για πρώτη φορά σε μία γυναίκα να ανέλθει στα ανώτερα επίπεδα της ιεραρχίας. Πρόκειται για την Μπάρμπαρα Φρένκελ, αρμόδια πλέον για τις προμήθειες υλικών και πρώτων υλών.

Επίσημα στοιχεία υπάρχουν μόνο για τις επιχειρήσεις που αναρτούν τον χρηματιστηριακό δείκτη DAX 40. Τον Σεπτέμβριο, όταν ο DAX διευρύνθηκε και πλέον περιλαμβάνει 40 και

Σπάνια περίπτωση αποτελούν επιχειρήσεις όπως οι Airbus, Daimler και Allianz που διαθέτουν τρεις γυναίκες στο διοικητικό συμβούλιο.

Μετά την ψήφιση του δεύτερου νόμου περί επιτελικών στελεχών καταγράφεται μικρή αύξηση.

όχι 30 επιχειρήσεις, το ποσοστό των γυναικών-μελών σε Δ.Σ. διαμορφωνόταν στο 17,4%. Σύμφωνα με υπολογισμούς του Ιδρύματος Ολμπράιτ, που προωθεί τη συμμετοχή των γυναικών σε επιτελικές θέσεις, το ποσοστό έχει αυξηθεί ελαφρά στο 18% μέσα

σε λίγους μήνες. Αυτό σημαίνει ότι 44 γυναίκες ήδη συμμετέχουν στα Δ.Σ. μεγάλων επιχειρήσεων. Άλλες τρεις έχουν οριστεί, αλλά ακόμη δεν ανέλαβαν καθήκοντα και δεν καταγράφονται στην επίσημη στατιστική. Σπάνια, προς το παρόν, περίπτωση αποτελούν επιχειρήσεις όπως η Airbus, η Daimler και η Allianz που διαθέτουν (ή θα διαθέτουν σύντομα) όχι μία, αλλά τρεις γυναίκες στο διοικητικό συμβούλιο. «Οι νομοθετικές ρυθμίσεις έχουν φέρει αποτέλεσμα», συμπεραίνει η Άννα Σενγκ, καθηγήτρια Οικονομικών στη Σχολή Διοίκησης Επιχειρήσεων του Εσεν (FOM),

και αντιπρόεδρος της πρωτοβουλίας «Γυναίκες σε επιτελικές θέσεις» (Fidar).

Ωστόσο, ακόμα πρέπει να γίνουν πολλά. Οι μισές από τις νέες εισηγμένες επιχειρήσεις στο χρηματιστήριο της Φρανκφούρτης δεν έχουν ούτε μία γυναίκα στο διοικητικό τους συμβούλιο. Ως δικαιολογία ορισμένες προβάλλουν την έλλειψη «κατάλληλων υποψηφίων». Μία πραγματική δυσκολία είναι βέβαια ότι, από τη στιγμή που δεν προωθούνται γυναίκες για να φτάσουν στην αμέσως κατώτερη βαθμίδα από το Δ.Σ., προφανώς δεν θα υπάρχουν γυναίκες για την κορυφή της ιεραρχίας.

Η κατάσταση αυτή σίγουρα θα αλλάξει. Η Άννα Σενγκ επισημαίνει ότι το 50% των μελών των διοικητικών συμβουλίων είναι απόφοιτοι σχολών Διοίκησης Επιχειρήσεων. Σε αυτές τις σχολές φοιτούν σήμερα πάρα πολλές γυναίκες.

Αρα στο μέλλον οι επιχειρήσεις δεν θα μπορούν τόσο εύκολα να προβάλλουν την αιτιολογία της έλλειψης υποψηφίων. Επιπλέον, οι γυναίκες που φτάνουν στην κορυφή της ιεραρχίας μπορεί να είναι πολύ λίγες, αλλά, όταν τα καταφέρνουν, αμείβονται καλύτερα από τους άνδρες σε αντίστοιχες θέσεις. Πώς εξηγείται λοιπόν αυτή η νέα εξέλιξη; «Είναι απλώς ζήτημα προσφοράς και ζήτησης», εκτιμά η Βίμπεκε Ανκερσεν, διευθύντρια του Ιδρύματος Ολμπράιτ. «Θέλοντας να ανταποκριθούν στις πιέσεις που υφίστανται δημοσίως, οι επιχειρήσεις πρέπει να αναζητήσουν εδώ και τώρα τις κατάλληλες υποψηφίους με υψηλή επαγγελματική κατάρτιση, η οποία βεβαίως πρέπει να αμείβεται αναλόγως».

Αύξηση στις πωλήσεις ηλεκτρονικού εμπορίου το 2020 στην Ε.Ε.

Το 2020, σχεδόν το ένα πέμπτο –για την ακρίβεια το 19%– των επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνολικά και το 19,5% στην Ελλάδα πραγματοποιήσαν πωλήσεις ηλεκτρονικού εμπορίου που έφτασαν τουλάχιστον το 1% του συνολικού κύκλου εργασιών τους. Τα σχετικά αποτυπώνονται στα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ε.Ε. (Eurostat), τα οποία και δόθηκαν χθες στη δημοσιότητα και δημοσιεύονται και στο Αθηναϊκό - Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων (ΑΠΕ-ΜΠΕ). Σύμφωνα λοιπόν με τη Eurostat, η σταθερή αύξηση που παρατηρείται στις πωλήσεις ηλεκτρονικού εμπορίου σε πολλές χώρες ενισχύθηκε από την πανδημία του κορωνοϊού και τους περιορισμούς μετακίνησης. Και αυτό έκανε τους ιδίους τους καταναλωτές αλλά και τις επιχειρήσεις να εκδηλώσουν ολοένα και ζωηρότερο ενδιαφέρον για τις αγορές μέσω Διαδικτύου, ενώ εκείνες που επωφεληθήκαν τόσο στη Γηραιά Ηπειρο όσο και στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι οι εταιρείες υψηλής τεχνολογίας με δραστηριότητα στο ηλεκτρονικό εμπόριο.

Το 2020 η Δανία κατέγραψε το υψηλότερο ποσοστό επιχειρήσεων στην Ε.Ε. οι οποίες πραγματοποιούν διαδικτυακές πωλήσεις άνω του 1% του κύκλου εργασιών τους (38% επί του συνόλου των επιχειρήσεων). Η Ιρλανδία και η Σουηδία ήρθαν στη δεύτερη θέση με 34% η καθεμία. Ακολουθούν η Λιθουανία

(32%) και το Βέλγιο (31%), ενώ η Ελλάδα κατατάσσεται κοντά στον ευρωπαϊκό μέσο όρο, με ποσοστό 19,5% επί του αθροίσματος των εταιρειών της. Επιπροσθέτως, κατά τη διάρκεια της παρελθούσης χρονιάς, το Βέλγιο και η Φινλανδία εμφάνισαν τη μεγαλύτερη αύξηση στις επιχειρήσεις που πραγματοποιούν ηλεκτρονικές πωλήσεις σε ποσοστό τουλάχιστον 1% του συνολικού κύκλου εργασιών τους,

Το 19% των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και το 19,5% στην Ελλάδα είχαν δραστηριότητα στο διαδικτυακό εμπόριο που έφτασε τουλάχιστον το 1% του συνολικού τζίρου τους.

με 31% και 24% αντίστοιχα, ποσοστά αυξημένα κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2019. Αντίθετα, η Ρουμανία κατέγραψε τη μεγαλύτερη μείωση μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ήταν της τάξεως των 6 ποσοστιαίων μονάδων, κατά 12%, ακολουθούμενη από την Τσεχία (-5 ποσοστιαίες μονάδες, κατά 25%) και την Πορτογαλία (-4 ποσοστιαίες μονάδες, κατά 16%).

ΑΠΕ-ΜΠΕ

Εκτίναξη του κόστους εισαγωγής πρώτων υλών τον Οκτώβριο

Σε επίπεδα ρεκόρ διαμορφώθηκε ο δείκτης τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία τον Οκτώβριο φέτος, γεγονός που μεταφράζεται σε περαιτέρω αύξηση του κόστους παραγωγής και σε νέες ανατιμήσεις σε τελικά προϊόντα το επόμενο διάστημα. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις –υπερδιπλασιασμός για την ακρίβεια– καταγράφονται στις τιμές των ενεργειακών προϊόντων, ενώ σημαντικές αυξήσεις παρατηρούνται και στις τιμές των μετάλλων και των χημικών. Οι αυξήσεις αυτές εκτός από το γεγονός ότι εντείνουν τις πληθωριστικές πιέσεις στηνγχώρια αγορά, απειλούν να ανακόψουν την ανοδική πορεία που ακολουθεί η ελληνική μεταποίηση τον τελευταίο χρόνο. Υπενθυμίζεται ότι οι ελλείψεις και οι ανατιμήσεις στις πρώτες ύλες έχουν ήδη προκαλέσει ακυρώσεις παραγγελιών που είχαν λάβει ελληνικές μεταποιητικές μονάδες, με το φαινόμενο αυτό, μάλιστα, να έχει εντοπισθεί σε διάφορους κλάδους.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), ο γενικός δείκτης τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία αυξήθηκε κατά 33,9% τον Οκτώβριο του 2021 σε σύγκριση με τον Οκτώβριο του 2020. Διαμορφώθηκε μάλιστα στις 131,70 μονάδες, στην υψηλότερη τιμή που έχει καταγραφεί τα τελευταία 21 χρόνια. Υπενθυμίζεται ότι τον Σεπτέμβριο ο δείκτης είχε σημειώσει επίσης ρεκόρ από το 2000, το οποίο καταρρίφθηκε μόλις έναν μήνα μετά, με την τιμή που έλαβε τον Οκτώβριο.

Η μεγαλύτερη αύξηση τιμών καταγράφηκε στον κλάδο άντλησης αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου (108,7% σε ετήσια βάση) και ακολουθεί ο κλάδος παραγωγής οπτανθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου με αύξηση 101,7%. Κατά 31,1% αυξήθηκαν οι τιμές εισαγωγής στον κλάδο παραγωγής βασικών μετάλλων, κατά 8,8% στον κλάδο παραγωγής χημικών ουσιών και προϊόντων, κατά 6,8% στον κλάδο κατασκευής ηλεκτρονικών υπολογιστών, όπως επίσης και στον κλάδο της φαρμακοβιομηχανίας. Σημαντικές αυξήσεις παρατηρούνται επίσης στις τιμές εισαγωγής στον κλάδο της κλωστοϋφαντουργ-

Οι αυξήσεις απειλούν να ανακόψουν την ανοδική πορεία της ελληνικής μεταποίησης.

γίας (4,3%), στον κλάδο κατασκευής ηλεκτρολογικού εξοπλισμού (3,7%) και στη χαρτοβιομηχανία (3,6%).

Σημαντική ήταν και η μεταβολή του δείκτη τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία και σε μηνιαία βάση, καθώς ο εν λόγω δείκτης αυξήθηκε κατά 4,8% τον Οκτώβριο του 2021 σε σύγκριση με τον Σεπτέμβριο του 2021. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις τιμών καταγράφηκαν στους ακόλουθους κλάδους: παραγωγής οπτανθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου (12,8%), άντλησης αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου (9,2%), κατασκευής ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων (8,9%), παραγωγής βασικών μετάλλων (3,5%), ποτοποιίας (3,3%). Οι μεγαλύτερες αυξήσεις σε ετήσια, αλλά και σε μηνιαία βάση προέρχονται από τις χώρες εκτός Ευρωζώνης. Ειδικότερα, ο δείκτης τιμών εισαγωγών από χώρες εκτός Ευρωζώνης αυξήθηκε τον Οκτώβριο του 2021 σε σύγκριση με τον Οκτώβριο του 2020 κατά 52,8%, ενώ το ίδιο διάστημα αυξήθηκε κατά 7,1% από τις χώρες της Ευρωζώνης. Τον Οκτώβριο του 2021 σε σύγκριση με τον Σεπτέμβριο του 2021 η αύξηση του δείκτη τιμών εισαγωγών από τις χώρες εκτός Ευρωζώνης ήταν 6,5% και από τις χώρες της Ευρωζώνης 1,6%.

ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Νέος χάρτης αξιών στην αγορά ακινήτων

Στο 8% υπολογίζεται η μέση αύξηση στις τιμές ζώνης από τον Ιανουάριο για τις 13.808 περιοχές σε όλη την Ελλάδα

Τον Ιανουάριο τίθενται σε ισχύ οι νέες αντικειμενικές αξίες των ακινήτων, με το υπουργείο Οικονομικών και τις αρμόδιες επιτροπές να έχουν προχωρήσει σε αυξήσεις στο 55% των τιμών ζώνης σε όλη την επικράτεια. Με τις αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν και τις νέες εντάξεις περιοχών στο σύστημα αντικειμενικού προσδιορισμού της αξίας των ακινήτων, 13.808 περιοχές έχουν πλέον τιμή ζώνης και με βάση αυτή θα υπολογίζεται σχεδόν το σύνολο των φόρων που επιβάλλονται στην ακίνητη περιουσία. Στις νέες τιμές ζώνης που ανακοινώθηκαν, στο 55% έρχονται μέσες αυξήσεις 19,5%, στο 21% η μέση μείωση φτάνει το 14,7%, ενώ για το 24% των ζωνών οι τιμές παραμένουν αμετάβλητες. Συνολικά και στις 13.808 περιοχές η μεσοσταθμική αύξηση ανέρχεται στο 8%. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι θα αυξηθεί και ο ΕΝΦΙΑ. Μπορεί οι υπόλοιποι φόροι που συνδέονται με τις αντικειμενικές αξίες να αυξηθούν, όπως για παράδειγμα το τέλος ακίνητης περιουσίας που επιβάλλουν οι δήμοι, αλλά και οι μεταβιβάσεις ακινήτων, ωστόσο ο ΕΝΦΙΑ για τα περισσότερα ακίνητα θα παραμείνει σταθερός. Βέβαια, θα υπάρξουν επιβαρύνσεις και συγκεκριμένα σε περιοχές όπου τα ακίνητα υποφορολογούνταν τα προηγούμενα χρόνια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ζώνη στη Μύκονο, όπου η τιμή ήταν 1.200 ευρώ και αυξάνεται τώρα κατά 225%.

98% του πληθυσμού

Το σύστημα αντικειμενικού προσδιορισμού αξιών ακινήτων αποτελείται πλέον από 13.808 ζώνες, αντιπροσωπεύοντας το 98% του πληθυσμού από 85% που ήταν μέχρι πριν από τη μεταρρύθμιση, καθώς πολλές περιοχές της επικρατείας ήταν εκτός συστήματος. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η Ζάκυνθος, η Κεφαλονιά, η Ιθάκη, η Χίος, η Σάμος, η Πάτμος, η Κάρ-

Αυξήσεις στο κέντρο της Αθήνας, στα νότια προάστια και στα νησιά με τις νέες τιμές ζώνης, οι οποίες εξισώνονται σημαντικά με τις εμπορικές τιμές. Στην Ιθάκη, π.χ., η τιμή από 600 διαμορφώνεται σε 2.100 ευρώ (αύξηση 250%).

παθος, η Ηλεία, η Ναύπακτος, τα Κύθηρα και άλλες περιοχές με σημαντική τουριστική δραστηριότητα, όπως η Μύκονος, η Κέρκυρα και η Κως, ήταν –με διαφοροποίηση ως προς τον βαθμό– εκτός του συστήματος αντικειμενικού προσδιορισμού αξιών ακινήτων, με αποτέλεσμα ο ΕΝΦΙΑ να υπολογίζεται βάσει της κατώτερης τιμής ζώνης της δημοτικής ενότητας ή δήμου ή περιφερειακής ενότητας, στην οποία ανήκουν οι εν λόγω περιοχές.

Σε περίπτωση που δεν είχε καθοριστεί η τιμή ζώνης της δημοτικής ενότητας, λαμβανόταν υπόψη η κατώτερη τιμή ζώνης του οικείου δήμου ή σε περίπτωση που δεν είχε καθοριστεί η τιμή ζώνης του οικείου δήμου, η κατώτερη τιμή ζώνης της περιφερειακής ενότητας. Η ένταξη των περιοχών αυτών στο σύστημα αντικειμενικών

αξιών σημαίνει ότι ο καθορισμός της τιμής ζώνης βασίζεται στα χαρακτηριστικά της. Παράλληλα, η επέκταση του συστήματος σε όλη την επικράτεια, εκτός από την εξασφάλιση ομοιομορφης αντιμετώπισης όλων των περιοχών, ικανοποιεί το πάγιο αίτημα πολιτών και τοπικών αυτοδιοικήσεων για ενιαία φορολογική αντιμετώπιση όλων των ακινήτων.

Οι πρωταθλητές

Αυξήσεις στο κέντρο της Αθήνας, στα νότια προάστια και τις νησιωτικές περιοχές φέρνουν οι νέες τιμές ζώνης οι οποίες πλέον εξισώνονται σε σημαντικό βαθμό με τις εμπορικές τιμές.

Στις νέες ζώνες (νέες εντάξεις και επεκτάσεις), οι οποίες ανέρχονται σε 3.643 (26% των συνολικών ζωνών του συστήματος), που μέχρι πρότινος ήταν εκτός

Στις τιμές ζώνης που θα ισχύουν από το 2022, στο 55% έρχεται άνοδος 19,5%, στο 21% η μείωση φτάνει το 14,7%, ενώ στο 24% δεν υπάρχει μεταβολή.

του συστήματος των αντικειμενικών αξιών και λάμβαναν τη χαμηλότερη τιμή ζώνης της δημοτικής ενότητας ή του δήμου ή της περιφερειακής ενότητας, εντοπίζονται σημαντικές μεταβολές. Μεγάλη αύξηση, κατά 229%, εντοπίζεται σε τρεις ζώνες της Μυκόνου, καθώς υπολογίζονταν μέχρι σήμερα με τιμή 1.200 ευρώ και η τελική τιμή τους διαμορφώνεται πλέον σε 3.800

και 3.950 ευρώ, ενώ σημαντικές αυξήσεις εντοπίζονται σε ζώνες περιοχών, μεταξύ άλλων, όπως το Λαγονήσι, από 750 σε 1.450 ευρώ (αύξηση 93%), το Μαρούσι, από 1.300 σε 2.000 ευρώ (αύξηση 54%), το Χαλάνδρι, από 1.250 σε 1.900 ευρώ (αύξηση 52%), η Κέρκυρα, από 1.050 σε 1.600 ευρώ (αύξηση 52%) και η Νέα Αλικαρνασσός, από 650 σε 900 ευρώ (αύξηση 38%). Επίσης στην Ιθάκη, από 600 σε 2.100 ευρώ (αύξηση 250%), στη Ρόδο, από 700 σε 2.100 ευρώ (αύξηση 200%), στην Κω, από 650 σε 1.350 ευρώ (αύξηση 108%), στην Κασσάνδρα Χαλκιδικής, από 800 σε 1.550 ευρώ (αύξηση 94%), στην Κεφαλονιά, από 700 σε 1.250 ευρώ (αύξηση 79%), στη Χερσόνησο Ηρακλείου, από 600 σε 1.050 ευρώ (αύξηση 75%), στην Ανάβυσσο, από 1.050 σε 1.700 (αύξηση 62%), στη Σκαφιδιά Ηλείας, από 650 σε

950 ευρώ (αύξηση 46%) και στην Πάτμο, από 650 σε 900 ευρώ (αύξηση 38%).

Πτώση σε 1.509 ζώνες

Παράλληλα, υπάρχουν και πολλές περιοχές όπου μειώθηκαν οι τιμές ζώνης σε σχέση με την τιμή που οριζόταν εκτός του συστήματος των αντικειμενικών αξιών. Ειδικότερα, από τις ζώνες των νέων εντάξεων, μείωση της τιμής εμφανίζουν 1.509 ζώνες, δηλαδή το 43% των νέων εντάξεων, η οποία διαμορφώνεται κατά μέσο όρο σε 18%. Μειώσεις εντοπίζονται σε ζώνες περιοχών όπως: η Φλώρινα, από 600 σε 300 ευρώ (μείωση 50%), η Χίος, από 800 σε 450 ευρώ (μείωση 44%), οι Πρέσπες, από 600 σε 400 ευρώ (μείωση 33%), το Αμύνταιο, από 600 σε 450 ευρώ (μείωση 25%) και η Ορεστιάδα, από 500 σε 400 ευρώ (μείωση 20%).

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ

Οι ορεινές κοινότητες έχουν την τιμητική τους

Οι μέρες των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς είναι συνυφασμένες με τα ορεινά χωριά. Και παρόλο που είμαστε σε μια ζεστή, μεσογειακή, μικρή χώρα, άμα ο καιρός είναι βοηθητικός και ρίξει έστω λίγο χιόνι, η μαγεία κορυφώνεται. Φέτος είναι μια τέτοια χρονιά και το ασπριμένο Τρόδος μας χαρίζει μαγευτικές στιγμές.

Το Τρόδος όμως είναι μόνο η κορυφή της εμπειρίας. Όταν πραγματικά το θελήσουμε, πλείστες των κοινοτήτων της ζώνης γύρω από το Τρόδος μπορούν να μας χαρίσουν ωραίες στιγμές χαλάρωσης, ξεκούρασης, αλλαγής σκηνικού και να μας δώσουν απλόχερα «εμπειρίες του χωριού» – όπως μάθαμε να λέμε – που δεν βλέπουμε ούτε στα όνειρά μας μέσα στο βουπό των πόλεων που μάθαμε να ζούμε την καθημερινότητά μας.

Τα τελευταία χρόνια έγιναν πράγματα που μόνο βελτίωση μπορεί να χαρακτηριστεί σε σχέση με το τοπίο σχεδόν απόλυτης εγκατάλειψης που επικρατούσε στο πρόσφατο παρελθόν. Μια εγκατάλειψη που είναι προϊόν της αστυφιλίας, του γερασμένου πληθυσμού που συνεχώς συρρικνώνεται και της παντελούς έλλειψης επενδύσεων τόσο σε έργα υποδομής, όσο και σε ιδιωτικές επενδύσεις ουσίας. Επενδύσεις ουσίας είναι ανεξάρτητες κλίμακας επειδή κάθε επενδυτική κίνηση έχει τη σημασία της σε τέτοιες μικρές κοινότητες.

Εξαιρετικής σημασίας είναι το γεγονός ότι μπήκε το νερό στ' αυλάκι για την κατασκευή σύγχρονων οδικών δικτύων που θα συνδέουν

Η σπίθα για αναβίωση των ορεινών περιοχών της περιοχής Τροόδους άναψε. Ας ελπίσουμε πως και ο κόσμος θα αγκαλιάσει τη νέα προσπάθεια για να δούμε τις περιοχές αυτές να ξαναζωντανεύουν.

τις ορεινές αυτές περιοχές με τα αστικά κέντρα της Λεμεσού και της Λευκωσίας και εννοείται πως μέσω αυτών έρχονται πιο κοντά και οι υπόλοιπες επαρχίες. Η σύντηξη του χρόνου πρόσβασης από και προς αυτές τις ορεινές περιοχές και κάτω από συνθήκες επαυξημένης οδικής ασφάλειας είναι στοιχεία που ενεργούν καταλυτικά στην αναβίωση των ορεινών κοινοτήτων.

Ένα άλλο στοιχείο που χρήζει ειδικής αναφοράς είναι η περιοχή του Αμιάντου. Όλοι θυμόμαστε πως μέχρι πριν από μερικά χρόνια η περιοχή θύμιζε κρανίου τόπο με αυτές τις άχαρες γκρι βουνοπλαγιές που ήταν αποτέλεσμα της λατομικής δραστηριότητας. Με το κλείσιμο των λατομείων, το Τμήμα Δασών προέβη σε πλήρη αναδάσωση και fast-forward σήμερα το αποτέλεσμα είναι πραγματικά αξιοσημείωτο. Οι βουνοπλαγιές έχουν

Η προσπάθεια του Υφυπουργείου Τουρισμού για δημιουργία εορταστικού κλίματος σε πέντε κοινότητες των ορεινών περιοχών είχε πολύ θετικά αποτελέσματα.

πρασινίσει σχεδόν καλύπτοντας πλήρως την προηγούμενη ασχήμια και τώρα είναι ένα σκηνικό που με την κατάλληλη προσασία σε λίγα χρόνια θα αποτελεί μια σοβαρή και πανέμορφη προέκταση του δάσους. Αν βάλουμε στην εξίσωση και την τεχνητή λίμνη που έχει δημιουργηθεί τότε το πάλι ποτέ μεταλλείο με τις εγκαταστάσεις του αποτελεί μια εξαιρετική μαγιά για τη δημιουργία ενός σύγχρονου resort που θα ελκύει χιλιάδες κόσμο ολόχρονα.

Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου – αν είναι δυνατόν σε ετήσια βάση – είναι ένας στρατηγικός στόχος που με τα πιο πάνω στοιχεία μπαίνει πλέον στο οπτικό μας πεδίο. Η απουσία αξιόλογου προϊόντος ήταν αυτή που στερούσε πολλά από την επιτυχία αυτού του

στόχου. Όταν υπάρχει το προϊόν μπορούμε να ελκύσουμε και τουρίστες. Το μόνο σίγουρο είναι πως κανένας τουρίστας δεν θα έρθει αν δεν υπάρχει αυτό το προϊόν, που είναι ακριβώς το τι ζούσαμε μέχρι τώρα. Η απουσία υποδομών αυξάνει το ρίσκο, που με τη σειρά του μειώνει τις επενδύσεις. Συνεπώς οι σοβαρές υποδομές που είναι σε πορεία υλοποίησης θα έχουν ακριβώς το αντίθετο αποτέλεσμα που είναι και το ποθητό.

Ήδη έχουμε δεκάδες παραδείγματα νέων επενδυτικών κινήσεων στην περιφέρεια του Τροόδους. Επενδύσεις σε γη και υποστατικά με στόχευση τον τουρισμό και την παραθεριστική κατοικία σε κοινότητες όπως οι Πλάτρες και ο Σαϊττάς. Αυτά τα έργα θα υλοποιηθούν, καθώς εκόντων των πρα-

μάτων, σταδιακά εντός τριετίας από τα σήμερα. Πέραν όμως αυτών, κάποιο ενδιαφέρον σημειώνεται στις κοινότητες Προδρόμου, Πεδουλά και Λεμύθου, αλλά η μετουσίωση σε πράξεις είναι ακόμα σε νηπιακό στάδιο. Η έλλειψη οράματος από τις τοπικές αρχές είναι η κύρια αιτία που κρατά κοινότητες σαν και αυτές πίσω.

Όραμα που σε αντίθεση φαίνεται να έχουν σε αφθονία κοινότητες όπως ο Καλοπαναγιώτης και η Κακοπετριά. Τα μεγαλύτερα άλματα τα τελευταία χρόνια τα έχει κάνει ο Καλοπαναγιώτης, ο οποίος έχει μεταμορφωθεί από ένα γραφικό χωριό της Μαραθάσας, σε ένα mini-resort με αξιώσεις. Ένα χωριό που μπορεί να σε κρατήσει εκεί για αρκετές μέρες χωρίς να τίθεται θέμα να πλήξεις. Ένα χωριό που πέραν των κυρίων επισκεπτών έλκυσε κατά την περίοδο των Χριστουγέννων και ξένους τουρίστες που δήλωναν κατενθουσιασμένοι με το φαγητό, την φιλοξενία, το γραφικό τοπίο, τις ευκαιρίες περιήγησης και που ευθαρσώς τόνιζαν πως θα επανέλθουν. Φυσικά μέγιστο ρόλο έπαιξε και παίζει η μεγάλη επένδυση που έγινε από κύπριο επιχειρηματία, ο οποίος δημιούργησε μια εξαιρετική τουριστική μονάδα με σεβασμό στην παράδοση της κοινότητάς του, αλλά και σε «χειρουργικές» αναβαθμίσεις υποδομών του χωριού. Εγώ προσωπικά δηλώνω ενθουσιασμένος.

Η Κακοπετριά εκμεταλλεύεται με θετικό τρόπο την αίγλη και την ιστορία της σαν ένας ορεινός του-

ριστικός προορισμός δεκαετιών. Στην όλη προσπάθεια του Υφυπουργείου Τουρισμού για δημιουργία εορταστικού κλίματος σε πέντε κοινότητες των ορεινών περιοχών, αντικειμενικά η Κακοπετριά λαμβάνει το χρυσό μετάλλιο. Το τουριστικό της «χωριό» ήταν το καλύτερο και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ήταν συγκεντρωμένο στην πλατεία. Η πλατεία είναι μεγάλη υπόθεση για μια κοινότητα και η Κακοπετριά αποτελεί το καλύτερο παράδειγμα. Είναι κάτι που στερούνται σχεδόν όλες οι άλλες κοινότητες της περιοχής οι οποίες δεν έχουν ένα τέτοιο σημείο αναφοράς ή που αν έχουν, απέτυχαν να το αναδείξουν δεόντως.

Η σπίθα για αναβίωση των ορεινών περιοχών της περιοχής Τροόδους άναψε. Ας ελπίσουμε πως και ο κόσμος θα αγκαλιάσει τη νέα προσπάθεια για να δούμε τις περιοχές αυτές να ξαναζωντανεύουν. Νέες επιχειρήσεις πρέπει να επενδύσουν και οι τοπικές επιχειρήσεις πρέπει να ανοίξουν τα φτερά τους για να διαθέσουν τα εξαιρετικά προϊόντα τοπικά προϊόντα τους. Ο κόσμος πρέπει να πιστέψει σε αυτό και να χαρίσει απλόχερα την υποστήριξη του. Η προοπτική δημιουργίας πολλών θέσεων εργασίας είναι εκεί.

Εύχομαι Καλή Νέα Χρονιά, με προσωπική και οικογενειακή ευτυχία και υγεία σε όλους, και θα τα πούμε ξανά σύντομα!

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Εχουμε περάσει στην εκθετική εποχή

Οι τεχνολογίες επιταχύνουν και οι κοινωνίες τρέχουν
να προλάβουν, λέει στο βιβλίο «Exponential» ο Αζίμ Αζάρ

Η επιτάχυνση της τεχνολογίας δημιουργεί μια ιλιγγιώδως ανοδική καμπύλη. Την ίδια στιγμή, η κοινωνία έχει μια πολύ πιο γραμμική εξέλιξη, καθώς η ικανότητά της να προσαρμόζεται είναι σταθερά χαμηλή.

Του **ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ**

Κάθε εβδομάδα, ξεκινώντας από το 2015, ο Αζίμ Αζάρ στέλνει στους συνδρομητές του ένα ενημερωτικό newsletter, το «Exponential View» («Εκθετική σκοπιά»), στο οποίο μιλάει τεκμηριωμένα για τις εκθετικές τεχνολογίες. Η δουλειά του Βρετανού επιχειρηματία, επενδυτή και αναλυτή κατέστη πρόσφατα πολύ επίκαιρη, καθώς μετά την εκδήλωση της COVID-19 η κεντρική έννοια της ανάλυσής του έγινε καραμέλα στα στόματα όλων. Πριν από μερικούς μήνες κυκλοφόρησε και το πρώτο του βιβλίο: «Exponential, How to bridge the gap between technology and society» (εκδ. Penguin Random House, 2021), για να εδραιώσει περαιτέρω τη θεωρία του.

Η έννοια που συμπυκνώνει τη θεωρία του 50χρονου συγγραφέα ονομάζεται «εκθετικότητα». «Εισερχόμαστε σε μια εκθετική εποχή», γράφει, «σε μια εποχή τρομερής επιτάχυνσης». Αν πριν από δύο χρόνια σάς έλεγαν ότι θα εμφανιζόταν μια πανδημία, «το μεγαλύτερο οικονομικό γεγονός μετά το κραχ του 1929», που θα σκότωνε εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον πλανήτη, και ότι μέσα σε μόνο μερικούς μήνες από την εμφάνισή της θα είχαμε πολύ αποτελεσματικά εμβόλια για να την αντιμετωπίσουμε, θα του λέγατε ότι διαβάζει πολύ επιστημονική φαντασία. Κι όμως σήμερα ζούμε ακριβώς αυτό το σενάριο.

«Η ταχύτητα της τεχνολογικής εξέλιξης είναι παροιμιώδης», γράφει ο Αζάρ. «Το εμβόλιο της μηνιγγιτιδίας

χρειάστηκε 90 χρόνια. Της πολιομυελίτιδας, 45 χρόνια. Της ιλαράς, μία δεκαετία. Της παρωτίτιδας χρειάστηκε τέσσερα χρόνια, και θεωρήθηκε μεγάλη επιτυχία εκείνη την εποχή». Ωστόσο, η έννοια της εκθετικότητας είναι πολύ δύσκολα κατανοητή από τον ανθρώπινο εγκέφαλο. «Αρχικά, η εκθετική ανάπτυξη είναι μετά βίας αντιληπτή. Στη συνέχεια όμως είναι προφανής», γράφει. «Η ίδια η ασθένεια», συμπληρώνει ο Αζάρ, «εξαπλώθηκε γρήγορα εξαιτίας της χωρίς προηγούμενο δικτυωμένης

«Το εμβόλιο της μηνιγγιτιδίας χρειάστηκε 90 χρόνια. Της παρωτίτιδας τέσσερα, και θεωρήθηκε μεγάλη επιτυχία εκείνη την εποχή».

οικονομίας της εκθετικής εποχής». Αλλά και «ο τρόπος με τον οποίο η COVID-19 αλλάζει τον κόσμο είναι, με λίγα λόγια, ένα σύμπτωμα της εκθετικής τεχνολογίας».

Η επιτάχυνση της τεχνολογίας δημιουργεί μια ιλιγγιώδως ανοδική καμπύλη. Την ίδια στιγμή, η κοινωνία έχει μια πολύ πιο γραμμική εξέλιξη, καθώς η ικανότητά της να προσαρμόζεται είναι σταθερά χαμηλή.

Αυτό το κενό που σχηματίζεται ανάμεσα στις ταχύτατες τεχνολογικές εξελίξεις και τις στάσιμες κοινωνικές διεργασίες ο Αζάρ το ονο-

μάζει «εκθετικό χάσμα». Είναι το κενό που μπορεί κανείς να εντοπίσει ανάμεσα στον παλιό και τον νέο κόσμο. Το χάσμα αυτό δικαιολογεί τη ναυτία που νιώθουμε από τα γεγονότα. Το βλέπουμε με κάθε αφορμή. Στον τρόπο που διαδίδονται εκθετικά οι ειδήσεις. Στον τρόπο που διαδίδεται εκθετικά ο κορωνοϊός. Στον τρόπο που διαδίδονται εκθετικά οι ανησυχίες μας. Ένα από τα σοβαρά παραδείγματα του εκθετικού χάσματος είναι οι εργασιακές σχέσεις. Οι εργατικές μας νομοθεσίες έχουν γραφτεί σε προηγούμενους αιώνες. Τι έχουν να πουν για την οικονομία των gig workers; Το ίδιο ισχύει και για την ιδιωτικότητα. Τι έχουν να πουν οι νόμοι μας για την εκμετάλλευση των δεδομένων μας από τις μεγάλες τεχνολογικές εταιρείες;

Το πρόβλημα, κατά τον Αζάρ, είναι ότι είμαστε κακοί στα μαθηματικά. Πολύ συχνά, οι πολίτες υποτιμούν την εκθετική ανάπτυξη, ενώ οι ειδικοί τείνουν να την υπερεκτιμούν. Αυτό οφείλεται στο αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι στην εκθετική εποχή οι προβλέψεις είναι εξαιρετικά δύσκολες. Πώς θα μπορούσε κάποιος να είχε προβλέψει ότι οι πωλήσεις τσιγάρων θα μειώνονταν από το 2007 και μετά έως και 75%; Θα έπρεπε να είχε υπεράνθρωπες δυνάμεις για να έχει σκεφθεί ότι ο κόσμος δεν θα αγόραζε πα τσιγάρους περιμένοντας στις ουρές των σουπερ μάρκετ, γιατί πλέον θα ήταν απασχολημένος με το κινητό του τηλέφωνο. Η άλλη δυσκολία που αντιμετωπίζουμε είναι ακόμα πιο διακριτή.

Οι οργανισμοί μας δεν τα κατα-

φέρνουν πολύ καλά στις προσαρμογές. Είναι αργοί στις αλλαγές. Ο Γαλιλαίος έπρεπε να περιμένει 346 χρόνια για να αποδεχθεί η Καθολική Εκκλησία τις ανατρεπτικές του ιδέες για το Ηλιακό Σύστημα. Η Kodak δεν προσαρμόστηκε ποτέ και ξεπεράστηκε εντελώς από την Ιστορία. Οι γρήγορες κοινωνικές αλλαγές συμβαίνουν μόνο μέσα από μεγάλες καταστροφές, από πολέμους και επαναστάσεις. Τότε γεφυρώνεται γρήγορα το χάσμα. Αλλά και μια πανδημία, θα προσθέταμε εμείς,

«Εκθετικό χάσμα: είναι το κενό ανάμεσα στον παλιό και τον νέο κόσμο. Το χάσμα αυτό δικαιολογεί τη ναυτία που νιώθουμε από τα γεγονότα».

ίσως να συνιστά κάποιο είδος ηπιότερου, ίσως, επιταχυντή.

Η αδυναμία μας λοιπόν για καλές προβλέψεις και η δυσκολία στην προσαρμογή μας σχηματίζουν το εκθετικό χάσμα, την αποτυχία δηλαδή των κοινωνιών να ακολουθήσουν τις τεχνολογικές αλλαγές. Για τον Αζάρ, αυτό είναι ένα υπαρκτό πρόβλημα. Όσοι αντιληφθούν εγκαίρως αυτό που διακυβεύεται, έχουν μπροστά τους μια κολοσσιαία ευκαιρία. «Εισερχόμαστε σε μια εποχή αφθονίας», γράφει, «είναι η πρώτη φορά στην ανθρώπινη ιστορία

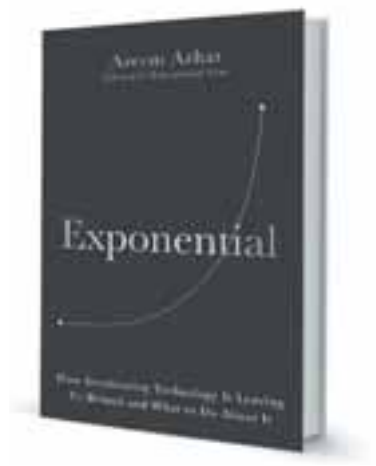
που θα μπορούμε να παράγουμε τόσο φθηνά την ενέργεια, την τροφή, τους υπολογιστές και πολλούς άλλους πόρους μας. Θα μπορούμε να καλύψουμε τις ανάγκες της ανθρωπότητας κι ακόμα περισσότερα, καταβάλλοντας ένα κόστος που συνεχώς θα μειώνεται. Αυτή όμως είναι η μισή εικόνα. Η τεχνολογία προσφέρει νέες δυνατότητες. Αλλά οι τεχνολογίες δεν θα λύσουν μόνες τους τα προβλήματά μας».

Πρώτον, θα πρέπει να δούμε τι θα κάνουμε με τα απόβλητά μας. Δεύτερον, θα χρειαστούμε πολιτικές, κοινωνικά κινήματα και νέες μορφές πολιτικής και οικονομικής οργάνωσης για να αντιμετωπίσουμε την αποσταθεροποιητική δύναμη της τεχνολογίας. Τρίτον, θα πρέπει να οριοθετήσουμε τη συγκέντρωση της εξουσίας των πολύ μεγάλων εταιρειών, με ρυθμίσεις, λογοδοσία και διαφάνεια. Χρειαζόμαστε συνεργασία, ανθεκτικότητα και ευελιξία.

Οι νέες τεχνολογίες μπορούν εύκολα να μας οδηγήσουν σε μια δυστοπία ή σε κοινωνίες δύο ταχυτήτων. Αν θέσουμε την τεχνολογία στην υπηρεσία της κοινωνίας, αν αλλάξουμε νοοτροπίες, αν πιστέψουμε ότι έχουμε λόγο πάνω στο μέλλον της τεχνολογίας, οι αρνητικές εξελίξεις θα αποτραπούν. Οι υποσχέσεις της τεχνητής νοημοσύνης, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της βιοτεχνολογίας, για να αναφέρουμε μερικές από τις πολλές, έχουν τεράστιο φορτίο. «Πολλά από τα πιο επείγοντα προβλήματά μας», σημειώνει ο τεχνο-οπτιμιστής Αζάρ, «όπως η κλιματική κρίση, η τροφή και η υγεία, μπορούν να λυθούν μό-

νο από τις εκθετικές τεχνολογίες».

Αυτό που επείγοντως πρέπει να κάνουμε είναι δύσκολο, γιατί μας βγάζει από τη ζώνη της άνεσής μας. Αλλά δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να ξυπνήσουμε – πριν να είναι αργά. «Οι εκθετικές τεχνολογίες είναι η αναπόφευκτη συνέπεια της ανθρώπινης φιλοδοξίας», γράφει ο Αζάρ. Πρέπει να εξοπλίσουμε αμέσως τους κοινωνικούς οργανισμούς μας – τις κυβερνήσεις μας, τις επιχειρήσεις, τις κοινωνικές νόρμες – με νέα σκέψη. Να τους βοηθήσουμε να προσαρμοστούν στον ρυθμό της τεχνολογικής επιτάχυνσης. «Χρειαζόμαστε μια ριζοσπαστική σκέψη που θα αποτρέψει την υπονόμηση του κοινωνικού ιστού από το εκθετικό χάσμα». Το μανιφέστο του Αζάρ θα μπορούσε να είναι ένα πολύ καλό ξυπνητήρι.

Πρόκειται για πρωτότυπο και αξιόλογο πόνημα για τις εκθετικές τεχνολογίες.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

2-8.1.22

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**
art@kathimerini.com.cy
louil@kathimerini.com.cy

ΘΕΑΤΡΟ

Ο Αϊ Βασίλης είναι σκέτη λέρα

Είναι παραμονή Χριστουγέννων και στο Γραφείο Συμπαράστασης Απελπισμένων «Η Ζωή είναι Γλυκιά» τέτοια μέρα μεσάνυχτα πέφτει πολλή δουλειά. Η αποτημένη, η εγκυμονούσα, ο τραβεστί, ο «νορμάλ», ο Λαϊκός, ο διεστραμμένος και η αλλοδαπή θα περάσουν μαζί αυτά τα Χριστούγεννα. Με την υπογραφή των Ρέππα και Παπαθανασίου αλλά και της Alpha Square. Ο Ανδρέας Αραούζος σκηνοθετεί τους Φώτη Αποστολίδη, Μαρίνα Βρόντη, Σανόση Δρακόπουλο, Χριστίνα Κωνσταντίνου, Ηρόδοτο Μιλτιάδους και Ειρήνη Σαλάτα Γεωργίου. Θέατρο Ριάλτο, την Τετάρτη 5 Ιανουαρίου 2022, ώρα 8:30 μ.μ. Ανδρέα Δρουσιώτη 19 Λεμεσός. Προπώληση Tickethour.com

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Glyn Hughes στην γκαλερί Αποκάλυψη

Η **γκαλερί** Αποκάλυψη παρουσιάζει μεγάλη αναδρομική έκθεση του σημαντικού Αγγλοκύπριου καλλιτέχνη Glyn Hughes. Ο Hughes ήταν δάσκαλος και παιδαγωγός, δημοσιογράφος, κριτικός τέχνης και κινηματογράφου, συγγραφέας και ποιητής από τους πρωτοπόρους της περφόρμανς και του χάπενινγκ στην Κύπρο, σκηνογράφος σκηνοθέτης και ζωγράφος. Γκαλερί Αποκάλυψη, Χυτρών 30. Μέγαρο Τοφάρκο. Λευκωσία. Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τις 8 Ιανουαρίου 2022. Πληροφορίες τηλέφωνο 22 300150.

ΜΙΟΥΖΙΚΑΛ

Wish upon a star

Το **απόλυτο** οικογενειακό σόου, ένα αφιέρωμα σε τραγούδια και μουσική από τα αγαπημένα μας μιούζικαλ και παιδικές ταινίες. Επί σκηνής θα βρεθούν οι καταξιωμένοι καλλιτέχνες Γιώργος Περρής και Μαρίζα Ρίζου. Μαζί τους οι Κύπριοι σολίστ Αλίκη Χρυσοχού, Ριάνα Αθανασίου, Ανδρέας Αροδίτης, η Παιδική Χορωδία και το Φωνητικό Σύνολο «Διάσταση» με την Ορχήστρα Σύγχρονης Μουσικής Λεμεσού «TrakArts», υπό την διεύθυνση του Άρη Αντωνιάδη. Όλοι οι καλλιτέχνες με την συνοδεία της μοναδικής ορχήστρας και τις ωραίες ερμηνείες αποτελούν τον μαγικό συνδυασμό για μια παραμυθένια, πρωτότυπη και εκθαμβωτική παράσταση. Δημωτικό Θέατρο Λευκωσίας, Λεωφόρος Μουσείου 4, Λευκωσία. Κυριακή 2 Ιανουαρίου στις 4:00 μ.μ. και την Δευτέρα 3 Ιανουαρίου, ώρα 8:00 μ.μ. Προπώληση Tickethour

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Μια δεύτερη ανάγνωση στη ζωή

Δεν έχει τίποτα συναρπαστικό, από πλευράς γεγονότων, η αυτοβιογραφική ταινία του Πάολο Σορεντίνο «Το χέρι του Θεού». Ένας συνηθισμένος έφηβος, που μεγαλώνει μέσα σε μια συνηθισμένη ιταλική οικογένεια της Νάπολης, στα συνήθη ήθη της δεκαετίας του '80, με συνηθισμένες εντάσεις, καταθλίψεις, συγκρούσεις. Το «κατ' εξαιρεση» γεγονός που εκτινάσσει τη ζωή του σε διαφορετικά, ενδεχομένως, μονοπάτια είναι ο αιφνίδιος, τραγικός θάνατος των γονιών του από αναθυμιάσεις του τζακιού στο εξοχικό τους. Είναι το κομβικό σημείο που χωρίζει τη ζωή του σε πρώτο και δεύτερο μέρος.

Είναι δύσκολο να μετασχηματίσεις σε κινηματογραφική αφήγηση το προσωπικό βίωμα, αλλά όταν αυτό συμβεί (όπως στο «Αμαρκορντ» του Φελίνι ή στο «Ρόμα» του Αλφόνσο Κουαρόν) έχει τη δύναμη να φωτίσει, ήπια, θεραπευτικά, εκατοντάδες άρρητες ιστορίες ανθρώπων: να λειτουργήσει εξευμενιστικά ή διαφωτιστικά, υποδεικνύοντας διαφορετικές, για τον κάθε θεατή, διαδρομές.

Ο έφηβος Φαμπιέτο Σκίτζα (όπως ονομάζεται ο κεντρικός ήρωας) έχει έναν απροσδόκητο και αποκαλυπτικό διάλογο με ένα σκηνοθέτη τον οποίο θαμάζει (υπαρκτό πρόσωπο, μέντορας του Σορεντίνο). «Ακου, Καπουάνο», του λέει σταματώντας τον στον δρόμο, «τώρα που η οικογένειά μου διαλύθηκε δεν μου αρέσει η ζωή. Θέλω μια φανταστική ζωή, σαν αυτή που είχα πριν. Δεν μου αρέσει η πραγματικότητα. Είναι καμία. Γι' αυτό θέλω να κάνω ταινίες». «Δεν είναι αρκετό», αντιτείνει σε έντονο ύψος ο σκηνοθέτης. «Πρέπει να έχεις κάτι να πεις. Έχεις κάτι;» επιμένει, σχεδόν επιθετικά. Το σφυροκόπημα του Καπουάνο έχει αποτέλεσμα: «Ναι, έχω», ξεστομίζει ο Φαμπιέτο. «Όταν πέθαναν οι γονείς μου δεν με άφησαν να τους δω». Μικρή παύση.

Αυτή είναι η ραχοκοκαλιά γύρω από την οποία ο Σορεντίνο χτίζει το σώμα της ταινίας, νοτισμένος από ετερόκλητες αναμνήσεις. Ο 50χρονος, πολυβραβευμένος Ιταλός δημιουργός έχει εξομολογηθεί ότι χρειάστηκαν δύο τουλάχιστον δεκαετίες για να μπορέσει να αποστασιοποιηθεί, να εμπιστευτεί τις δυνάμεις του και να προχωρήσει. Και καθώς αγαπά τις μεγάλες, ατμοσφαιρικές τοιχογραφίες («Η τέλεια ομορφιά», 2013), φροντίζει κι εδώ να συνθέσει άλλη μια: της Νάπολης, του γενέθλιου τόπου του. Δεν είναι μόνο το φως, η θέα προς τη θάλασσα, οι εξοχές, η λατρεία στο ποδόσφαιρο και στον «θεό» Μαραντόνα, τα μεγάλα οικογενειακά τραπέζια (μια πινακοθήκη από σχεδόν γκροτέσκους χαρακτήρες, μια εξουθενωτικά χυμώδης και πολύ όμορφη θεία, μια γιαγιά που βωμολοχεί ασύστολα, μια αδελφή που είναι διαρκώς κλειδωμένη στο μπάνιο, γυναίκες υπέρβαρες, μικροκακοποιοί θείοι) που απαρτίζουν την τοιογραφία της δικής του ενηλικίωσης. Είναι κυρίως οι γονείς του, που μοιάζουν αδιατάρακτα ερωτευμένοι, αισιόδοξοι, καλοπροαίρετοι, με τη μητέρα να είναι εθισμένη σε «κοντρές» πλάκες, έναν πατέρα γενναιόδωρο, τραπέζικό υπάλληλο (αλλά και άπιστο), μια μικροαστική ιταλική οικογένεια με κρυμμένες αλήθειες και «αναγκαία» ψέματα και συμβιβασμούς. Ένας μικρόκοσμος, πάνω σε στέρεο έδαφος και την ίδια στιγμή πορώδης, είναι η βάση πάνω στην οποία ο Φαμπιέτο μεγαλώνει προστατευμένος ως τη στιγμή που όλα αναποδογυρίζουν.

«Η στιγμή». Αυτό ακριβώς αποτυπώνει ο Σορεντίνο. Τον ανεπίτωτο πόνο, την ελπίδα, τη χαρά, την ανεμελιά, την απότομη ωρίμανση, τη φυγή στη Ρώμη. Το «Χέρι του Θεού» (που προβλήθηκε ήδη στις αίθουσες και από τα μέσα Δεκεμβρίου είναι διαθέσιμο στο Netflix) είναι μια προσωπική κιβωτός που καταρθώνει να μοιάζει με του καθενός μας. Σημειωμένη με τα δικά του υλικά είναι μια υπόμνηση ότι το παρελθόν, όταν περνάει από τον επεξεργαστή των αναμνήσεων, αποκτάει για όλους τους ανθρώπους κοινά χαρακτηριστικά. Για τους ανθρώπους, τουλάχιστον, που ανήκουν στην ίδια γενιά. Ανεξάρτητα από τη χώρα ή την κοινωνική τάξη, ο καταγραφείας της μνήμης φιλτράρεται μέσα από αυτά που έχουν διασώσει σε αντικείμενα, συναισθήματα, εικόνες, αισθήσεις, τραγωδίες και νέα ξεκινήματα. Αυτοβιογραφούμενος προσφέρει στη ζωή (του) μια δεύτερη ανάγνωση.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

5 lesbians eating a quiche

Μία **συμπαράγωγή** του Κέντρου Παραστατικών Τεχνών ΜΙΤΟΣ με την Εβίτα Ιωάννου στο πλαίσιο του theYard. Residency.21 Tracing Now. Το έργο διαδραματίζεται το 1956, όπου γνωρίζουμε την ένωση γυναικών του σωματείου Susan B. Anthony Society της αδελφότητας Gertrude Stein. «ΟΧΙ άντρες, ΟΧΙ κρέας, μόνο καλοί τρόποι»: αυτό είναι το σύνθημα τους. Μια οργάνωση πέντε «χήρων» οι οποίες συγκεντρώνονται κάθε χρόνο για τη διοργάνωση και τη διεξαγωγή ενός διαγωνισμού quiche. Οι πέντε γυναίκες μπορεί να είναι τα μόνα επιζώντα μέλη της ανθρωπίνης φυλής. Εγκλωβισμένες σε ένα υπόγειο, έρχονται αντιμέτωπες με τους φόβους τους, και την σεξουαλική τους ταυτότητα. Η παράσταση είναι μια παρωδία των κοινωνικών μας φόβων και της σεξουαλικής καταπίεσης - μια διαδραστική μαύρη κωμωδία με έντονα στοιχεία του παραλόγου. Wherehaus 612, Παρασκευή 7 Ιανουαρίου με 10 Ιανουαρίου στις 8:30 μ.μ. και Κυριακή στις 6:00 μ.μ. Μιχαήλ Κουσουλίδη 5, Βιομ. Παλλουριώτισσας, Λευκωσία. Πληροφορίες τηλέφωνο 97831189.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Morning Christmas jazz duets

Το **Τεχνόπολις 20** σας προσκαλεί σε δύο τζαζ μουσικά πρωινά, σε μια όμορφη, ζεστή και εορταστική ατμόσφαιρα. Απολαύστε τον πρωινό σας καφέ με live τζαζ μουσική, την Τετάρτη 29 Δεκεμβρίου και 5 Ιανουαρίου. Η Τροοδία Χριστοδούλου με την γλυκιά της φωνή, μαζί με τον ταλαντούχο Ιάκωβο Λουκά στην κιθάρα θα παρουσιάσουν γνωστά τζαζ κομμάτια. Παρέα με γνήσια ελληνικά τζαζ τραγούδια, που γράφτηκαν κατά τη διάρκεια των δεκαετιών '40, '50 και '60, η Όλγα Ξανθοπούλου και ο Λουκάς Λουκάς, μέλη της γνωστής μπάντας «The Greek Jazz Project» σας προσκαλούν σε ένα διαφορετικό ιδανικό πρωινό για την πρώτη βδομάδα της νέας χρονιάς. Τεχνόπολις 20, Νικολάου Νικολαΐδη 18, Πάφος. Τετάρτη 5 Ιανουαρίου 2022 στις 9:30 π.μ. & 11:30 π.μ.. Πληροφορίες τηλέφωνο 70002420.

αποκλεισμένων ανθρώπων που ταλανίζονται από σοβαρά προβλήματα, όπως η φτώχεια, ο αλκοολισμός, η ανεργία και οι προσωπικές αποτυχίες. Έργο σύγχρονο, όπου τα ακραία γεγονότα μιας νύκτας μπορεί να λειτουργήσουν καταλυτικά και να γίνουν η αφετηρία για ένα καλύτερο αύριο. Το έργο υπήρξε υποψήφιο για το Βραβείο Ολίβιε στην κατηγορία καλύτερου έργου. Θέατρο Διόνυσος, Διαγόρου 29 Λευκωσία. Παρασκευή 7 - Κυριακή 9 Ιανουαρίου 2022, ώρα 8:30 μ.μ. και Κυριακή, ώρα 6:30 μ.μ. Πληροφορίες τηλέφωνο 22818999 & 99621845.

ΘΕΑΤΡΟ

Η λάμψη μιας ασήμαντης νύκτας

Το βραβευμένο έργο του Ιρλανδού συγγραφέα Κόνор Μακφέρσον, «Η λάμψη μιας ασήμαντης νύκτας» (The Night Alive, 2013), ανεβαίνει σε σκηνοθεσία Βαρνάβα Κυριαζή, στην κεντρική σκηνή του Θεάτρου «Διόνυσος». Το έργο πραγματεύεται το δράμα των περιθωριακών και κοινωνικά αποκλεισμένων ανθρώπων που ταλανίζονται από σοβαρά προβλήματα, όπως η φτώχεια, ο αλκοολισμός, η ανεργία και οι προσωπικές αποτυχίες. Έργο σύγχρονο, όπου τα ακραία γεγονότα μιας νύκτας μπορεί να λειτουργήσουν καταλυτικά και να γίνουν η αφετηρία για ένα καλύτερο αύριο. Το έργο υπήρξε υποψήφιο για το Βραβείο Ολίβιε στην κατηγορία καλύτερου έργου. Θέατρο Διόνυσος, Διαγόρου 29 Λευκωσία. Παρασκευή 7 - Κυριακή 9 Ιανουαρίου 2022, ώρα 8:30 μ.μ. και Κυριακή, ώρα 6:30 μ.μ. Πληροφορίες τηλέφωνο 22818999 & 99621845.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Η αλήθεια μας για το 2022

Πολιτισμός είναι ο ίδιος ο άνθρωπος που σκέφτηκε πώς ν' ανάψει μια φωτιά, για να ζεσταθεί ο ίδιος και μετά να καλέσει γύρω του και άλλους, και όλοι αυτοί εν χορδαίς και οργάνοις να χαρούν αυτό που λέγεται ζωή.

Πολιτισμός είναι να μοιραστείς τον προβληματισμό σου, πάνω στο σανίδι με αυτόν και αυτή που κάθεται στην πλατεία και μετά να στρέψεις το βλέμμα σου στον δίπλα και να μοιραστείς τον αναστεναγμό σου ή το χαμόγελό σου.

Πολιτισμός σημαίνει να είσαι εκεί, όταν ο άλλος δεν μπορεί να είναι μόνος του, και θέλει έστω και για λίγο δυο λόγια, να τα μοιραστεί μαζί σου. Κάθισε να τον ακούσεις και που ξέρεις, μπορεί να μάθεις κάτι κι εσύ.

Πολιτισμός είναι να θες να μοιραστείς έναν στίχο από ένα ποίημα που σ' έκανε κάποτε να κλάψεις, να σκεφτείς, να θυμώσεις, και το μοίρασμα αυτό να είναι μια νέα αποκάλυψη, ενός άλλου στίχου, ενός άλλου ποιητή.

Πολιτισμός είναι να μπορείς να τραγουδήσεις ένα τραγούδι που δεν σου αρέσει, παρά με κάποιον άλλο, γιατί έτσι γουστάρει εκείνος και να ακούσεις τις νότες του αλλιώς και as συνεχίσεις να επιμένεις ότι δεν σου αρέσει.

Πολιτισμός είναι να μπορείς να περ-

Θα ήταν όμορφο αν τελικά ξημέρωνε το 2022 και «όλη αυτή η θλίψη στην πραγματικότητα δεν υπήρξε ποτέ», ας μάθουμε όμως ν' αντιμετωπίζουμε την αλήθεια.

πατάς στην πόλη σου ελεύθερα, ακόμα και αν είσαι σε τροχόακτισμα, ακόμα και αν έχεις οδηγό ένα μπαστούνι.

Πολιτισμός είναι να χορεύεις και απέναντί σου να έχεις συνεπάρει αυτούς που σε κοιτούν. Να έχουν μεταφέρει οι κινήσεις σου ανεπαισθητες δονήσεις έστω και σ' έναν άνθρωπο.

Πολιτισμός είναι να μπορείς να δεις έναν πίνακα και να θες να βουτήξεις στο χρώμα του, να ισορροπήσεις στις γραμμές του, να θες να σπάσεις τη φόρμα του. Να σε κάνει να θες να σταματήσεις για δυο λεπτά και να στοχαστείς.

Πολιτισμός είναι να λες τη γνώμη σου, να είσαι αληθινός και οι άλλοι να μπορούν να βλέπουν την αλήθεια σου. Να μη χρειάζονται ούτε πολλά μεν, ούτε αλλά, ούτε τίποτα κατά συνθήκη ψεύδη.

Πολιτισμός είναι να θες να είσαι ό,τι

επιθυμείς και κανείς να μην έχει δικαίωμα να σου το απαγορεύει. Πολιτισμός είναι να χαίρεσαι με το απλό χαμόγελο από ένα χαζό αστείο και να στεναχωριέσαι ειλικρινά για όσα μπορείς ν' αλλάξεις, αλλά δεν το κάνεις.

Πολιτισμός πάντως νιώθω πως δεν είναι η κουλτούρα και η βαθιά ανάλυση των πάντων. Πολιτισμός δεν είναι η βαθυστόχαστη άποψη και η ανάγνωση του τέταρτου επιπέδου και το σερβίρισμά του στον δίπλα μου. Πολιτισμός δεν είναι το ψέμα που το ανάγω σε απόλυτη αλήθεια, απλώς γιατί μπορώ. Πολιτισμός δεν είναι τα εγκαίνια μιας έκθεσης και τα φώτα της, ούτε τα βραβεία, ούτε οι προεμίρες, ούτε καν οι φιланθρωπικές συναυλίες και τα εορταστικά παζάρκια. Αυτά είναι κάτι άλλο, αλλά δεν συνιστούν πολιτιστικές αξίες, αλλά μάλλον ανθρώπινες ανάγκες, καθόλα σεβαστές φυσικά. Θα πρέπει ωστόσο να μη συγχέεται το περιτύλιγμα με την ουσία του δώρου. Πυρήνας του πολιτισμού, του κάθε πολιτισμού είναι η αλήθεια που κουβαλάει κάθε άνθρωπος και για όσο διαρκεί η βιωτή του προσπαθεί να την πλουτίσει και να την πλουμίσει με αρετές όπως η αλήθεια και η απλότητα. Και κάπως έτσι μου έρχεται στο μυαλό το «Καπνισμένο τσουκάλι» του Γιάννη Ρίτσου και

λέω πως πολιτισμός είναι να μαθαίνουμε να καταλαβαίνομαστε και να κουβεντιάζουμε ήσυχα κι απλά. «Έτσι να λέμε πια τα σύκα-σύκα και τη σκάφη-σκάφη. Κι έτσι που να χαμογελάνε οι άλλοι και να λένε, “Τέτοια ποιήματα, σου φτιάχνουμε εκατό την ώρα”».

Όπως και να 'χει. Νέα χρονιά, νέες προκλήσεις, το 2022. Μετά από δύο χρόνια πανδημίας άραγε έχουμε βγει πιο σοφοί; Κάναμε όλα όσα μπορούσαμε για να συμβιβαστούμε με τα θέλω μας, γίναμε καλύτεροι για ν' αρέσουμε πρώτα και κύρια μ' εμάς τους ίδιους; Κοιταχτήκαμε στον καθρέφτη μας και μετά από δύο χρόνια εγκλεισμού, παλινδρομήσαμε, εσωτερικών μαχών για ν' αναγνωρίσουμε τα λάθη μας; Μακάρι να το έχουμε κάνει και το 2022 να μας βρει κατά ένα κλικ λίγο καλύτερους, γιατί καμία νύχτα δεν είναι ατελείωτη, όπως λέει και ένας στίχος από το αγαπημένο μου τραγούδι «I migliori anni della nostra vita» του Renato Zero. Θα ήταν όμορφο αν τελικά ξημέρωνε το 2022 και «όλη αυτή η θλίψη στην πραγματικότητα δεν υπήρξε ποτέ», ας μάθουμε όμως ν' αντιμετωπίζουμε την αλήθεια.

Καλή χρονιά

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Λοξή ματιά στον καθρέφτη της Ελλάδας

Η «Επιτροπή» του Αλέκου Σμπαρούνη
σατιρίζει ανηλεώς την ιστορία μας

ΑΛΕΚΟΣ ΣΜΠΑΡΟΥΝΗΣ
Η Επιτροπή
εκδ. Νεφέλη, 2021, σελ. 416

Τον ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΡΡΑ

Το πρόσφατο φυλλάδιο (libellum) του Αλέκου Σμπαρούνη σατιρίζει τους ιδεολογικούς μας προσανατολισμούς και την ιστοριογραφική μας ελίτ. Αυτή η πασαρέλα-παρωδία φέρει τον τίτλο «Η Επιτροπή» και ασχολείται με τον εορτασμό των διακοσίων χρόνων από την Επανάσταση. Και όμως η σάτιρα είναι θανατηφόρα σοβαρή. Το έργο μάς αναγκάζει να ερωτηθούμε: Ποιοι είμαστε; Πώς φτάσαμε εδώ; Πού οδεύουμε;

Πρώτον, τα θρύψαλα του 1968. Χρονιά της Σορβόνης, αλλά συγκρόνως, στα μέρη μας, οι απαρχές του αγώνα κατά της δικτατορίας. Στην πραγματικότητα, οι επαναστάτες του 1968 μετατράπηκαν στη δική μας περίπτωση σε διαχειριστές μιας ελληνικής εκδοχής του σύγχρονου καπιταλισμού. Τα μέλη της επιτροπής (αριστεροί, φιλελεύθεροι και δεξιοί) λειτουργούν ως χορωδία, ως συντηρητικοί θεματοφύλακες οι οποίοι ορίζουν τις πνευματικές παραμέτρους της πολιτείας.

Τα τραγούδια των θεματοφύλακων τους γυρίζουν όμως πίσω

στα νιάτα τους, σε πλατείες γεμάτες «με το νόημα που 'χει κάτι απ' τις φωτιές». Εν μέρει προσπαθούν να ξαναζήσουν τα χαμένα χρόνια μέσω του «σεξ»: συνουσία η οποία λειτουργεί ως απόπειρα να σταματήσει ο χρόνος στα χνάρια του, ως αναβίωση απολεσθέντων ερωτών και ερωτημάτων της νιότης. Στο έργο, το 1821 και το 1968 συγκοινωνούνται, επειδή, όπως έλεγε ένα διάσημο σοβιετικό τραγούδι: «ο νεαρός Οκτώβριος είναι πάντα μπροστά».

Και όμως, το έργο του Σμπαρούνη δεν μας ωθεί προς τα εμπρός, αλλά μάλλον από τους αιθέρες προς τα κάτω, μια πτώση στα βαθιά, στις πέτρες και στα μάρμαρα, με τους ιστορικούς και αρχαιολόγους της επιτροπής ως διαμεσολαβητές. Ο επιστημονικός τόνος του σχολαστικού «επιστήμονα» ή «ιατροδικαστή» που χαρακτηρίζει τη συγγραφική φωνή στο κείμενο, και επίσης η χρήση θραυσμάτων, παραθέσεων, παραπομπών, κατατμήσεων και διασπάσεων, υπογραμμίζουν την εικόνα θανάτου του λόγου και συνάμα και της πολιτείας.

Και έτσι, το έργο αναπαριστά ένα είδος κατάβασης στον Αδη, με στόχο την επαναφορά κάποιου δασκάλου, κάποιου λογοτέχνη, κάποιου ποιητή, έστω κάποιου κού-

Δεν έχουμε να κάνουμε με μία ώθηση προς τα εμπρός, αλλά μάλλον από τους αιθέρες προς τα κάτω, μια πτώση στα βαθιά, στις πέτρες και στα μάρμαρα, με τους ιστορικούς και αρχαιολόγους της Επιτροπής ως διαμεσολαβητές.

Το έργο αναπαριστά
ένα είδος κατάβασης
στον Αδη, με στόχο
την επαναφορά κάποιου
δασκάλου-οδηγού.

ρου ή κάποιας κορασίδας που θα πρέπει να βρει τα λόγια να σώσει την πόλη.

Το έργο του Σμπαρούνη είναι γεμάτο αναφορές στους «Βατράχους» του Αριστοφάνη, και σαν τους «Βατράχους» αποτελεί ένα είδος διαλόγου μεταξύ των ζώντων και των θανόντων. Αλλά ενώ ο Θεός Διόνυσος ταξίδεψε στα έγκατα της γης, με σκοπό να επαναφέρει την τραγωδία στην Αθήνα, ο Βάσος Περεγκός (ο αρχαιοκομμουνιστής, αρχαιολόγος, ζωγράφος και πρωταγωνιστής, του οποίου

Μεταμοντέρνο, τσακνίτικο και συνάμα εκρηκτικό λογοτέχνημα.

το όνομα ίσως θα έπρεπε να το προφέρουμε «Père Gauche», εις ανάμνηση του '68) προσπαθεί, τελετουργώντας μπροστά στο ιερό της αρχαίας Βραυρώνας (με

τους πολλούς βατράχους της), να επαναφέρει τη χαμένη κόρη του. Εντέλει, ο ίδιος ο Σμπαρούνης καθοδηγεί το λογοτεχνικό είδος της σάτιρας πίσω στη χώρα των εν ζωή Ελλήνων από την οποία είχε εξαφανιστεί.

Και ιδού, σωτηρία υπάρχει. Η επιστροφή των Μαρμάρων θα δώσει νέο πνεύμα στην πόλη. Όπως το είχε μελοποιήσει ο εθνικός συνθέτης: «Σε τούτα δω τα Μάρμαρα κακιά σκουριά δε πάνει...».

Αλλά γιατί αρχίζει αυτή η ανησυχία και η σύγχυση; Γιατί αδειάζουν οι δρόμοι και οι πλατείες;

Γιατί ενύκτωσε και η πτήση Aegea(η) από Λονδίνο δεν έχει προσγειωθεί. Και ίσως τα Μάρμαρα να μην υπάρχουν καν. Και εκεί που η ζωγραφική τέχνη του Βάσου Περεγκού αλλά και η λογοτεχνική δεξιότητα ενός Σμπαρούνη βρίσκονται στα πρόθυρα του να καλύψουν το χάσμα που

αναδύεται όταν το πολιτικό εγχείρημα αποτυγχάνει, η απώλεια της πτήσης μας επιστρέφει ακριβώς σ' αυτό το (από μηχανής) κενό. Δεν υπάρχει σωτηρία, ούτε καν μέσω της σάτιρας. Στο ύστατο λέγειν του Σμπαρούνη μένει μόνο μια σαπουνόπερα οικογενειακής ενδογαμίας που σηματοδοτεί την επικείμενη καταστροφή της πολιτείας που ακόμα αγαπάμε.

Πρόκειται για μεταμοντέρνο, ένα τσακνίτικο έργο. Και όμως το έργο αυτό είναι ταυτόχρονα εκρηκτικό. Το έτος 426 ο Αριστοφάνης ολοκλήρωσε την κωμωδία του Βαβυλώνιοι, μια κωμωδία η οποία κλεύαζε την Αθήνα της εποχής του. Ακολούθησε δικαστικός αγώνας και στο έργο επιβλήθηκε βαρύτατο πρόστιμο. Έτσι, και στην περίπτωση του έργου του Σμπαρούνη, δεν ζητούνται αναγνώστες: μην το διαβάσετε με κανέναν τρόπο.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ
6:00-10:00

ΤΑΣΟΣ ΤΡΥΦΩΝΟΣ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΑΡΤΕΜΙΟΥ

LOVE 100.7 FM
98.1 & 105.7

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ
cytmobile | vodafone

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΣΗΜΗ
ΕΡΕΥΝΑ ΑΚΡΟΑΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΤΩΝ ΠΑΙ ΚΥΠΡΙΩΝ ΡΑΔΙΟΦΩΝΩΝ
ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΑΠΟ
ΤΗΝ SYMMETRON MARKET
RESEARCH ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2021

11.1%
LOVE FM 100.7

10.1%
ANT1

9.2%
MIX

8.9%
SFERA

8.4%
SUPER

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ

21
πρωτοβουλία
1821-2021

THEODORE RALLI'S
GREECE

Θεόδωρος
ράλλης
η δική του Ελλάδα

30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2021 - 20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2022

Η Λεβέντειος Πινακοθήκη τιμά την Ελλάδα.
Θεόδωρος Ράλλης: η δική του Ελλάδα
Ένας Έλληνας της διασποράς, ένας σπουδαίος ζωγράφος
και η Ελλάδα του.

Επίσημος Χορηγός Αερομεταφορών
ΑΕΓΕΑΝ
A STAR ALLIANCE MEMBER

Συνεργάτης Επικοινωνίας
H ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Χορηγός
Πολιτιστικό Ίδρυμα
Τράπεζα Κύπρου

leventisgallery.org |
Αναστασίου Γ. Λεβέντη 5
1087 Λευκωσία, Κύπρος, Τ. +357 22668838

Πολιτιστικός απολογισμός της διετίας 2020-2022

Το υφυπουργείο που περιμένουμε και η πολιτιστική στρατηγική του κράτους που σχεδιάζεται με φόντο το Κυπριακό

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Η διετία 2020-2021 έφυγε με την πανδημία του κορωνοϊού να έχει επηρεάσει σε πολύ μεγάλο βαθμό τα πολιτιστικά πράγματα της χώρας, όπως άλλωστε συνέβη και σε ολόκληρο τον κόσμο. Ωστόσο, προβλήματα που σε άλλες χώρες έχουν αντιμετωπιστεί εδώ και δεκαετίες στην Κυπριακή Δημοκρατία φαίνονται ως ένας άλυτος γόρδιος δεσμός, που τίποτε δεν μπορεί να τον λύσει. Η δημιουργία υφυπουργείου Πολιτισμού παραπέμφθηκε για συζήτηση τον Ιανουάριο του 2022, αφού το Τμήμα Αρχαιοτήτων αρνείται να ενταχθεί στη νέα δομή, με κύριο επιχείρημά του ότι αυτή η μεταφορά είναι αντισυνταγματική, και ότι θα είναι ένα κοινοτικό υφυπουργείο, που θα είναι πρόσκομμα στη λύση του Κυπριακού. Το πολιτιστικό κεφάλαιο της χώρας είναι πολύ μεγάλο και είναι απαραίτητο αυτό ν’ αξιοποιείται προς όφελος της κοινωνίας, ιδιαίτερα σε εποχές πρεστικές και δυστοπικές όπως αυτές που διανύουμε τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού.

ΝΕΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Μετά από παλινωδίες ετών και έπειτα από πολλές υποσχέσεις το νέο αρχαιολογικό μουσείο Λευκωσίας μπήκε τελικά σε τροχιά υλοποίησης και στην εκπινοή του 2021 προκηρύχθηκε ο διαγωνισμός για τη Σύμβαση Κατασκευής του Έργου. Το νέο Κυπριακό Μουσείο είναι το μεγαλύτερο έργο που υλοποιείται από την κυβέρνηση. Η περίοδος υποβολής των προσφορών θα διαρκέσει μέχρι την 1η Ιουλίου 2022 και η σύμβαση εκτιμάται ότι θα υπογραφεί περί τα τέλη του 2022. Οι κατασκευαστικές εργασίες του Έργου θα αποπερατωθούν εντός 42 μηνών από την υπογραφή της σύμβασης, ενώ μετά την ολοκλήρωση των κατασκευαστικών εργασιών προνοείται περίοδος 18 μηνών για την ολοκλήρωση των μουσειογραφικών εργασιών, περιλαμβανομένης και της μεταφοράς και εγκατάστασης των εκθεμάτων. Η συνολική διάρκεια για την παράδοση του Έργου είναι 60 μήνες. Το νέο Κυπριακό Μουσείο θα ανεγερθεί σε επιφάνεια 40.000 τ.μ. και ο προϋπολογισμός του ανέρχεται στα €121,380 εκατομμύρια, ποσό που είναι το υψηλότερο στον Προϋπολογισμό του Υπουργείου Μεταφορών για το 2022. Το Μουσείο θα ανεγερθεί στον χώρο του Παλαιού Γενικού Νοσοκομείου της Λευκωσίας και θα περιλαμβάνει μόνιμους εκθεσιακούς χώρους, που θα φιλοξενούν γύρω στις 6.500 αρχαιότητες. Η κατασκευή του νέου Κυπριακού Μουσείου οπωσδήποτε θα προσδώσει άλλη αξία στην πόλη της Λευκωσίας, και φυσικά θα αντικατοπτρίζει τη σημαντικότητα της κυπριακής αρχαίας ιστορίας. Σημειώνεται πως το 1ο Βραβείο Διεθνούς Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού για τον σχεδιασμό του μουσείου κέρδισαν η Θεώνη Ξάνθη – ΧΖΑ architects.

ΝΕΑ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΤΡΟΧΙΑ

Το 2019 έκλεισε με την έναρξη λειτουργίας του Δημοτικού Μουσείου Χαρακτικής Χαμπί και το 2020

άνοιξε με τη διεκδίκηση του Εθνολογικού Μουσείου – Οικία Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου από τον αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο. Στα δύο χρόνια που διέρρευσαν τελικά το Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπί εξελίχθηκε σ’ έναν σημαντικό πολιτιστικό πόλο της πρωτεύουσας, ενώ το Εθνολογικό Μουσείο – Οικία Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου παρέμεινε υπό τη διαχείριση του Τμήματος Αρχαιοτήτων, χωρίς καμία άλλη εξέλιξη. Ωστόσο, την περίοδο 2020-2022 στα ζητήματα των Μουσείων είχαμε την έναρξη λειτουργίας του ανακαινισμένου Αρχαιολογικού Μουσείου Πάφου, και την υπόσχεση από το υπουργείο Μεταφορών ότι θα λειτουργήσει και το Αρχαιολογικό Μουσείο Λάρνακας, πλήρως ανακαινισμένο. Τα εγκαίνια του Αρχαιολογικού Μουσείου Λάρνακας, αναμένεται να τελεστούν εντός Ιανουαρίου. Σημαντική απόφαση, μετά από πρωτοβουλία του υπουργού Μεταφορών κ. Καρούσου, ήταν η ελεύθερη και δωρεάν είσοδος σε 12 Μουσεία του Τμήματος Αρχαιοτήτων. Την πρόταση που παρουσίασε ο υπουργός Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων κ. Γιάννης Καρούσος αναφορικά με την τροποποίηση των υφιστάμενων περί Αρχαιοτήτων Κανονισμών, ενέκρινε σε συνεδρία το Υπουργικό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2021. Στοιχία που πρέπει να κερδίσει η Πολιτεία είναι η αύξηση της επισκεψιμότητας των κυπριακών μουσείων. Στα μακροπρόθεσμα σχέδια του υπουργείου τα οποία αναμένουμε να υλοποιηθούν το συντομότερο, όπως είχε πει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο κ. Καρούσος, είναι η δημιουργία Διεύθυνσης Καταπολέμησης Αρχαιοκαπηλίας και η δρομολόγηση κατασκευής νέου μουσείου στη Λεμεσό.

ΘΕΑΤΡΟ

Το Θεατρικό τοπίο της Κύπρου τα δύο προηγούμενα χρόνια, όπως και σε όλο τον κόσμο, αντιμετώπισε πολλαπλές προκλήσεις. Ωστόσο, σε αυτά τα χρόνια ανέβηκαν πολλές και ενδιαφέρουσες παραστάσεις. Το θέατρο διαγράφει μια ενδιαφέρουσα πορεία, ωστόσο θα πρέπει οι θεσμοθετημένοι φορείς του να διεκδικήσουν περισσότερα προς όφελος των εργαζομένων. Η οικονομική ενίσχυση θα πρέπει να εξορθολογιστεί, κατά την άποψή μου και οι κρατικές χρηματοδοτήσεις να αρχίσουν να δίνονται, λαμβάνοντας υπόψη τόσο οικονομικά όσο και καλλιτεχνικά κριτήρια. Μ’ ενδιαφέρουν παρατηρώ σπουδαίες θεατρικές πρωτοβουλίες και θεατρικές δράσεις, όπως το «Εκτός Έδρας» του ΘΟΚ, που θα πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω, αλλά και ο θεσμός της πολιτιστικής αποκέντρωσης των Πολιτιστικών Υπηρεσιών. Στα δύο αυτά χρόνια ανέβηκαν εκατοντάδες παραστάσεις, και με τη συνθήκη της πανδημίας ν’ αλλάξει κάπως τα πράγματα. Σημαντικό είναι να παρατηρήσουμε ότι η ταχύτητα ανεβάσματος και λήξης της παράστασης λειτουργεί αρνητικά για τη θεατρική πράξη, με την προχειρότητα πολλές φορές να γίνεται κανονικότητα. Η Πολιτεία θα πρέπει επίσης να ενισχύσει ακόμη περισσότερο το παιδικό-νε-

Το 2021 είχαμε την έναρξη λειτουργίας του ανακαινισμένου Αρχαιολογικού Μουσείου Πάφου και την υπόσχεση ότι θα λειτουργήσει και το Μουσείο Λάρνακας.

Θα ξεχωρίσω την Μπιενάλε της Λάρνακας με τίτλο «Ατελείωτα Όρια» υπό την επιμέλεια του εικαστικού Βασίλη Βασιλειάδη. Η Μπιενάλε προέβλεπε 340 καλλιτέχνες από 50 χώρες και ένωσε τρεις διαφορετικούς πολιτιστικούς χώρους της πόλης.

Πολύ ενδιαφέρουσα έκθεση ήταν αυτή του Λευτέρη Τάπα με τίτλο «Η μέρα ξεκινά τη νύχτα» στο NiMAC [Δημοτικό Κέντρο Τεχνών Λευκωσίας.

Το πολιτιστικό κεφάλαιο της χώρας είναι πολύ μεγάλο και είναι απαραίτητο αυτό ν’ αξιοποιείται προς όφελος της κοινωνίας, ιδιαίτερα σε εποχές πρεστικές και δυστοπικές όπως αυτές που διανύουμε τα τελευταία χρόνια

ανικό θέατρο –σημαντικές οι Δράσεις του ΘΟΚ στις Αποθήκες. Το σχολικό και ερασιτεχνικό θέατρο προχωρούν παρ’ όλες τις δυσκολίες, όπως σημαντική είναι και η πορεία του Διεθνούς Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος, παρά την απουσία του από την Πάφο, το 2021, την πόλη που το γέννησε, τη υπαιτιότητα του Δήμου Πάφου. Σημαντική στιγμή για το κυπριακό θέατρο ήταν η βράβευση με δύο βραβεία (Βραβείο Σκηνοθέτη και το Βραβείο Α’ ανδρικού Ρόλου, που μοιράστηκαν οι δύο ηθοποιοί) στην Κωνσταντινούπολη στο Φεστιβάλ Θεάτρου Μάλτεπε της παράστασης «Περιμένοντας τον Γκοντό» του Σάμουελ Μπέκετ σε σκηνοθεσία Κώστα Σιλβέστρου, με

Το θέατρο διαγράφει μια ενδιαφέρουσα πορεία, ωστόσο θα πρέπει οι θεσμοθετημένοι φορείς του να διεκδικήσουν περισσότερα προς όφελος των εργαζομένων σε αυτό.

τους ηθοποιούς Γιώργο Κυριάκου και Izel Seylanı. Με ενδιαφέρουν παρακολουθώ και τις προσπάθειες τις προσπάθειες της Βαλεντίνας Σοφοκλέους στη Λάρνακα και της Μαρίας Τάκη-Αθανασιάδη στην Πάφο για τη θεατρική ανάπτυξη στις πόλεις τους. Πολιτεία, τοπική αυτοδιοίκηση και πολίτες οφείλουν να σταθούν αρωγοί τους.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Τη διετία 2020-2021 στα εικαστικά δεν είχαμε κάτι το εντυπωσιακό. Η πανδημία και η γραφειοκρατική αντίληψη στη λειτουργία του ανακαινισμένου ΣΠΕΛ, παραρτήματος της Κρατικής Πινακοθήκης Σύγχρονος Τέχνης, δεν βοήθησαν ώστε ο χώρος να καταστεί πόλος έλξης και γενεσιουργός αιτία για πολλά και σπουδαία, όπως έληπε τον Ιανουάριο του 2020. Για το 2022 θα ήθελα να δω μια πιο εξωστρεφή Κρατική Πινακοθήκη, να μάθει και ο κόσμος ότι υπάρχει βασιικά... και επιτέλους μια κυπριακή αποστολή στην Μπιενάλε της Βενετίας χωρίς γκρίνιες, ίντριγκες και με αποτύπωμα μετά τη λήξη της κάθε περιόδου. Θα ξεχωρίσω την Μπιενάλε της Λάρνακας με τίτλο «Ατελείωτα Όρια» υπό την επιμέλεια του εικαστικού Βασίλη Βασιλειάδη. Η Μπιενάλε προσέ-

κυσε 340 καλλιτέχνες από 50 χώρες και ένωσε τρεις διαφορετικούς πολιτιστικούς χώρους της πόλης. Μια κατά τη γνώμη μου εξαιρετική διοργάνωση που η Πολιτεία και ο Δήμος και η επαρχία Λάρνακας θα πρέπει να στηρίξουν με κάθε τρόπο. Στα συν επίσης η πάρα πολύ ενδιαφέρουσα έκθεση του Λευτέρη Τάπα με τίτλο «Η μέρα ξεκινά τη νύχτα» στο NiMAC [Δημοτικό Κέντρο Τεχνών Λευκωσίας, Συνεργασία: Ίδρυμα Πιερίδη]. Μία έκθεση εντελώς διαφορετική απ’ ό,τι έχουμε συνηθίσει. Επίσης, η έκθεση στο Λεβέντειο Δημοτικό Μουσείο Λευκωσίας «Λήδρα Πάλας: χορεύοντας σε μια γραμμή», η οποία έφερε μ’ έναν πολύ ενδιαφέροντα επιμελητικό τρόπο την ιστορία στο προσκήνιο. Για το 2022 θα ήθελα να δω εκθέσεις ομαδικές, κυρίως με νέους καλλιτέχνες της Κύπρου, με στιβαρή επιμελητική εποπτεία, αλλά και περισσότερες εκθέσεις καλλιτεχνών από το εξωτερικό. Κι εδώ η στήριξη της Πολιτείας είναι εκ των ων ουκ άνευ.

ΜΟΥΣΙΚΗ - ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Το 2019 άφησε την Κύπρο μουσικά σε καλό δρόμο και παρ’ όλες τις δυσκολίες της πανδημίας η μουσική στην Κύπρο φαίνεται ότι έχει γερά ρίζες και οι πρεσβευτές της κάνουν

ό,τι μπορούν για να είναι άξιοι εκπρόσωποι της χώρας στο εξωτερικό. Μπορεί το 2020 να μη διοργανώθηκαν μουσικά φεστιβάλ όπως τα είχαμε συνηθίσει, αλλά το 2021 διοργανώθηκαν ξανά διαδικτυακές συναυλίες, εν είδει φεστιβάλ, όπως το virtual The Afrobanana Festival, τα δύο React Φέγγαρος, ενώ το Windcraft Music Fest. στα Κατύδατα έγινε κανονικά το καλοκαίρι του 2021, με έμφαση στην τοπική μουσική παραγωγή. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας δε είδαμε ενδιαφέρουσες δουλειές. Συνεχές βλέπω καινούργιες δουλειές από νέους και νέες μουσικούς και αυτό είναι κάτι που με χαροποιεί ιδιαίτεως. Ενδιαφέρουσα είναι και η δραστηριότητα της Συμφωνικής Ορχήστρας Κύπρου και της Συμφωνικής Ορχήστρας Νέων. Θα ξεχωρίσω το μουσικό συγκρότημα Monsieur Doumani, για τη συνεχή παρουσία τους στα διεθνή μουσικά πράγματα, με τη συμμετοχή τους σε πολλά και διαφορετικά φεστιβάλ, όπως και για τις βραβεύσεις τους. Επιμένω να θέλω να δω περισσότερες μη φολκlorικές δουλειές και μελέτες για την κυπριακή μουσική, γνωρίζοντας πως έχουμε ικανούς μουσικούς που μπορούν να κινηθούν σε αυτή την κατεύθυνση, όπως ο Γιάννης Κουτλής, ο Χριστόδωρος Μνάωνος, η Χριστίνα Πολυκάρπου, η Βερόνικα Αλωνεύτου και άλλοι πολλοί.

Σημαντική η παρουσία του Animafest στη Σαλαμίη της Πάφου, κάτι που φαίνεται από τις προβολές και τις συνεργασίες του, αλλά και το μεράκι των διοργανωτών για την τέχνη του animation. Το Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας είναι ακόμα μια νέο, με μόλις δύο διοργανώσεις και δείχνει ήδη σημάδια ωριμότητας. Συνετά βήματα λοιπόν και μακριά από μεγαλοϊδεατισμούς. Τα δε Κύπρια είναι μια δύσκολη και μάλλον στενάχωρη υπόθεση. Το φεστιβάλ πόρρω απέχει από αυτό που ήταν κάποτε, και από αυτό που θέλει να είναι. Είναι μια διοργάνωση που την πληρώνει ο φορολογούμενος πολίτης, και οφείλουν οι διοργανωτές αυτό να το σέβονται.

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Στον κινηματογραφικό τομέα νομίζω ότι αναλόγως του μεγέθους της χώρας μας τα πράγματα πάνε σχετικά καλά, κυρίως στο εξωτερικό. Σημειώνω τις πρόσφατες επιτυχίες στο 44ο Φεστιβάλ Ταϊνιών Μικρού Μήκους Δράμας όπου η ταινία «A Summer Place» της Αλεξάνδρας Ματθαίου κέρδισε τα βραβεία Drama Queer Award και Γυναικείας Ερμηνείας (για τη Μαίρη Μπνά), η ταινία «Δεν Θέλω να Ξεχάσω Τίποτα» της Βαγγελιώς Σουμέλη το βραβείο Σεναρίου και η ταινία «Every Sunday» της Καίτης Παπαδήμα το Βραβείο Ντοκιμαντέρ. Σημειώνεται ότι η Κύπρος το 2021 συμμετείχε με τέσσερις ταινίες εκ των οποίων οι τρεις βραβεύτηκαν. Επίσης, η ταινία μεγάλου μήκους «Patchwork» του σκηνοθέτη Πέτρου Χαραλάμπους σε σενάριο Jannin Telling συμμετείχε στο διαγωνιστικό τμήμα του Καρλόβι Βάρι που είναι ένα από τα σπουδαιότερα φεστιβάλ της Ευρώπης. Το βραβευθέν «Summer Place» της Ματθαίου επελέγη να διαγωνιστεί στο περίφημο φεστιβάλ του Τάμπερε στη Φινλανδία, στο φεστιβάλ Παλμ Σπρινγκς στις ΗΠΑ. Το ήδη βραβευμένο έργο του Μαρίνου Καρτίκκη «Πολίτης 3ης Ηλικίας», έλαβε πολλές διακρίσεις σε πάρα πολλά φεστιβάλ. Η animation ταινία «Γυναίκα με τους Παπαγάλους» βραβεύτηκε στο San Francisco Independent Film Festival ως «Best Animated Short Film 2021», στο φεστιβάλ Animayo International Film Festival, ένα από τα πιο σημαντικά φεστιβάλ animation, έλαβε ειδική μνεία στο φεστιβάλ Animayo, στο Los Angeles Animation Festival το πρώτο βραβείο στην κατηγορία «Humanitarian». Το animation του Γιώργου Τσαγκάρη από κείμενο του Τίτου Κολώτα «Τελετουργία της Άνοιξης» επίσης συμμετείχε στο Διεθνές Φεστιβάλ της Οττάβα και στο Επίσημο Διαγωνιστικό του Raindance Film Festival UK. Τέλος, η ταινία «Κοιλάδα των Ρόδων» του Χριστόφορου Ροδίτη, ξεκίνησε με πολύ καλούς οиωνούς, αφού έχει προσκληθεί να διαγωνιστεί στο Boden Film Festival στη Σουηδία, καθώς και σε φεστιβάλ στη Σιγκαπούρη και την Κίνα.

Με όλες τις δυσκολίες της εποχής covid-19 τα κινηματογραφικά φεστιβάλ όπως το Διεθνές Φεστιβάλ Ταϊνιών Μικρού Μήκους Κύπρου, Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Κύπρου, το Φεστιβάλ «Εικόνες και Όψεις του Εναλλακτικού Κινηματογράφου» και το Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Λεμεσού συνεχίζουν τις προβολές τους, δείχνοντας στο κοινό ενδιαφέρουσες δουλειές απ'όλο τον κόσμο, και φυσικά τις εγκώριες παραγωγές. Ευχής έργον η Κύπρος να γίνει σοβαρός κινηματογραφικός προορισμός, μακριά από ιδιωτικά οικονομικά, δέθεν αναπτυξιακά, συμφέροντα. Η Μάλτα, το Μαρόκο και η Ελλάδα τα έχουν καταφέρει, εμείς γιατί δυσκολευόμαστε; Στα συν η αύξηση, έστω και μικρή, της κρατικής επιχορήγησης για το 2020 και το 2021. Αναγκαία επίσης και η καλλιέργεια της εγκώριας κουλτούρας ενίσχυσης της κινηματογραφοφιλίας στο κοινό.

Όλα τα ιστορικά κέντρα έχουν ανάγκη από διαρθρωτικές παρεμβάσεις και από θεσμική προστασία, ώστε να μην έχουμε άλλες κατεδαφίσεις όπως αυτές στην οδό Ισοκράτους στη Λευκωσία.

Σχετικά με το Κρατικό Αρχείο τα πράγματα είναι ευχάριστα, αφού πλέον λειτουργεί σε νέο κτήριο, με αναβαθμισμένες υπηρεσίες. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμα πολλές προκλήσεις που η διεύθυνσή του οφείλει ν' αντιμετωπίσει.

Δυστυχώς η Κυπριακή Βιβλιοθήκη δεν αφήνει το αποτύπωμα που θα έπρεπε ν' αφήνει στο πολιτιστικό γίγνεσθαι της χώρας. Δεν ξέρω τι περιμένουν οι αρμόδιοι για να οραματιστούν μια νέα, αντάξια του πολιτισμού μας βιβλιοθήκη.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ/ΑΡΧΕΙΑ - ΒΙΒΛΙΟ

Η λογοτεχνία μας θεωρώ πως τα πάει περίφημα τα τελευταία χρόνια. Οι συγγραφείς μας φαίνεται ότι προχωρούν με ορμή, νέοι λογοτέχνες συμμετέχουν σε διεθνή φεστιβάλ στο εξωτερικό, λογοτέχνες συνομιλούν με πολλά και διαφορετικά περιβάλλοντα και φέρνουν νέους τρόπους γραφής και αντίκρισης του κόσμου. Όπως έγραψα και πρόσφατα πηγαίνετε σ' ένα βιβλιοπωλείο και ζητήστε Κύπριους συγγραφείς απλώς για να πάρετε μια γεύση του τι κυκλοφορεί, είμαι σίγουρος ότι θα βρείτε κάτι. Όσον αφορά τις βιβλιοθήκες μας στον τομέα των Βιβλιοθηκών και των Πανεπιστημιακών, υπάρχει σχετική κινητικότητα, θεωρώντας ωστόσο πως υπάρχουν περιθώρια ανάπτυξης. Δεν μπορώ να μην αναφέρω βέβαια τη δουλειά που γίνεται στον τομέα του βιβλίου από τον Δήμο Στροβόλου και την ομάδα «Διαβασείς», μία συνεργασία που μπορεί να λειτουργήσει ως παράδειγμα και γι' άλλους φορείς.

Δυστυχώς, ανοικτή πληνή είναι η υπόθεση της Κυπριακής Βιβλιοθήκης. Οι παλινωδίες του 2019

για το οικόπεδο όπου θα ανεγείρονταν η νέα Κυπριακή Βιβλιοθήκη δεν επαναλήφθηκαν το 2020, χωρίς ωστόσο να υπάρχει και καμία εξέλιξη για το ζήτημα, με τον κορωνοϊό να είναι μια καλή δικαιολογία. Δυστυχώς η Κυπριακή Βιβλιοθήκη δεν αφήνει το αποτύπωμα που θα έπρεπε ν' αφήνει στο πολιτιστικό γίγνεσθαι της χώρας. Δεν ξέρω ειλικρινά τι περιμένουν οι αρμόδιοι για να οραματιστούν μια νέα, αντάξια του πολιτισμού μας βιβλιοθήκη, μια Κυπριακή Βιβλιοθήκη στην οποία δεν θα ντρέπεσαι να λες ότι αυτή είναι η κεντρική βιβλιοθήκη της χώρας σου. Η νέα βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου και η Δημοτική Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη της Λεμεσού, στο Μέγαρο Πνλαβάκη, προσφέρουν αναβαθμισμένες υπηρεσίες στους χρήστες, πολίτες και φοιτητές και αυτό θα πρέπει να καταγραφεί.

Σχετικά με το Κρατικό Αρχείο τα πράγματα είναι ευχάριστα, αφού πλέον λειτουργεί σε νέο κτήριο, με αναβαθμισμένες υπηρεσίες. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμα πολλές προκλήσεις που η διεύθυνσή του οφείλει ν' αντιμετωπίσει, όπως είναι η έλλειψη προσωπικού, ένα σύγχρονο αρχειοστάσιο και

πολιτιστικού κεφαλαίου του Πάφου 2017. Επαναλαμβάνω και όσα έγραφα τον Ιανουάριο του 2020: «Οι ορεινές κοινότητες που ενώ διαθέτουν πολιτιστικούς θησαυρούς μοιάζει να έχουν μείνει στη σούβλα και στα εποχιακά φεστιβάλ προϊόντων... άρα ο νέος επίτροπος Ορεινών Κοινοτήτων και πρώην υπουργός Παιδείας και Πολιτισμού έχει κάποιο σχετικό στόχο; Προϊστάτο για κάποια χρόνια των Πολιτιστικών Υπηρεσιών, κάτι θα έμαθε, δεν μπορεί. Η Εκκλησία της Κύπρου και το κράτος επιτέλους θα πρέπει να συνεννοηθούν για τα εκκλησιαστικά μουσεία, τους βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς ναούς, για όσα αντικείμενα πλέον είναι μουσειακά αντικείμενα και όχι λειτουργικά, για το πώς και πότε απαλλοτριώνονται χωράφια και οικόπεδα και τότε ένα κτήριο λαϊκής ή μη αρχιτεκτονικής προστατεύεται».

Στον χορό και στην περφόρμανς τα δύο αυτά χρόνια είδαμε πολλές και ενδιαφέρουσες δουλειές, οι οποίες τοποθετούν την Κύπρο σε υψηλό βάθρο. Κύπριες και Κύπριοι χορεύτριες και χορευτές δουλεύουν με σύστημα και στο εξωτερικό, και στο εσωτερικό προτείνουν ενδιαφέροντα έργα.

η απροθυμία διάφορων υπηρεσιών να παραχωρήσουν τα αρχεία του, επιμένοντας να τα κρατούν σε ανήλιαγα και υγρά υπόγεια. Είναι σημαντικό επίσης η πολιτική ηγεσία του υπουργείου Παιδείας ν' αντιληφθεί τη μέγιστη σημασία που έχει το Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, το οποίο μπει σε μία άβολη κατάσταση, αν και θα μπορούσε να είναι ένας ζωντανός επιστημονικός οργανισμός. Αναμένουμε περισσότερα. Στις μεγάλες απορίες μου παραμένει βέβαια η Ακαδημία Επιστημών και Τεχνών και Γραμμάτων...

ΧΟΡΟΣ - ΠΕΡΦΟΡΜΑΝΣ

Στον χορό και στην περφόρμανς τα δύο αυτά χρόνια είδαμε πολλές και ενδιαφέρουσες δουλειές, οι οποίες τοποθετούν την Κύπρο σε υψηλό βάθρο. Κύπριες και Κύπριοι χορεύτριες και χορευτές

δουλεύουν με σύστημα και στο εξωτερικό, και στο εσωτερικό προτείνουν ενδιαφέροντα έργα στα διάφορα φεστιβάλ σε Λευκωσία και Λεμεσό. Το Φεστιβάλ Σύγχρονου Χορού, οι συνεργασίες της Στέγης Χορού Λευκωσίας και Λεμεσού με ανεξάρτητους καλλιτέχνες, το theYard.Residency του Κέντρου Παραστατικών Τεχνών ΜΙΤΟΣ, οι διάφορες ομάδες χορού έχουν έντονη δραστηριοποίηση και αυτό μόνο θετικό μπορεί να είναι. Για το 2022 θα ήθελα πιο ενδιαφέρουσες προσεγγίσεις στο performance art, επαναδραστηριοποίηση του Cyprus International Performance Art Festival. Στα θετικά σημειώνω το πάρα πολύ ενδιαφέρον Buffer Fringe Performing Arts Festival και αναμένω μεγαλύτερο αγκάλιασμά του, την Πλατφόρμα Χορογραφίας Κύπρου και το Φεστιβάλ Σύγχρονου Χορού και Performance Open House της Στέγης Χορού Λεμεσού, το

On Bodies Dance & Performance Arts Festival 2021 και πρόγραμμα Artists In Process της Στέγης Χορού Λευκωσίας.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Τα ιστορικά κέντρα των πόλεων μας σταδιακά ομολογώ αλλάζουν όψη, μάλλον προς το καλύτερο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο εξωραϊσμός του ιστορικού κέντρου της Πάφου, με τις παρεμβάσεις της δημοτικής αρχής να είναι όντως αισθητές και να έχουν αλλάξει την όψη της πόλης. Φυσικά, κινήσεις όπως το βάψιμο ιστορικών κτηρίων της πόλης θα πρέπει ν' αποφεύγονται και όποιες παρεμβάσεις θα πρέπει να μελετώνται από ειδικούς και μόνο. Ενδιαφέρον έχουν και οι παρεμβάσεις που έγιναν και συνεχίζουν να γίνονται στο ιστορικό κέντρο της Λάρνακας, και στο μέτωπο των Φοινηκούδων και της γύρω περιοχής. Στη Λεμεσό η περιοχή του Κάστρου και το ιστορικό κέντρο της πόλης ασφυκτιούν παραμένουν σε άλλη διάσταση, με το βάρος να πέφτει στο αύριο της πόλης με τις καθ' ύψος αναπτύξεις... Στη δε Λευκωσία τα πράγματα επίσης αλλάζουν, αλλά χωρίς να είναι όλα ξεκάθαρα για το τι Παλιά Πόλη θέλουμε. Το ζήτημα που ανέκυψε τον Απρίλιο με την είδηση για κλείσιμο της Φανερωμένης δημιουργήσε σε μεγάλη μερίδα πολιτών εύλογες απορίες σχετικά με το gentrification της παλιάς πόλης. Στη Λευκωσία, το άλγος της διχοτόμησης κάνει τα πράγματα ακόμη πιο δύσκολα. Όσο για το 2022, αναμένουμε ν' ακούσουμε το «άρατε, πύλας» για την Πύλη Αμμοχωστός, η οποία παραμένει κλειστή από το 2018. Όλα τα ιστορικά κέντρα έχουν ανάγκη από διαρθρωτικές παρεμβάσεις και από θεσμική προστασία, ώστε να μην έχουμε άλλες κατεδαφίσεις όπως αυτές στην οδό Ισοκράτους στη Λευκωσία, ανεγύρεσις πολυώροφων κτηρίων σε ειδικού αρχιτεκτονικού ύψους περιοχές, πάλι στη Λευκωσία.

Οι προκλήσεις του νέου έτους

Το 2021 μάς άφησε με τη δημιουργία του υφυπουργείου Πολιτισμού στα μισά. Η άρνηση του Τμήματος Αρχαιοτήτων να ενταχθούν στο υπό ίδρυση νέο φορέα και η πολιτικοποίηση του ζητήματος οδήγησε τη συζήτηση στην Ολομέλεια σε αναβολή για τον Ιανουάριο του 2022. Είναι κατά την πάγια θέση μου αδήριτη ανάγκη να συσταθεί το νέο υφυπουργείο Πολιτισμού προκειμένου η χώρα ν' αποκτήσει στρατηγικό πολιτιστικό σχεδιασμό. Να ενοποιηθούν οι υπηρεσίες πολιτισμού και να γίνει ορθολογιστική κατανομή των πάσης φύσεως κορηγήσεων και οικονομικών κινήτρων. Σημαντικό επίσης είναι να μπει ένα νομικό τέλος στο καθεστώς του καλλιτέχνη και την κατοχύρωση των ανθρωπών του πολιτισμού. Έχει παρθεί ήδη ένας χρόνος που το ΥΠΠΑΝ συγκρότησε την Ειδική Συμβουλευτική Επιτροπή, η οποία θα επεξεργαστεί και

Είναι αδήριτη ανάγκη να συσταθεί το νέο υφυπουργείο Πολιτισμού προκειμένου η χώρα ν' αποκτήσει στρατηγικό πολιτιστικό σχεδιασμό.

θα ολοκληρώσει το νομοσχέδιο, το οποίο θα ρυθμίζει το καθεστώς του καλλιτέχνη στην Κύπρο. Ελπίζω ότι με το νέο έτος και αυτό το χρονίζον ζήτημα θα βρει την οριστική του λύση. Θα πρέπει επίσης η Τοπική Αυτοδιοίκηση να εγκύψει περισσότερο στα πολιτιστικά πράγματα, ενεργοποιώντας τις σχετικές αντιδημαρχίες και υπηρεσίες του, ώστε ν' αποφεύγονται ευτράπελα όπως το πρόσφατο από τον Δήμο Λευκωσίας και την κοινότητα Ξυλοφάγου, αλλά και η μη αξιοποίηση του

ME ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ WALT DISNEY ΚΑΙ ΆΛΛΩΝ MUSICALS

ΜΑΡΙΖΑ ΡΙΖΟΥ **ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΡΡΗΣ**

ΑΛΙΚΗ ΧΡΥΣΟΧΟΥ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΡΟΔΙΤΗΣ & ΡΙΑΝΑ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
«ΔΙΑΣΤΑΣΗ»

ΜΕ ΤΗΝ ΟΡΧΗΣΤΡΑ TrakArt
ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΑΡΗΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

29-30-31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2021
DECEMBER

ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΜΕΣΟΥ - PATTIHIO LIMASSOL THEATRE

2-3 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2022
JANUARY

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ - NICOSIA MUNICIPAL THEATRE

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

CROCKER ART MUSEUM

MUSEE MARITIM MONET

SADOWN - ANHALT

MFA BOSTON

MUSEO NACIONAL THYSEN - BORNEHUSA

ΣΑΚΡΑΜΕΝΤΟ

Η Καλιφόρνια του 19ου αιώνα

Στο Μουσείο Τέχνης Κρόκετ του Σακραμέντο, ιστορίες της παλιάς Καλιφόρνιας ξετυλίγονται μέσα από έντυπα, διαφημίσεις, χάρτες και χαρακτηριστικά από τη Συλλογή Πίτερ Τ. Πόουπ. Αναδύεται η ιδιαίτερη γοητεία που εξασκούσε η Δύση, μέσα από τον πυρετό του χρυσού αλλά και τις δυνατότητες που έδιναν ο σιδηρόδρομος και η ανάπτυξη των αστικών κέντρων, όπως το Σαν Φρανσίσκο. Χαρακτικά και λιθογραφίες υφαίνουν τον δύσκολο δρόμο της κατάκτησης της Δύσης.

ΠΑΡΙΣΙ

Ιουλία Μανέ

Η Ιουλία Μανέ (1878-1966) ήταν ιμπρεσιονίστρια ζωγράφος, συλλέκτρια έργων τέχνης, μοντέλο και θυγατέρα της ζωγράφου Μπερτ Μορισό. Η περίπτωση της έρχεται στο φως μέσα από μια έκθεση έργων της και κλίματος εποχής στο Μουσείο Μαρμωτάν Μανέ, ένα από μικρά και εξαιρετικά μουσεία στο Παρίσι. Είναι η πρώτη έκθεση που αφιερώνεται στο έργο της μέσα στο γενικότερο πνεύμα ανέλκυσης μισοφωτισμένων περιπτώσεων γυναικών στην ιστορία της τέχνης.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Αρχαία άστρα

Η αρχαιότερη απεικόνιση του έναστρου ουρανού είναι περίπου 3.600 ετών και θα παρουσιαστεί για πρώτη φορά στο Βρετανικό Μουσείο. Αποτελεί ένα από τα ιδιαίτερα εκθέματα της έκθεσης για το Στόουνχεντζ που θα εγκαινιαστεί στις 17 Φεβρουαρίου. Ο λεγόμενος Δίσκος της Νέμπρα είναι ορειχάλκινος, διαμέτρου 31 εκατοστών και ανακαλύφθηκε το 1999 στη Σαξονία της Γερμανίας. Η έκθεσή του θα είναι ευκαιρία για χιλιάδες επισκέπτες να τον περιεργαστούν από κοντά.

ΒΟΣΤΩΝΗ

Ο χρυσός αιώνας

Το Μουσείο Καλών Τεχνών της Βοστώνης εγκαινιάσε επτά αναμορφωμένες αίθουσες αφιερωμένες στην τέχνη της Δημοκρατίας των Κάτω Χωρών και της Φλάνδρας με περίπου 100 έργα του 17ου αιώνα με ευρύτατη θεματολογία. Έργα Ρέμπραντ, Φρανς Χαλς, Αντονι βαν Ντάικ κ.ά. καθιστούν την ολλανδική και φλαμανδική συλλογή από τις σπουδαιότερες του κόσμου. Τα περισσότερα δωρήθηκαν στο Μουσείο από μεγάλους συλλέκτες και πάτρωνες των τεχνών.

ΜΑΔΡΙΤΗ

Αιώνια Αμερική

Στη Μαδρίτη, το Εθνικό Μουσείο Τίσεν-Μπορνεμίτσα είναι ένα αναπάντεχο κέντρο αμερικανικής τέχνης παρότι φημίζεται κυρίως για τις ευρωπαϊκές συλλογές του. Αυτή την περίοδο παρουσιάζονται σε έκθεση σημαντικά έργα της αμερικανικής συλλογής, η οποία οφείλεται στο συλλεκτικό δαιμόνιο του βαρόνου Χανς Χάινριχ Τίσεν-Μπορνεμίτσα (1921-2002). Τα έργα συμπληρώνονται από διάφορα αποκτήματα, τα οποία στο σύνολό τους καθιστούν το Μουσείο σημείο αναφοράς.

Υπερατλαντικό ταξίδι ενός γαλάζιου αγοριού, 100 έτη μετά

Στην Εθνική Πινακοθήκη του Λονδίνου επιστρέφει για λίγους μήνες ένα από τα διάσημα πορτρέτα από το χέρι του Τόμας Γκένινσμπερ, φημισμένου ζωγράφου της Αγγλίας του 18ου αιώνα. Το «Μπλου μπόι», το «Γαλάζιο αγόρι» ή «Αγόρι στα γαλάζια», έχει μείνει στην ιστορία της τέχνης ως μία πλήρης προσωπογραφία σε ολόσωμη σύνθεση, 122x178 εκατ. Δεσπόζει το βλέμμα του αγοριού, η στάση του σώματος και το εξαιρετικό γαλάζιο ύφασμα, που από το 1770 είναι μέρος ενός συλλογικού φαντασιακού για τη ζωή τον 18ο αιώνα. Αυτό το έργο, μέρος της βρετανικής κληρονομιάς, είναι ξενιτεμένο, καθώς από το 1922 ανήκει στο «The Huntington», αυτό το εξαιρετικό σύμπλεγμα βιβλιοθήκης, μουσείου τέχνης και βοτανικών κήπων στο Σαν Μαρίνο της Καλιφόρνιας. Πριν αναχωρήσει για το νέο του σπίτι, τον χειμώνα του 1922, είχε εκτεθεί επί τρεις εβδομάδες σε δημόσιο προσκύνημα στην Εθνική Πινακοθήκη του Λονδίνου. Ήταν ένας αποχαιρετισμός.

Εκατό χρόνια μετά, το «Γαλάζιο αγόρι» επιστρέφει στο Λονδίνο, στην αίθουσα 46 της Εθνικής Πινακοθήκης, για να εκτεθεί και πάλι δημοσίως στη γενέτειρά του από τις 25 Ιανουαρίου έως τις 15 Μαΐου 2022. Είναι η πρώτη φορά που το έργο αυτό δανείζεται από το «The

Huntington» και ταξιδεύει στην Ευρώπη ώστε να το θαυμάσουν χιλιάδες επισκέπτες και κάτοικοι του Λονδίνου.

Η ταυτότητα του παιδιού που ζωγράφησε ο Γκένινσμπερ δεν έχει τεκμηριωθεί. Έχει γραφτεί πως το αγόρι είναι πιθανόν ο Τζόναθαν Μπατλ, γιος μεγαλεμπόρου. Είναι επίσης πιθανόν ο ίδιος ο Τόμας Γκένινσμπερ να ήθελε απλώς να αποδώσει το πορτρέτο ενός παιδιού μιας ορισμένης κοινωνικής στάθμης, αλλά περισσότερο να επεδίωκε να αποδώσει την ιδέα της παιδικής ηλικίας.

Όπως αναφέρει και η Εθνική Πινακοθήκη του Λονδίνου, το «Αγόρι στα γαλάζια» έχει διαχυθεί ως εικόνα μέσω αναπαραγωγών και αντιγράφων, που έχει εξελιχθεί ως ένας από τους πιο αγαπημένους «γίους» της Βρετανίας. Θεωρείται ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά έργα της βρετανικής τέχνης του 18ου αιώνα. Κατά πολλούς αναλυτές, το «Γαλάζιο αγόρι» είναι η αντίδραση του Γκένινσμπερ στην παράδοση της μεγάλης προσωπογραφίας, όπως αυτή κληροδοτήθηκε από τον Βαν Ντάικ. Η απήκηση του έργου στην κοινή γνώμη το περιέβαλε με μια αύρα παγκόσμιου πολιτιστικού αγαθού με συχνές αναφορές από τη βιομηχανία του κινηματογράφου και σύγχρονους καλλιτέχνες.

Επισκέπτες στην Πινακοθήκη Huntington της Καλιφόρνιας, γύρω στο 1935, μπροστά στο «Γαλάζιο αγόρι».

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

Χούλιο Κορτάσαρ, ο καθηγητής του πόθου

«Στο σημείο αυτό θέλω να γίνω απολύτως σαφής, διευκρινίζοντας κάτι λεξιλογικό: όταν μιλάω για τον ερωτισμό στη λογοτεχνία, σε καμία περίπτωση δεν αναφέρομαι σ' αυτό που λέγεται πορνογραφία. Υπάρχει κεφαλαιώδης διαφορά μεταξύ ερωτισμού και πορνογραφίας».

Ο Χούλιο Κορτάσαρ παραδίδει μαθήματα λογοτεχνίας σε φοιτητές. Το ομότιτλο βιβλίο, «Μαθήματα λογοτεχνίας», κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Opera σε ωραία μετάφραση του μετρ Αχιλλέα Κυριακίδη και ο κύριος Γκρι με αυτό αποφασίζει να αποχαιρετήσει το 2021.

«Ο ερωτισμός στη λογοτεχνία», λέει ο Κορτάσαρ, «θέλει να τονίσει ότι η ερωτική ζωή του ανθρώπου είναι εξίσου σημαντική και θεμελιώδης με την ψυχική, την πνευματική και τη συναισθημα-

Τα «Μαθήματα λογοτεχνίας» του Κορτάσαρ (εκδ. Opera) μεταφράστηκαν από τον Αχιλλέα Κυριακίδη.

τική του. Όταν μιλάω για ερωτισμό στη λογοτεχνία, αναφέρομαι στην πραγμάτευση ενός θέματος που είναι βαθιά δικό μας, καθενός από μας που βρίσκεται τώρα σ' αυτή την αίθουσα» – ή διαβάζει αυτές τις γραμμές.

Ο Κορτάσαρ ζητάει από τους φοιτητές του (που είναι Βορειοαμερικανοί) να «μη σκανδαλίζονται» όταν έρχονται αντιμέτωποι με τον ερωτισμό στα μυθιστορήματα: «αντίθετα, να προσπαθήτε να δείτε αν αυτές οι καταστάσεις δένουν νόμιμα με το υπόλοιπο

Ο Αργεντινός συγγραφέας Χούλιο Κορτάσαρ (1914-1984). Στα «Μαθήματα λογοτεχνίας» ανατέμνει το δικό του έργο, καθώς και άλλων, κυρίως όμως μιλάει για τη ζωή την ίδια.

βιβλίο. Αν όχι, τότε είναι πορνογραφία: αν όμως αποτελούν ζωτικό τμήμα του βιβλίου... τότε είναι απολύτως νόμιμος ερωτισμός και είναι ο δρόμος μέσω του οποίου, πιστεύω, θα μπορέσουμε να πάμε λίγο μπροστά».

Ο Κορτάσαρ δεν γνωρίζει βέβαια (νεκρός από το 1984) ότι ο ερωτισμός έχει δεχθεί σφοδρά χτυπήματα, είτε από μερίδα των μονομανών της πολιτικής ορθότητας είτε από την απομόνωση που επιτάσσει η πανδημία. Τα σώματα χωρίστηκαν βάνουσα – δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς φυσικά. Όμως, παρατείνεται βασανιστικά αυτή η απόσταση σε όλα τα επίπεδα.

«Υπομονή», λέει ο πάντοτε πιο αισιόδοξος κύριος Γκρι, «μας περιμένουν γλέντια. Όμως, άλλο θέλω να πω τώρα: το εκπληκτικό με συγγράφεις όπως ο Κορτάσαρ ει-

ναί πως ο ερωτισμός είναι υπαρκτός και έντονος, ακόμα και όταν δεν υπάρχει ερωτικό θέμα. Ένας άλλος οίστρος. Μια άλλη δύναμη ζωής και δημιουργίας που έχει η μεγάλη τέχνη. Και πόσο δικό έχει όταν διαχωρίζει ερωτισμό και πορνογραφία. Το δεύτερο περιορίζεται στον οργασμό, στο τέλος: το πρώτο εστιάζει στην ατμόσφαιρα, στην πρόκληση, στην πρόσκληση, στο κάλεσμα και το ταξίδι. Εστιάζει, όχι στο τέλος μα στην αρχή – που όμως διαρκεί. Είναι μια αέναη αρχή, όπως και όταν είσαι παιδί και ο χρόνος διastέλλεται τόσο, που παρελθόν και μέλλον να μην έχουν κανένα νόημα. Είναι μια αρχή διαρκείας που εξασφαλίζει ένα τέλος, που και αυτό αποκτά μια απίθανη διάρκεια». Αυτός είναι ο τρόπος του κυρίου Γκρι να ευχθεί καλή χρονιά σε όλους.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Το βάρος του καπνού

Θέλω να ξοφλήσω σήμερα, μέρες που είναι, ένα παλιό προσωπικό κινηματογραφικό χρέος, που χρόνια και χρόνια λέω να το κάνω κι όλο το αναβάλλω: να γράψω δυο λόγια για την ταινία των Γουέιν Γουάνγκ και Πολ Οστερ «Ο καπνός» (Smoke, 1995). Την έχω δει αμέτρητες φορές, με την ίδια πάντα αμείωτη χαρά και συγκίνηση, για αισθητικούς και εξωαισθητικούς λόγους. Εγίνα από την πρώτη στιγμή λάτρης της. Για ένα διάστημα αγόραζα, μία φορά τον χρόνο, εγώ που δεν είμαι καπνιστής, λεπτά πούρα Schimmelpennick, αυτά που καπνίζει ο συγγραφέας της ταινίας, και κρατούσα το μεταλλικό κουτί για τα στυλό και τα μολύβια μου.

Ο Οστερ δημοσίευσε στους New York Times, τα Χριστούγεννα του 1990, το διήγημα «Auggie Wren's Christmas Story». Ο σκηνοθέτης Γουέιν Γουάνγκ του ζήτησε να το γυρίσει ταινία, και από εκεί ξεκίνησε η συνεργασία τους που οδήγησε στον «Καπνό» και σχεδόν ταυτόχρονα στη συνέχειά του, το «Brooklyn Boogie».

Η ταινία είναι οπονδυλωτή, σε πέντε μέρη, και κάθε μέρος έχει για τίτλο το όνομα ενός από τους ήρωές της. Διαλυμένες οικογενειακές σχέσεις, γιοι που αναζητούν τον πατέρα (όπως ο Τόμας, που τα ψέματά του είναι προπέτασμα καπνού για να κρύψει την οδυνηρή αλήθεια, ή ο ήρωας του έργου που γράφει ο Πολ, εκείνος ο σκιέρ που βλέπει μέσα στα χιόνια, άθικτο, το πρόσωπο του πεθαμένου από χρόνια πατέρα του), τοξικομανείς, κλέφτες, μοναξιασμένοι άνθρωποι, βασανισμένες ψυχές. Ο πατέρας του Τόμας (τον ερμηνεύει ο μεγαλύτερος μαύρος ηθοποιός της Αμερικής σήμερα, ο Φόρεστ Γουίτακερ) κατατρώγεται από την ενοχή για τον θάνατο της πρώτης γυναίκας του και μητέρας του Τόμας, ενώ ο Πολ έχει χάσει την έγκυο γυναίκα του σε ένοπλη ληστεία σε μια τράπεζα της γειτονιάς. Όλοι γυρεύουν λίγα ψίχουλα αγάπης. Ο τίτλος της τελευταίας ενότητας είναι «Ογκι», το όνομα του κύριου ήρωα της ταινίας, του καπνοπώλη Auggie Wren (τον υποδύεται ο Χάρβεϊ Καϊτέλ σε μία από τις καλύτερες ερμηνείες της καριέρας του). Θεωρώ πως όλες οι προηγούμενες ενότητες

Ο Χάρβεϊ Καϊτέλ (αριστερά) σε μια από τις καλύτερες ερμηνείες της καριέρας του, στην ταινία των Γουέιν Γουάνγκ και Πολ Οστερ «Ο καπνός» (1995).

Το ψέμα του Ογκι ήταν μια μεγάλη πράξη καλοσύνης, και ας λένε ό,τι θέλουν οι καντιανοί.

προλογίζουν και προετοιμάζουν αυτή την τελευταία. Ο συγγραφέας Πολ Μπέντζαμιν, καλοντυμένος τούτη τη φορά, μπαίνει στο μαγαζί του Ογκι και αγοράζει ένα πακέτο πουράκια Σιμελπένικ, αντί δυο που αγόραζε συνήθως. Υπάρχει κάποια γυναίκα πια στη ζωή του που νοιάζεται για την υγεία του. Ενόσω βγαίνει σιγά σιγά και από την προσωπική δημιουργική κρίση του, δέχεται πρόταση από τους «Τάιμς της Νέας Υόρκης» να γράψει ένα διήγημα για το φύλλο των Χριστουγέννων. Δεν του έρχεται καμιά ιστορία στον νου. Ο Ογκι όμως έχει πολλές, αληθινές μάλιστα, όπως ισχυρίζεται. Θα του διηγηθεί μία από αυτές, μια θαυμάσια επινοημένη αληθινή ιστορία. Μπαίνει μια μέρα στο καπνοπωλείο του ένας μαύρος πιτσιρικάς και κλέβει ένα περιοδικό πορνό, ο Ογκι τον κυνηγάει, και καθώς ο μικρός τρέχει του πέφτει το πορτοφόλι. Ο Ογκι το παίρνει και βρίσκει μέσα τα στοιχεία του, αλλά δεν θα τον καταγγείλει στην αστυνομία, γιατί βλέποντας τις φωτογραφίες που είχε στο πορτο-

φόλι τον συμπονάει. Υστερα από καιρό, ανήμερα Χριστούγεννα, ο Ογκι, μόνος, μη έχοντας τι άλλο να κάνει, αποφασίζει να πάει να επιστρέψει το πορτοφόλι. Από το σημείο αυτό και μετά εξελίσσεται μια εκπληκτική ιστορία. Χτυπάει το κουδούνι και του ανοίγει η υπέργηρη γιαγιά του μικρού κλέφτη, τυφλή, και του λέει πως ήταν βέβαιη ότι θα ερχόταν σήμερα να περάσουν μαζί τα Χριστούγεννα. Του αποδίδει τον ρόλο του εγγονού της και ο Ογκι αμέσως, χωρίς δεύτερη σκέψη, τον αναλαμβάνει. Η γιαγιά ξέρεται την αλήθεια, αλλά η τυφλότης της εξασφαλίζει το πρόσχημα να προσποιείται ότι δεν κατάλαβε, και παίζουν και οι δυο τους την παράσταση, με πλήρη προσχώρηση στον ρόλο του ο καθένας. Η γιαγιά δεν έχει τίποτε σπίτι της, εκτός από κρασί, και ο Ογκι θα αγοράσει ψητό κοτόπουλο και άλλα εδέσματα για το χριστουγεννιάτικο τραπέζι. Η γιαγιά είναι ευτυχισμένη! Ο Ογκι θα βρει στην τουαλέτα μια στοίβα φωτογραφικές μηχανές, μέσα στα κουτιά τους, προφανώς κλεμμένες. Θα πάρει μία και θα φύγει, χωρίς να αποχαιρετήσει, γιατί η γιαγιά κοιμάται εν τω μεταξύ στον καναπέ. Επειτα από τρεις τέσσερις μίνες θα ξαναπεράσει για να επιστρέψει τη μηχανή, μα δεν θα βρει τη γιαγιά. Αυτά ήταν μάλλον τα τελευταία Χριστούγεννα της ζωής της, και τα πέρασε μέσα στη χαρά! Το

ψέμα του Ογκι ήταν μια μεγάλη πράξη καλοσύνης, και ας λένε ό,τι θέλουν οι καντιανοί. Μετά το τέλος της διήγησης του Ογκι, βλέπουμε στην οθόνη την ίδια ιστορία, ασπρόμαυρη, βουβή, υπό τους ήχους του θαυμάσιου τραγουδιού του Tom Waits «Innocent when you dream». Η κορυφαία στιγμή της ταινίας! Η λατινική λέξη innocent σημαίνει αυτόν που δεν κάνει κακό σε άλλον (in-noceo), αθώς δεν είναι ο αφέλης αλλά ο άκακος. Ο Ογκι μπαίνει στο ψέμα, επειδή δεν μπορεί να κάνει κακό, επειδή είναι innocent, με την κυριολεκτική σημασία. Ο Ογκι δεν έχει τραβήξει ποτέ φωτογραφία στη ζωή του, τώρα όμως που βρέθηκε με μια φωτογραφική μηχανή στα χέρια θα γίνει ένας ιδιότυπος φωτογράφος: φωτογραφίζει κάθε μέρα, έξω από το μαγαζί του, από το ίδιο σημείο, την ίδια ώρα, για πέντε λεπτά. Είναι η καθημερινή προσευχή του. Όλα φαίνονται ίδια σε αυτές τις φωτογραφίες, αν τις κοιτάξεις όμως προσεκτικά και χωρίς βιασύνη, σου αποκαλύπτουν πράγματα που δεν φανταζόσουν (όπως εκείνη που έκανε τον συγγραφέα να βάλει τα κλάματα). Όπως οι φωτογραφίες του Ογκι, το ίδιο και κανείς από τους ήρωες της ταινίας δεν είναι αυτό που φαίνεται με ένα βιαστικό και επιπόλαιο κοίταγμα – όπως ακριβώς και στην πραγματική ζωή.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Ψυχικές αναταράξεις

ΕΛΙΖΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ
Αεροδρόμιο
εκδ. Αντίποδες, σελ. 104

Σε ένα αεροδρόμιο, μια ανταπόκριση που ακυρώθηκε παγιδεύει τους επιβάτες σε ένα χρόνο άδειο, εκκρεμή. Μέσα σε αυτό το χρονικό διάκενο οι άνθρωποι που περιμένουν καθλώνονται σε ένα δυσάρεστα γεθυμένο μεσοδιάστημα ανάμεσα στο παρελθόν και στο μέλλον. Η μετατόπιση καθυστερεί και εκείνοι ακινητούν σε μια αίσουσα αναμονής. Οι διακαείς αναχωρήσεις φανερώνουν απώτερες προσμονές. Επεισόδια του ήδη διανυσμένου χρόνου σκιάζουν τα απάτητα τοπία του αταξίδευτου χρόνου. Η χρονική διαστολή ενθαρρύνει σκέψεις, που κατατείνουν προς δυσμένη ενδεχόμενα. Μεσ στον χωροχρόνο του τράνζιτ, όπου συνωθούνται βουβές, σταματημένες ζωές, σπρίζουν εσωτερικοί μονόλογοι, οι αντηχήσεις των οποίων συνυφαινόνται ανεπαισθήτως, δημιουργώντας την αίσθηση της πνιγμονής. Με το πέμπτο πια βιβλίο της η Ελίζα Παναγιωτάτου κραταιώνει τη συγγραφική της ταυτότητα. Το «Αεροδρόμιο», περισσότερο από συλλογή ιστοριών, είναι μια νουβέλα εστιασμένη στον τεταμένο χρόνο της αναμο-

νής. Η αναμονή μεγεθύνει τόσο αυτό που εγκαταλείπουμε όσο και αυτό το οποίο προσμένουμε. Η αναβολή πυκνώνει τα συναισθήματα. Ανία, ανησυχία, δυσφορία. Το μυαλό διαφεύγει από τη χρονική στασιμότητα, ξεγλιστρώνας σε προ πολλού διαδραματισμένες ιστορίες. Τα αδρανή σώματα καταπλάκωνονται από αθέατες, βαριές αποσκευές, φορτώματα του παρελθόντος. Μια καθαρίστρια εγκαταλείπει όλο της το βάρος πάνω στο μηχανήμα καθαρισμού, κρεμώντας τα πόδια της στον αέρα· «φαίνεται ότι είναι αποφασισμένη να μην καθαρίσει ποτέ ξανά». Ένας σκυμμένος άνδρας κλαίει πάνω στη μοκέτα. Ένας άλλος αδημονεί να βρεθεί στην κηδεία της μάνας του. Ένα αγόρι βρέχει με κάτουρο και δάκρυα τα καινούργια του παπούτσια. Μια γυναίκα φωτογραφίζει το στήθος της που δυο μέρες μετά θα χειρουργηθεί. Ένας θλιμμένος άνδρας κλειδαμπαρώνεται στην τουαλέτα. Μέσα σε αυτό το

ασάλευτο σκηνικό, μόνο ένα πλάσμα κινείται, μια άφαντη άσπρη γάτα, που βολτάρει αόρατη. Οι ανακοινώσεις για την αναζήτησή της διασπούν τη βραδυπορία των στιγμών. Η γάτα είναι ένας περισπασμός, που ωστόσο εντύνει την αίσθηση της κενότητας. «Χάθηκε, λέει, μια άσπρη γάτα. Κοιτάζω γύρω μου, η γάτα πουθενά. Το μηχανήμα καθαρισμού σταθερά ακίνητο». Ψάχνοντάς τη με το βλέμμα, ένας άνδρας θυμάται τον ροζ λαγό που ξεπλούσε στις ψυχοθεραπείες του. «Και τώρα έχω παγιδευτεί εδώ μέσα. Πάλι καλά που χάθηκε αυτός ο γάτος και έχω κάτι να φαντάζομαι, τον γάτο να εμφανίζεται και να εξαφανίζεται, έτσι για να περνάει η ώρα. Όπως με τον ροζ λαγό». Μια κατάκοπη αεροσυνοδός νόμισε για μια στιγμή πως την είδε, αλλά όταν κοίταξε ξανά η γάτα είχε και πάλι χαθεί. Ίσως και η ίδια να είχε αρχίσει να τα κάνει. Όπως οι ζωές των επιβατών υπερβαίνουν τη βραχύβια περι-

σταση της αναμονής, έτσι οι επιμέρους ιστορίες τους υποσκελίζονται από τη μακρόβια ιστορία του ανθρώπινου είδους. Εμβόλιμα στην αφήγηση παρεισφύρουν βιοτικά ήθη σε βάθος χρόνου, τελετουργίες, τολμήματα και επιτεύγματα, ριψοκίνδυνες εξερευνήσεις και ανθρωπολογικές περιπέτειες καθώς και αλλόκοτα χαρακτηριστικά της παγκόσμιας πανίδας. Η διάνυσση της υδρογείου με αεροπλάνα, κοινή συνθήκη των προσώπων του βιβλίου, εντάσσει τα μεμονωμένα στιγμιότυπα ιδιωτικότητας στο απέραντο δίκτυο της οικουμενικότητας. Η Παναγιωτάτου επιλέγει να μιλήσει για τη μοναξιά και το επίπονο πέρασ του χρόνου με μικρές προτάσεις. Οι ασήμαντες πληροφορίες που συλλέγει από τις ζωές των πρώων αποπνέουν βαθιά μελαγχολία, μόλις χρωματισμένη από τις λέξεις. Η χαμηλότονη γραφή αναρριγεί από πνιχτούς αναστεναγμούς. Η προσδοκία του ταξιδιού αναχαίτιζει τον τρόπο για τον τερματικό σταθμό του θανάτου. Στο φόντο των διασταυρούμενων αφηγήσεων βροντοχτυπά ο φόβος του αποχαιρετισμού. Εν ολίγοις, στο αεροδρόμιο της Παναγιωτάτου εκτυλίσσεται η τρομερή διεγκυστίνδα της ζωής, η μετατόπιση από αυτόν σε έναν άλλο κόσμο.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΝΟ ΑΜΥΡΑ

Ο Πάνος Αμυράς γεννήθηκε το 1966 στην Αθήνα. Σπούδασε Οικονομικές Επιστήμες στην ΑΣΟΕΕ και είναι δημοσιογράφος. Το τελευταίο του βιβλίο «Το φιλί του Δεκέμβρη» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Διόπτρα, όπως και τα πρώτα δύο («Ο λιμός» και «Τα λύτερα»).

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας; Περιπλανιέμαι στους βυζαντινούς χρόνους με το «Περί της εαυτού ψυχής» του Ισίδωρου Ζουργού, περνάω στους δρόμους τους βομβαρδισμένου Λονδίνου με τις «Μέρες που έχτισαν την Ιστορία» του Ερίκ Λάρσον, βυθίζομαι στο αριστουργηματικό «Τούνελ» του Γουίλιαμ Χ. Γκας.

Ποιος ήρωας/ηρώιδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί; Ο Μαξ Ρεάλ, στην «Παράξενη Διαθήκη» του Ιουλίου Βερν. Αντιμετωπίζε τα σκαμπαγεβάσματα της ζωής χωρίς να χάνει την ψυχή του συμμετέχοντας σε ένα «επιτραπέζιο παιχνίδι», στο οποίο «πιόνια» ήταν άνθρωποι. Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους συγγραφείς καλείτε, ζώντας και θεωνέυτες; Ονειρεύομαι ένα μυθικό δείπνο με την Αγκαθα Κρίστι, τον Άρθουρ Κόναν Ντόιλ στην κορυφή του τραπεζιού και τον Φρέντυ Γερμανό να συντονίζει τη συζήτηση.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη

στην ανάγνωση ενός βιβλίου; Ότι το πιο άχρηστο συναίσθημα είναι η ζήλια. Δεν προσφέρει το παραμικρό, δεν λύνει προβλήματα, γεμίζει τοξικότητα το πνεύμα και την καρδιά. Κάπου το διάβασα, προσπάθη να το ακολουθώ πιστά.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα πρώτη φορά; Τα «Στρατιωτικά ενθυμήματα» του Νικόλαου Κασσούλη. Οι περιγραφές για την ατιμόσφαιρα που επικρατούσε στο Μεσολόγγι λίγο πριν από την ηρωική έξοδο του 1826 είναι συγκλονιστικές.

Και ποιο είναι το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές; Ο «Χορός των ρόδων» του αξέχαστου Αντώνη Σουρούνη πάντα με συγκινεί, σε δύσκολες στιγμές παραμένει σταθερό καταφύγιο.

«Το φιλί του Δεκέμβρη» ήρθε να συμπληρώσει μια τριλογία. Ήταν εξαιρεχός στόχος σας κάτι τέτοιο; Όχι και είμαι πολύ ευτυχής που συμπλήρωσα την «Τριλογία της Κατοχής». Στόχος μου ήταν να γράψω βιβλία που θα ταξιδεύουν τον αναγνώστη στην περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου μέσα από αστυνομικές ιστορίες που συμπλέκονται με ιστορικά γεγονότα.

Με τον ήρωά σας, τον αστυνόμο Νίκο Αγραφιωτή, έχετε κοινά στοιχεία; Έχει τη δική του προσωπικότητα, ορισμένες φορές με καθοδηγεί στη γραφή και το απολαμβάνω. Δεν θα μπορούσα να είμαι αστυνόμος, αλλά το αίσθημα της ευθύνης είναι ένα στοιχείο που θέλω να με χαρακτηρίζει.

Εμφύλιος: γιατί αποφασίσατε να κατασπαστείτε μυθοπλαστικά με ένα τόσο καυτό, ακόμη, θέμα; Ο Εμφύλιος ήταν μια πραγματικότητα, δεν ήθελα να παρακάμψω αυτή τη φορτισμένη μέχρι σήμερα περίοδο. Ο ήρωάς μου στέκεται απέναντι στα πάθη του δικασμού, θέλει να στείλει το δικό του μήνυμα, που νομίζω ότι παραμένει επίκαιρο.

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη **Read**
LIBRARY

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ
Η πριγκίπισσα Ευτυχία στο κάστρο του βασιλιά Φαγοδόντη

Το παιδικό παραμύθι «Η πριγκίπισσα Ευτυχία στο κάστρο του βασιλιά Φαγοδόντη» του εκπαιδευτικού Χριστόφορου Χριστοφόρου σε επιμέλεια της παιδοδοτρίστρου Μαρίας Παντελίδου και εικονογράφηση της Ζωής Πίντισεϊς Κυριάκου, είναι μια όμορφη περιπέτεια για την υγιεινή των δοντιών. Ο βασιλιάς Φαγοδόντης θέλει το πιο πολύτιμο δόντι της πριγκίπισσας Ευτυχίας για τη νέα του κορώνα και η πριγκίπισσα Ευτυχία θέλει στο βασίλειό της να επικρατήσει η ειρήνη. Θα λάβει μια πρόσκληση για να πάει στο κάστρο του βασιλιά Φαγοδόντη για να υπογράψει μια συμφωνία ειρήνης. Δεν θα πάει όμως απροετοίμαστη, θα τη συνοδεύσουν οι οδοντοϊππότες της Οδοντοκρεμόλας και Φθοριοασπίδας. Θα ψάξει για τη μυστική συνταγή! Θα τη βρει; Οι γονείς της δεν τη βρήκαν ποτέ τη συνταγή και ψάχνουν για το μυστικό όπλο στον άλλη άκρη της γης. Μπείτε κι εσείς μαζί της σε αυτήν τη συναρπαστική περιπέτεια και θα σας συναράξει η αναζήτηση! Το βιβλίο διανέμεται, σε ψηφιακή μορφή, από τη Read Library. Βρείτε όλες τις πληροφορίες για το βιβλίο στο www.read-library.com.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasisthiotakis@sppmedia.com

Ο Ιωαννίδης, οι Αμερικανοί και ο βιασμός της Κύπρου

Αποτίμηση μιας σκοτεινής εποχής

ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ
Ένα σκοτεινό δωμάτιο, 1967-1974
εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2021, σελ. 632

Του **ΚΩΣΤΗ ΚΟΡΝΕΤΗ***

Λίγοι θα φαντάζονταν πως όταν ο Αμερικανός ναύαρχος Ρίτσαρντ Κόλμπερτ, διοικητής του ΝΑΤΟ στην Ανατολική Μεσόγειο, εμφανιζόταν να δίνει μια συνέντευξη στο πλάι του Γεωργίου Παπαδόπουλου στην ταινία του Ζυλ Ντασέν «Δοκιμή» (1974), λίγες μόλις ώρες μετά την αιματοχυσία του Πολυτεχνείου, όχι μόνο δεν εξέφραζε την αμερικανική γραμμή στήριξης στο καθεστώς, αλλά πως οι ιθύνοντες της προσβείας καυτηρίασαν την κίνσή του αυτή ως άσκοπη και βλαπτική. Ο Αλέξης Παπαχελάς, που είχε παλιότερα καταπαστεί με την αμερικανική εμπλοκή στην Ελλάδα ως το 1967, επανέρχεται τώρα με ένα εντυπωσιακό σίκουελ σε σχέση με τους τρόπους ανάμειξης των ΗΠΑ στα τεκταινόμενα της ελληνικής χούντας, αναδεικνύοντας πως η σχέση μεταξύ των δύο ήταν σαφώς πιο πολυσύνθετη από την κλασική θεώρηση περί ελληνικής «εξάρτησης».

Ο επίμονος δημοσιογράφος

Το βιβλίο, που ξεκινάει με τον Δημήτριο Ιωαννίδη να επισκέπτεται συχνά-πυκνά την αδερφή του, η οποία κατά διαβολική σύμπτωση τύχαινε να μένει έναν όροφο πάνω από την οικογένεια του συγγραφέα, αποτυπώνει γλαφυρά το πολιτικό «θρίλερ της γενιάς» του δεκατριάρχου τότε Παπαχελά, που τον καθόρισε προτού βαδίσει προς την ενηλικίωση. Η επιμονή του γνωστού δημοσιογράφου να διαιλουκάνει τη σκοτεινή περίοδο της απριλιανής χούντας τον οδήγησε σε μια κοπιώδη έρευνα στα αμερικανικά αρχεία που διήρκεσε δυόμισι δεκαετίες. Το δε άγχος του να θέσει κρίσιμα ερωτήματα σε ανθρώπους-κλειδιά προτού πάρουν τα μυστικά τους στον τάφο λειτούργησε ως ώθηση για τη συγγραφή του βιβλίου, με διαφανιστικά πηχτικά στιγμιότυπα των συνεντεύξεων αυτών να συνοδεύουν την έκδοσή.

Πρωταγωνιστικό ρόλο παίζει μια σειρά Ελληνοαμερικανών πρακτόρων της CIA, καθώς και ο μεγαλοεπιχειρηματίας Τομ Πάππας, η επιρροή του οποίου είναι τέτοια, που φτάνει να επιβάλει τον πρόσβη της αρεσκείας του, Χένρι Τάσκα. Παρακολουθούμε τον Παπαδόπουλο να είναι σε διαρκή επαφή όχι μόνο με τους Αμερικανούς, αλλά και με Έλληνες μεγιστάνες της εποχής (κυρίως τον Ωνάση), σε μια αποτυχημένη προσπάθεια ελεγχόμενης φιλελευθεροποίησης, αλλά και τον υπόγειο ρόλο ενός κύκλου νεαρών αξιωματικών που διαμαρτύρονταν ήδη από το 1967 για την προδοσία των υποτιθέμενων ιδανικών της «Επαναστάσεως». Το δεύτερο κρίσιμο μισό του βιβλίου καλύπτει την περίοδο που έπεται της ανατροπής του Παπαδόπουλου από τον Ιωαννίδη στις 25 Νοεμβρίου 1973 – κίνησης σχεδιασμένης μήνες πριν, όπως αναδεικνύει ο Παπαχελάς, με το Πολυτεχνείο να λειτουργεί ως αφορμή και όχι γραμμική «γενεσιουργός» αιτία της κυπριακής τραγωδίας, όπως διατείνονται κάποιοι σήμερα. Ο Παπαχελάς τέλος ζουμάρει στις δραματικές μέρες πριν και μετά το μοιραίο πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου, με

Η σχέση μεταξύ χούντας και ΗΠΑ ήταν σαφώς πιο πολυσύνθετη από την κλασική θεώρηση περί ελληνικής «εξάρτησης».

μια γραφή που γίνεται πυκνή και σχεδόν καταγιστική, όπως και τα ίδια τα γεγονότα.

Αφιλτράριστος Κίσινγκερ

Το «Ένα σκοτεινό δωμάτιο» μας παρέχει μια πυξίδα ακριβείας για να προσανατολιστούμε μέσα σε αυτόν τον λαβύρινθο από υψηλόβαθμους και χαμηλόβαθμους πολιτικούς, πράκτορες και διπλωμάτες, με συχνά αντικρουόμενες ατζέντες. Παρακολουθούμε πώς η CIA είχε γίνει κράτος εν κράτει, ελέγχοντας εν μέρει την προσβεία στην Αθήνα και άρα εκπέμποντας αμφίσημα μηνύματα για το ποιος ασκούσε την αμερικανική εξωτερική πολιτική. Ο Παπαχελάς μας φέρνει σε επαφή με τον κυνισμό των πρακτόρων της μυστικής υπηρεσίας και την ωμή ιδιόλεκτό τους, συστήνοντάς μας ενίοτε ανεξέλεγκτους παίκτες, όπως τον σχεδόν κινηματογραφικό Γκας Αβρακότο. Αντίθετα, ενίοτε σκοντάφτουμε πάνω σε ευαίσθητους Αμερικανούς διπλωμάτες (π.χ. Τομ Μπόγιατ), που αγωνιούν για τις εξελίξεις και στέλνουν κραυγές αγωνίας που σχεδόν πάντοτε καταλήγουν σε μη ευήκοα ώτα. Ακόμα μεγαλύτερο ενδιαφέρον έχουν οι κόντρες ανάμεσα στον Αμερικανό υπουργό Εξωτερικών Χένρι Κίσινγκερ, τον (υποτελή) υφυπουργό του Τζο Σίσκο, και τη συχνά αμήχανη προσβεία των Αθηνών· μέσω αυτής της έλλειψης συντονισμού απομυθοποιείται σ' ένα βαθμό ο ρό-

Ο Χένρι Κίσινγκερ λέει εμπιστευτικά στον πρόεδρο Φορντ πως δεν υπάρχει «κανένας αμερικανικός λόγος να μην έχουν οι Τούρκοι το 1/3 της Κύπρου».

λος της υπερδύναμης, όπως υπογραμμίζει ο Παπαχελάς.

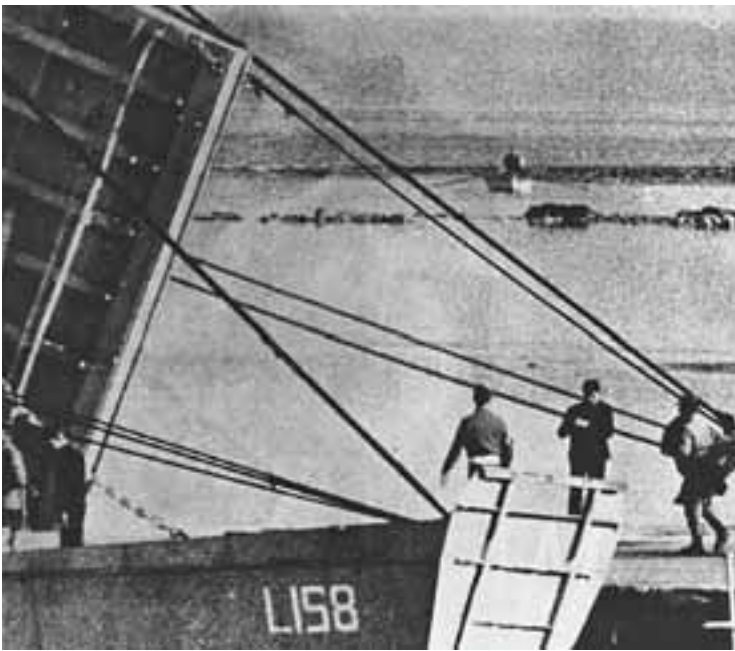
Το βιβλίο αναδεικνύει ιδανικά την εμμονική προσήλωση του Κίσινγκερ στη γεωπολιτική πραγματικότητα, προς όφελος πάντα των αμερικανικών συμφερόντων, με το σκάνδαλο Γουότεργκεϊτ να ακνοφαίνεται στο φόντο. Μέσα από τα απομαγνητοφωνημένα πρακτικά που χρησιμοποιεί ο Παπαχελάς ακούμε τη φωνή του Κίσινγκερ αφιltrάριστη και ενίοτε απολαυστική μέσα στον κυνισμό της, όπως όταν ψέγει τον Τάσκα, «είμαστε το Στέιτ Ντιπάρτμεντ, όχι κανένα τμήμα πολιτικών επιστημών» (σ. 210). Είναι σαφέςστατη και η φιλική του προ-

Ελληνοκύπριοι στρατιώτες συλλαμβάνονται από άνδρες των τουρκικών στρατευμάτων. Ο Αλέξης Παπαχελάς δημοσιεύει για πρώτη φορά και τα 38 απομαγνητοφωνημένα λεπτά της κρίσιμης σύσκεψης του πολεμικού συμβουλίου τις τεταμένες ώρες της τουρκικής εισβολής στις 20 Ιουλίου 1974.

Οι Τούρκοι, που βρήκαν μια Κύπρο εντελώς απροστάτευτη και πλήρως αποδιοργανωμένη, εξαιτίας του πραξικοπήματος, κατάφεραν να κατακτήσουν την Κερύνεια και να δημιουργήσουν προγεφυρώματα προς τη Λευκωσία.

20 Ιουλίου 1974. Η εισβολή. 40.000 Τούρκοι στρατιώτες αποβιβάζονται στο νησί, κατά παράβαση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

διάθεση απέναντι στην Τουρκία και στον παλιό φοιτητή του στο Χάρβαρντ, Μπουλέντ Ετζεβίτ, ενώ λέει εμπιστευτικά στον πρόεδρο Φορντ πως δεν υπάρχει «κανένας

αμερικανικός λόγος να μην έχουν οι Τούρκοι το 1/3 της Κύπρου» (σ. 528). Η δε μακιαβελικής σύλληψης κίνσή του να πείσει μέσα από σωρεία καναλιών τους ούτως

ή άλλως επαμφοτερίζοντες Έλληνες στρατιωτικούς πώς αν επεδείκνυαν «αυτοσυγκράτηση» και δεν άνοιγαν πυρ, τότε οι Τούρκοι θα απέφυγαν τη σύρραξη στην Κύπρο, εξηγεί, εν μέρει, την πολύωρη σιγή των ελληνικών όπλων. Είναι τέλος εμφανής η κατάφωρη έλλειψη ενσυναίσθησης του Κίσινγκερ για τους εμπλεκομένους: «θα φάμε γιατί οι μπάσταρδοι που πολεμάνε θα κοιμούνται όλοι», λέει κάποια στιγμή (σ. 441).

Ο Παπαχελάς δημοσιεύει για πρώτη φορά και τα 38 απομαγνητοφωνημένα λεπτά της κρίσιμης σύσκεψης του πολεμικού συμβουλίου τις τεταμένες ώρες της τουρκικής εισβολής στις 20 Ιουλίου 1974. Αυτό το πραγματικά συγκλονιστικό τεκμήριο καθιστά πλήρως κατανοητή τη σύγκρουση υπό την οποία τελούσε η στρατιωτική και πολιτική ηγεσία που είχε τα πνία της χώρας στις δραματικές αυτές συνθήκες, όταν κεραυνοβολημένοι συνειδητοποιούσαν το μέγεθος της επικείμενης εθνικής καταστροφής, ανίκανοι να λάβουν αποφάσεις. Παράλληλα, παρακολουθούμε πώς βίωναν τα «ελληνικά στρατά» από τα κάτω τις παλινωδίες των ανωτέρων τους, με τους πιλότους των αεροσκαφών και τους κυβερνήτες υποβρυχίων να λαμβάνουν εντολές που ανακαλούνταν λίγο μετά και τούμπαλιν, σε ένα κομφούζι που μοιάζει

Η μήτρα πλειάδας προβλημάτων με την Τουρκία (υφαλοκρηπίδα, πετρέλαιο στο Αιγαίο, εναέριες παραβιάσεις, Κυπριακό) εντοπίζεται στα κρίσιμα εκείνα χρόνια.

βγαλμένο μέσα από το «S.O.S. Πεντάγωνο καλεί Μόσχα» του Στάνλεϊ Κιούμπρικ· σχεδόν φαιδρό, αν δεν ήταν τόσο τραγικό.

Τα «ανθρωπάκια»

Παρακολουθούμε ταυτόχρονα τον μέχρι πρότινος παντοδύναμο και αμείλικτο διοικητή της ΕΣΑ, Δημήτριο Ιωαννίδη, να κινείται με απρόβλεπτο, αλλοπρόσαλλο και ενίοτε παραληρηματικό τρόπο. Αυτός ο μυστικοπαθής, ιδεοληπτικός και βίαιος ταξίαρχος φτάνει στο σημείο να εκλάβει λανθασμένα τη σιωπή των Αμερικανών πρακτόρων (τα «ανθρωπάκια», σύμφωνα με την περιγραφή του ναυάρχου Αραπάκη) ως

«πράσινο φως» για να προχωρήσει στην ανατροπή του Μακαρίου. Η κατάληξη του Ιωαννίδη όταν συνειδητοποιεί ότι οι Αμερικανοί δεν σταματούν τους Τούρκους, όπως έκαναν το '64 και το '67, και πως η τουρκική απόβαση δεν ήταν μπλόφα, καταδεικνύει την κάκηστη κρίση του. Ο Παπαχελάς καταγράφει δεξιοτεχνικά τη ρευστότητα των τελευταίων στιγμών του καθεστώτος με τους υπόλοιπους στρατιωτικούς να αδειάζουν επανλημμένα τον «αόρατο δικτάτορα» και να τον βάζουν στον πάγο. Στο τέλος του βιβλίου βλέπουμε τον Καραμανλή να επιστρέφει ως statesman μέσα σε συνθήκες κατάρρευσης και ακραίας επισφάλειας, με άγρια σενάρια παντός τύπου να δίνουν και να παίρνουν. Ορισμένες επιλογές του, σε σχέση με την αποφυγή του πολέμου και τις ευαίθετες ισορροπίες εντός του στρατεύματος, αποδείχθηκαν καιριες, το ίδιο και η αποχώρηση της χώρας από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ που εκτόνωσε τη συσσωρευμένη λαϊκή οργή, αλλά όχι και τον άκρατο αντιαμερικανισμό που τη συνόδευε.

Από τη σχεδόν εξαντλητική ταγραφή του βιβλίου απουσιάζουν ορισμένες κρίσιμες ψηφίδες όσον αφορά την αμερικανική πολιτισμική διπλωματία, όπως ο βαθιά διχαστικός ρόλος του περίφημου Ιδρύματος Φορντ στην επταετία, ενώ ο βρετανικός παράγοντας εμφανίζεται μόνο στο τέλος, ελέω Κύπρου. Το «Ένα σκοτεινό δωμάτιο» παραμένει ωστόσο ένα βέλτιστο μείγμα ερευνητικής δημοσιογραφίας και ιστορικής έρευνας, με ψύχραιμες αποτιμήσεις και ευθύβολες κρίσεις, ακόμα και για τα κενά και τις σιωπές που ενέχουν μαρτυρίες και έγγραφα. Το βιβλίο αυξάνει σημαντικά την αναλυτική μας ευκρίνεια σε σχέση με την εποχή, ενώ καθιστά σαφές πως η μήτρα πλειάδας σημερινών προβλημάτων σε σχέση με την Τουρκία (υφαλοκρηπίδα, πετρέλαιο στο Αιγαίο, εναέριες παραβιάσεις, Κυπριακό) εντοπίζεται στα κρίσιμα εκείνα χρόνια της δεκαετίας του '70. Και παρότι την ίδια ακριβώς στιγμή κυοφορούνταν ο εκδημοκρατισμός της χώρας με τη Μεταπολίτευση, συνειδητοποιούμε πως αυτή η γέννα, όσο «βελούδινα» και αν εξελίχθηκε, υπήρξε προϊόν ενός βιασμού με δράστες Έλληνες: αυτού της Κυπριακής Δημοκρατίας.

* Ο κ. Κωστής Κορνέτης διδάσκει Σύγχρονη Ιστορία στο Αυτόνομο Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης.

Το πανάκριβο τίμημα ενός χαρίσματος

Ο μικρός Τζέιμς βλέπει πράγματα εκεί όπου οι άλλοι δεν βλέπουν τίποτα – Το νέο καθηλωτικό μυθιστόρημα του Στίβεν Κινγκ

STEPHEN KING
Αργότερα
μυθρ.: Παλμύρα Ισμουρίδου
εκδ. Κλειδάριθμος, 2021, **σελ.** 288

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΑΜΑΛΟΥΚΑ**

Ο Τζέιμς μεγαλώνει στη Νέα Υόρκη χωρίς πατέρα, αλλά με τη μητέρα του, λογοτεχνική ατζέντισσα, και μια φίλη της, ντετέκτιβ της αστυνομίας. Με μια αριστοτεχνικά δοσμένη πρώτη σκηνή μαθαίνουμε ότι ο Τζέιμς έχει μια αφύσικη ικανότητα να βλέπει πράγματα εκεί όπου οι άλλοι δεν βλέπουν και να μαθαίνει πράγματα που κανείς άλλος δεν θα μπορούσε να μάθει. Ένα χάρισμα; Μακάρι. Αλλά τότε δεν θα μιλούσαμε για ιστορία τρόμου. Οχι, πρόκειται για μια ανατριχιαστική ικανότητα που έχει ένα πανάκριβο τίμημα, όπως θα δούμε «αργότερα».

Ιστορία τρόμου λοιπόν όπως επαναλαμβάνει μερικές φορές στο κείμενο ο μικρός ήρωας του Κινγκ. Και στον τρόπο ο μάεστρος από το Μένιν δεν έχει αντίπαλο, γι' αυτό το είδος τον λάτρεψαν οι εκατομμύρια αναγνώστες του, και σ' αυτό δεν τους απογοητεύει ποτέ, ούτε φυσικά στο «Αργότερα». Αντιθέτως. Όταν δε ο Κινγκ χρησιμοποιεί ως αφηγητή ένα νεαρό αγόρι, η ιστορία του έχει μια δυναμική που σαρώνει κάθε αμφιβολία του αναγνώστη και τον κάνει να μην μπορεί να σταματήσει την ανάγνωσή. Το είδαμε να συμβαίνει στο αριστουργηματικό «The Body» (Στάσου πλάι μου), ενώ το χρησιμοποιώ επίσης με τον Τζέικ Τσάμπερς στον «Μαύρο Πύργο» και προσφάτως στο «Ινστιτούτο».

Το νεαρό αγόρι-αφηγητής που διηγείται τις περισσότερες φορές τη δική του ιστορία, η οποία δεν έχει ποτέ ένα καλό τέλος και είναι σχεδόν πάντα μια καθηλωτική εξομολόγηση, θεωρώ ότι πηγάζει από την, όχι και τόσο ρόδινη, παιδική ηλικία του συγγραφέα, τη δεξαμενή αναμνήσεων και παραστάσεων κάθε παραμυθιά. Μια φτωχική ζωή χωρίς πατέρα με μόνο καταφύγιο τα κόμικς τρόμου και λίγο αργότερα τα σίριαλ επιστημονικής φαντασίας όπως και φυσικά τη συγγραφή των δικών του ιστοριών.

Όπως και για την οικογένεια του μικρού Στίβεν, έτσι και για την οικογένεια του Τζέιμς όλα δεν εξελίσσονται θετικά. Η μητέρα του θα πέσει θύμα ενός απατεώνα, θα χάσει τις οικονομίες της, ενώ η σχέση της με τη φίλη της, που έχει

Ο ήρωας του βιβλίου για να βοηθήσει τη μητέρα του θα αναγκαστεί να χρησιμοποιήσει την αφύσικη ικανότητά του, χωρίς να φαντάζεται τον κίνδυνο που κρύβει.

εξελιχθεί σε ερωτική, θα περάσει μεγάλη κρίση όταν η ντετέκτιβ θα κάνει τα πρώτα της βήματα προς τη διαφθορά και τα ναρκωτικά. Κι ο μικρός Τζέιμς για να βοηθήσει τη μητέρα του θα αναγκαστεί να χρησιμοποιήσει την αφύσικη ικανότητά του, χωρίς να φαντάζεται

Η παιδική ηλικία του συγγραφέα, η δεξαμενή αναμνήσεων και παραστάσεων κάθε παραμυθιά, δεν ήταν ρόδινη. Μια φτωχική ζωή χωρίς πατέρα με μόνο καταφύγιο τα κόμικς τρόμου και λίγο αργότερα τα σίριαλ επιστημονικής φαντασίας.

Στον τρόπο ο μάεστρος από το Μένιν δεν έχει αντίπαλο.

διαβεβαιώνει ότι η μουσική θα συνεχίζει να έρχεται. Οχι, ευτυχώς η μουσική που ακούει στο μυαλό του ο ψηλός διοπτροφόρος συγγραφέας, υπάρχει ακόμα και ακούγεται ολοκάθαρ. Κι εκείνος τη μεταφέρει αριστουργηματικά στο χαρτί και μας την προσφέρει.

Αργότερα λοιπόν. Πότε; Όταν περάσουμε στην αντίπερα όχθη, όταν μάθουμε το μυστικό, τη συνέχεια, που όλοι θα μάθουν κάποια μέρα. Και φαίνεται ότι τον Κινγκ τον απασχολεί όλο και περισσότερο αυτό το μετά. Αλλά σίγουρα θα λέει: Ναι, εντάξει, θα συμβεί. Αλλά θα συμβεί αργότερα.

Εξαιρετική έκδοση όπως πάντα από τις εκδόσεις Κλειδάριθμος, που μας προσφέρουν τα πάντα του μεγαλύτερου εν ζωή συγγραφέα, τα παλιά εξαντλημένα έργα του ταυτόχρονα με τη σύγχρονη παραγωγή του.

τον κίνδυνο που κρύβει. Όσο για την αφύσικη ικανότητα του Τζέιμς, ο Κινγκ κλείνει το μάτι σ' έναν διάσημο σκηνοθέτη και δανείζεται μια εξαιρετική του ιδέα εξελίσσοντας την και δίνοντάς της μια άλλη οπτική. Στο κείμενο αναφέρει την επίμαχη ταινία και περιγράφει μια

σχεδόν ίδια σκηνή (ο ποδηλάτης στο Σέντραλ Παρκ).

Μα το σημαντικό του βιβλίου είναι ότι η μαγική συνταγή της γραφής του Κινγκ δεν έχει χαθεί, ούτε έχει ξεθωριάσει στο ελάχιστο. Στο κείμενο υπάρχει μια σκηνή όπου ένας συγγραφέας διηγεί-

ται την υπόθεση του τελευταίου του βιβλίου ώστε να καταγραφεί σ' ένα κασετόφωνο. Αυτή η σκηνή θυμίζει πολύ αυτό που ο Κινγκ έχει πει κατά καιρούς: οι ιστορίες έρχονται στο κεφάλι μου σαν μια μουσική. Κι αν αλλάξω τη μουσική, αν αλλάξω την ιστορία, ποιος με

RIK1

RIKHD

“PLAYLIST” ΜΙΑ ΑΓΚΑΛΙΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Σίγουρα δεν είναι ούτε η πρώτη, ούτε η τελευταία μουσική τηλεοπτική εκπομπή. Έχει όμως θετική ατμόσφαιρα, που ξυπνά όμορφα συναισθήματα και αναμνήσεις και γίνεται ένα ζεστό καταφύγιο χαλάρωσης και ψυχαγωγίας. Η αγαπημένη ηθοποιός Μάρα Κωνσταντίνου τραγουδά, χορεύει και με μπόλικη τρέλα και χαμόγελο δίνει μια αθλιώτικη νότα στην εκπομπή.

Οκτώ βιρτουόζοι μουσικοί, με μάεστρο τον Νικόλα Μαυρέση, συναντούν τον καταξιωμένο μουσικό Χρήστο Φιλίππου και μαζί φτιάχνουν την εξαιρετική μπάντα του Playlist, την ορχήστρα μας. Το Playlist μας ταξιδεύει σε μουσικά μονοπάτια που μας κάνουν να αφήσουμε για λίγο πίσω το άγχος και την πίεση της καθημερινότητας.

Παρουσίαση
Μάρα Κωνσταντίνου

Οργάνωση Παραγωγής / Καλλιτεχνική Διεύθυνση
Χρήστος Φιλίππου

Σκηνοθεσία / Επιμέλεια Παραγωγής
Μόνικα Φανουρίου

Πρωτοχρονιά 9:05 μ.μ.
Κάθε Σάββατο 9:30 μ.μ. (από 8/1/22)
RIK 1 & RIK HD

Για τον άνθρωπο και τον γοργισμό

30 χρόνια

ΚΑΝΑΛΙ 6

ΕΞ

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

Ενήλικη ματιά στην παιδική αθωότητα

Ενα «μικρό» φιλμ με πολλή μαγεία από τη Γαλλίδα Σελίν Σιαμά

Η Μικρή Μαμά ★★★★★
ΔΡΑΜΑ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ (2021)
Σκηνοθεσία: Σελίν Σιαμά
Ερμηνείες: Ζοσεφίν Σανζ, Γκμπριέλ Σανζ, Νίνα Μερις

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Η Γαλλίδα Σελίν Σιαμά του πολυσυζητημένου –και πολυβραβευμένου– «Πορτρέτου μιας γυναίκας που φλέγεται» επιστρέφει όα με μια ακόμα πιο φιλόδοξη παραγωγή, αλλά αντιθέτως με ένα «μικρό» φιλμ, διάρκειας μόλις 72 λεπτών, το οποίο ωστόσο εμπεριέχει μέσα του άφθονη από τη μαγεία του σι-

«Οι γονείς σπάνια βρίσκουν το θάρρος να μιλήσουν πραγματικά στα παιδιά τους, ειδικά όταν πρόκειται για προσωπικά τους τραύματα. Κι αυτό εδώ αντιστρέφεται».

νεμά. Κάπου στη γαλλική εξοχή η μικρή Νελί, που μόλις έχει χάσει τη γιαγιά της, φτάνει στο σπίτι όπου μεγάλωσε η μητέρα της. Εξερευνώντας το γειτονικό δάσος, πλάι σε ένα δεντρόσπιτο για το οποίο έχει ακούσει πολλά, θα συναντήσει τη συνομήλική της Μαριόν, η οποία έχει το όνομα της μητέρας της. Σύντομα βέβαια θα καταλάβει πως η νέα της φίλη είναι στην πραγματικότητα η ίδια η μαμά της από το παρελθόν. Η Σιαμά καταφέρνει να μας βάλει με τόση φυσικότητα και αυθορμητισμό στον μαγικό κόσμο της ιστορίας

της, ώστε δεν σκεφτόμαστε ούτε μια στιγμή πως όσα συμβαίνουν εκεί είναι τραβηγμένα, γραφικά ή πατάταιρα. Οχημα και «όπλο» της φυσικά η παιδική φαντασία και αθωότητα, η οποία μπορεί να ζωντανέψει το απίθανο, σε συνδυασμό ταυτόχρονα με την ενήλικη ματιά που δεν μας επιτρέπει να δούμε την ταινία με λιγότερη σοβαρότητα από όση της αξίζει. Κι αυτό διότι εδώ, εκτός από ένα έξυπνο εύρημα και μπόλικη τρυφερότητα, υπάρχει ακόμα φιλοσοφικός στοχασμός πάνω στην έννοια του τέλους, στο πέρασμα του χρόνου και (κυρίως) στη σχέση με τους γονείς και γενικότερα τους προγόνους μας.

«Σίγουρα είναι πολύ προσωπικό φιλμ. Γυρίστηκε στο μέρος όπου γεννήθηκα και το σπίτι της Νελί μοιάζει πολύ με εκείνο της γιαγιάς μου. Κι εγώ επίσης είχα φτιάξει ένα δεντρόσπιτο στο δάσος. Εννοείται πως θα ήθελα να συναντήσω τη μητέρα μου όταν εκείνη ήταν σε μικρότερη ηλικία. Νοερά το κάνω συνέχεια, σκέφτομαι πώς θα ήταν εκείνη ή τι θα έκανε σε περιστάσεις αντίστοιχες με τις δικές μου. Επιπλέον, οι γονείς σπάνια βρίσκουν το θάρρος να μιλήσουν πραγματικά στα παιδιά τους, ειδικά όταν πρόκειται για προσωπικά τους τραύματα. Κι αυτό εδώ αντιστρέφεται», μας είχε πει σε πρόσφατη συνέντευξη η ίδια η Σελίν Σιαμά. Προφανώς δεν γίνεται να κλείσουμε οποιαδήποτε κριτική παρουσίαση της συγκεκριμένης ταινίας δίχως να μιλήσουμε για τις δύο μικρές πρωταγωνίστριες. Οι δίδυμες αδελφές Σανζ είναι απλώς ακαταμάχητες με τη φυσική τους ερμηνεία, απόρροια προφανώς και της ανάλογης χημείας που ανέπτυξαν με τη δημιουργό της ταινίας.

Οι δίδυμες αδελφές Σανζ είναι ακαταμάχητες με τη φυσική ερμηνεία, απόρροια προφανώς και της ανάλογης χημείας που ανέπτυξαν με τη δημιουργό της ταινίας.

HOME CINEMA

Ενας εξολοθρευτής στην εποχή των τεράτων

Ο γντευτής (The witcher)

ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ

Δημιουργός: Λορίν Σμιντ

Ερμηνείες: Χένρι Καβίλ,

Ανία Τσαλόττα, Φρέια Άλαν

Ο πολυαναμενόμενος δεύτερος κύκλος της σειράς φαντασίας του Netflix έφτασε καταμεσής της εορταστικής περιόδου, επιβεβαιώνοντας πως η αναμονή άξιζε τον κόπο. Μπορεί ο Γκέραλντ (Χένρι Καβίλ), ο εξολοθρευτής τεράτων με τις υπερφυσικές δυνάμεις, να είναι πιο λιγότερο αgridωπός και μηδενιστής, ωστόσο τα εντυπωσιακά σκηνικά και η δράση έχουν εδώ πολλαπλασιαστεί, ένεκα και της φανερής πλούσιότερης παραγωγής. Στα της υπόθεσης, καθώς ο ήρωάς μας έχει αναλάβει για τα καλά την προστασία αλλά και την εκπαίδευση της νεαρής Σίρι, νέες προκλήσεις θα προκύψουν, ενώ ταυτόχρονα η αγαπημένη του μάγισσα Γένιφερ προσπαθεί να πάρει πίσω τις χαμένες δυνάμεις της.

Εκτός από την καθαρή δράση, η οποία περιλαμβάνει μπόλικο τρομακτικά πλσμάτα και νέους ήρωες, ο

δεύτερος κύκλος έχει μια και αρκετή πολιτική ίντριγκα α λα «Game of Thrones», καθώς και κοινωνικές αναφορές –όχι πάντα εύστοχες είναι η αλήθεια– στον δικό μας σύγχρονο κόσμο. Παρ' όλα τα παραπάνω, βέβαια, η πιο αξιοσημνητέυτη σκηνή είναι αυτή όπου ο αμίμητος βάρδος Γιάσκιερ ερμηνεύει τη μεσαιωνική –και ήδη viral– ροκ μπαλάντα «Burn Butcher, Burn» σε κάθε περίπτωση, τα οκτώ επεισόδια της μιας ώρας συνθέτουν ένα απολαυστικό σύνολο που καταναλώνεται σχεδόν μονομιάς.

Μπενεντέτα ★★½/2

ΕΡΩΤΙΚΟ ΘΡΙΛΕΡ (2021)

Σκηνοθεσία: Πολ Βερχόφεν

Ερμηνείες: Βιρζίνι Εφίρά,

Δάφνη Πατακιά, Σαρλότ Ράμπλινγκ

Στην πλατφόρμα του Cιnoβο είναι πλέον διαθέσιμη και η σκανδαλιστική τηλεταια δουλειά του Πολ Βερχόφεν. Στα 83 του πια, ο σπουδαίος Ολλανδός κινηματογραφιστής αποδεικνύεται πιο φρέσκος από πολλούς νεότερους, παντρεύοντας το ερωτικό

θρίλερ με την κωμωδία σε μια ιστορία που εκτυλίσσεται σε ένα γυναικείο μοναστήρι του 17ου αιώνα. Εκεί, η αφιερωμένη στον Θεό από τα παιδικά της χρόνια Μπενεντέτα (Βιρζίνι Εφίρά) συνάπτει ερωτική σχέση με τη νεαρή δόκιμη Μπαρτολομέα (Δάφνη Πατακιά). Ταυτόχρονα, η μονή αλλά και η επαρχιακή πόλη που τη φιλοξενεί πολιορκούνται από την τρομερή απειλή της πανούκλας. Ο Βερχόφεν ποντάρει πολλά στο ερμηνευτικό ταλέντο των πρωταγωνιστριών του –η «δική μας» Δάφνη Πατακιά είναι εξαιρετική– αλλά και στο παιχνιδιάρικο σενάριο, το οποίο υπονομεύει συνεχώς τον εαυτό του και μαζί κάθε «σοβαρότητα» που θα μπορούσε να βαρύνει την κατά τα άλλα απολαυστική αφήγησή του. Τα σχόλια, φυσικά, πάνω στην αυθαιρεσία και στην ηθική κατάρτιση της Καθολικής Εκκλησίας είναι εκεί (και ανελέητα), όπως και οι τολμηρές ερωτικές σκηνές, οι οποίες ωστόσο δεν αλλάζουν σε τίποτα την ουσία, που έχει να κάνει με το γεγονός ότι η «Μπενεντέτα» είναι στην πραγματικότητα μια απόλυτα διασκεδαστική ταινία.

PIK1	THΛ.: 22862000	PIK2	THΛ.: 22862000	ALPHA	THΛ.: 22212400	ANT1	THΛ.: 22200200	OMEGA	THΛ.: 22477777	ΣΙΓΜΑ	THΛ.: 22580100	CAPITAL	THΛ.: 25577577	MOVIES BEST	
	21.30 Παραδοσιακή βραδιά 07.30 Θεία Λειτουργία 10.30 Σπίτι στη φύση - (Ε) Περιβαλλοντική εκπομπή. 11.00 Κοίτα με στα μάτια - (Ε) Κοινωνική εκπομπή. 11.30 Χρυσές συνταγές Με τη Μαρίλ. Ιωαννίδου. 12.00 Sleeping Beauty - (Ε) Καλλιτεχνική παράσταση. 14.00 48 Christmas Wishes Οικογενειακή κομεντί, με τους Liam Μακ Ντόναλντ, Ίθαν Γιανγκ, κ.ά. 15.15 Movie Time 15.30 Προσωπογραφίες, 16.30 Χρονογράφημα Ντοκιμαντέρ. 17.00 Εκείνη & εκείνοι 18.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοσηματική) 18.20 Τα καλύτερά μας χρόνια Σειρά εποχής. 19.20 Ειρήνη Πάσι Κωμωδία εποχής. 20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ 21.00 Αθλητική Κυριακή Αθλητική εκπομπή. 21.30 Παραδοσιακή βραδιά Ψυχαγωγική εκπομπή με την Άντρι Καραντώνη. 23.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ 23.05 Εκείνη και εκείνοι - (Ε) 00.00 Προσωπογραφίες, V - (Ε) 00.45 Χρονογράφημα - (Ε) 01.15 ΕΙΔΗΣΕΙΣ - (Ε) 02.15 Αθλητική Κυριακή - (Ε) 03.15 Σπίτι στη φύση - (Ε) 03.45 Παραδοσιακή βραδιά - (Ε) 05.30 Τα καλύτερά μας χρόνια - (Ε)		22.30 Accidental husband 07.30 Μαγικός κόσμος - (Ε) Παιδικό πρόγραμμα. 07.50 Παιδική ζώνη Ο μικρός Χνουδωτός β. Μπόμπι και Μπιλ γ. Το θαυμαστό ταξίδι του Νιλς Χόλγκερσον δ. Σπρίτ το άγριο άλογο ε. Γουίσερ στ. Γκάρφιλντ ζ. Το στρουμυράκι 11.00 Στη Χώρα του Γιατί - (Ε) Παιδικό πρόγραμμα. 16.00 Μανώλης και Κατίνα - (Ε) Κωμική σειρά, με τους Γιώργο Ζένιο, Βόνια Κωνσταντίνου, κ.ά. 16.30 Ιστορίες του χωρικού - (Ε) Κωμική σειρά, με τους Ανδρέα Αργυρίδη, Δώρα Κακουράτου, κ.ά. 17.00 Santa stole our dog - (Ε) Χριστουγεννιάτικη ταινία. 18.30 Σε προσκυνώ γλώσσα 19.30 Σελίδες ιστορίας 19.40 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Αγγλική) 19.50 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Τουρκική) 20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοσηματική) 21.05 The Christmas Ball Αισθηματική ταινία, με τους Νικ Χέντριξ, Ντέιβιντ Μάλινς, κ.ά. 22.30 Σύζυγος κατά λάθος (Accidental husband). Ρομαντική κωμωδία, με τους Ούμα Θέρμαν, Τζέφρι Ντιν Μόργκαν. 00.00 Μουσικό ραντεβού - (Ε) 00.30 Σε προσκυνώ γλώσσα - (Ε) 01.30 ΕΙΔΗΣΕΙΣ - (Ε)		21.00 Η γη της Ελιάς 06.00 60' Ελλάδα - (Ε) Οδοιπορικό με τον Νίκο Μάνεση. 07.15 Νόστιμο και απλά 08.15 My Greece Πολιτιστικό και γαστρονομικό οδοιπορικό με τη Δέσποινα Βανδή. 09.15 Deal - (Ε) Τηλεπαιχνίδι, με τον Χρήστο Φερρεντίνο. 10.45 Η φαμίλια - (Ε) Κωμική σειρά., 12.10 The Chase - (Ε) Τηλεπαιχνίδι γνώσεων, με τον Τάσο Τρύφωνος. 14.00 Το σόι σου - (Ε) Κωμική σειρά. 15.30 Άσε μας ρε μαμά Κωμική σειρά. 16.20 Mr Bean 18.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοσηματική) 18.10 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα Κωμική σειρά. 18.45 TET-A-TET στον Alpha Talk show. 20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ 21.00 Η γη της Ελιάς Κοινωνική σειρά, με τους Πασχάλη Τσαρούχα, Αντιγόνη Κουλουκάκου. 23.30 Συμπέθεροι απ' τη Πάρινα - (Ε) 00.30 TET-A-TET στον Alpha - (Ε) 01.45 World party - (Ε) 03.15 Στην υγεία μας ρε παιδιά! - (Ε)		22.10 Gemini man 05.40 Super μπαμπάς - (Ε) Ελληνική κωμική σειρά. 06.30 Άκρως οικογενειακών - (Ε) 08.00 Mamma Mia - (Ε) 08.50 Το έβδομο κλειδί - (Ε) 09.30 Δείξε μου τον φίλο σου - (Ε) 11.10 Ο πόλεμος των άστρων - (Ε) Τηλεπαιχνίδι, με τον Αλέξανδρο Τσουβέλα. 12.40 Την πάτησα - (Ε) 14.00 Θα βρεις τον δασκαλό σου - (Ε) 14.50 Η Ντόρα και η πόλη του χρυσού - (Dora And The Lost City Of Gold) Οικογενειακή ταινία, με τους Ισαβέλα Μονέρ, Εουκένιο Ντερμπέζ, κ.ά. 16.20 5 X 5 - (Ε) Τηλεπαιχνίδι, με τον Μάρκο Σεφερλή. 18.00 Τα νέα του ANT1 σε 10' 18.15 5 X 5 - (Συνέχεια) 18.30 Μελαϊότρος - (Ε) Κοινωνική σειρά. 20.15 Τα νέα του ANT1 21.20 Φρέντο Καπουταίνο Κωμική σειρά. 22.10 Gemini Man Περιπέτεια, με τους Γουίλ Σμιθ, Κλάιβ Όουεν, κ.ά. 00.00 Ο κύριος Μόρτεκαϊ (Mortdecai), Κωμωδία δράσης, με τους Τζόνι Ντεπ, Γκουίνεθ Πάλτρου, κ.ά. 01.50 Ο γνευτής Κοινωνική σειρά.		21.00 Dancing With the Stars 07.00 Θεία Λειτουργία Από τον Καθεδρικό Ναό Αποστόλου Βαρνάβα, της Ιερής Αρχιεπισκοπής. 09.50 OPEN Weekend Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη. 13.00 Τροχός της τύχης - (Ε) 15.15 Μαζί... με το ζόρι (Blended). Κωμωδία, με τους Άνταμ Σάντλερ, Ντρου Μπάρμφορ, κ.ά. 17.15 Σ' αγαπάω μεν... αλλά Κωμική σειρά. 18.00 OMEGA NEWS 18.15 Επιλογουρμεδιές 19.15 Τηλεπαιχνίδι, με τον Διονύση Ατζαράκη. 20.10 OMEGA NEWS 21.00 Dancing With the Stars Χορευτικός διαγωνισμός, με τη Βίκυ Καγιά. 00.30 Total Blackout - (Ε) Τέσσερις τολμηροί συμμετέχοντες, καλούνται να τα βγάλουν πέρα με απρόβλεπτες δοκιμασίες σε ένα χώρο που δε μπορούν να δουν τίποτα! 01.30 OPEN Weekend - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη. 04.00 Εικόνες - (Ε) 05.00 Απλές κουβέντες - (Ε) 06.00 Σ' αγαπάω μεν... αλλά - (Ε) Κωμική σειρά.		15.40 Doctor Dolittle 06.00 Οι Αδιάφοροι - (Ε) Κωμική σειρά. 06.30 Love it - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή. 08.00 Προορισμός Ευτυχία - (Ε) Ταξιδιωτική εκπομπή. 09.00 Μόνο γιατί ο' αγάπησα Τηλεταινία - Μέρος Β' - (Ε) 09.50 Όρα για φαγητό - (Ε) Εκπομπή μαγειρικής, με την Αργυρώ Μπαρμπαρίου. 10.20 Βουράτε γεπόντοι - (Ε) Κωμική σειρά. 11.00 Κάτι ξαναψήνεται - (Ε) Εκπομπή μαγειρικής. 13.00 Passenger Ταξιδιωτική εκπομπή. 13.50 Μόλις χθες - (Ε) 15.40 Doctor Dolittle Κωμωδία, με τους Έντι Μέρφι, Όσι Ντέιβις, κ.ά. 17.15 Home Alone 3 Κωμωδία, με τους Άλεξ Ντι Λινζ, Όλεκ Κρούνα, κ.ά. 18.00 Γεγονότα σε συντομία 18.15 Συνέχεια της ταινίας 19.10 Η πεθερά Κωμική σειρά. 20.00 Τομές στα γεγονότα 21.00 Survivor Παιχνίδι επιβίωσης, με τον Γιώργο Λιανό.. 00.30 Γεγονότα σε τίτλους 00.40 Η πεθερά - (Ε) Κωμική σειρά. 01.30 Στην υγεία μας ρε παιδιά - (Ε)		08.00 Ελληνική ταινία 09.40 Χριστουγεννιάτικη ταινία 11.20 Τηλεαγορά 12.00 Made in Cyprus - (Ε) 13.00 Ελληνική ταινία 14.40 Τηλεαγορά 15.10 Ελληνική ταινία 17.00 Τηλεαγορά 19.05 Χριστουγεννιάτικη ταινία 21.00 Ξένη ταινία 22.50 Ξένη ταινία 01.00 Ξένη ταινία 02.40 Ξένη ταινία PLUS THΛ.: 22259000 05.55 Παιδικές σειρές 07.20 Χριστουγεννιάτικη ταινία 08.30 Οικογενειακή ταινία 09.45 Χριστουγεννιάτικη ταινία 11.30 Χριστουγεννιάτικη ταινία 13.10 Χριστουγεννιάτικη ταινία 15.00 Ξένη ταινία 16.45 Ξένη ταινία 18.25 Ξένη ταινία 20.15 Ο καιρός 20.20 Για πάντα νεοί - (Ε) 21.30 Το ταξίδι της ζωής 22.20 Ξένη ταινία 00.10 Ξένη ταινία EXTRA THΛ.: 25715111 07.45 Διεθνείς Ειδήσεις 08.00 Μουσικό πρόγραμμα 10.20 Κορίτσια ο Μάρκουλης 12.30 Ειλιές Θρούμπες 14.00 Ασμένια φεγγάρια 16.05 Κινημ/φικές επιτυχίες 16.40 Σύντομο Δελτίο Ειδήσεων 17.15 Αόρατος φακός 18.05 Ελληνική ταινία 19.45 EXTRA News 20.20 Ελληνική ταινία 22.00 Η προδοσία - (Ε) 23.45 Ξένη ταινία 01.30 Απευθείας σύνδεση με MAD TV		14.00 La Dolce Vita 06.45 Percy Vs Goliath 08.30 Up And Away 10.00 Ordinary Love 12.00 What's Eating Gilbert Grape 14.00 La Dolce Vita 17.15 One Night In Istanbul 19.00 Dead Reckoning 21.00 Abe 22.35 Fahim 00.30 RBG 02.15 The Christmas Trap 04.15 Hello Sister, Goodbye Life
GREEK CINEMA															
														18.15 Η Λίζα και η άλλη 07.05 Νυμφίος ανύμφευτος 08.25 Η κυρία Δήμαρχος 09.40 Ο τρομοκράτης 11.15 Ένας ήρωας με φρόντες 13.20 Τρελός, παλαβός και... Βέγγος 14.50 Ταξίδι 16.20 Με φόβο και πάθος 18.15 Η Λίζα και η άλλη 20.00 Μην είδατε τον Παναή 21.20 Ορατός μπόεν 23.15 Ο γαμπρός μου ο δικηγόρος 01.00 Ένας ήρωας με παντούφλες 02.40 Ο άνθρωπος που γύρισε από τα πιάτα	

Από τη Ραβέννα στην Πιάδα

Ένας Ιταλός δικηγόρος πίσω από το Σύνταγμα της Επιδαύρου

Των **ΝΙΚΟΥ Κ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΥ**
και **ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ Ν. ΧΑΤΖΗ***

Τη φετινή Πρωτοχρονιά συμπληρώνονται διακόσια χρόνια από την ψήφιση του «Προσωρινού Πολιτεύματος» της Επιδαύρου, δηλαδή του πρώτου Συντάγματος της αναγεννημένης Ελλάδας. Το ψήφισαν με πανηγυρισμούς σε έναν πορτοκαλέωνα οι 59 «παραστάτες» της Α΄ Εθνοσυνέλευσης, που είχαν συγκεντρωθεί στο χωριό Πιάδα της Αργολίδας, τη σημερινή Νέα Επίδαυρο, τον Δεκέμβριο του 1821.

Ιθύνων νους και πρόεδρος της Εθνοσυνέλευσης ήταν ο 30άρης Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ο οποίος, σε συνεργασία με τον κατ' ένα χρόνο πρεσβύτερό του Θεόδωρο Νέγρη, άλλον έναν δυτικόστροφο διανοούμενο, και τον μόλις 19χρονο Αναστάσιο Πολυζώδη, σπουδαγμένο στη Βιέννη νομικό, είχε την ευθύνη της κατάστρωσης του τελικού κειμένου. Ήταν επιπλέον ο συντάκτης και της ιστορικής διακήρυξης της 15ης Ιανουαρίου 1822, του μακράν σπουδαιότερου κειμένου της Επαύλασης.

Από την επαύριο της ψήφισής του, το Σύνταγμα της Επιδαύρου συγκέντρωσε την προσοχή όχι μόνο των άμεσα ενδιαφερομένων, που καλούνταν βέβαια να το εφαρμόσουν, αλλά και νομικών, πολιτικών και φιλοσόφων εκτός Ελλάδας. Το να ψηφιστεί Σύνταγμα σε ένα «έτι ανύπαρκτον κράτος» —όπως έγραφε ο Νικόλαος Δραγούμης— και μάλιστα από μια αντιπροσωπευτική Συνέλευση, που είχε εκλεγεί εν μέσω πολεμικών επιχειρήσεων, δεν ήταν λίγο πράγμα. Επιπλέον ήταν το πρώτο Σύνταγμα που ψηφιζόταν σε αυτή την περιοχή του κόσμου. Δεν είναι συνεπώς τυχαίο πως μεταφράστηκε σχεδόν αμέσως στα αγγλικά, στα γαλλικά και στα γερμανικά και ότι προσωπικότητες του βεληνικού ενός Τζέρεμι Μπένθαμ έσπευσαν να το σχολιάσουν. Μεθοδικότερος απ' όλους, ο Αδαμάντιος Κοραής του αφιέρωσε τις «Σημειώσεις» του (1823).

Από πού όμως εμπνεύστηκαν στο έργο τους οι συντάκτες του Συντάγματος της Επιδαύρου; Όλοι συμφωνούν ότι το πενταμελές Εκτελεστικό μιμούνταν το «Διευθυντήριο» του μετριοπαθούς γαλλικού Συντάγματος των Γironδίων (1795), το οποίο είχε κάνει γνωστό στους υπόδουλους Έλληνες ο Ρήγας Φεραίος με τη «Νέα Πολιτική Διοίκησή» του (1797). Οσο για την πρόβλεψη ότι θα διεξάγονται εκλογές κάθε χρόνο για την ανάδειξη τόσο του Βουλευτικού όσο και του Εκτελεστικού, κανείς δεν αμφισβητεί ότι ακολουθούσε όσα ίσχυαν για την εκλογή των προκρίτων στις αυτοδιοικούμενες τοπικές κοινότητες επί Τουρκοκρατίας. Δεν έχει πάντως αξιολογηθεί έως σήμερα η ξεχωριστή συμβολή ενός Ιταλού νομικού, του Βικέντιου Γκαλίνα, ο οποίος ήταν παρών στην Εθνοσυνέλευση και συμμετείχε ως εμπειρογνώμονας στις εργασίες της.

Δικηγόρος, ο Vincenzo Gallina (1795-1842) είχε γεννηθεί στη Ραβέννα, όπου συνδεόταν από παλιά με έναν αριστοκράτη, τον κόμη Πιέτρο Γκάμπα (Pietro Gamba), φίλο του Λόρδου Βύρωνα. Είχαν μετάσει και οι δύο στην αποτυχημένη εξέγερση των Καρμπονάρων κατά των Αυστριακών στις αρχές του 1821. Εξ ου και το «φρακέλωμά» του από την αυστριακή αστυνομία ως ενός από τα τέσσερα μέλη του Consiglio Supremo Carbonico nelle Romagne. Από τη Ραβέννα, ο Γκαλίνα κατέφυγε στη Μασσαλία, όπου συνδέθηκε με τον Μαυροκορδάτο και την ομάδα του, που ετοιμάζονταν να αποπλεύσουν για τον Μοριά, τον Ιούλιο του 1821. Είναι άγνω-

Ο Βικέντιος Γκαλίνα (Vincenzo Gallina, 1795-1842) είχε γεννηθεί στη Ραβέννα, όπου συνδεόταν από παλιά με έναν αριστοκράτη, τον κόμη Πιέτρο Γκάμπα (Pietro Gamba), φίλο του Λόρδου Βύρωνα. Είχαν μετάσει και οι δύο στην αποτυχημένη εξέγερση των Καρμπονάρων κατά των Αυστριακών στις αρχές του 1821.

Ο πρώτος τόμος της εξάτομης συλλογής Συνταγμάτων του Ζαν-Μπατίστ Ντυβερζιέ (Jean-Baptiste Duvergier, 1792-1877).

στο αν ο Γκαλίνα συνέδραμε τον Μαυροκορδάτο στην κατάρτιση του «Οργανισμού της Γερουσίας» της Δυτικής Χέρσου Ελλάδας, δηλαδή του τοπικού πολιτεύματος της Αιτωλοακαρνανίας, την ψήφιση του οποίου στο Μεσολόγγι πέτυχε ο Μαυροκορδάτος, τον Νοέμβριο του 1821. Δεν αποκλείεται, ωστόσο, να είχε ενεργό ανάμειξη στο πρόδρομο αυτό συνταγματικό εγχείρημα, αν όχι και στην κατάρτιση των άλλων δύο τοπικών πολιτευμάτων που ψηφίστηκαν λίγο αργότερα, στην Αμφισσα και στην Αρχαία Επίδαυρο, σύμφωνα με τις υποδείξεις του Μαυροκορδάτου. Το βέβαιο είναι ότι τον βρίσκουμε από την πρώτη στιγμή στην Πιάδα, τον Δεκέμβριο του 1821.

Όλες οι μαρτυρίες συγκλίνουν στον τονισμό —κάποιες φορές μέχρι υπερβολής— του ενεργού ρόλου που έπαιξε ο Γκαλίνα στην Α΄ Εθνοσυνέλευση. Κατά τον Νικόλαο Δραγούμη, ο Ιταλός δικηγόρος «έσωσε τους νομοθέτες από την αμχανία, αυτοσχεδιάσας σύνταγμα, όπερ ενεκολληώθησαν τοσοούτω προθυμότερον οι πληρεξούσιοι, όσω καθιερούν την περισπούδαστον αυτοίς ισότηπα». Εξίσου κατηγορηματικός ήταν και ο Νικόλαος Σπυλιάνης, για τον οποίο «άνευ του Γαλίνα, οι πλειότεροι νομοθέται δεν ήσαν ικανοί

να νομοθετήσωσι, διότι εστερούντο τοιούτων γνώσεων πολιτείας». Ανάλογα υποστήριζαν και ο Γκόρντον, ο Φίνλνι, ο Οικονόμου και ένας αυτόπτης μάρτυρας, ο Μαξιμ Ρεμπό, ένας Γάλλος στρατιωτικός που είχε συνταξιδέψει με την ομάδα Μαυροκορδάτου από τη Μασσαλία. Στον Ειρηναίο Θείρισο, τον Βαυαρό φιλέλληνα, τέλος, οφείλουμε την πληροφορία ότι ο Γκαλίνα είχε μαζί του «ένα βιβλίο», με όλα «τα σύγχρονα συντάγματα». «Ήταν ένας θησαυρός που ο ιδιοκτήτης του δεν αποκωριζόταν ποτέ, ένα μαντείο που συμβουλευόταν και με τη βοήθεια του οποίου κατάφεραν να εγκαθιδρύσουν στην Ελλάδα ένα σύστημα...»

Ποιο ήταν όμως αυτό το «θαυματοργό» βιβλίο, για το οποίο τόσος λόγος έχει γίνει έκτοτε; Με αφετηρία τη σκέψη ότι τα γαλλικά ήταν τότε η πιο διαδεδομένη γλώσσα στη διπλωματία και στις πνευματικές ανταλλαγές στην Ευρώπη, διατυπώνουμε την εικασία ότι επρόκειτο για την εξάτομη συλλογή Συνταγμάτων του Ζαν-Μπατίστ Ντυβερζιέ (Jean-Baptiste Duvergier, 1792-1877), δικηγόρου, πολιτικού και μετέπειτα προέδρου του Δικηγορικού Συλλόγου Παρισιών, η οποία με τίτλο «Collection des Constitutions, Chartes et Lois Fondamentales des Peuples de l'Europe et des deux Amériques» (με συνεργασία των Pierre-Armand Dufau, δημοσιογράφου, και Jean Guadet). Για πολλά χρόνια, η συλλογή αυτή ήταν η πιο διαδεδομένη στη Γαλλία και θεωρούνταν η πιο έγκυρη πηγή συγκριτικού συνταγματικού δικαίου.

Ο Α΄ και ο Β΄ τόμος της συλλογής περιείχαν τα Συντάγματα της Γαλλίας και τα συνταγματικά κείμενα της Αγγλίας αφενός και τα Συντάγματα των γερμανικών κρατών και των καντονίων της Ελβετίας αφετέρου. Είχαν κυκλοφορήσει στο Παρίσι τους πρώτους μήνες του 1821, αρκετά προτού ο Γκαλίνα αναχωρήσει για την Ελλάδα με τον Μαυροκορδάτο, τον Ιούλιο

Δεν έχει αξιολογηθεί έως σήμερα η συμβολή ενός Ιταλού νομικού, του Βικέντιου Γκαλίνα, ο οποίος ήταν παρών στην Εθνοσυνέλευση και συμμετείχε ως εμπειρογνώμονας στις εργασίες της.

Συνέβαλε στην πραγμάτωση της έμμονης ιδέας του Μαυροκορδάτου, που ήταν ταυτόχρονα και η μεγαλύτερη προσφορά του, δηλαδή της επίτευξης μέσω Συντάγματος της ενότητας μας κατακερματισμένης έως τότε Ελλάδας.

του 1821. Κάτι που σημαίνει ότι θα μπορούσε άνετα να τα έχει προμηθευτεί. Δεν είναι απίθανο αυτούς ακριβώς τους τόμους να είχε μαζί του ο Ιταλός δικηγόρος και με αυτούς να εντυπώσισε τους πληρεξουσίου της Α΄ Εθνοσυνέλευσης (οι υπόλοιποι τέσσερις τόμοι κυκλοφόρησαν πολλούς μήνες αργότερα). Έτσι, την επίκληση της «Αγίας και Αδιαίρετου Τριάδος», την οποία έθεσε ως προμετωπίδα στο Σύνταγμα της Επιδαύρου η Α΄ Εθνοσυνέλευση και έκτοτε επαναλαμβάνουν όλα μας τα Συντάγματα (αργότερα με την προσθήκη και του επιθέτου «Ομοουσίου») δεν αποκλείεται οι πληρεξούσιοι της Πιάδας να την εμπνεύστηκαν από την προμετωπίδα του Συντάγματος της Γερμανικής Συνομοσπονδίας του 1815. Σε κάθε περίπτωση, ο ισχυρισμός κάποιων παλαιότερων συγγραφέων ότι ο Γκαλίνα

δεν έφερε μαζί του παρά μόνο ένα φθαρμένο αντίτυπο της —ούτως ή άλλως μεταφρασμένης από τότε στα ελληνικά— γαλλικής Χάρτας του 1814 δεν φαίνεται να ευσταθεί. Ούτε βέβαια η αναφορά του Οικονόμου στο βελγικό Σύνταγμα (που ήταν μεταγενέστερο).

Η άλλη ενδιαφέρουσα πληροφορία την οποία θέλουμε να εισφέρουμε για την επίλυση του «μυστηρίου Γκαλίνα» είναι η ακόλουθη: ως συνεπής Καρμπονάρος, προτού αναμειχθεί στην εξέγερση της Ραβέννας και εν συνέχεια επιχειρήσει το ταξίδι του στην Ελλάδα, ο Ιταλός δικηγόρος είχε εμπλακεί και στην επανάσταση της Νεάπολης, το 1820-1821. Υπό την ηγεσία του στρατηγού Γκιγιέμο Πέπε, οι επαναστάτες είχαν εξαναγκάσει τον Φερδινάνδο Α΄, απόλυτο μονάρχη του Βασιλείου των Δύο Σικελιών έως τότε, να παραχωρήσει φιλελεύθερο Σύνταγμα. Επρόκειτο για μια ιταλική εκδοχή του περιφημου ισπανικού Συντάγματος του Κάδισ (Cadiz) του 1812, το οποίο, αφού πρώτα καταργήθηκε από τον βασιλιά Φερδινάνδο Ζ΄ της Ισπανίας, επαναφέρθηκε σε ισχύ για μια τριετία το 1820-1823 (Trienio Liberal) και αργότερα για λίγους μήνες, το 1837. Εκτενέστατο (384 άρθρα), το Σύνταγμα αυτό συμβόλιζε την κατάργηση της απολυταρχίας και γι' αυτό χρησιμοποιήθηκε ως πρότυπο από τους Καρμπονάρους στην Ιταλία. Εβδομήντα άρθρα του (τα άρθρα 34-103) περιείχαν λεπτομερές διατάξεις για την εκλογή των αντιπροσώπων, πρώτα σε επίπεδο ενωρίων, στη συνέχεια σε επίπεδο πόλεων και τέλος σε επίπεδο επαρχιών, απ' όπου εκλέγονταν τελικά οι βουλευτές των Cortes, της μοναδικής —πανίσχυρης καθότι δημοκρατικά νομιμοποιημένης— Βουλής. Το ναπολιτάνικο Σύνταγμα του 1820, το οποίο ο Γκαλίνα πρέπει να γνώριζε καλά —όπως και το Σύνταγμα του Τορίνου, το ίδιος έτος— αντέγραφε πολλές διατάξεις του. Το Σύνταγμα της Επιδαύρου δεν περιείχε αντίστοιχες διατάξεις, το πρότυπο όμως αυτό φαίνεται να ενέπνευσε τον ν. ΙΖ΄ του 1822,

τον πρώτο εκλογικό νόμο της χώρας μας. Τον Μάρτιο του 1822, ο Γκαλίνα τιμήθηκε για τις υπηρεσίες που προσέφερε με το αργυρό μετάλλιο του Βουλευτικού, το ίδιο που δόθηκε στους 59 πληρεξουσίου της Επιδαύρου. Λίγο αργότερα, ωστόσο, εγκατέλειψε την Ελλάδα, ακολουθώντας ως γραμματικός στην Κριμαία έναν Ολλανδό έμπορο. Στη συνέχεια εγκαταστάθηκε στην Αίγυπτο και, τέλος, στο Χαλέπι της Συρίας, όπου πέθανε το 1842 σε ηλικία 47 ετών.

Αν η υπόθεση εργασίας μας αληθεύει —όπως πιστεύουμε—, η συμβολή του Γκαλίνα στα πρώτα βήματα του ελληνικού συνταγματικού δικαίου ήταν σπουδαία. Και αυτό διότι, πέρα από τα επιμέρους και πολυσχολιασμένα τρωτά —όπως π.χ. το ελάττωμα της πολυαρχίας, από το οποίο έπασχαν τα δύο πρώτα μας Συντάγματα—, συνέβαλε στην πραγμάτωση της έμμονης ιδέας του Μαυροκορδάτου, που ήταν ταυτόχρονα και η μεγαλύτερη προσφορά του, δηλαδή της επίτευξης μέσω Συντάγματος της ενότητας μιας κατακερματισμένης έως τότε Ελλάδας. Έτσι, όπως έγραφε ένας παλαιότερος συνταγματολόγος, ο Ιωάννης Αραβαντινός, «η αγωνιζόμενη Ελλάς παρέσθη ως ενιαίον και συντεταγμένον κράτος». Κάτι απαραίτητο προφανώς για τη διεθνή αναγνώρισή της.

Η ενοποιητική αυτή λειτουργία του Συντάγματος, μέσω της ανάδειξης μιας δημοκρατικά εκλεγμένης και πραγματικά αντιπροσωπευτικής Βουλής, στην οποία λογοδοτεί η εκτελεστική εξουσία, αποτέλεσε έκτοτε σταθερή παρακαταθήκη του συνταγματικού μας δικαίου. Χάρη σε αυτήν μπορέσαμε τελικά να ξεπεράσουμε τις μεγάλες κρίσεις του 20ού αιώνα, αλλά και τις μικρότερες της δεύτερης δεκαετίας του τρέχοντος.

* Ο κ. Νίκος Κ. Αλιβιζάτος είναι ομότιμος καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου και ο κ. Αριστείδης Ν. Χατζής καθηγητής Φιλοσοφίας του Δικαίου και Θεωρίας των Θεσμών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

ΟΙΝΟΧΟΟΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ
09/01

ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΕΣ
ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ
ΜΕ ΡΟΚ ΓΕΥΣΤΙΚΕΣ ΔΟΚΙΜΕΣ ΚΑΙ ΟΙΝΙΚΕΣ
ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΠΟΥ ΔΙΑΣΚΕΔΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

09/01/2018

Βιογραφία | Πολιτική και Οικονομία | Τεχνολογία

www.kathimerini.gr